

**UCHWAŁA NR XII/129/2025
RADY GMINY LUBACZÓW**

z dnia 26 lutego 2025 r.

**zmieniająca Uchwałę nr X/98/2024 Rady Gminy Lubaczów z dnia 30 grudnia 2024 r. w sprawie przyjęcia
Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego
Lubaczów na lata 2022–2030**

Na podstawie art. 10g ust. 1 i ust. 8 oraz art. 18 ust. 2 pkt 6a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 z późn. zm.) oraz w związku z art. 34 ust. 6 pkt. 2) i art. 34 ust. 9 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz. U. z 2022 r. poz. 1079), Rada Gminy Lubaczów uchwala, co następuje:

§ 1. Ulega zmianie załącznik nr 1 do uchwały nr X/98/2024 Rady Gminy Lubaczów z dnia 30 grudnia 2024 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030 i otrzymuje brzmienie jak w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2. Pozostałe zapisy uchwały pozostają bez zmian.

§ 3. Wykonanie uchwały zleca się Wójtowi Gminy Lubaczów.

§ 4. Nadzór nad wykonaniem uchwały powierza się Komisji Budżetowej Rady Gminy Lubaczów.

§ 5. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy
Lubaczów

Roman Cozac

***Strategia Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji
Terytorialnych Miejskiego Obszaru
Funkcjonalnego Lubaczów
na lata 2022–2030***

Grudzień 2024

Opracowano przy współpracy
Urzędu Gminy Lubaczów, Urzędu Gminy Horyniec-Zdrój,
Urzędu Miejskiego w Lubaczowie, Komitetu Sterującego, Rady Programowej,
mieszkańców i innych interesariuszy

Spis treści

Wstęp.....	5
1. Część wprowadzająca	9
1.1. Strategia jako instrument kreowania polityki rozwoju.....	9
1.2. Metodologia prac nad Strategią.....	9
2. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej.....	11
2.1. Syntetyczna diagnoza obszaru realizacji ZIT, kluczowe uwarunkowania gospodarcze, społeczne i przestrzenno-środowiskowe MOF Lubaczów	12
2.2. Mobilność miejska i transport	29
2.2.1. Diagnoza stanu obecnego.....	29
2.2.2. Opis głównych problemów i wyzwań.....	32
2.2.3. Wskazanie i opis kierunków rozwoju oraz wyznaczonych celów	34
2.2.4. Opis planowanych do realizacji działań zmierzających do rozwiązania zdiagnozowanych problemów.....	36
2.3. Analiza SWOT	38
2.4. Wnioski z diagnozy	40
2.5. Drzewo problemów	45
2.4. Drzewo celów	46
3. Część programowa.....	47
3.1. Wizja, misja, cele	47
3.2. Plan operacyjny rozwoju	49
3.2.1. Projekty strategiczne	60
3.2.2. Opis podejścia zintegrowanego.....	88
3.2.3. Szacunkowe ramy finansowe i potencjalne źródła finansowania	88
3.3. Ocena spójności celów strategicznych z dokumentami wyższego rzędu	101
4. Wymiar przestrzenny polityki rozwoju – podejście zintegrowane w strategii rozwoju. 111	
4.1. Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej	112
4.2. Obszary strategicznej interwencji wraz z zakresem planowanych działań	140
4.2.1. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa i inne ponadlokalne	140
4.2.2. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla obszaru, jeżeli takie zidentyfikowano.....	159
5. System realizacji Strategii.....	167
5.1. Wdrażanie i monitoring Strategii	167
5.1.1. Oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym, oraz wskaźniki ich osiągnięcia.....	173
5.2. Ewaluacja i aktualizacja Strategii.....	186
5.3. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	187
6. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych i innych podmiotów.....	192
6.1. Podsumowanie konsultacji społecznych i procesu opiniowania dokumentu przez Zarząd Województwa	194

6.2. Mechanizmy włączenia mieszkańców w proces przygotowania, realizacji i oceny Strategii – partycypacja społeczna	199
6.3. Podsumowanie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko – wpływ zadań na środowisko i udział podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska w opracowaniu Strategii	201
Spis schematów	203
Spis tabel	203
Spis map	204
Spis rysunków	204

Wstęp

Zarządzanie danym obszarem wiąże się z podejmowaniem szeregu działań i decyzji ważnych dla lokalnej i ponadlokalnej społeczności. Aby efektywnie nim zarządzać potrzebny jest wieloletni plan, który będzie wskazywać kierunki jego dalszego rozwoju. Działania właściwe ze strategicznego punktu widzenia mają większe znaczenie niż działania nastawione na przynoszenie natychmiastowych efektów. Zarządzanie strategiczne jest procesem zarządzania nastawionym na formułowanie i wdrażanie Strategii, które ma na celu sprzyjanie wyższemu stopniowi zgodności organizacji, w tym wypadku Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego, z jego otoczeniem zewnętrznym oraz zachowaniem spójności wewnętrznej, a co za tym idzie – osiągnięciem przyjętych celów strategicznych. Zmieniające się nowe uwarunkowania zewnętrzne, wynikające m.in. z celów i kierunków wsparcia jakie zaproponowała Komisja Europejska w ramach perspektywy finansowej 2021–2027 oraz zmieniające się podejście do finansowania i współpracy z samorządami, wynikające z polityk krajowych, wpłynęły na zmiany dokumentów strategicznych na wszystkich szczeblach administracji publicznej w kraju.

Niniejszy dokument stanowi strategię rozwoju ponadlokalnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego (MOF Lubaczów) w rozumieniu *Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1465). W dniu 13 listopada 2020 r. wszedł w życie nowy pakiet przepisów dotyczących polityki rozwoju – *Ustawa z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1378 z późn. zm.), której celem jest realizacja postanowień *Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)* w zakresie konsolidacji systemu zarządzania rozwojem Polski i etapowego wprowadzania systemu zintegrowanych strategii (krajowej, wojewódzkiej, gminnej i ewentualnie ponadlokalnej sporządzanej dla grupy sąsiadujących lub powiązanych ze sobą funkcjonalnie gmin). Poza integracją strategii rozwoju na różnych poziomach administracji, celem nowelizacji przepisów była także integracja w dokumentach strategicznych wymiaru społecznego i gospodarczego z przestrzennym.

Niniejsza Strategia spełnia również funkcję strategii terytorialnej zgodnie z art. 29 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060¹, w tym Strategii ZIT zgodnie z wymogami *Umowy Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021–2027 w Polsce*. Zgodnie z tym dokumentem samorządy tworzące ZIT² nie muszą przygotowywać dwóch odrębnych dokumentów, tj. strategii rozwoju ponadlokalnego i strategii ZIT, jeśli jedna

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej.

² ZIT – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne, są instrumentem rozwoju terytorialnego, o którym mowa w art. 28–30 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 oraz w art. 9 i art. 11 Rozporządzenia EFRR i Funduszu Spójności. ZIT są realizowane w miejskich obszarach funkcjonalnych wskazanych jako obszary strategicznej interwencji w strategii rozwoju województwa.

z wybranych form zawiera elementy wymagane dla drugiej. Strategia terytorialna ZIT zawiera następujące elementy:

- syntezę diagnozy obszaru realizacji ZIT wraz z analizą problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych;
- cele, jakie mają być zrealizowane w ramach ZIT, ze wskazaniem podejścia zintegrowanego, oczekiwanych wskaźników rezultatu i produktu, powiązania z właściwym programem;
- listę projektów wraz z informacją na temat sposobu ich wyboru oraz powiązania z innymi projektami;
- źródła finansowania;
- warunki i procedury obowiązujące w realizacji Strategii ZIT;
- opis procesu zaangażowania partnerów społecznych i gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób ze specjalnymi potrzebami, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem Strategii ZIT oraz sprawozdanie z przebiegu konsultacji społecznych.

Gmina miejska Lubaczów oraz gminy wiejskie: Lubaczów i Horyniec-Zdrój zawarły Porozumienie międzygminne w dniu 21 grudnia 2021 r. w sprawie współdziałania na rzecz opracowania Strategii. Porozumienie to zostało zawarte na mocy podjętych wcześniej uchwał w sprawie wyrażenia zgody na podjęcie współdziałania, celem utworzenia Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów oraz w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030. Partnerzy postanowili o opracowaniu niniejszej strategii rozwoju ponadlokalnego i realizacji wspólnych przedsięwzięć. W celu przygotowania i realizacji strategii rozwoju ponadlokalnego gminy mogą tworzyć w szczególności związek międzygminny, stowarzyszenie lub zawierać, tak jak w tym przypadku, porozumienie międzygminne. Również w zakresie wymagań dotyczących Strategii ZIT *Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027* (Dz. U. z 2022 r. poz. 1079) stanowi, że: *ZIT są zarządzane przez związek ZIT utworzony w jednej z form współpracy jednostek samorządu terytorialnego, o których mowa w art. 64 (związek międzygminny), art. 74 (porozumienie międzygminne) i art. 84 (stowarzyszenie) ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1465) *albo w ustawie z dnia 9 marca 2017 r. o związku metropolitalnym w województwie śląskim* (Dz. U. z 2022 r. poz. 2578)³.

Strategia Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030 określa główne cele i kierunki polityki rozwoju MOF Lubaczów, oczekiwane rezultaty planowanych działań, model struktury funkcjonalno-przestrzennej wraz z ustaleniami i rekomendacjami w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej na obszarze. Dodatkowo, zgodnie z wymogami ustawy o samorządzie

³ *Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027* (Dz. U. z 2022 r. poz. 1079) – rozdział 12, art. 34, ust. 5.

gminnym, wyznacza obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa i obszary strategicznej interwencji kluczowe dla MOF Lubaczów. W dokumencie zawarto również system realizacji strategii oraz ramy finansowe i źródła finansowania zaplanowanych zadań i projektów, a także tryb wyboru projektów strategicznych.

Obszary Strategicznej Interwencji (OSI) to terytoria, do których adresowana ma być polityka rozwoju, ukierunkowana na wywołanie określonych zmian. Wyróżnić można dwa rodzaje OSI:

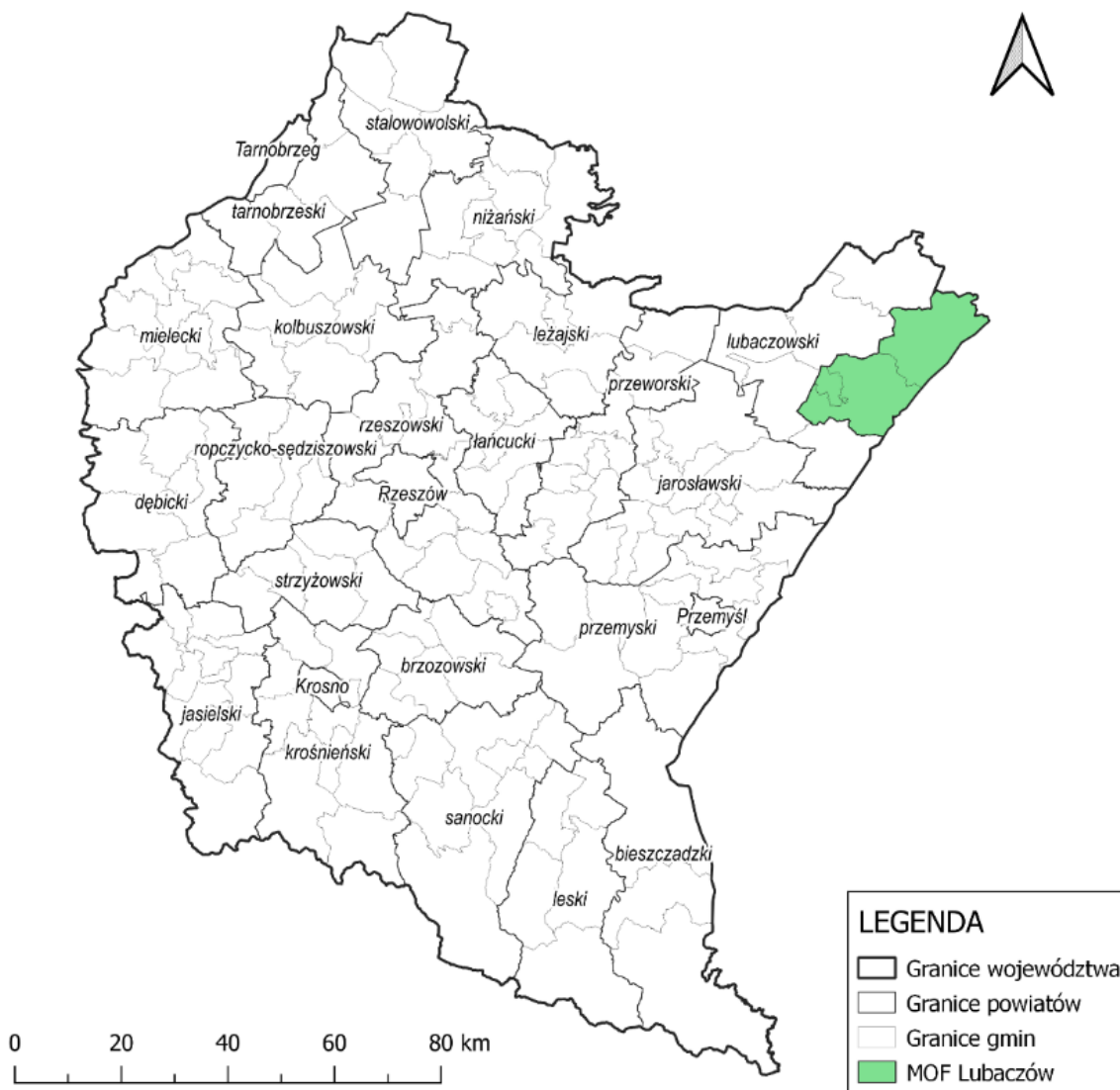
- obszary charakteryzujące się niekorzystnymi zjawiskami w sferze społecznej, ekonomicznej lub/i przyrodniczej, wymagające interwencji nakierowanej na przełamanie barier rozwojowych;
- obszary wzrostu, wyróżniające się szczególnymi potencjałami (tj. bieguny wzrostu, obszary tematyczne lub klastry zaawansowanych technologii), które w wyniku interwencji mogą kształtować przewagi konkurencyjne.

OSI wyznaczone są zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym.

Gmina Lubaczów i Gmina Horyniec-Zdrój zostały wskazane w *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030* jako jedne z gmin zagrożonych trwałą marginalizacją. Gminy MOF Lubaczów zaliczają się również do OSI Wschodniej Polski. Wśród OSI regionalnych zaproponowanych w *Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030* znalazły się między innymi OSI Regionalne bieguny wzrostu, do których zaliczono Miejski Obszar Funkcjonalny Lubaczów. Miasto Lubaczów wraz z obszarem funkcjonalnie powiązanym, tj. Gminą Lubaczów oraz Gminą Horyniec-Zdrój – został wyznaczony jako Miejski Obszar Funkcjonalny zdelimitowany w *Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030*, obowiązującej na mocy Uchwały nr XXVII/458/20 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 28 września 2020 r. Zgodnie z powyższym miasto rdzeniowe Lubaczów zostało wyznaczone jako ośrodek ponadlokalnych funkcji gospodarczych z potencjałem do obsługi potrzeb północno-wschodniej części województwa oraz posiadające potencjał w zakresie obsługi ruchu turystycznego Roztocza. Miasto posiada potencjał do generowania powiązań gospodarczych z Ukrainą, warunki do rozwoju turystyki uzdrowiskowej, kulturowej i tranzytowej oraz dla utworzenia lotniska umożliwiającego rozwój modelarstwa lotniczego w województwie.

Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027 przewidują wspomaganie zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów miejskich Podkarpacia poprzez wzmacnianie funkcji 11 MOF. W ramach CS 5(i), w oparciu o zintegrowane strategie i zaangażowanie lokalne, wsparcie w zakresie MOF, realizowane poprzez instrument ZIT, będzie mogło dotyczyć m.in. działań z zakresu kultury, zrównoważonej turystyki, dziedzictwa naturalnego, fizycznej odnowy i bezpieczeństwa publicznego oraz uzbrajania terenów inwestycyjnych.

Mapa 1 Położenie MOF Lubaczów na tle województwa podkarpackiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych państwowego rejestru granic i powierzchni jednostek podziałów terytorialnych kraju – PRG, z wykorzystaniem programu QGIS 3.16.6 – Hannover

1. Część wprowadzająca

1.1. Strategia jako instrument kreowania polityki rozwoju

Strategia Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030 (Strategia) stanowi odpowiedź samorządów gminnych na zmieniającą się sytuację społeczno-gospodarczą wymagającą nowego spojrzenia na posiadane aspiracje, zasoby i perspektywy rozwoju obszaru. Dokument ten pozwoli zmierzyć się ze wspólnymi problemami i wyzwaniem oraz zdefiniować cele rozwoju wykorzystujące wspólne szanse i potencjały samorządów tworzących MOF Lubaczów.

W Strategii zaprezentowana została wizja, misja oraz cele strategiczne i operacyjne przewidziane do realizacji we wskazanym okresie jej obowiązywania, wraz ze wskaźnikami ich osiągnięcia. Określono również kierunki działań, które będą służyć realizacji założonych celów. W ramach kierunków działań przedstawiono konkretne działania, a po przeprowadzeniu hierarchizacji planowanych przedsięwzięć, wskazano konkretne i uszczegółowione projekty strategiczne, najważniejsze i najpilniejsze do realizacji w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym we wskazanym okresie – przedstawiono dla nich ramy finansowe oraz plan finansowania, a także tryb wyboru. Projekty te mają charakter zintegrowany – obejmują różne sektory (społeczny, gospodarczy, środowiskowy, przestrzenny), integrują kilka rodzajów interesariuszy (władze publiczne, podmioty prywatne, inne) i obejmują różne terytoria administracyjne (trzy gminy). Projekty strategiczne są ze sobą powiązane i komplementarne nie tylko względem siebie, ale też w stosunku do już zrealizowanych inwestycji na obszarze, dzięki czemu ich realizacja przyczyni się do osiągnięcia efektu synergii. Proces tworzenia Strategii umożliwiał partycypację mieszkańców i innych interesariuszy w „grze o rozwój” i zaangażowanie partnerów społeczno-gospodarczych już od etapu analiz i diagnozy stanu sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej obszaru. Strategia zawiera również obligatoryjne elementy, zdefiniowane nowelizacją przepisów (model struktury funkcjonalno-przestrzennej gmin, ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminach, obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa oraz fakultatywnie obszary strategicznej interwencji dla obszaru).

Strategia Rozwoju MOF Lubaczów, spełniająca wymogi dla strategii ZIT, jest instrumentem pozyskiwania środków zewnętrznych, a jednocześnie pełnoprawną strategią rozwoju, stanowiącą element zintegrowanego systemu zarządzania rozwojem kraju.

1.2. Metodologia prac nad Strategią

Opracowanie *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030* było okazją do przeprowadzenia otwartych rozmów z przedstawicielami różnych środowisk gminnych. Dyskusje obejmowały analizę obecnej sytuacji społeczno-gospodarczej gmin Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego oraz możliwości ich dalszego rozwoju. Efektem prowadzonych rozmów było uzyskanie odpowiedzi na pytania: „dokąd zmierzamy?”, „co chcemy osiągnąć?” oraz „w jaki sposób chcemy to osiągnąć?”. Dało to podstawy do skonstruowania dokumentu, który ma służyć wszystkim mieszkańcom obszaru.

Proces prac związanych z przygotowaniem, opracowaniem i wdrożeniem Strategii rozpoczęto w IV kwartale 2021 r. Duże znaczenie i wpływ na ostateczny kształt dokumentu miały działania partycypacyjne i udział interesariuszy w pracach nad dokumentem.

Prace nad dokumentem Strategii opierały się na wykorzystaniu szeregu wzajemnie uzupełniających się metod prac analitycznych i partycypacyjnych, do których należały:

- analiza danych zastanych (w tym analiza trendów / tendencji społeczno-gospodarczych i przestrzennych zachodzących na obszarze i jego otoczeniu w ostatnich latach wraz z określeniem konsekwencji i wyzwań rozwojowych);
- badania ankietowe wśród mieszkańców;
- analizy strategiczne;
- spotkania władz i przedstawicieli Urzędu Miejskiego w Lubaczowie, Urzędu Gminy Lubaczów, Urzędu Gminy Horyniec-Zdrój oraz Rady Programowej;
- spotkania informacyjne, warsztatowe i konsultacyjne z przedstawicielami samorządów lokalnych, mieszkańcami, przedsiębiorcami.

Podstawą założeń Strategii jest *Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów* (Diagnoza), w której przedstawiono pogłębioną analizę społeczno-gospodarczą i przestrzenno-środowiskową gmin obszaru. Strategia powstała w oparciu o Diagnozę, a także na podstawie wniosków zgłoszonych podczas konsultacji społecznych oraz spotkań organizowanych w trakcie procesu jej tworzenia. Po zebraniu i przeanalizowaniu wszystkich danych opracowano Projekt 1.0 *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030*, który został poddany konsultacjom społecznym.

Do głównych materiałów źródłowych, stanowiących materiał analityczny i podstawę opracowania Strategii (a wcześniej również Diagnozy), należą:

- dane Głównego Urzędu Statystycznego;
- dane i informacje pozyskane z gmin oraz jednostek im podległych;
- treści udostępniane na oficjalnych stronach internetowych instytucji i podmiotów cytowanych w Diagnozie i Strategii;
- dane publikowane na serwisach Związku Miast Polskich (Monitor Rozwoju Lokalnego, System Analiz Samorządowych);
- wnioski z badania ankietowego;
- wnioski zebrane na podstawie przekazanych przez podmioty fiszek projektowych;
- wnioski z dyskusji podczas spotkań informacyjnych i warsztatów grupowych;
- inne dokumenty strategiczne gmin i ponadlokalne, a także publikowane raporty i opracowania eksperckie.

Proces prac związanych z przygotowaniem, opracowaniem i wdrożeniem Strategii ma charakter partycypacyjny.

2. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej

Zgodnie z art. 10a ust. 1 *Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju* (Dz. U. z 2024 r. poz. 324 z późn. zm.): „Podmiot opracowujący projekt strategii rozwoju (...) przygotowuje diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych, w tym miejskich obszarów funkcjonalnych”. W związku z powyższym na cele niniejszej Strategii opracowany został dokument pn. *Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów*. W Strategii zawarto jedynie syntezę – wnioski z diagnozy, zgodnie z art. 10e ust. 3 *Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1465). Poniżej zaprezentowano wyciąg wybranych, najważniejszych informacji z Diagnozy.

Przeprowadzona analiza danych statystycznych dla MOF Lubaczów oraz porównanie ich do danych dla Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI) o podobnym charakterze, województwa i kraju dają możliwość zobrazowania obecnej sytuacji obszaru oraz określenia kierunków rozwoju. Podczas tworzenia *Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów* odniesiono się do danych z 2019 r. Dla lepszego zobrazowania sytuacji obszaru, dokonano porównania danych MOF Lubaczów z danymi obszarów podobnych (MOF Sanok-Lesko i MOF Busko-Zdrój) oraz województwa podkarpackiego i Polski.

Gminy wchodzące w skład MOF Lubaczów położone są w południowo-wschodniej części Polski, w województwie podkarpackim, w powiecie lubaczowskim. Powierzchnia całkowita MOF Lubaczów wynosi 432 km².

2.1. Syntetyczna diagnoza obszaru realizacji ZIT, kluczowe uwarunkowania gospodarcze, społeczne i przestrzenno-środowiskowe MOF Lubaczów

OBSZAR SPOŁECZNY

1. Demografia:

- Na przestrzeni lat 2015–2019 liczba ludności w MOF obniżyła się o 489 osób, co stanowi spadek w stosunku do 2015 roku o 1,86% liczby osób ogółem, podczas gdy dla Polski spadek był znacznie niższy i wynosił 0,14%, natomiast dla województwa podkarpackiego: 0,02%.
- Według danych GUS w MOF Lubaczów udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w 2019 roku wynosił 17,0%, a w wieku poprodukcyjnym 20,4%, podczas gdy dla Polski w wieku przedprodukcyjnym wynosił 18,1%, a w poprodukcyjnym 21,9%.
- W MOF Lubaczów systematycznie maleje udział osób młodych (w wieku przedprodukcyjnym – dzieci i młodzież, a także w wieku produkcyjnym – osoby zdolne do pracy). Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w 2015 roku wynosił 17,8%, a w 2019 roku 17,0%, natomiast udział ludności w wieku produkcyjnym w 2015 roku wynosił 64,5%, a w 2019 roku 62,5%. Jednocześnie nastąpił intensywny wzrost udziału osób starszych – w 2015 roku udział osób w wieku poprodukcyjnym wynosił 17,7%, a w 2020 roku już 20,4%.
- Wskaźnikiem wpływającym na strukturę ludnościową jest wskaźnik przyrostu naturalnego na 1 000 ludności. W MOF Lubaczów przyrost naturalny jest na ujemnym poziomie, a jego wartości zmieniały się na w okresie ostatnich lat – w 2019 r. wskaźnik wyniósł: -0,3.
- *Saldo migracji podawane w przeliczeniu na 1000 ludności* dla MOF Lubaczów wynosiło w 2019 r.: -6,0, co stanowi wartość najniższą wśród porównywanych MOF (Busko-Zdrój: -1,5, Sanok-Lesko: -3,1), województwa (-1,39) i Polski (0,16), a dodatkowo na przestrzeni analizowanych lat wskaźnik ten stale ulegał pogorszeniu.
- *Liczba nowych budynków mieszkalnych w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców* w 2019 roku wynosiła w Mieście Lubaczów: 2,3, w Gminie Lubaczów: 2,3, natomiast w Gminie Horyniec-Zdrój: 1,1, podczas gdy średnia krajowa wynosiła: 2,2, natomiast wojewódzka: 2,5.
- W 2019 roku *liczba wydawanych pozwoleń na budowę i zgłoszeń budowy z projektem budowlanym w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców* dla MOF Lubaczów wynosiła 45 i była wyższa niż średnia w Polsce (26) oraz średnia w województwie podkarpackim (24).

2. Kapitał społeczny i polityka społeczna:

- W gminach wchodzących w skład MOF Lubaczów liczba gospodarstw korzystających z pomocy społecznej według kryterium dochodowego ogółem i poniżej kryterium dochodowego – z roku na rok spada. W Mieście Lubaczów wskaźnik w 2019 roku był niższy od średniej dla województwa podkarpackiego oraz Polski, jednak na obszarze MOF Lubaczów wartość wskaźnika *liczba gospodarstw korzystających z pomocy*

społecznej według kryterium dochodowego ogółem jest niekorzystna i wyższa od wszystkich porównywanych jednostek.

- Na terenie MOF Lubaczów usługi opieki zdrowotnej głównie zapewnia Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Lubaczowie.
- Poza placówkami podstawowej opieki zdrowotnej na terenie MOF Lubaczów znajdują się sanatoria oraz uzdrowiska, takie jak: Centrum Rehabilitacji Rolników KRUS, Uzdrowisko Horyniec oraz Sanatorium Uzdrowiskowe „Bajka” bazujące na potencjale zasobów borowinowych, wody siarczkowej oraz wyjątkowym klimacie miejscowości Horyniec-Zdrój.
- Liczba porad w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2019 roku na terenie MOF Lubaczów wynosiła 551, co daje wartość wyższą niż w MOF Busko-Zdrój (409 porad), średnia wojewódzka (435 porady) oraz średnia dla Polski (452 porady).
- Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2019 roku na obszarze MOF Lubaczów dla mieszkańców dostępnych było 12 aptek, w tym 10 zlokalizowanych w Mieście Lubaczów, natomiast 2 w Gminie Horyniec-Zdrój.
- Na terenie MOF Lubaczów wskaźnik *liczba fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców* wzrósł z 37 w 2015 roku do 40 w 2019 roku, co przełożyło się na wynik wyższy od średniej w województwie podkarpackim (37) oraz w Polsce (38).

3. Edukacja i wychowanie:

- Opiekę żłobkową na obszarze MOF świadczy Miasto Lubaczów oraz Gmina Lubaczów. Odsetek dzieci objętych opieką żłobkową w 2019 roku w Mieście Lubaczów wynosił 12,3%, co stanowiło wartość wyższą niż średnia województwa podkarpackiego (11,2%), trochę gorzej prezentuje się sytuacja w Gminie Lubaczów – 10,4%.
- Na terenie Miasta Lubaczów funkcjonują 2 placówki opieki nad dziećmi do lat 3, są to: Żłobek Miejski w Lubaczowie oraz Niepubliczny Żłobek „Ekomaluchy” w Lubaczowie, natomiast w Gminie Lubaczów funkcjonuje jedna placówka opieki nad dziećmi do 3 lat: Gminny Żłobek „Kraina Malucha” w Dąbkowie.
- Na terenie MOF Lubaczów w 2019 r. funkcjonowało łącznie 14 placówek wychowania przedszkolnego (Gmina Lubaczów – 8, Miasto Lubaczów – 4, Gmina Horyniec-Zdrój – 2). W strukturze placówek wychowania przedszkolnego znajduje się 45 oddziałów przedszkolnych. W 2019 roku opieką przedszkolną objętych było 834 dzieci.
- Współczynnik skolaryzacji w Mieście Lubaczów w 2019 r. wynosił ponad 100%, co może oznaczać, że do szkół w Lubaczowie uczęszczają też dzieci z gmin sąsiednich, w tym szczególnie z Gminy Lubaczów. W Gminie Horyniec-Zdrój współczynnik skolaryzacji wynosił 78,8%, zaś w Gminie Lubaczów 80,2%, czyli znacznie poniżej średniej krajowej (93,7%) i wojewódzkiej (92,5%), co oznacza, że dzieci uczęszczają do szkół spoza terenu gminy.
- Zgodnie z wynikami egzaminu ósmoklasisty dla rocznika nauki szkolnej 2019/2020 najlepszy wynik spośród gmin MOF Lubaczów z języka polskiego osiągnęli uczniowie z Gminy Lubaczów (60%), były one bowiem powyżej średniej dla Polski (59%). Z matematyki najlepsze wyniki osiągnęli uczniowie z Gminy Horyniec-Zdrój – 50%, to wynik lepszy niż średnia w województwie podkarpackim (48%) i Polsce (46%).

Z języka angielskiego najlepsze wyniki osiągnęli uczniowie z Miasta Lubaczów oraz Gminy Horyniec-Zdrój – 52%, jednak były one niższe od średniej wojewódzkiej (53%) i krajowej (54%).

Kluczowe wnioski i rekomendacje w obszarze społecznym:

W dniach 25.03–08.04.2022 r. przeprowadzone zostało badanie ankietowe wśród mieszkańców Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów, w którym mieszkańcy pozytywnie ocenili dostępność usług/możliwość zakupu artykułów codziennego użytku (83% oceniło dobrze i bardzo dobrze) oraz dostępność sieci wodociągowej (68% oceniło dobrze i bardzo dobrze), natomiast najgorzej oceniono m.in. jakość i dostępność podstawowej opieki zdrowotnej (46% oceniło źle i bardzo źle). Szansą dla obszaru jest stworzenie odpowiednich warunków wpływających na wzrost atrakcyjności osiedleńczej. Największy wpływ na rozwój MOF Lubaczów, według mieszkańców, stanowi tworzenie warunków do osiedlania się nowych mieszkańców (odpowiedź wskazana przez 46% ankietowanych). Oprócz danych statystycznych Głównego Urzędu Statystycznego, do analizy sytuacji rozwojowej MOF Lubaczów wykorzystano narzędzie opracowane przez Związek Miast Polskich, tj. Monitor Rozwoju Lokalnego. Narzędzie to pozwala na syntetyczną ocenę potencjału społeczno-ekonomicznego obszaru. Należy podkreślić, iż każdą z gmin MOF Lubaczów należy analizować w odniesieniu do jej grupy porównawczej, nie zaś porównywać gminy między sobą, bowiem MRL to nie ocena w kategoriach bezwzględnych – a zawsze w porównaniu z tym, co dzieje się w jednostkach samorządu terytorialnego, stanowiących grupę porównawczą. Wskaźnik rozwoju w wymiarze społecznym dla Miasta Lubaczów, Gminy Lubaczów oraz Gminy Horyniec-Zdrój w 2019 roku osiągał wartość dodatnią, co oznacza lepszą sytuację gmin w porównaniu do ich grup porównawczych.

Rekomendacje dla kształtowania obszaru społecznego MOF Lubaczów na najbliższe lata to:

- Podnoszenie kompetencji mieszkańców.
- Wzmacnianie więzi lokalnych oraz poczucia tożsamości z miejscem zamieszkania.
- Rozwój partnerstw międzysektorowych.
- Kreowanie warunków zmierzających do poprawy jakości życia lokalnej społeczności.
- Rozwój usług dedykowanych osobom starszym.
- Rozwój i wzrost jakości usług publicznych.
- Zwiększenie poziomu edukacji i rozwój oferty zajęć pozalekcyjnych w szkołach podstawowych.
- Zwiększenie jakości i dostępności podstawowej opieki zdrowotnej.

OBSZAR GOSPODARCZY

1. Gospodarka i rynek pracy:
 - Na obszarze MOF Lubaczów w 2019 r. zarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców było łącznie 705. Wskaźnik ten z roku na rok się zwiększa, jednak w dalszym ciągu jest to wartość poniżej średniej w Polsce (1 175) i województwie podkarpackim (851).

- Wskaźnik *podmioty nowo zarejestrowane na 10 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym* w 2019 roku dla MOF Lubaczów wynosił 65 i w porównaniu ze średnią wojewódzką (116) i krajową (165) była to najniższa wartość.
- *Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym* na obszarze MOF Lubaczów w 2019 roku wynosił 5,8% – był taki sam jak w województwie podkarpackim (5,8%) i wyższy niż średnia w Polsce (3,8%).
- Ważnym aspektem rozwoju gospodarczego gminy jest możliwość zakładania działalności gospodarczych na terenach inwestycyjnych. Park Przemysłowy Lubaczów zajmuje obszar około 24 ha. Oferta Parku Przemysłowego Lubaczów adresowana jest głównie do przedsiębiorstw MŚP (małych i średnich) zarówno z Polski, jak i zagranicy. Za takim rozwiązaniem przemawia niewielki rozmiar Parku, jego lokalizacja oraz analiza otoczenia społeczno-gospodarczego gminy, powiatu i regionu.
- Wszystkie działki w pełni uzbrojonych terenów Parku Przemysłowego Lubaczów zostały sprzedane przez Miasto Lubaczów. W związku z tym, w obrębie osiedla Mazury miasto planuje przeznaczyć obszar o powierzchni 28,835 ha, zlokalizowany przy ulicach Boczna Mazury i Lipowej pod przemysł i usługi. Teren ten znajduje się przy obwodnicy DW866 w odległości 12 km od przejścia granicznego PL-UA Budomierz-Hruszew. Miasto położone jest przy ważnych szlakach komunikacyjnych, takich jak droga nr 867 (Jarosław – Horyniec-Zdrój) oraz droga nr 866 (Dachnów – Budomierz-Granica Państwa), co zapewnia dogodny dostęp do rynków wschodnich i zachodnich.

2. Finanse samorządowe:

- Według danych GUS dochody budżetu ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w MOF Lubaczów w roku 2019 wynosiły 5 755 zł, co było wartością wyższą niż średnia wojewódzka (5 500 zł), ale niższą niż średnia krajowa (5 970 zł).
- Dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca w MOF Lubaczów w 2019 roku wynosiły 1 960 zł i były niższe od średniej wojewódzkiej (2 048 zł) i średniej krajowej (2 959 zł).
- Wartość wskaźnika *udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca* w MOF Lubaczów w latach 2015–2019 znacznie wzrosła i w 2019 roku osiągnęła 538 zł. W odniesieniu do województwa podkarpackiego (800 zł) i Polski (1 253 zł) była to wartość znacznie niższa.
- Wartość wskaźnika *udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób prawnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca* od 2015 roku w MOF Lubaczów ulegała nieznacznym wahaniom, w 2015 wyniosła 13 zł, natomiast w 2019 roku wzrosła do 18 zł. W 2019 roku MOF Lubaczów w porównaniu do województwa podkarpackiego (43,6 zł), Polski (95,1 zł) oraz MOF podobnych wypadł zdecydowanie gorzej.
- W MOF Lubaczów wielkość wydatków ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca z roku na rok wzrastała, w 2015 roku wynosiły 3 673 zł, a w 2019 roku już 5 998 zł.
- Wydatki bieżące w przeliczeniu na 1 mieszkańca MOF Lubaczów w latach 2015–2019 systematycznie wzrastały, w 2015 roku wynosiły 2 658 zł, a w 2019 roku

już 4 119 zł. Wartość wydatków bieżących na 1 mieszkańca w MOF Lubaczów w 2019 roku była niższa od średniej województwa podkarpackiego (4 544 zł) oraz Polski (5 039 zł).

- Wartość wydatków majątkowych na 1 mieszkańca w 2019 roku w MOF Lubaczów (1 878 zł) była wyższa niż średnia w województwie podkarpackim (991 zł) i Polsce (1 011 zł) oraz MOF Sanok-Lesko (1 126 zł) i MOF Busko-Zdrój (1 181 zł).
- Na terenie MOF Lubaczów podpisanych przez beneficjentów umów/decyzji o dofinansowanie z programów operacyjnych w 2019 roku było łącznie 68, z czego najwięcej podpisano w Mieście Lubaczów – 35. Najwięcej umów/decyzji o dofinansowanie w gminach wchodzących w skład MOF Lubaczów było w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego, tj. 54, co przekładało się na ponad 79% wszystkich umów/decyzji o dofinansowanie, pozostałe 14 dotyczyło krajowych Programów Operacyjnych.

3. Innowacyjność:

- W kontekście innowacyjności i warunków do jej rozwoju warto przeanalizować kwestię cyfryzacji, w tym dostępu do wysokiej jakości Internetu. Zgodnie z danymi Urzędu Komunikacji Elektronicznej z 2023 r. penetracja lokalowa 100 Mb/s dla gmin obszaru MOF Lubaczów była bardzo niska. Najwyższą wartość spośród gmin MOF, choć nadal niewielką, odnotowano w Mieście Lubaczów (3%), podczas gdy średnia dla Polski wynosi 87,16%, zaś najniższą wartość osiągnęła Gmina Horyniec-Zdrój (1%).
- Biorąc pod uwagę penetrację budynkową zasięgami Internetu stacjonarnego o przepustowości co najmniej 30 Mb/s, sytuacja na obszarze nie jest dobra. Najlepszą wartość wskaźnika w 2023 r. osiągało Miasto Lubaczów mieszczące się w przedziale 20,1–40,0%, natomiast pozostałe gminy osiągały wartości wskaźnika w przedziale 5,1–20,0%.

Kluczowe wnioski i rekomendacje w obszarze gospodarczym:

MOF Lubaczów wyróżnia się stopniowym wzrostem liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON. Jednakże odnotowano niską liczbę podmiotów nowo zarejestrowanych, co świadczy o mniejszym zainteresowaniu wśród mieszkańców poszczególnych gmin rozpoczęciem i prowadzeniem działalności gospodarczej. Wyniki badania ankietowego wskazują, że mieszkańcy nie są zadowoleni z zarobków (71% oceniło źle i bardzo źle). Problem stanowi również dostęp do miejsc pracy (66% oceniło źle i bardzo źle). Mieszkańcy zaznaczyli, iż wspieranie przedsiębiorczości (57% odpowiedzi ankietowanych) mogłoby mieć największy wpływ na rozwiązanie istniejących problemów i barier rozwoju. W ramach MRL oceniono również wymiar gospodarczy. Gminy MOF Lubaczów w wymiarze gospodarczym wypadają gorzej na tle swoich grup porównawczych.

Rekomendacje do kształtowania obszaru gospodarczego dla MOF Lubaczów na najbliższe lata to:

- Kształcenie lokalnej społeczności w zakresie postaw przedsiębiorczych oraz doradztwo w zakresie podejmowania nowych działalności gospodarczych.
- Transformacja cyfrowa, w tym inwestycje w infrastrukturę cyfrową.
- Promowanie lokalnych inicjatyw innowacyjnych.
- Zwiększenie atrakcyjności obszaru pod względem inwestycyjnym.

- Aktywne działania na rzecz promocji gospodarczej obszaru oraz przyciągania nowych podmiotów gospodarczych.
- Zwiększenie ilości miejsc pracy.
- Rozwój terenów inwestycyjnych, szczególnie Parku Przemysłowego Lubaczów.
- Zniwelowanie istniejących barier transgranicznych i zacieśnienie współpracy gospodarczej z przedsiębiorstwami z Ukrainy.

OBSZAR PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWY

1. Środowisko naturalne i infrastruktura:
 - Na terenie MOF Lubaczów znajdują się obszary, które zostały objęte formami ochrony przyrody. Należą do nich: Południoworoztoczański Park Krajobrazowy, Roztoczański Obszar Chronionego Krajobrazu, Rezerwat przyrody Kamienne, Rezerwat przyrody Sołokija, Obszar Natura 2000 Uroczyska Roztocza Wschodniego, Obszar Natura 2000 Łukawiec, Obszar Natura 2000 Horyniec, Obszar Natura 2000 Roztocze, 45 pomników przyrody, 21 użytków ekologicznych oraz 2 stanowiska dokumentacyjne.
 - Obszarem o bardzo dużej atrakcyjności przyrodniczej jest Park Zdrojowy w Horyńcu-Zdroju, który w latach 2013–2015 przeszedł rewitalizację.
 - Ogólna powierzchnia gruntów rolnych (w tym gruntów rolnych, łąk, pastwisk i sadów) w Gminie Lubaczów wynosi 11 339 ha, tj. 55,88% obszaru gminy, w Mieście Lubaczów 1 825 ha, tj. 71% obszaru miasta, zaś w Gminie Horyniec-Zdrój użytki rolne stanowią 37% obszaru gminy.
 - Na terenie MOF Lubaczów znajdują się lokalne zasoby surowców mineralnych i kopalin, tj.: złożę gazu ziemnego tworzące Obszar Górniczy Gazu „Lubaczów – 2”, złożę siarki rodzimej z czynną Kopalnią Siarki „Basznia II” w Baszni Dolnej, złożę ilów nadających się do produkcji ceramiki budowlanej w rejonie Baszni Górnej, tworzące Obszar Górniczy Ilów „Smolinka – 1”, złożę kamieni drogowych i budowlanych „Brusno-Węgiełka” w Gminie Horyniec-Zdrój oraz wody lecznicze „Horyniec”.
 - Udział % korzystających z kanalizacji w 2019 r. był niższy w Gminie Horyniec-Zdrój (64,3%) i Gminie Lubaczów (67,1%) w stosunku do średniej krajowej (70,8%) i województwa (70,4%). Wyjątek stanowiło Miasto Lubaczów (94,8%), w którym odnotowano odsetek korzystających wyższy niż średnia dla województwa podkarpackiego i Polski.
 - Odsetek korzystających z instalacji gazowej w Gminie Lubaczów i Mieście Lubaczów w 2019 r. był wyższy w porównaniu do województwa i wszystkich gmin sąsiednich, natomiast w Gminie Horyniec-Zdrój zanotowano znikomy stopień przyłączenia do sieci gazowej – 1,3%.
 - Na podstawie *Rocznej oceny jakości powietrza w województwie podkarpackim – raport za rok 2021* na terenie MOF Lubaczów stwierdzono przekroczenie poziomu docelowego benzo(a)pirenu tylko w Mieście Lubaczów.
 - Zgodnie z *Wojewódzkim Programem Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Podkarpackiego* powiat lubaczowski, a tym samym gminy MOF Lubaczów, wykazują potencjał w zakresie rozwoju energetyki wiatrowej – małe turbiny

wiatrowe do oświetlenia pomieszczeń i ogrzewania, energetyki słonecznej – budowa instalacji solarnych i fotowoltaicznych, biomasy leśnej i rolniczej – głównie zrębki, odpady i słoma. Obecnie budynki użyteczności publicznej oraz gospodarstwa domowe w nieznacznym stopniu wykorzystują kolektory fotowoltaiczne. Według statystyk deklaracji CEEB⁴ (stan na 19 stycznia 2023 r.) w strukturze źródeł ciepła ze względu na rodzaj, wykorzystanie OZE wynosi: z kolektorów słonecznych do ciepłej wody użytkowej lub z funkcją wspomaganie ogrzewania – 3%, natomiast z pompy ciepła – 2%.

- Gospodarka odpadami w gminach: Lubaczów, Horyniec-Zdrój oraz Mieście Lubaczów odbywa się zgodnie z *Planem Gospodarki Odpadami Województwa Podkarpackiego na lata 2020–2026 z perspektywą do 2032 r.* (Załącznik nr 1 do uchwały nr XXXVI/584/21 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 26 kwietnia 2021 r.).
 - Na terenach Gminy Lubaczów i Miasta Lubaczów stwierdzono obszary szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie, czyli wynosi raz na 10 lat (Q10%), średnie, czyli wynoszące raz na 100 lat (Q1%) oraz o niskim prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi, czyli raz na 500 lat (Q0,2%). Największe zagrożenie powodziowe na terenie MOF Lubaczów stwarza rzeka Lubaczówka i Sołotwa ze swoimi dopływami.
2. Sport, rekreacja, turystyka oraz kultura:
- Na terenie MOF Lubaczów można wyróżnić miejsca warte odwiedzenia, takie jak obiekty wpisane do rejestru zabytków (m.in. gorzelnia w Hucie Kryształowej, cerkiew greko-kat. pw. św. Mikołaja w Lubaczowie, Park Zdrojowy w Horyńcu Zdroju oraz Zespół Cerkiewny w Radrużu wpisany na listę światowego dziedzictwa UNESCO).
 - Na terenie MOF Lubaczów znajdują się ciekawe atrakcje turystyczne, tj. Muzeum Kresów w Lubaczowie oraz Kresowa Osada w Baszni Dolnej.
 - Na obszarze gmin Lubaczów i Horyniec-Zdrój wyznaczono 4 rowerowe trasy turystyczne pod nazwą 4KOŁORY. Cztery rowerowe trasy turystyczne prowadzą przez Gminę Lubaczów, natomiast „niebieska” przebiega także częściowo przez Gminę Horyniec-Zdrój. Przebiegają one wzdłuż atrakcji turystycznych i kulturowych gminy: trasa NIEBIESKA (47 km), trasa ZIELONA (29 km), trasa ŻÓŁTA (25 km), trasa CZERWONA (20 km).
 - Na terenie MOF Lubaczów znajduje się szlak architektury drewnianej – Trasa VI o długości 189 km, która prowadzi przez tereny Płaskowyżu Tarnogrodzkiego, w znacznej części w obrębie Południoworostoczańskiego Parku Krajobrazowego.
 - Na obszarze MOF Lubaczów w 2019 roku instytucje kultury zorganizowały 238 imprez (Gmina Lubaczów 66, Miasto Lubaczów 100, a Gmina Horyniec-Zdrój 72). W imprezach łącznie wzięło udział 39 585 osób. Ilość imprez w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w 2019 r. (92 imprezy) stanowiła najwyższą wartość w porównaniu do średnich dla MOF Sanok-Lesko (62 imprezy), województwa podkarpackiego (61 imprez) i Polski (64 imprezy).

⁴ Centralna Ewidencja Emisyjności Budynków, Strona internetowa Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego, gunb.gov.pl

- Według danych ze Statystycznego Vademecum Samorządowego, na terenie gmin wchodzących w skład MOF Lubaczów w 2019 r. łącznie działało 48 grup artystycznych z liczbą 861 uczestników, najwięcej grup zarejestrowanych było w Mieście Lubaczów (33), gdzie było też najwięcej uczestników grup artystycznych (661 osób). W roku 2019 na terenie MOF Lubaczów działało 115 kół, klubów i sekcji, które skupiały 1 114 uczestników. Najwięcej klubów, sekcji i kół funkcjonowało w Mieście Lubaczów (93).
- Wydatki z budżetu gminy w 2020 roku na kulturę i dziedzictwo narodowe osiągnęły największe wartości w Gminie Lubaczów – 275,29 zł na 1 mieszkańca, natomiast najmniejsze w Mieście Lubaczów – 157,78 zł na 1 mieszkańca.
- W Gminie Lubaczów znajduje się 6 obiektów noclegowych zapewniających łącznie 134 miejsca noclegowe: Kresowa Osada w Baszni Dolnej (12 miejsc noclegowych), Stacja Obserwatorium w Baszni Dolnej (38 miejsc noclegowych), Magdalena Połynkiewicz – Domki Całoroczne w Hurczu (15 miejsc noclegowych), Janina Furgała – Gospodarstwo Agroturystyczne w Krowicy Hołodowskiej (4 miejsca noclegowe), Szkolne Schronisko Młodzieżowe w Baszni Dolnej (40 miejsc noclegowych) oraz Szkolne Schronisko Młodzieżowe w Krowicy Samej (25 miejsc noclegowych). Gmina Horyniec-Zdrój zapewnia (łącznie z sanatoriami) około 1000 miejsc noclegowych, natomiast w Mieście Lubaczów znajdują się ogółem 3 obiekty noclegowe zapewniające 151 miejsc noclegowych.
- Na terenie MOF Lubaczów znajdują się przestrzenie publiczne, które wymagają zagospodarowania w zakresie wzmocnienia ich spójności i poprawy estetyki przez realizację działań w zakresie fizycznej odnowy i bezpieczeństwa przestrzeni publicznych. Na terenie poszczególnych gmin MOF znajdują się następujące elementy przestrzeni publicznej:
 - Gmina Lubaczów:
 - Parki: podworski w Krowicy Samej z oczkiem wodnym oraz małą architekturą, wiejski w Baszni Dolnej, m.in. z alejkami, sceną i wiatą grillową.
 - Skwer w centrum miejscowości Basznia Dolna z alejkami, tętnią, studnią i małą architekturą.
 - Tereny zielone: otoczenie zbiornika wodnego w Krowicy Hołodowskiej, otoczenie zbiornika wodnego w Opacie (z alejkami, pomostami, małą architekturą oraz altaną), teren rekreacyjno-wypoczynkowy w centrum wsi Hurcze – zbiornik wodny, boisko wielofunkcyjne, wiaty grillowe oraz altana.
 - Plac zabaw: w większości z 23 miejscowości Gminy Lubaczów znajdują się plac zabaw, które są bardzo słabo wyposażone. Jest to najczęściej kilka podstawowych, nierozbudowanych elementów służących najmłodszym do zabawy. Znajdują się one przy świetlicach wiejskich lub domach kultury. Kilka elementów placów zabaw znajduje się również przy czterech z pięciu szkół funkcjonujących na terenie gminy.
 - Nieużytki wymagające zagospodarowania: w centrum nowo powstającego osiedla mieszkalnego w miejscowości Dąbków, położonej w bezpośrednim sąsiedztwie Miasta Lubaczowa znajduje się nieużytek o powierzchni 0,8 ha wymagający zagospodarowania. Na przestrzeni ostatnich kilku lat powstało

kilkadziesiąt nowych domów, w których zamieszkują głównie rodziny z małymi dziećmi. Osiedle to nadal się rozbudowuje. Stąd potrzeba stworzenia dla nich przyjaznej przestrzeni rekreacyjno – wypoczynkowej (Parku w Dąbkowie, planowanego do realizacji w ramach partnerskiego projektu w trybie niekonkurencyjnym), w której mieszkańcy mogliby aktywnie spędzać czas wolny na świeżym powietrzu.

- Otoczenie istniejącego zbiornika wodnego w Lisich Jamach – teren o powierzchni 1,48 ha w otoczeniu zbiornika jest częściowo zagospodarowany (alejka, mała architektura, pomosty i kilka elementów placu zabaw), jednak infrastruktura ta wciąż wymaga uzupełnienia. Przestrzeń ta wymaga utworzenia przyjaznego zagospodarowania, stwarzającego optymalne warunki do wypoczynku i rekreacji. Doinwestowanie tej przestrzeni w zakresie ogólnodostępnej infrastruktury sprawi, że będzie to miejsce wyjątkowe i innowacyjne na terenie całej Gminy Lubaczów, gdzie obecnie nie ma urządnego żadnego tego typu miejsca – z atrakcjami takimi jak np. fontanna czy amfiteatr ze sceną oraz bogato wyposażony plac zabaw. Jest to także teren położony na obszarze nowo powstałego osiedla mieszkaniowego, co z pewnością zwiększa zapotrzebowanie na tego typu przestrzenie.
- Otoczenie użytku ekologicznego Błotnisko Szymeczki w Baszni Dolnej – obszar o powierzchni ok. 19 ha z wieloma atrakcyjnymi, rzadko występującymi roślinami, w dużej części zadrzewiony. Przestrzeń ta wymaga odnowy poprzez m.in. budowę ścieżek dydaktyczno-spacerowych, stanowiących również trasy do marszów i biegów na orientację, nordic walking, biegów narciarskich w sezonie zimowym, budowę ścieżki pieszo-rowerowej z parkingiem dla rowerów (ze stacją ładowania rowerów elektrycznych) oraz miejscami postojowymi dla samochodów oraz budowę ciągu pieszego na wzór promenady. Doinwestowanie infrastruktury w tej lokalizacji pozwoli na stworzenie innowacyjnej przestrzeni publicznej dla mieszkańców nie tylko w skali Gminy Lubaczów ale również całego Powiatu Lubaczowskiego.
- Gmina Horyniec-Zdrój:
 - Parki: Park Zdrojowy w Horyńcu-Zdroju, zrewitalizowany w 2013 roku o powierzchni 6,5 ha. Park Zdrojowy wymaga odnowy części małej architektury oraz uzupełnienia o nowe elementy ze względu na rosnące zainteresowanie tym miejscem przez kuracjuszy i turystów.
 - Skwery: deptak w dzielnicy uzdrowskiej łączący się z drogą wojewódzką 867 o powierzchni 4,2 ha i długości 1 km, deptak spacerowy w dzielnicy uzdrowskiej o powierzchni 0,5 ha i długości 350 m. Odcinek deptaka spacerowego o długości 350 m znajduje się pomiędzy dwoma największymi sanatoriami w Horyńcu-Zdroju, wymaga on odnowienia nawierzchni i uzupełnienia infrastruktury uzdrowskiej i małej architektury.
 - Tereny zielone: tereny wokół Zalewu w Horyńcu-Zdroju o powierzchni 11,0 ha.
 - Place zabaw: zlokalizowane w miejscowościach: Horyniec-Zdrój, Werchrata, Radruż, Puchacze oraz Wólka Horyniecka o łącznej powierzchni 0,3 ha.
- Miasto Lubaczów:

➤ Parki:

- „Stary Park” otoczony przez linię zabudowy miejskiej od strony zachodniej i południowej. Wschodnia oraz północna część parku przylegają do terenów otwartych, w tym terenów zielonych oraz cieków wodnych. W marcu 2024 roku zakończono rewitalizację „Starego Parku” w Lubaczowie, przekształcając go w nowoczesną przestrzeń rekreacyjną, dostępną dla mieszkańców i turystów. Powstały nowe ciągi piesze, które zapewniają komfortowe warunki spacerowe, a dla dzieci w różnym wieku zainstalowano nowoczesny i bezpieczny plac zabaw, będący atrakcyjnym miejscem spotkań rodzinnych. Miłośnicy aktywności fizycznej mogą korzystać z siłowni zewnętrznej wyposażonej w różnorodne urządzenia do ćwiczeń, a dodatkowe elementy małej architektury, takie jak altany, mostki i pomosty, wzbogacają przestrzeń i zwiększają jej funkcjonalność. Park został wyposażony w nowoczesne oświetlenie oraz system monitoringu, co znacząco podnosi poziom bezpieczeństwa. Rewitalizacja objęła także nowe nasadzenia trawników i roślin okrywowych, a istniejąca roślinność została poddana pielęgnacji, co podkreśliło estetyczne walory parku. Łączna powierzchnia objęta inwestycją wynosi blisko 44,3 tys. m². Dzięki tym działaniom „Stary Park” stał się atrakcyjnym miejscem wypoczynku, sprzyjającym integracji społecznej i aktywnemu spędzaniu czasu na świeżym powietrzu.
- Park „RODOS” przy ul. Norwida o powierzchni 0,139 ha otoczony zwartą zabudową wielorodzinną i parkingami, co czyni go łatwo dostępnym miejscem wypoczynku dla mieszkańców tej części miasta. Centralnym punktem parku jest ścieżka w kształcie okręgu, która pełni funkcję głównego ciągu komunikacyjnego oraz elementu rekreacyjnego, otoczonego zielenią w postaci drzew i krzewów. Większość powierzchni parku to przestrzeń biologicznie czynna, obejmująca trawniki, drzewa i krzewy, które stanowią około 80–90% całkowitego obszaru. Pozostałe 10–20% zajmują powierzchnie utwardzone, w tym ścieżki spacerowe oraz parkingi. Zieleń jest rozmieszczona w pasach między ścieżkami i wokół miejsc odpoczynku, co wspiera lokalny mikroklimat i bioróżnorodność. Integralną częścią parku jest plac zabaw. Jego lokalizacja w pobliżu terenów zielonych i osiedli mieszkaniowych dodatkowo zwiększa jego dostępność i znaczenie dla lokalnej społeczności. Obecna infrastruktura parku wymaga modernizacji, aby poprawić komfort, bezpieczeństwo i funkcjonalność tego miejsca.

➤ Skwery:

- Skwer przy Starostwie Powiatowym o powierzchni 0,1274 ha z fontannami: „ścianą wodną” oraz fontanną w formie kuli, chodnikami, nowoczesnym oświetleniem oraz nasadzeniami obejmującymi drzewa, krzewy i trawy ozdobne;
- Skwer przy skrzyżowaniu ulic Unii Lubelskiej i Wyszyńskiego o powierzchni 0,0261 ha z czytelnym układem przestrzennym, z widocznymi ścieżkami spacerowymi oraz elementami infrastruktury miejskiej, które wspierają jego funkcję rekreacyjną. Otoczony jest zwartą zabudową mieszkaniową, co

podkreśla jego znaczenie jako przestrzeni zielonej w intensywnie zurbanizowanym otoczeniu. Teren jest dobrze zagospodarowany, z przewagą powierzchni biologicznie czynnej (około 60–70%), obejmującej trawniki oraz nasadzenia drzew i krzewów. Pozostałe 30–40% to powierzchnie utwardzone, takie jak chodniki i ścieżki. Dalsze wzbogacenie skweru o dodatkowe nasadzenia drzew i krzewów oraz rozszerzenie oferty rekreacyjnej mogłoby jeszcze bardziej podnieść jego wartość estetyczną i funkcjonalną, sprzyjając integracji lokalnej społeczności i tworząc przyjazną przestrzeń dla wszystkich grup wiekowych.

- Skwer przy skrzyżowaniu ulic Mickiewicza i Szopena o powierzchni 0,0421 ha znajduje się w centralnej części miasta. Jego otoczenie to głównie zabudowa mieszkalna, co czyni go potencjalnie ważnym miejscem odpoczynku i rekreacji dla lokalnej społeczności. Obszar skweru pozostaje nieurządzony, bez wyraźnej infrastruktury rekreacyjnej czy elementów małej architektury. Teren jest częściowo zazieleniony, jednak brak jest zaplanowanych nasadzeń czy funkcjonalnego zagospodarowania co ogranicza jego atrakcyjność i użytkowość. Zagospodarowanie tego miejsca jest konieczne w celu jego przekształcenia w funkcjonalny i estetyczny obszar, odpowiadający na potrzeby lokalnej społeczności.
- Skwer przy skrzyżowaniu ulic Krasińskiego i Kopernika o powierzchni 0,0283 ha znajduje się w otoczeniu zabudowy jednorodzinnej. Jego lokalizacja w narożniku ulic czyni go widocznym punktem w tej części miasta, a także potencjalnym miejscem rekreacji i odpoczynku dla mieszkańców. Zagospodarowanie skweru stworzy przestrzeń dla mieszkańców do odpoczynku, spotkań sąsiedzkich i organizacji lokalnych wydarzeń. Wprowadzenie elementów małej architektury, takich jak ławki, kosze na śmieci czy oświetlenie, poprawi jego funkcjonalność i uczyni go bardziej przyjaznym dla wszystkich grup wiekowych, od dzieci po seniorów.
- Skwer zlokalizowany przy zbiorniku wodnym „Młyn” o powierzchni 0,0806 ha znajduje się w bezpośrednim otoczeniu terenów mieszkalnych oraz samego zbiornika, co czyni go atrakcyjnym miejscem dla mieszkańców i odwiedzających. Rewitalizacja skweru przy zbiorniku Młyn pozwoli na pełne wykorzystanie jego potencjału jako miejsca wypoczynku, integracji i ochrony środowiska. Inwestycja przekształci teren w nowoczesną, funkcjonalną i estetyczną przestrzeń publiczną, która stanie się atrakcyjnym miejscem dla mieszkańców.
- Skwer w centrum Lubaczowa z pomnikiem generała Stanisława Dąbka jest dogodnie położony w sercu miasta, w bezpośrednim sąsiedztwie Starostwa Powiatowego, co zapewnia łatwy dostęp zarówno dla mieszkańców, jak i odwiedzających. Zieleń, w tym trawniki, drzewa i krzewy, uzupełnia przestrzeń, tworząc estetyczne i przyjazne miejsce. Ułożone alejki spacerowe oraz rozmieszczone ławki sprzyjają odpoczynkowi i refleksji. Skwer stanowi przestrzeń, która łączy walory historyczne i rekreacyjne, będąc ważnym punktem na mapie miasta.

- Tereny zielone:
 - Tereny zielone przy ul. Okrężnej pełnią funkcję biologicznie czynną, stanowiąc 60–70% całkowitej powierzchni, co sprzyja rekreacji i poprawie mikroklimatu. Nasadzenia drzew i krzewów wzmacniają bioróżnorodność, a niewielki udział powierzchni utwardzonych (30–40%) podkreśla zrównoważony charakter obszaru.
 - Ogródki działkowe ROD „Aster” w Lubaczowie to ważne miejsce rekreacji i integracji społecznej dla mieszkańców miasta, szczególnie tych, którzy poszukują kontaktu z naturą i przestrzeni do aktywnego wypoczynku. Lokalizacja w dogodnym miejscu oferuje możliwość uprawy roślin, relaksu oraz spotkań sąsiedzkich w otoczeniu zieleni. ROD „Aster” wspiera lokalny mikroklimat poprzez dużą ilość zieleni i bioróżnorodność, wnosząc istotny wkład w ochronę środowiska miejskiego. Działki są miejscem integracji mieszkańców różnych pokoleń. Wspólne prace ogrodnicze i wydarzenia lokalne budują więzi międzyludzkie.
 - Tereny zielone Ofiar Katynia/Hubala zlokalizowane w sąsiedztwie krytej pływalni w Lubaczowie, otoczony ulicami Ofiar Katynia, Hubala oraz Norwida, stanowią przestrzeń o dużym potencjale rekreacyjnym. Lokalizacja umożliwia podział na strefy funkcjonalne, odpowiadające różnym formom aktywności. Teren w rejonie basenu przy ul. Ofiar Katynia posiada ogromny potencjał do przekształcenia w nowoczesną przestrzeń rekreacyjno-sportową. Realizacja wodnego placu zabaw, lodowiska oraz skate parku pozwoli na stworzenie wielofunkcyjnego kompleksu rekreacyjnego, który odpowiadać będzie na potrzeby mieszkańców Lubaczowa, jednocześnie podnosząc atrakcyjność i estetykę przestrzeni publicznej.
 - Obszar leśny przy osiedlu Mazury – las o powierzchni 250 ha, składający się z 2 części kompleksów leśnych, mniejszego 24 ha i większego o powierzchni 220 ha. Obszar ten stanowi istotny element ekologiczny i rekreacyjny w sąsiedztwie osiedla Mazury oraz terenów rolniczych. Las przy osiedlu Mazury ma potencjał, by stać się zarówno miejscem rekreacji, jak i kluczowym elementem ochrony lokalnego środowiska.
- Rynek zajmuje powierzchnię 0,6639 ha i charakteryzuje się symetrycznym układem, z dominującym okrągłym placem centralnym, otoczonym koncentrycznie rozmieszczonymi ścieżkami i klombami. Przestrzeń jest częściowo zazieleniona, a drzewa i krzewy rozmieszczone są w harmonijnym, symetrycznym układzie, co nadaje miejscu estetyczny i uporządkowany charakter. Widoczne są cztery główne grupy zieleni, nasadzone w regularnych odstępach. Większe skupiska drzew i krzewów znajdują się w południowo-zachodniej i północno-wschodniej części placu. W centralnej części rynku występują mniejsze wysepki zieleni, które urozmaicają przestrzeń i wprowadzają dodatkowe akcenty wizualne. Drzewa rosną wzdłuż głównych ścieżek spacerowych oraz w obrębie wysp zieleni, co wzbogaca mikroklimat miejsca. Powierzchnia biologicznie czynna stanowi szacunkowo około 25% całkowitej powierzchni rynku, obejmując drzewa, krzewy, klomby oraz

trawniki. Powierzchnia utwardzona – place, chodniki zajmują pozostałe 75% powierzchni, co wskazuje na dominację powierzchni utwardzonych. Układ ten podkreśla reprezentacyjny charakter rynku, ale jednocześnie wskazuje na ograniczoną ilość powierzchni zielonych, co może wymagać rewitalizacji w kierunku zwiększenia udziału zieleni. Istotne jest zwiększenie udziału powierzchni biologicznie czynnej na rynku, co przyczyni się do redukcji efektu miejskiej wyspy ciepła, poprawy mikroklimatu oraz podniesienia jakości życia mieszkańców. Optymalnym celem jest osiągnięcie co najmniej 30–35% udziału zieleni w całkowitej powierzchni rynku, co pozwoli na lepsze zrównoważenie przestrzeni użytkowej z naturalnym środowiskiem.

➤ **Place zabaw:**

- przy MDK – plac zabaw jest bardzo dobrze wyposażony, z elementami zieleni wraz z Miejscem Obsługi Rowerzystów. Powierzchnia biologicznie czynna stanowi około 40% całkowitego obszaru, podczas gdy powierzchnia utwardzona, obejmująca chodniki, miejsca pod wiatą oraz nawierzchnię placu zabaw zajmuje pozostałe 60%. Całość tworzy funkcjonalne i estetyczne miejsce rekreacji, integrując potrzeby dzieci, rowerzystów i mieszkańców.
- Plac zabaw oraz siłownia zewnętrzna przy Stadionie Miejskim pełnią funkcję rekreacyjną, stanowiąc miejsce aktywnego wypoczynku dla rodzin z dziećmi oraz dorosłych. Obecne wyposażenie placu zabaw i siłowni zewnętrznej wymaga modernizacji, aby sprostać standardom bezpieczeństwa i wygody. Unowocześnienie urządzeń oraz dostosowanie ich do potrzeb różnych grup wiekowych i użytkowników (np. dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów) wpłynie pozytywnie na jakość spędzanego czasu.
- Boisko „Piaskowiec” pełni istotną funkcję rekreacyjną i integracyjną dla mieszkańców i wymaga modernizacji. Modernizacja boiska pozwoli na dostosowanie obiektu do współczesnych standardów, zwiększenie jego atrakcyjności oraz zapewnienie trwałych korzyści społecznych, środowiskowych i rekreacyjnych dla mieszkańców osiedla Piaski i całego miasta.
- Plac zabaw przy Szkole Podstawowej Nr 1 jest wyposażony w urządzenia dostosowane do różnych grup wiekowych, wspierające rozwój motoryczny oraz kreatywną zabawę. Otaczająca zieleń tworzy przyjemne warunki do rekreacji i odpoczynku, a bliskość boisk sportowych pozwala na urozmaicenie aktywności fizycznej, łącząc zabawę z edukacją. Istnieje potrzeba dalszego wzbogacenia placu zabaw poprzez instalację dodatkowych urządzeń rekreacyjnych, wprowadzenie elementów edukacyjnych (np. tablic interaktywnych) oraz stworzenie stref cienia, np. poprzez nasadzenia drzew czy instalację wiat.
- Plac zabaw i siłownia zewnętrzna przy Szkole Podstawowej Nr 2 otoczone są zielenią, która tworzy przyjemne warunki do odpoczynku i rekreacji. Sąsiedztwo boisk sportowych oraz terenów zielonych umożliwia różnorodne formy aktywności fizycznej. Obecny stan infrastruktury wymaga

modernizacji i dostosowania do współczesnych standardów, aby w pełni odpowiadać na potrzeby lokalnej społeczności.

- Otwarta Strefa Aktywności (OSA) przy Miejskim Przedszkolu Nr 2 w Lubaczowie to nowoczesna przestrzeń rekreacyjno-sportową dedykowaną dzieciom, młodzieży oraz dorosłym. Obiekt znajduje się w sąsiedztwie Miejskiego Przedszkola Nr 2 oraz terenów zielonych, co zapewnia atrakcyjne warunki do aktywności fizycznej i wypoczynku na świeżym powietrzu. Modernizacja przestrzeni publicznej umożliwi mieszkańcom korzystanie z miejsc do rekreacji i aktywności fizycznej. To szczególnie ważne w kontekście promowania zdrowego stylu życia oraz integracji międzypokoleniowej.
 - Na terenie MOF Lubaczów występują braki w zakresie dostępności atrakcyjnych przestrzeni publicznych – w badaniu ankietowym mieszkańcy podkreślali potrzebę inwestowania w tworzenie atrakcyjnych miejsc do rekreacji i wypoczynku, co przełoży się na wysoką jakość życia. Jednymi z nie najlepiej ocenianych obszarów funkcjonowania MOF były: zagospodarowanie przestrzeni publicznych (31% ocen złych i bardzo złych oraz 29% ocen dostatecznych), dostępność i jakość możliwości spędzania czasu wolnego (43% ankietowanych oceniło jako dostateczne). Ważne jest, aby kierunkiem dalszego rozwoju MOF były działania wpływające na poprawę jakości i dostępności przestrzeni publicznych sprzyjających poprawie atrakcyjności osiedleńczej.
 - Niedostateczna ilość zagospodarowanych funkcjonalnie przestrzeni – ogranicza możliwości organizacji zajęć, imprez i wydarzeń oraz rozszerzania ich oferty zgodnie z potrzebami i oczekiwaniami odbiorców.
3. Bezpieczeństwo przestrzeni publicznej
- Niewielka przestrzeń MOF objęta monitoringiem wizyjnym – w zakresie przestrzeni publicznych występują duże potrzeby, brak jest monitoringu centrów wsi, miejsc spotkań, skrzyżowań, ciągów pieszych, a monitoring obecnie obejmuje:
 - w Gminie Lubaczów: wszystkie nowo budowane/modernizowane w ostatnich latach obiekty gminne (np. świetlice wiejskie) wraz z ich bezpośrednim otoczeniem, park wiejski w Baszni Dolnej (monitoring przestarzały – do modernizacji), park podworski w Krowicy Samej (monitoring przestarzały – do modernizacji), otoczenie zbiornika wodnego w Krowicy Hołodowskiej, otoczenie zbiornika wodnego w Opace, teren rekreacyjno-wypoczynkowy w centrum wsi Hurcze (częściowo)
 - w Gminie Horyniec-Zdrój: centrum miejscowości Horyniec-Zdrój, Park Zdrojowy oraz deptak spacerowy w dzielnicy uzdrowiskowej, co stanowi ok. 30% przestrzeni publicznych objętych monitoringiem na terenie miejscowości Horyniec-Zdrój.
 - w Mieście Lubaczów systemy monitoringu wizyjnego są obecnie wykorzystywane głównie w przestrzeniach publicznych, takich jak rynek, parki, place zabaw, obiekty użyteczności publicznej oraz okolice szkół. W wielu przypadkach jednak systemy te są niekompletne, ograniczone do kilku

lokalizacji lub oparte na przestarzałych technologiach, co znacząco zmniejsza ich efektywność. Większość systemów obejmuje jedynie kluczowe obszary, pozostawiając znaczną część przestrzeni publicznej bez nadzoru.

- Brak zintegrowania systemów monitoringu w poszczególnych gminach, co ogranicza możliwość współdziałania oraz skutecznego reagowania na potencjalne zagrożenia. W wielu lokalizacjach nadal stosowane są kamery o niskiej rozdzielczości, co utrudnia identyfikację osób i zdarzeń.

4. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne:

- Na terenie Gminy Lubaczów obowiązuje 31 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, z czego jeden został uchwalony w 2020 r.: tj. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru „Opaka 2019”. W obszarach, gdzie gmina nie posiada obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wydawane są decyzje o warunkach zabudowy i decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.
- Na terenie Miasta Lubaczów dla potrzeb realizacji zabudowy uchwalono miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, które obejmują tereny o łącznej powierzchni 202,82 ha tj. ok. 8,2% powierzchni miasta, w tym ponad 50% terenów zostało przeznaczonych na cele zabudowy mieszkaniowej. Dla pozostałej części miasta tj. 92,1% jego powierzchni, wydawane są decyzje o warunkach zabudowy/o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.
- Gmina Horyniec-Zdrój objęta jest 3 miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego: „Horyniec-Zdrój – 1/2001”, „Horyniec-Zdrój – Północ” oraz „Horyniec-Zdrój – Południe”.
- Największa powierzchnia objęta MPZP w 2020 r. była w Gminie Lubaczów – 11,8%, następnie w Mieście Lubaczów – 8,2%, natomiast w Gminie Horyniec-Zdrój odnotowano znikome objęcie terenu gminy MPZP, które w 2020 r. wynosiło 1,8%.
- Na terenie Gminy Horyniec-Zdrój obowiązuje Statut Uzdrowiska przyjęty Uchwałą Nr XXII/114/2012 Rady Gminy Horyniec-Zdrój z dnia 28 czerwca 2012 roku wraz ze zmianą przyjętą Uchwałą Nr XXIII.193.2020 Rady Gminy Horyniec-Zdrój z dnia 4 listopada 2020 r.

Kluczowe wnioski i rekomendacje w obszarze środowiskowo-przestrzennym:

Miasto Lubaczów zostało zaliczone w *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030* do miast o dobrych podstawach rozwoju, opartych na funkcjach administracyjno-usługowych, przemysłowych oraz turystycznych, zapewniającym dostęp do usług i dóbr publicznych o standardzie powiatowym, wymagającym jednak wsparcia w zakresie rozwoju funkcji ponadlokalnych (jako miasto powiatowe)⁵. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego w celu poprawy spójności miast i wzmocnienia ich roli w kreowaniu wysokiej jakości życia przewiduje rozwój potencjałów endogenicznych, gospodarczych i społecznych, w tym wzmacnianie ośrodków lokalnych przez rozwój wyspecjalizowanych funkcji ponadlokalnych oraz zakłada rewaloryzację historycznych układów urbanistycznych i innych założeń przestrzennych, m.in.

⁵ *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030*.

Miasta Lubaczów, w którym została zachowana drewniana zabudowa małomiasteczkowa. MOF Lubaczów jako obszar przygraniczny powinien w pełni wykorzystać możliwości rozwojowe wynikające z położenia.

Walory przyrodnicze i kulturowe MOF Lubaczów nie są obecnie wystarczająco wykorzystywane do budowania oferty usług publicznych, oferty spędzania czasu wolnego, czy oferty turystycznej, co w pewnym stopniu warunkuje poziom ich atrakcyjności. W MOF brakuje kompleksowej oferty zagospodarowania czasu wolnego, która mogłyby stanowić wizytówkę obszaru. Zagospodarowanie rekreacyjne i wyposażenie w infrastrukturę rekreacyjną jest istotnym elementem wpływającym na atrakcyjność danego obszaru oraz warunkiem rozwoju usług czasu wolnego. Dostępność atrakcyjnych przestrzeni publicznych warunkuje jakość życia mieszkańców poprzez zaspokajanie potrzeb w zakresie możliwości spędzania czasu wolnego zgodnie z indywidualnymi oczekiwaniami oraz integracji, w tym m.in. międzypokoleniowej, a także przebywania w otoczeniu natury. Szczególną rolę pełnią tereny zieleni urządzonej. Zwiększenie dostępności terenów zieleni na obszarze może korzystnie wpłynąć na jakość środowiska oraz niwelowanie negatywnych skutków zmian klimatu, a także może sprzyjać poprawie atrakcyjności osiedleńczej MOF. Kluczowym aspektem w tym zakresie powinno być wykorzystanie potencjału istniejących terenów poprzez ich odnowę i nadanie nowych lub przywrócenie dawnych funkcji. Racjonalne zagospodarowanie i udostępnienie terenów zieleni przyczyni się nie tylko do rozwoju oferty spędzania czasu wolnego w MOF, ale również do poprawy estetyki przestrzeni publicznych, co może istotnie wpłynąć na jakość życia mieszkańców.

Na terenie MOF Lubaczów brak jest monitoringu w wielu przestrzeniach publicznych, co sprzyja występowaniu aktów wandalizmu, kradzieży, a także zanieczyszczania przestrzeni. Rozbudowa systemu monitoringu wizyjnego zwiększy poczucie bezpieczeństwa mieszkańców oraz pozwoli na szybsze reagowanie na sytuacje kryzysowe. Monitoring wizyjny pełni istotną rolę w prewencji przestępstw oraz wykrywaniu wykroczeń, takich jak nielegalne wysypywanie odpadów czy dewastacja mienia publicznego. Wdrożenie monitoringu na obszarach wiejskich pozwoli także na skuteczniejsze zarządzanie miejscami publicznymi, np. w kontekście imprez masowych. Stworzenie zintegrowanego systemu monitoringu wizyjnego dla całego obszaru MOF umożliwi sprawniejszą współpracę między gminami w zakresie zarządzania kryzysowego, reagowania na sytuacje awaryjne, a także codziennego zarządzania przestrzeniami publicznymi. Potrzeba rozbudowy i modernizacji monitoringu wizyjnego wynika z braku kompleksowego i spójnego systemu nadzoru przestrzeni publicznych.

Na wymiar przestrzenny oddziałują wszystkie procesy społeczne, gospodarcze oraz środowiskowe. Oddziaływanie człowieka na przestrzeń, kształtowanie jej w sposób planowy wpływa na warunki życia i gospodarowania oraz warunkuje życie przyszłych pokoleń. Nie należy również zapominać o środowisku naturalnym, o które należy dbać poprzez racjonalne gospodarowanie elementami i zasobami przyrody. Według danych z przeprowadzonej ankiety wśród mieszkańców – najwyżej ocenionym przez ankietowanych obszarem funkcjonowania obszaru są walory przyrodniczo-krajobrazowe (86% oceniło dobrze i bardzo dobrze) oraz stan środowiska naturalnego (57% oceniło dobrze i bardzo dobrze).

Na terenie MOF wciąż jest dużo gospodarstw domowych, które są zaopatrzone w kotły na paliwo stałe, a także występuje znikome wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. Ponadto w 2021 r. stwierdzono przekroczenie poziomu docelowego benzo(a)pirenu w Mieście

Lubaczów, w związku z tym należy dążyć do stopniowego zmniejszania ilości gospodarstw ogrzewanych kotłami na paliwo stałe.

Na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego oceniono wskaźnik rozwoju MOF Lubaczów w wymiarze środowiskowym. We wszystkich gminach wchodzących w skład MOF Lubaczów, w porównaniu do swoich grup porównawczych, wskaźnik rozwoju w wymiarze środowiskowym przyjmował wartość poniżej „0” na przestrzeni analizowanych lat, co obrazuje sytuację gorszą względem średniej dla gmin w ich grupach porównawczych.

Rekomendacje dla kształtowania polityki obszaru przestrzenno-środowiskowego na najbliższe lata to:

- Eliminacja barier urbanistycznych i architektonicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami.
- Wyznaczenie przestrzeni publicznych sprzyjających ożywieniu społecznemu.
- Zwiększenie powierzchni pokrytej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
- Wzrost estetyzacji otoczenia, w tym kształtowanie spójnej architektonicznie i gabarytowo zabudowy, przy uwzględnieniu potrzeby zachowania walorów krajobrazowych, kulturowych i turystycznych.
- Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
- Podejmowanie wspólnych przedsięwzięć w zakresie ochrony wód, ziemi, powietrza i krajobrazu jako podstawy dla rozwoju rekreacji oraz turystyki.

2.2. Mobilność miejska i transport

Zgodnie z zapisami *Umowy Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021–2027 w Polsce*, strategia ZIT powinna obejmować kwestie związane z transportem. Miasto Lubaczów zalicza się do miast poniżej 100 tys. mieszkańców, zatem dofinansowanie projektów dotyczących transportu i zrównoważonej mobilności nie będzie uzależnione od przyjęcia SUMP. Oznacza to, że przyznanie dofinansowania będzie uzależnione od przyjęcia odpowiedniego dokumentu z zakresu planowania transportu miejskiego. Aby strategia ZIT mogła pełnić funkcję dokumentu z zakresu planowania transportu miejskiego, powinna być odpowiednio dostosowana – tzw. strategia ZIT obejmuje kwestie dotyczące transportu i mobilności miejskiej w zakresie diagnozy, celów i listy projektów. Z uwagi na wskazane przesłanki, w ramach syntezy diagnozy sfery przestrzennej wydzielono odrębny obszar dotyczący transportu i mobilności miejskiej.

2.2.1. Diagnoza stanu obecnego

- MOF Lubaczów charakteryzuje się stosunkowo niską dostępnością zewnętrzną głównie ze względu na peryferyjne położenie w odniesieniu do centralnej części województwa.
- Przez MOF przebiegają dwie drogi wojewódzkie oraz znaczna ilość dróg powiatowych. Stosunkowo duża liczba sieci komunikacyjnej powoduje swobodne przemieszczanie się mieszkańców w obrębie gmin i poza obszarem.
- W obrębie MOF Lubaczów występuje układ drogowy o niskiej gęstości i stanie technicznym niedostosowanym do potrzeb transportowych obszaru. Podstawą szkieletu układu są jedynie dwie drogi wojewódzkie: DW866, przebiegająca z północy MOF w kierunku przejścia granicznego z Ukrainą w Budomierzu oraz DW867, łącząca Gminę Horyniec-Zdrój z Lubaczowem.
- Układ sieci kolejowej nie jest rozbudowany, jednak umożliwia połączenie obu gmin z rdzeniem (przebieg linii kolejowej nr 101 w kierunku północno-wschodnim).
- Obecność linii kolejowych: towarowej linii szerokotorowej nr 116 granica państwa – Kaplisze oraz linii normalnotorowej nr 101 Munina–Hrebenne, a także bocznicy przeładunkowej w Werchracie, umożliwiającej eksport i import towarów z Ukrainy.
- Istniejące na terenie MOF Lubaczów przejścia graniczne umożliwiają prowadzenie współpracy gospodarczej i społecznej z Ukrainą. W Gminie Horyniec-Zdrój funkcjonuje jedno kolejowe przejście graniczne z Ukrainą dla ruchu towarowego (Werchrata – Rawa Ruska), a także jedno drogowe przejście graniczne w Gminie Lubaczów, w ciągu drogi wojewódzkiej nr 866 (Budomierz–Hruszew).
- Na terenie MOF Lubaczów nie istnieje komunikacja miejska. Realizowane są wyłącznie autobusowe połączenia międzygminne organizowane przez państwowego (PKS) i prywatnego przewoźnika, których częstotliwość jest również ograniczona (6 linii pasażerskich). Mieszkańcy obszaru zwracają uwagę na wykluczenie komunikacyjne i uciążliwości związane z zanieczyszczeniem środowiska.
- Przez teren Gminy Lubaczów przebiega łącznie 48,10 km gminnych dróg publicznych, przez teren Miasta Lubaczów 27,4 km gminnych dróg publicznych,

natomiast przez teren Gminy Horyniec-Zdrój: 51,193 km gminnych dróg publicznych. W większości sołectw w Gminie Lubaczów oraz Gminie Horyniec-Zdrój zostały wybudowane chodniki dla pieszych o łącznej długości ok. 13 km. Jest to wciąż niewystarczająca infrastruktura w tym zakresie, by w jak najlepszym stopniu zapewnić bezpieczeństwo pieszych.

- Ilość czynnych przystanków autobusowych wskazuje pośrednio na stopień rozwoju transportu zbiorowego. Najwięcej czynnych przystanków na obszarze MOF Lubaczów znajduje się w Gminie Lubaczów (57 przystanków), kolejno w Gminie Horyniec-Zdrój (25 przystanków), zaś najmniej w Mieście Lubaczów (11 przystanków). Są to połączenia międzygminne organizowane przez prywatnych przewoźników. Na terenie MOF Lubaczów nie istnieje publiczna komunikacja miejska. Słaba jest także częstotliwość połączeń w kierunku stolicy województwa.
- Na terenie MOF Lubaczów zauważa się skumulowanie liczby samochodów osobowych, szczególnie w centrum Lubaczowa, co przekłada się na nadmierny ruch samochodowy. Skutkiem tego jest zanieczyszczenie powietrza i pogorszenie klimatu akustycznego.
- Ze względu na dużą liczbę samochodów brakuje miejsc parkingowych w mieście, głównie w centrum – w celu budowy nowych parkingów ograniczana jest powierzchnia terenów zielonych. Jest to negatywne zjawisko, szczególnie mając na uwadze postępujący kryzys klimatyczny.
- Przez obszar MOF przebiega Szlak Rowerowy Green Velo, który wiedzie przez: Narol, Horyniec-Zdrój, Radruż, Nowiny Horynieckie, Hutę Kryształową, Krowicę Samą, Żmijowiska i Wielkie Oczy.
- Według danych z GUS w 2020 r. na terenie MOF Lubaczów łącznie było 14,5 km ścieżek rowerowych. Ścieżki rowerowe znajdowały się w Gminie Lubaczów (4,5 km) oraz w Mieście Lubaczów (10 km).
- Na terenie Gminy Lubaczów wybudowano dwie ścieżki pieszo-rowerowe, które będą biegły wzdłuż dróg wojewódzkich, o łącznej długości ok. 10 km. Stanowią one wciąż duży deficyt w zakresie ścieżek rowerowych, nie tylko na terenie gminy, ale też całego MOF. Stąd konieczność podjęcia dalszych kroków mających na celu przeprowadzenie działań inwestycyjnych polegających na budowie nowych ścieżek pieszo-rowerowych – zwłaszcza wzdłuż dróg powiatowych, które są łącznikiem poszczególnych miejscowości na terenie gminy, a także atrakcji turystycznych leżących na ich obszarze.
- Zgodnie z *Raportem o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie powiatu lubaczowskiego w okresie od 01.01.2021 r. do 31.12.2021 r.* opracowanego przez Komendę Powiatową Policji w Lubaczowie w zakresie zdarzeń drogowych w porównaniu do 2020 r. nastąpił wzrost liczby wypadków drogowych (o 7). Odnotowano wzrost liczby kolizji drogowych (o 59) oraz ilości osób rannych (o 6). Odnotowano spadek w liczbie osób zabitych w zdarzeniach drogowych (o 1). Przyczynami zdarzeń drogowych mogą być: niedostosowanie umiejętności kierowców do stanu nawierzchni dróg, wzrost liczby samochodów poruszających się po drogach w MOF Lubaczów oraz występowanie braków w oświetleniu ulicznym.

- Wskaźnikiem określającym mobilność mieszkańców w zakresie motoryzacji jest liczba samochodów osobowych na 1 000 mieszkańców (dane GUS). Liczba samochodów osobowych w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w powiecie lubaczowskim w 2023 roku wynosiła 611, natomiast w 2019 r. liczba samochodów osobowych wynosiła 531. Na podstawie powyższych danych można stwierdzić, że wskaźnik dotyczący liczby samochodów osobowych na 1 000 mieszkańców w latach 2019–2023 w powiecie lubaczowskim wzrósł (wzrost o 13% w stosunku do 2019 r.). Wzrost liczby samochodów osobowych przekłada się na zwiększenie zatłoczenia dróg, braki w zakresie miejsc parkingowych, zwiększenie zagrożenia na drogach oraz wzrost emisji zanieczyszczeń do powietrza z taboru samochodowego, a tym samym zwiększenie zanieczyszczenia powietrza. Zwiększenie dostępności transportu zbiorowego oraz zapewnienie większego dostępu do ścieżek rowerowych i infrastruktury rowerowej na odpowiednim poziomie mogą wpłynąć korzystnie na udział samochodów osobowych w lokalnym przemieszczaniu się, tak aby stał się on korzystną alternatywą dla podróży samochodami osobowymi.
- Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad przeprowadziła *Generalny Pomiar Ruchu 2020/21* (GPR 2020/21). Pomiary zostały wykonane na istniejącej sieci dróg wojewódzkich z wyjątkiem tych odcinków, dla których zarządcami są prezydenci miast na prawach powiatu. Poniżej przedstawiono średni dobowy ruch roczny obliczony w GPR 2015 i GPR 2020/21 na poszczególnych odcinkach pomiarowych w MOF Lubaczów:

	GPR 2015	GPR 2020/21
Dachnów/DW865/ – Lubaczów ul. Wyszyńskiego (DW867)/	9 619	8 835
Lubaczów /DW867/ – granica państwa Budomierz	2 221	2 176
Oleszyce /DW865/ – Lubaczów ul. Sportowa	3 985	4 250
Lubaczów /przejście: ul. Sportowa – ul. Młodawska/		9 205
Lubaczów /ul. Młodawska/ – Horyniec-Zdrój /DW867/	1 898	1 685
Horyniec-Zdrój /DW867/ – granica województwa		666
Średnia w MOF Lubaczów	2 954	4 470

- Średni dobowy ruch roczny (SDRR) pojazdów silnikowych w GPR 2020/21 na sieci dróg wojewódzkich przebiegających przez MOF Lubaczów wynosił 4 470 pojazdów na dobę. Pomiędzy GPR 2015 a GPR 2020/21 na sieci dróg wojewódzkich objętej pomiarem ruchu w MOF Lubaczów zanotowano wzrost ruchu średnio o 66% względem roku 2015. Dynamika wzrostu ruchu na sieci dróg wojewódzkich przebiegających przez gminę była wyższa niż w poprzednim okresie pięcioletnim. Porównując wyniki GPR 2020/21 z wynikami GPR 2015 należy mieć również na uwadze zmiany w ustawie o drogach publicznych, jakie zaszły po 9 lipca

2015 r., które dotyczyły sposobu zmian kategorii dróg krajowych i wojewódzkich⁶. W okresie pomiędzy GPR 2010 a GPR 2015 mieliśmy do czynienia z dużym przyrostem sieci dróg szybkiego ruchu, w konsekwencji którego wiele dróg krajowych będących alternatywą dla nowych odcinków dróg ekspresowych, często o bardzo dobrych parametrach, zyskiwało status dróg gminnych, na których w GPR 2015 nie wykonywano pomiarów ruchu. Po roku 2015, na mocy zmian w ustawie, część tych dróg zyskała status dróg wojewódzkich, a związku z tym w GPR 2020/21 przeprowadzone zostały na nich pomiary ruchu.

2.2.2. Opis głównych problemów i wyzwań

Wyzwaniem dla MOF Lubaczów są rosnące potrzeby związane z rozbudową infrastruktury publicznej. Rozwinięta infrastruktura i atrakcyjne, bezpieczne przestrzenie publiczne stanowią podstawowe oczekiwania mieszkańców. Zachodzące na terenie MOF procesy depopulacyjne oraz niewystarczająca oferta świadczonych usług publicznych powodują konieczność dojazdów mieszkańców do dalszych ośrodków. Niewystarczająca dostępność drogowa i kolejowa, a także znikomy udział świadczonych usług związanych z transportem publicznym (autobusowym i kolejowym) stanowi zagrożenie wykluczeniem transportowym obszaru. Ważnym aspektem rozwojowym dla obszaru powinno być wzmocnienie działań ukierunkowanych na modernizację i rozbudowę infrastruktury, jak również poprawa sieci komunikacyjnej wewnątrz gmin tworzących MOF Lubaczów (szczególnie wewnątrz miasta). Działania te wpłyną na otwarcie komunikacyjne MOF w oparciu o zrównoważoną mobilność, a także będą promować efektywne energetycznie środki transportu.

Transport publiczny jest istotny z punktu widzenia spójności obszaru funkcjonalnego – zwiększa mobilność mieszkańców, a tym samym integrację społeczną i przestrzenną. Wprowadzenie zorganizowanego transportu wpłynie na zmniejszenie liczby samochodów osobowych, szczególnie w centrum miasta, przyczyniając się do poprawy jakości powietrza oraz ograniczenia hałasu komunikacyjnego. Ukierunkowanie wsparcia na poprawę dostępności komunikacyjnej przyczyni się do ograniczania kosztów działalności gospodarczej i społecznej. Dodatkowo widoczna jest potrzeba modernizacji dróg oraz budowa chodników, przejść dla pieszych oraz ścieżek rowerowych wzdłuż dróg. Istotnym elementem będzie poprowadzenie planowanych do budowy ścieżek rowerowych, ciągów pieszo-rowerowych oraz chodników do miejsc użyteczności publicznej. Wyżej wymienione działania ułatwią przemieszczanie i komfort podróżowania wśród mieszkańców i turystów, a przede wszystkim zwiększy się

⁶ W dniu 9 lipca 2015 r. weszła w życie *Ustawa z dnia 13 września 2013 r. o zmianie ustawy o drogach publicznych* (Dz. U. z 2015 r. poz. 870). Zmieniono wówczas przepis art. 10 ust. 5 ustawy o drogach publicznych mówiący, że odcinek drogi krajowej zastąpiony nowo wybudowanym odcinkiem drogi z chwilą oddania go do użytkowania zostaje pozbawiony dotychczasowej kategorii i zaliczony do kategorii dróg wojewódzkich. Jednocześnie wprowadzono przepis przejściowy – art. 2 ust. 1 *Ustawy z dnia 13 września 2013 r. o zmianie ustawy o drogach publicznych*, zgodnie z którym rada gminy w terminie 90 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy mogła, w drodze uchwały, pozbawić kategorii drogi gminnej odcinek drogi, który został do niej zaliczony w latach 2003–2015, na podstawie ówczesnie obowiązującego art. 10 ust. 5 ustawy o drogach publicznych. Wówczas przedmiotowy odcinek drogi zostawał zaliczony zgodnie z art. 2 ust. 2 niniejszej ustawy do kategorii dróg wojewódzkich. Powyższe zmiany przepisów prawa z 2015 r. doprowadziły do przyrostu długości dróg kategorii wojewódzkiej w kraju.

potencjał rozwojowy MOF. Ponadto istotne jest podejmowanie działań w zakresie poprawy połączeń komunikacyjnych, szczególnie tych umożliwiających dostęp do miejsc koncentracji działalności gospodarczej i terenów inwestycyjnych, świadczonych usług społecznych, miejsc atrakcyjnych turystycznie, a także połączenie z Rzeszowem (połączenie ze szkołami, miejscami pracy i innymi obiektami użyteczności publicznej). Aby podnieść atrakcyjność oferty dla obecnych i przyszłych inwestorów, konieczne będzie tworzenie nowych połączeń komunikacyjnych dla pracowników. Nie bez znaczenia dla ruchu lokalnego jest także fakt, że miasto powiatowe ma bardzo dobrze rozwiniętą ofertę edukacyjną, z której korzystają uczniowie zamieszkujący obszar MOF.

Zauważalna jest również potrzeba podejmowania działań służących poprawie kolejowego ruchu pasażerskiego wraz z modernizacją infrastruktury kolejowej, co spowodowane jest wzrostem ruchu przewozowego na pograniczu polsko-ukraińskim. Działania powinny przyczynić się do rozwoju sieci kolejowej poprzez zwiększenie częstotliwości przejazdów, skrócenie czasu podróży oraz zwiększenie poziomu bezpieczeństwa ruchu kolejowego. Linia kolejowa nr 101, ale także funkcjonujące na terenie MOF przejście kolejowe w Werchracie, dają możliwości rozwoju funkcji logistycznych, rozwijania współpracy gospodarczej i społecznej, a także wpływają na lepszą dostępność komunikacyjną dla turystów i kuracjuszy odwiedzających obszar poprzez integrację i dostęp do różnych usług transportowych (transportu publicznego, w tym kolejowego, transportu współdzielonego (rowery miejskie, hulajnogi) w jednej wspólnej cyfrowej usłudze, dostosowanej do aktualnych potrzeb, wraz z uruchomieniem połączeń sezonowych i dostosowaniem rozkładów jazdy (pociągi, komunikacja miejska) do kalendarza odbywających się cyklicznie większych imprez kulturalnych czy festiwali na obszarze MOF i całego powiatu lubaczowskiego. Jednocześnie planując rozwój transportu kolejowego i autobusowego oraz transportu publicznego, ważne jest dostosowanie taboru m.in. do możliwości przewożenia rowerów czy hulajnóg.

Istotne jest również podejmowanie działań uzupełniających w zakresie tworzenia sieci ścieżek rowerowych, pełniących alternatywne formy przemieszczania. Rozwój tras rowerowych o charakterze turystycznym, rekreacyjnym, jak i komunikacyjnym należy planować w sposób usystematyzowany i spójny oraz w oparciu o nowoczesne rozwiązania techniczne i technologiczne. Wzdłuż tras rowerowych należy także dążyć do rozbudowy bazy noclegowej, gastronomicznej i małej architektury. Infrastruktura turystyczna powinna być komfortowa, atrakcyjna oraz bezpieczna. Ważnym elementem w tej dziedzinie będzie przestrzenne powiązanie tras rowerowych w celu integracji i przyspieszenia rozwoju turystyki rowerowej, dlatego ogromnie ważne będzie usieciowanie połączenia rowerowego obszaru powiatu lubaczowskiego z podkarpacką częścią i województwem lubelskim.

Równie ważna jest poprawa w zakresie lepszego skomunikowania MOF ze stolicą województwa oraz siecią TEN-T, a także uzupełnienie sieci dróg prowadzących do stref aktywności gospodarczej oraz miejsc atrakcyjnych turystycznie. Pośrednim efektem będzie obniżenie emisji zanieczyszczeń i hałasu. Obszar wymaga także doinwestowania i interwencji w zakresie inwestycji drogowych i kolejowych, co wpłynie na zwiększenie bezpieczeństwa wszystkich użytkowników ruchu drogowego.

W badaniu ankietowym najgorzej oceniono między innymi: połączenie komunikacyjne z otoczeniem zewnętrznym (80% oceniło bardzo źle i źle), połączenie komunikacyjne (68% oceniło bardzo źle i źle) oraz stan infrastruktury drogowej (69% oceniło bardzo źle i źle),

dlatego ważne jest, aby infrastruktura komunikacyjna była na jak najwyższym poziomie i spełniała oczekiwania mieszkańców.

Najważniejsze problemy i wyzwania z zakresu zrównoważonej mobilności na terenie województwa podkarpackiego (w tym również gmin wchodzących w skład MOF Lubaczów) podkreśla również *Program Strategiczny Rozwoju Transportu Województwa Podkarpackiego do roku 2030*. Ocenę spójności założeń niniejszej Strategii z wyżej wspomnianym Programem przedstawiono w rozdziale 3.3. *Ocena spójności celów strategicznych z dokumentami wyższego rzędu w tabeli 17 Wykaz powiązań celów Strategii z dokumentami strategicznymi i planistycznymi wyższego rzędu na szczeblu regionalnym*.

Rekomendacje dla rozwoju mobilności na najbliższe lata to:

- Rozwój i poprawa stanu infrastruktury drogowej oraz zwiększenie bezpieczeństwa ruchu.
- Zbudowanie niskoemisyjnego transportu miejskiego.
- Wprowadzenie zrównoważonego transportu publicznego w MOF Lubaczów.
- Usprawnienie i skrócenie czasu dojazdu do miasta wojewódzkiego.

2.2.3. Wskazanie i opis kierunków rozwoju oraz wyznaczonych celów

Na terenie MOF występują liczne problemy związane z systemem transportowym i komunikacyjnym, co jest szczególnie zauważalne w rdzeniu MOF. Ze względu na koncentrację usług publicznych w Mieście Lubaczów, charakteryzuje się ono wysokim natężeniem ruchu drogowego, co przekłada się m.in. na nadmierną emisję szkodliwych substancji do powietrza oraz wzmożony hałas komunikacyjny. Jest to związane przede wszystkim z popularnością transportu indywidualnego nad transportem zbiorowym, czego przyczyną jest m.in. niska dostępność komunikacji autobusowej i kolejowej oraz oferta niedostosowana do potrzeb i oczekiwań mieszkańców. Wśród czynników wpływających na niski poziom atrakcyjności transportowej w MOF zaliczyć można przede wszystkim brak publicznego taboru autobusowego oraz centrum przesiadkowego, brak dogodnych połączeń transportu zbiorowego oraz niski poziom integracji poszczególnych rodzajów transportu. Ponadto istotnym deficytem jest niska jakość infrastruktury technicznej, w tym m.in. przystanków i wiat oraz dworca autobusowego w Lubaczowie, co uniemożliwia wykorzystanie ich pełnej funkcjonalności. Modernizacja infrastruktury komunikacyjnej, zarówno na obszarze miasta, jak również na obszarach wiejskich powinna być uzupełniana siecią dróg rowerowych, w tym zwartej sieci ścieżek rowerowych, łączących poszczególne gminy obszaru funkcjonalnego, co skutkować będzie wzrostem zainteresowania mikromobilnością wśród mieszkańców i wpłynie na ograniczenie wykorzystania samochodów, zwiększy atrakcyjność turystyczną oraz poprawi bezpieczeństwo na drogach. Realizowane projekty powinny także uwzględniać potrzebę realizacji infrastruktury uzupełniającej, tj. budowę i modernizację chodników, przejść dla pieszych, zatoczek czy parkingu, a także oświetlenie uliczne, które także ma istotny wpływ na zwiększenie bezpieczeństwa uczestników ruchu. Włączenie komunikacyjne obszarów o utrudnionej dostępności jest jednym z działań wzmacniających szanse rozwojowe obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, do których przynależą gminy MOF, zapewniając lepsze powiązanie między obszarami wiejskimi a ośrodkami

dostarczającymi podstawowe usługi publiczne. Ponadto wzrastające zainteresowanie turystów pobytem na obszarze MOF Lubaczów i całego powiatu lubaczowskiego, a także rosnące zainteresowanie inwestorów, generują konieczność poprawy dostępności komunikacyjnej.

Spójny system transportu publicznego powinien wykazywać zintegrowanie z innymi formami transportu (zapewniając węzły przesiadkowe typu Park&Ride czy Bike&Ride), a także wdrażać innowacyjne rozwiązania cyfrowe typu aplikacje planowania podróży czy systemy informacji pasażerskiej. Tam, gdzie funkcjonowanie przewoźników prywatnych jest nieekonomiczne, możliwe jest wprowadzanie innowacyjnych alternatywnych usług świadczenia przewozów pasażerskich typu car-sharing, car-pooling czy autobus na życzenie. Ponadto połączenie sieci komunikacji miejskiej z parkingami Park&Ride oraz przebiegającymi ścieżkami i szlakami rowerowymi spowoduje, że sieć transportu publicznego połączy się z miejscowościami w system połączeń zapewniających mobilność mieszkańców obszaru MOF oraz poprawę istniejących powiązań komunikacyjnych.

Oczekiwany rezultat będzie:

- rozwój oraz poprawa dostępności komunikacyjnej;
- uzupełnienie luk infrastrukturalnych oraz poprawa stanu technicznego;
- wzrost dostępności i poprawa transportu publicznego w Mieście Lubaczów i na obszarze funkcjonalnym;
- zmniejszenie degradacji lokalnego środowiska poprzez ograniczenie emisji CO₂ i innych zanieczyszczeń z transportu do powietrza;
- zwiększenie się mobilności mieszkańców MOF Lubaczów;
- poprawa komfortu życia i warunków środowiskowych mieszkańców korzystających z miejskich przestrzeni publicznych.

W ramach *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030*, w zakresie Celu strategicznego 3. *Kształtowanie przestrzeni zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju* wyodrębniono cel operacyjny 3.2. *Stworzenie przyjaznych warunków do życia*, w ramach którego wyodrębniono kierunek działania związany ze zrównoważoną mobilnością jakim jest 3.2.2. *Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej ZIT MOF Lubaczów*. W ramach kierunku działania 3.2.2. wyodrębniono działania w zakresie zrównoważonej mobilności:

- 3.2.2.1. *Poprawa bezpieczeństwa drogowego,*
- 3.2.2.2. *Budowa i przebudowa infrastruktury drogowej,*
- 3.2.2.3. *Tworzenie warunków do rozwoju transportu zbiorowego przyjaznego środowisku,*
- 3.2.2.4. *Budowa sieci ścieżek rowerowych na terenie MOF Lubaczów.*

Ważne jest wspieranie rozwoju mobilności miejskiej i zapewnianie dostępu do zrównoważonego transportu publicznego oraz zapewnienie bliskości i krótkiego czasu dojścia/dojazdu do usług zarówno podstawowych, jak i zaspokajających potrzeby wyższe mieszkańców (szkoły średnie, centra handlowe, kultura wyższa, specjalistyczna opieka medyczna, atrakcyjne spędzanie czasu wolnego itp.). Zidentyfikowane potrzeby mieszkańców w zakresie mobilności powinny zostać zrealizowane poprzez działania wynikające z ww. działań.

Realizacja wyżej wymienionych działań powinna pozwolić na poprawę sytuacji mieszkańców MOF w zakresie dostępności transportowej. Źródłem finansowania części projektów w powyższym zakresie może być np. działanie FEPK.03.01 Zrównoważona mobilność miejska – ZIT. Warto podkreślić, że wskazane powyżej kierunki działań są również zgodne z założeniami *Programu Strategicznego Rozwoju Transportu Województwa Podkarpackiego do roku 2030* oraz jego celami podstawowymi i horyzontalnymi.

2.2.4. Opis planowanych do realizacji działań zmierzających do rozwiązania zdiagnozowanych problemów

W celu realizacji kierunków działań i działań wynikających z celów operacyjnych określonych w *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030*, które jednocześnie są zbieżne z założeniami *Programu Strategicznego Rozwoju Transportu Województwa Podkarpackiego do roku 2030* oraz Regionalnej Polityki Rowerowej Województwa Podkarpackiego, na terenie MOF Lubaczów zaplanowano realizację inwestycji z zakresu rozwoju infrastruktury komunikacyjnej oraz zrównoważonej mobilności w ramach projektów strategicznych, tj.: *Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej MOF Lubaczów poprzez rozbudowę sieci ścieżek pieszo-rowerowych i chodników na terenie MOF Lubaczów, Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej MOF Lubaczów poprzez rozwój wysokiej jakości transportu publicznego oraz wprowadzenie systemu ruchu niezmotoryzowanego i mikromobilności* (rozdział 3.2.1. *Projekty strategiczne*, tabela 7 niniejszej Strategii).

Działania związane z rozwojem ścieżek rowerowych przyczynią się do zwiększenia dostępności komunikacyjnej na obszarze, poprawę bezpieczeństwa komunikacyjnego oraz wpłyną na ograniczenie emisji zanieczyszczeń i CO₂ do atmosfery. Z danych przedstawionych w diagnozie stanu obecnego w zakresie mobilności miejskiej wynika, że na terenie MOF znacznie zwiększyło się natężenie ruchu samochodowego, co wiąże się z wysokim ryzykiem wypadków na poszczególnych odcinkach dróg przebiegających przez MOF. Istotne jest, aby rozbudowywać sieć ścieżek pieszo-rowerowych oraz chodników na obszarze, dzięki czemu poprawie ulegnie bezpieczeństwo na drogach oraz zmniejszy się udział samochodów osobowych na drogach. Rozwój zintegrowanej sieci ścieżek rowerowych na terenie MOF Lubaczów stanowić będzie alternatywę dla przemieszczania się na krótkich odcinkach, ułatwi korzystanie z usług społecznych i publicznych, dotarcie do pracy czy placówek szkolnych oraz służyć będzie rekreacji na obszarze. Projekty te stanowią uzupełnienie działań planowanych do realizacji w ramach programu regionalnego, mianowicie w ramach *Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Partnerstwa Roztocze na lata 2022–2030*. Szczególną komplementarność należy zauważyć w zakresie budowy ścieżek rowerowych na terenie gmin Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów, tj. gmin: Lubaczów, Horyniec-Zdrój i Miasta Lubaczów oraz na terenie dwóch gmin Partnerstwa Roztocze, tj. Cieszanów i Narol. W ramach projektów w ramach instrumentu ZIT oraz projektów w ramach instrumentu IIT wynikających ze *Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Partnerstwa Roztocze na lata 2022–2030* przewidziano budowę infrastruktury rowerowej, która uzupełniając istniejący system ścieżek rowerowych oraz poprzez odpowiednie oznakowanie całości stworzy szlak łączący dwa województwa. Nastąpi uzupełnienie istniejących szlaków rowerowych w taki sposób, aby możliwe było połączenie

rowerowe między gminami. Wspólne działania pozwolą na utworzenie spójnej ścieżki rowerowej na trasie: Ruda Różaniecka – Żuków – Dachnów – Lubaczów – Basznia Dolna – Horyniec-Zdrój – Radruż, łączącej liczne lokalne atrakcje turystyczne na obszarze Ziemi Lubaczowskiej.

Odcinek ścieżki rowerowej Ruda Różaniecka – Żuków planowany jest do realizacji w ramach Strategii Rozwoju Partnerstwa Roztocze, natomiast odcinek ścieżki rowerowej na trasie Żuków–Dachnów planowany jest do realizacji w ramach Programu Rozwoju dla Roztocza, realizowanego przez Zarząd Województwa Podkarpackiego. Niezwykle istotne jest podejmowanie działań, które wpłyną na rowerowe połączenie gmin powiatu lubaczowskiego z podkarpacką częścią i województwem lubelskim. Wśród projektowanych tras rowerowych na obszarze Roztocza zaplanowano trasę „Velo Roztocze” (z zachodu na wschód, od okolic miejscowości Rzuchów w korytarzu Velo San, przez Stary Dzików, Lubaczów, Horyniec-Zdrój, do granicy z województwem lubelskim w miejscowości Prusie), która połączy się w sieć z głównym istniejącym korytarzem Green Velo. Projekty są względem siebie komplementarne, a ich efektem będzie wykreowanie turystycznego wizerunku Roztocza, który stanie się czynnikiem promującym turystykę, wspierającym lokalne produkty i usługi, przyciągającym kuracjuszy i turystów. Na mapie 14 przedstawiono istniejące, planowane i komplementarne ścieżki rowerowe na terenie MOF oraz powiatu lubaczowskiego, te które powstaną w ramach realizacji Strategii ZIT MOF Lubaczów, Strategii Partnerstwa Roztocze oraz Programu Rozwoju dla Roztocza. Na mapie przedstawiono obiekty kulturalne i turystyczne (istniejące i planowane), które będą obsługiwane przez istniejące i planowane do realizacji odcinki ścieżek rowerowych.

2.3. Analiza SWOT

Analiza SWOT to jedno z najpopularniejszych i najskuteczniejszych narzędzi analitycznych wykorzystywanych we wszystkich obszarach planowania strategicznego. Jej nazwa pochodzi od akronimów angielskich słów *Strengths* (mocne strony), *Weaknesses* (słabe strony), *Opportunities* (szanse) i *Threats* (zagrożenia). Polega ona na zidentyfikowaniu wymienionych wyżej czterech grup czynników, dzięki czemu można je odpowiednio wykorzystać w procesie zaplanowanego rozwoju lub zniwelować skutki ich negatywnego wpływu. Dzięki tej metodzie można również pogrupować czynniki na pozytywne (mocne strony i szanse) oraz negatywne (słabe strony i zagrożenia). Często dzieli się je również na czynniki wewnętrzne (opisujące mocne i słabe strony danej jednostki) oraz czynniki zewnętrzne (czyli szanse i zagrożenia wynikające z jej mikro- i makrootoczenia). Czynniki wewnętrzne (mocne i słabe strony) są zależne m.in. od władz lokalnych i lokalnej społeczności, natomiast czynniki zewnętrzne (szanse i zagrożenia) należące do otoczenia bliższego i dalszego są niezależne od władz danej jednostki, a także jej mieszkańców.

Tabela 1 Schemat analizy SWOT

S	<i>Strengths</i>	Silne strony, atuty, zalety	ZASOBY
W	<i>Weaknesses</i>	Słabe strony, słabości, wady	
O	<i>Opportunities</i>	Szanse, możliwości, okazje	OTOCZENIE
T	<i>Threats</i>	Zagrożenia, trudności	

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 2 Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
1. Występowanie złóż wód leczniczych i rozpoznawalność Uzdrowiska Horyniec-Zdrój. 2. Mikroklimat wpływający pozytywnie na świadczenie usług uzdrowiskowych. 3. Endogeniczny potencjał w postaci zasobów wód leczniczych o wysokich parametrach prozdrowotnych zlokalizowany w Gminie Horyniec-Zdrój. 4. Przynależność gmin MOF Lubaczów do Związku Powiatowo-Gminnego „Ziemia Lubaczowska”. 5. Duża liczba wydarzeń kulturalnych na terenie MOF Lubaczów. 6. Prężnie działające podmioty i instytucje w zakresie kultury, turystyki i aktywności społecznej na terenie MOF Lubaczów. 7. Wskaźnik pozwoleń wydanych na budowę i zgłoszeń budowy z projektem budowlanym w przeliczeniu na 10 tys. ludności wyższy niż w porównywanych MOF, województwie oraz kraju. 8. Niska liczba podmiotów gospodarczych wyrejestrowanych z rejestru REGON na 1 000 ludności na terenie MOF Lubaczów w porównaniu do średniej w gminach podobnych.	1. Malejąca liczba ludności wynikająca z ujemnego przyrostu naturalnego oraz ujemnego salda migracji. 2. Mała liczba istniejących i niewystarczająca liczba nowo rejestrowanych podmiotów gospodarczych. 3. Wartość wskaźnika dochody własne na 1 mieszkańca niższa od porównywanych MOF, województwa i kraju. 4. Niewystarczająca jakość i dostępność miejsc pracy na terenie MOF. 5. Niezadowalające dochody mieszkańców oraz dochody własne gmin. 6. Ujemny ogólny wskaźnik rozwoju w gminach wchodzących w skład MOF Lubaczów. 7. Słabo rozwinięta baza obiektów noclegowych w MOF Lubaczów. 8. Problem z dostępnością sieci gazowej na obszarze Gminy Horyniec-Zdrój. 9. Brak dostępu do opieki żłobkowej w Gminie Horyniec-Zdrój i niewystarczająca dostępność żłobków na terenie MOF. 10. Zły stan techniczny infrastruktury drogowej. 11. Brak komunikacji publicznej.

9. Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym niższa niż średnia w województwie i kraju. 10. Stosunkowo wysoki udział mieszkańców korzystających z instalacji wodociągowej i kanalizacyjnej. 11. Dodatni wskaźnik rozwoju w wymiarze społecznym we wszystkich gminach wchodzących w skład MOF Lubaczów. 12. Liczne obiekty zabytkowe. 13. Duża ilość szlaków turystycznych. 14. Bardzo wysoki wskaźnik obszarów chronionych i cennych przyrodniczo na powierzchni całego MOF. 15. Atrakcje wykorzystujące dziedzictwo kulturowe i naturalne obszaru. 16. Park Przemysłowy Lubaczów.	12. Słabe połączenie komunikacyjne wewnątrz obszaru oraz słabe połączenie z otoczeniem zewnętrznym. 13. Niski udział powierzchni objętej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. 14. Słaby dostęp do szerokopasmowego Internetu. 15. Niewystarczająco rozwinięty system gospodarowania odpadami. 16. Niewystarczający odsetek inwestowania w odnawialne źródła energii na obszarze. 17. Mała ilość e-usług dostępnych na terenie gmin MOF.
SZANSE	ZAGROŻENIA
1. Wyznaczenie MOF Lubaczów w <i>Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030</i>. 2. Wskazanie Miasta Lubaczów w <i>Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030</i> jako ośrodek ponadlokalnych funkcji gospodarczych z potencjałem w zakresie obsługi potrzeb północno-wschodniej części województwa oraz potencjałem w zakresie obsługi ruchu turystycznego Rostocza. 3. Wskazanie turystyki zdrowotnej jako inteligentnej specjalizacji województwa w <i>Strategii Innowacyjności</i>. 4. Wyznaczenie w <i>Funduszach Europejskich dla Podkarpacia 2021–2027</i> inicjatywy terytorialnej: Przygraniczny obszar funkcjonalny na zewnętrznej granicy UE z Ukrainą. 5. Realizacja <i>Programu dla Rostocza</i> – wspólnej inicjatywy samorządu regionalnego oraz Związku Powiatowo-Gminnego „Ziemia Lubaczowska”. 6. Rozwój potencjału gospodarczego związanego z rozwojem stref aktywności gospodarczej. 7. Moda na zdrowy styl życia. 8. Wzrost średniej długości życia mieszkańców. 9. Wzrost świadomości obywatelskiej. 10. Wzrost mobilności społeczeństwa. 11. Rosnące zainteresowanie spędzaniem czasu wolnego i odpoczynkiem poza dużymi miastami. 12. Rosnący popyt na usługi uzdrowiskowe i prozdrowotne. 13. Cyfryzacja życia codziennego. 14. Upowszechnianie się zjawiska kształcenia przez całe życie i na odległość. 15. Rozwój ruchu przygranicznego.	1. Wykluczenie cyfrowe. 2. Wzrost kosztów życia. 3. Wzrost kosztów utrzymania infrastruktury i usług publicznych. 4. Konsekwencje gospodarcze i społeczne związane z występowaniem nieprzewidzianych wydarzeń. 5. Zmiany klimatu. 6. Emigracja mieszkańców Polski. 7. Sytuacja geopolityczna w Europie.

16. Wzrost świadomości i potrzeby wykorzystania odnawialnych źródeł energii.	
17. Członkostwo Polski w UE i NATO.	

Źródło: Opracowanie własne

2.4. Wnioski z diagnozy

Przeprowadzona analiza danych statystycznych dla MOF Lubaczów oraz porównanie ich do danych dla gmin sąsiednich, województwa, kraju, a także porównanie niektórych ze wskaźników do wartości dla obszarów pełniących podobne funkcje dają możliwość zobrazowania obecnej sytuacji obszaru oraz określenia kierunków rozwoju. Podczas tworzenia *Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów* nie były dostępne wszystkie dane za 2020 r., dlatego też w dokumencie tym odniesiono się do danych z 2019 r. Ważnym powodem jest również pandemia COVID-19, przez którą rok 2020 był szczególny – pandemia spowodowała załamanie gospodarcze i trudną sytuację na rynku pracy, wpływając negatywnie także na obszar uzdrowiskowy, w związku z czym przedstawianie danych dla tego roku mogłoby powodować błędną interpretację sytuacji w poszczególnych obszarach funkcjonowania gmin.

1. Rozwój gospodarczy i budowanie oferty inwestycyjnej

Pozytywnym zjawiskiem w MOF Lubaczów jest malejący poziom bezrobocia, co w połączeniu ze stopniowym wzrostem liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON świadczy o dużym potencjale gospodarczym na tym obszarze. Jednakże w tym miejscu należy wspomnieć o niskiej liczbie podmiotów nowo zarejestrowanych, a co za tym idzie – coraz mniejszym zainteresowaniu mieszkańców poszczególnych gmin rozpoczęciem i prowadzeniem działalności gospodarczej. Posiadane zasoby dają szansę na realizację działań przyczyniających się do pozyskania inwestorów zewnętrznych, którzy potencjalnie stworzą miejsca pracy dla mieszkańców obszaru. Atrakcyjność inwestycyjna powinna odzwierciedlić się w liczbie nowo powstających przedsiębiorstw. W kontekście posiadanych potencjałów jak i deficytów, istotne wydaje się być pobudzanie aktywności gospodarczej mieszkańców obszaru. Priorytetem na najbliższe lata powinno być wzmacnianie rozwoju przedsiębiorczości lokalnej poprzez szereg działań dążących do większego wzrostu gospodarczego. Przez działania w tym aspekcie należy rozumieć podejmowanie inicjatyw w zakresie doradztwa przez specjalistów z różnych dziedzin w zakresie podejmowania nowych działalności gospodarczych, skutecznego rozwoju i generowania coraz większych korzyści finansowych oraz ciągłej edukacji i zwiększania poziomu wiedzy lokalnej społeczności, co w przyszłości powinno się przyczynić do wzrostu potencjału i poziomu gospodarczego obszaru. Dodatkowym rozwiązaniem w tym aspekcie może być rozwój programów inkubatorów przedsiębiorczości poprzez udostępnianie na rzecz lokalnych przyszłych przedsiębiorców lokali na preferencyjnych warunkach oraz wsparcie w zakresie ubiegania się o różnego rodzaju dofinansowania na rozpoczęcie działalności gospodarczej.

Szansą może być powstanie konkurencyjnej strefy inwestycyjnej obejmującej skumulowane tereny Miasta Lubaczów, Gminy Lubaczów i Gminy Horyniec-Zdrój. Ważny element rozwojowy dla obszaru MOF Lubaczów w obszarze gospodarczym może stanowić uruchomienie przejścia granicznego (pieszego) z Ukrainą, co mogłoby być szansą na

pozyskanie siły roboczej spoza granic kraju. W kontekście gospodarki i wzrostu konkurencyjności inwestycyjnej obszaru, bardzo ważne jest wykorzystanie potencjału dwóch linii kolejowych: towarowej linii szerokotorowej nr 116 granica państwa – Kaplisze oraz linii normalnotorowej nr 101 Munina–Hrebenne, a także bocznicę przeładunkową w Werchracie, umożliwiającej eksport i import towarów z Ukrainy. Dużą szansę w tym zakresie stanowi pożądaną obecnie w kontekście polityki europejskiej wzrost udziału kolei w transporcie towarów.

Zauważalny trend krajowy oraz europejski w zakresie szeroko rozumianego zdrowego trybu życia, powoduje rosnące zainteresowanie usługami uzdrowiskowymi (regeneracyjnymi), co w najbliższych latach powinno przekładać się na wzrost liczby inwestycji w tym sektorze gospodarki. Obszar MOF Lubaczów, na którym zlokalizowane są obiekty uzdrowiskowe w Horyńcu-Zdroju, wraz z szeroką gamą świadczonych usług, w połączeniu ze stworzeniem nowej bazy noclegowej w postaci hoteli, mogłyby stanowić ogromną szansę na rozwój, powstanie nowych miejsc pracy w sektorze usługowym i możliwość pozyskania większej liczby klientów korzystających z tego rodzaju usług.

Oczekiwanym rezultatem będzie:

- podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej MOF Lubaczów;
- wzrost liczby przedsiębiorstw;
- wzrost kapitału społecznego, wzrost zatrudnienia w regionie;
- rozwój gospodarki lokalnej, przedsiębiorczości i spadek bezrobocia.

2. Rozwój usług publicznych

Jednym z największych problemów gmin wchodzących w skład MOF Lubaczów jest sytuacja demograficzna: spadek liczby mieszkańców, ujemny przyrost naturalny, ujemne saldo migracji. Zauważalny jest wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym. Starzejące się społeczeństwo z coraz dłuższą średnią życia, paradoksalnie dla MOF Lubaczów jest zdecydowanie szansą, a nie problemem, szczególnie w kontekście uzdrowiskowego charakteru obszaru, choć stanowi wyzwanie w kontekście dostosowania odpowiednich usług publicznych, infrastruktury i świadczeń (powstanie dziennych domów opieki, klubów seniora). Zauważalny trend wzrostu liczby osób w tej grupie wiekowej może być szansą dla młodych, którzy zechcą otworzyć nowe działalności gospodarcze i świadczyć usługi na rzecz starszego społeczeństwa. Innym aspektem starzejącego się społeczeństwa jest pogłębiający się problem zasobów pracowników. Zmiana struktury demograficznej wiąże się z wyzwaniem jakie należy postawić w kontekście wielu obszarów życia codziennego mieszkańców jak i potencjalnych migrantów z zewnątrz. Zmiany będą musiały dotyczyć wielu gałęzi gospodarczych.

Oferta edukacyjna na obszarze MOF Lubaczów, szczególnie na poziomie podstawowym, jest na zadowalającym poziomie. Potwierdzeniem tego są wyniki z egzaminu ósmoklasisty w 2020 roku (język polski i matematyka), które w poszczególnych gminach MOF Lubaczów były wyższe niż średnia w Polsce. Należy dążyć do wzrostu liczby miejsc w oddziałach przedszkolnych oraz żłobkowych. Istotnym wyzwaniem jest również poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych skierowanych do dzieci i młodzieży szkolnej, jak również do pozostałych grup społecznych, co dałoby szansę do rozwoju talentów, pasji oraz zainteresowań

lokalnej społeczności. Stworzenie szerokiej bazy dodatkowych zajęć może spowodować zwiększenie aktywizacji społeczności lokalnej i wzrostu poczucia przynależności do lokalnej wspólnoty. Ważne jest wsparcie szkolnictwa zawodowego na terenie MOF Lubaczów, w celu odpowiedniego przygotowania młodzieży pod potrzeby obecnego rynku pracy.

Oczekiwanym rezultatem będzie:

- zapewnienie każdemu dziecku dostępu do żłobka oraz przedszkola,
- zapewnienie dostępu do wysokiej jakości oferty edukacyjnej;
- zapewnienie mieszkańcom odpowiedniej opieki zdrowotnej;
- włączenie w życie społeczne seniorów.

3. Wzrost atrakcyjności osiedleńczej obszaru i zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańców

Ogromną szansą na rozwój MOF Lubaczów jest wzrost jakości życia wpływający na wzrost atrakcyjności osiedleńczej obszaru. W tym celu niezbędne jest tworzenie odpowiednich warunków do zamieszkania i rozwoju na wielu płaszczyznach, zarówno infrastruktury technicznej (w tym wodno-kanalizacyjnej), usług publicznych (z zakresu edukacji, zdrowia, usług społecznych itp.) jak i rekreacji poprzez odnowę przestrzeni publicznych sprzyjających integracji mieszkańców lub zwiększających możliwość ich wypoczynku i aktywności, w tym tworzenie nowych terenów zieleni. Działania te są ważne zarówno w kontekście rozwoju funkcji osiedleńczej, jak i zwiększenia jakości życia mieszkańców i ich zdrowia poprzez podejmowanie działań w kierunku ochrony przyrody i zapobiegania zanieczyszczenia środowiska naturalnego.

Powinno następować wzmocnienie działań ukierunkowanych na modernizację i rozbudowę infrastruktury, wzrost dostępności do nowoczesnych technologii, nowoczesnej edukacji (w tym on-line), jak również poprawa sieci komunikacyjnej wewnątrz gmin tworzących MOF Lubaczów. Poprawa tych i innych obszarów priorytetowych pozytywnie wpłynie na wzrost jakości życia mieszkańców, przy wykorzystaniu już obecnych walorów i potencjałów.

MOF Lubaczów wyróżnia się m.in. bogatymi i różnorodnymi zasobami dziedzictwa kulturowego, walorami przyrodniczymi, budową geologiczną, ukształtowaniem terenu, wodami mineralnymi oraz klimatem. Walory te stwarzają warunki do rozwoju funkcji rekreacyjnej. Jednymi z kluczowych wyzwań stojących przed samorządami MOF Lubaczów jest rozszerzenie działalności z zakresu turystyki, kultury, edukacji, rekreacji, infrastruktury i innych.

Oczekiwanym rezultatem będzie:

- poprawa ładu przestrzennego;
- zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej;
- zapewnienie mieszkańcom szerokiej oferty zajęć kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych;
- wzrost udziału mieszkańców w kulturze obszaru oraz zwiększenie atrakcyjności kulturalno-turystycznej;
- powstanie wysokiej jakości i ilości oferty spędzania czasu wolnego;
- integracja mieszkańców.

4. Wśród deficytów i barier hamujących rozwój obszaru, wynikających z przeprowadzonego procesu diagnozy, wymienić można m.in.:
- niekorzystną strukturę demograficzną – malejąca liczba mieszkańców wynikająca z ujemnego przyrostu naturalnego oraz ujemnego salda migracji, a także postępujący proces starzenia się społeczeństwa;
 - niedostateczny rozwój lokalnej przedsiębiorczości;
 - mało atrakcyjny rynek pracy i niewykorzystane potencjały;
 - niewystarczająco zagospodarowany potencjał kulturowy, przyrodniczy i turystyczny;
 - niewystarczającą ilość obiektów związanych z obsługą turystyki i wypoczynku;
 - niedostosowane kompetencje i kwalifikacje mieszkańców do potrzeb rynku pracy, wynikające z obecnego systemu i kierunku kształcenia młodych ludzi;
 - brak kompleksowego systemu e-usług publicznych dla mieszkańców, turystów i kuracjuszy;
 - niezadowalającą jakość powietrza – niska emisja, stosowanie nieekologicznych źródeł ciepła na niektórych obszarach, duże natężenie ruchu samochodowego w mieście;
 - niedostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy, co wiąże się z odpływem młodych ludzi i brakiem siły roboczej w kluczowych gałęziach gospodarki regionu;
 - niewystarczający budżet przeznaczany na kulturę i promocję obszaru;
 - niezadowalającą dostępność komunikacyjną obszaru.
5. Potencjały obszaru to przede wszystkim posiadane zasoby, oferowane produkty i usługi, które przynoszą lub mogą przynosić korzyści w postaci dochodów lub wartości dodanej dla mieszkańców i innych interesariuszy Partnerstwa, w tym lepszej jakości ich życia. Najważniejsze potencjały rozwojowe MOF Lubaczów to m.in.:
- tereny inwestycyjne przewidziane pod zabudowę uzdrowiskową jak np. sanatoria, obiekty uzdrowiskowe, zabiegowo-rehabilitacyjne;
 - tereny inwestycyjne zlokalizowane m.in. przy istniejącym terminalu przeładunkowym, szerokotorowej linii kolejowej i przejściach granicznych: Prusie i Budomierz–Hruszew, przewidziane pod kompleksowe przygotowanie na sprzedaż dla przedsiębiorców w celu stworzenia lepszych warunków dla rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP);
 - lokalizacja licznych obiektów oświaty, usługowo-handlowych, kulturowych, religijnych, rekreacyjnych i innych;
 - naturalne zasoby lecznicze: wody siarczkowo-siarkowodorowe (zaliczane do bardzo rzadko spotykanych) oraz borowina;
 - współpraca samorządów wojewódzkich, powiatowych i gminnych na rzecz rozwoju i promocji Roztocza;
 - potencjał do wykorzystania energii z wód geotermalnych;

- duża różnorodność biologiczna oraz wyróżniające się walory przyrodnicze, kulturowe i krajobrazowe;
- liczne formy ochrony przyrody;
- położenie przygraniczne;
- przypisanie gmin MOF Lubaczów w *Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030* do obszarów strategicznej interwencji:
 - ❖ Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów, który obejmuje miasto Lubaczów oraz dwie gminy wiejskie sąsiadujące z miastem: Lubaczów i Horyniec-Zdrój.
 - ❖ Rozwój miast powiatowych i miast mniejszych – Lubaczów jest miastem powiatowym, pełni istotną rolę w kreowaniu uwarunkowań społeczno-gospodarczych poza strefami wpływu subregionalnych aglomeracji.
 - ❖ Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju – obszary zagrożone trwałą marginalizacją – poziom regionalny. Działania będą ukierunkowane na zapewnienie mieszkańcom pełnego pakietu możliwości rozwojowych, niezależnie od miejsca zamieszkania.
 - ❖ Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku. Działania przewidziane w ramach tego obszaru mają wspierać stworzenie wysokiej jakości przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku.
- Dodatkowo powstała inicjatywa terytorialna – Przygraniczny obszar funkcjonalny na zewnętrznej granicy UE z Ukrainą zajmujący powierzchnię 6 043 km², co stanowi 34% powierzchni województwa. Realizowany także będzie *Program dla Roztocza* – wspólna inicjatywa samorządu regionalnego oraz Związku Powiatowo-Gminnego „Ziemia Lubaczowska”. Program ma przyczyniać się przede wszystkim do podniesienia poziomu życia mieszkańców Roztocza w części województwa podkarpackiego poprzez rozwój turystyki, kultury, edukacji na obszarze działania Związku Powiatowo-Gminnego „Ziemia Lubaczowska”.

2.5. Drzewo problemów

Wykorzystując zgromadzone dane ilościowe i jakościowe wskazano problem kluczowy dla rozwoju MOF Lubaczów, a więc taki, który generuje najwięcej trudności, a jego skutki są najbardziej odczuwalne dla większości interesariuszy procesu rozwojowego. Dla problemu kluczowego przeprowadzono również analizę przyczynowo-skutkową (tabela 3).

Tabela 3 Drzewo problemów

Główne przyczyny	Problem kluczowy	Główne skutki
– Niedostateczna atrakcyjność osiedleńcza MOF; – Niezadowalająca dostępność i jakość usług podstawowej opieki zdrowotnej; – Niewystarczający stan infrastruktury komunikacyjnej; – Niewystarczający dostęp do szybkiego Internetu; – Niska samodzielność i aktywność organizacji pozarządowych; – Niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców MOF; – Niewystarczająca ilość i jakość miejsc pracy; – Niewystarczające wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego; – Starzejące się społeczeństwo.	Niezadowalająca jakość życia mieszkańców i niewystarczające wykorzystanie zasobów endogenicznych	– Ograniczone środki na inwestycje prywatne i utrzymanie majątku; – Spadek liczby mieszkańców – migracja szczególnie młodych osób; – Wzrost liczby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym; – Niska aktywność społeczna; – Mała liczba istniejących i nowo rejestrowanych przedsiębiorstw; – Niska atrakcyjność i konkurencyjność lokalnego rynku pracy.

Źródło: Opracowanie własne

2.4. Drzewo celów

Tabela 4 stanowi transformację drzewa problemów. Przedstawia ona cel główny (wizja) *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030*, opisujący stan docelowy powstały w wyniku wdrożenia Strategii i będący efektem osiągnięcia celów strategicznych wskazujących generalny kierunek rozwoju.

Tabela 4 Drzewo celów

Główne środki	Cel główny	Główne efekty
– Rozwój infrastruktury technicznej, ze szczególnym uwzględnieniem infrastruktury transportu drogowego; – Rozwój systemu transportu publicznego, w tym transportu niskoemisyjnego, wraz z rozwojem mikromobilności; – Wdrażanie działań skierowanych na rozwój sektora ekonomii społecznej; – Aktywizacja osób starszych; – Zawiązywanie partnerstw międzysektorowych; – Zwiększanie dostępu do szybkiego Internetu; – Cyfryzacja usług publicznych; – Tworzenie warunków do osiedlania się nowych mieszkańców; – Tworzenie estetycznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej; – Tworzenie nowych atrakcji turystycznych; – Wspieranie rozwoju działalności gospodarczej.	Miejski Obszar Funkcjonalny Lubaczów – ośrodek z atrakcyjną przestrzenią do osiedlania się, rekreacji i rozwoju przedsiębiorczości, pełniący funkcję obsługi ruchu turystycznego Rostocza	– Poprawa jakości życia; – Ruch drogowy bezpieczny i przyjazny środowisku; – Wzrost aktywności społecznej; – Estetyczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna; – Wzrost liczby mieszkańców MOF; – Zwiększenie liczby nowych inwestycji; – Zwiększenie liczby przedsiębiorstw na terenie MOF; – Wzrost liczby turystów.

Źródło: Opracowanie własne

3. Część programowa

3.1. Wizja, misja, cele

Przedstawienie drzewa problemów (tabela 3) i celów (tabela 4) pozwoliło na określenie i zaproponowanie strategicznych kierunków działań dla MOF Lubaczów. Określono wizję, misję i cele strategiczne, wokół których skoncentrowane zostały cele operacyjne, a następnie kierunki działań. Wyznaczone kierunki działań będą służyć realizacji celów strategicznych, do których osiągnięcia powinny dążyć zarówno władze gmin MOF, jak i wszystkie zainteresowane jego rozwojem podmioty oraz mieszkańcy. Wykonanie zaplanowanych działań pozwoli na realizację misji MOF Lubaczów oraz jego trwały rozwój.

Budowa elementów *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030* opiera się na poniższym schemacie.

Schemat 1 Programowanie rozwoju

Źródło: Opracowanie własne

Wizja i misja to nie tylko określenie kierunków rozwoju, ale także wyraz aspiracji mieszkańców obszaru. Bez misji i wizji decyzje zarządcze bywają przypadkowe, zaś codzienna praca sprowadza się do mniej lub bardziej mechanicznego realizowania procedur. Wizja jest sformułowanym w sposób najbardziej zwięzły opisem stanu obszaru w perspektywie najbliższych kilku lat – obraz MOF Lubaczów w 2030 roku. Wizję należy zatem rozumieć jako logicznie zredagowane streszczenie poglądów o przyszłości. Misja zaś jest w pewnym sensie wyrażeniem w sposób zrozumiały i zwięzły priorytetów (obszarów priorytetowych) oraz nadrzędnych celów strategicznych, czyli dalekosiężnych zamierzeń. Misja w Strategii jest

elementem, który wskazuje drogę rozwoju i motywuje do działania. Jednocześnie integruje różne aspekty rozwoju gminy wokół jednej, wspólnej dla mieszkańców idei.

WIZJA

Miejski Obszar Funkcjonalny Lubaczów – ośrodek z atrakcyjną przestrzenią do osiedlania się, rekreacji i rozwoju przedsiębiorczości, pełniący funkcję obsługi ruchu turystycznego Rostocza

MISJA

Tworzenie zaplecza dla rozwoju Rostocza poprzez wykorzystanie potencjału Uzdrowiska Horyniec-Zdrój, transgraniczności oraz zasobów endogenicznych do rozwoju turystyki uzdrowiskowej i kulturowej

W wyniku przeprowadzonych analiz oraz na podstawie zebranych informacji, sformułowano wizję, misję, trzy cele strategiczne i dla każdego z nich dwa cele operacyjne. Wyznaczone cele mają wymiar społeczny, gospodarczy oraz przestrzenno-środowiskowy. Cele opisują przejście od sytuacji zastanej, wyjściowej (zdiagnozowanej) do sytuacji pożądaney, a więc określają stan docelowy powstały w wyniku wdrożenia strategii rozwoju. Jednocześnie cele realizują wizję rozwoju. Cele strategiczne mają charakter długofalowy, wskazują generalny kierunek postępowania w realizacji założonej wizji i odpowiadają na pytanie „co chcemy osiągnąć?”. Cele operacyjne dotyczą średniego horyzontu czasowego, określają narzędzia i sposoby realizacji celów strategicznych. Tym samym odpowiadają na pytanie: „jak to chcemy osiągnąć?”.

Do każdego z celów operacyjnych przypisano kierunki działań, które oznaczają kierunki koncentracji wspólnych wysiłków podejmowanych przez MOF oraz jego partnerów publicznych, społecznych i gospodarczych. Odpowiadają na pytanie „co jest do zrobienia?”

Do kierunków działań przypisano działania, a następnie stworzono projekty strategiczne, które dzięki zintegrowanemu charakterowi i kompleksowemu podejściu stanowią wiązkę konkretnych projektów najistotniejszych dla rozwoju obszaru i realizujących kierunki działań. Kierunki działań wraz z odpowiadającymi im działaniami i konkretnymi projektami służą realizacji założonych celów i są podstawą wdrażania strategii. Realizacja działań zapewni osiągnięcie celów niższego rzędu – celów operacyjnych, co z kolei powinno przyczynić się do osiągania celów wyższego rzędu, czyli celów strategicznych. Kierunki działań planowane w ramach poszczególnych celów wzajemnie się przenikają i uzupełniają, dzięki czemu możliwe będzie uzyskanie efektu synergii.

3.2. Plan operacyjny rozwoju

Głównym zadaniem, jakie stoi przed władzami samorządów partnerskich jest ukształtowanie takiego wizerunku MOF Lubaczów, który będzie atrakcyjny nie tylko dla obecnych i przyszłych mieszkańców z różnych grup wiekowych, ale również turystów i kuracjuszy. Wizerunek ten powinien być budowany wspólnie, w partnerstwie wielosektorowym, na bazie zasobów endogenicznych obszaru i opierając się zarówno na wspólnych wewnętrznych potencjałach, jak i wzajemnym przekraczaniu barier rozwojowych. Wpłynie to na większą integrację mieszkańców z miejscem zamieszkania i budowę społeczeństwa obywatelskiego. Wyznaczenie priorytetów pozwoli lokalnym władzom, a także innym instytucjom odpowiedzialnym za rozwój gmin MOF Lubaczów, odpowiednio skoordynować zaplanowane do realizacji działania.

Wnioski wyciągnięte z etapu diagnostycznego stanowią bazę dla formułowania celów strategicznych. W Strategii wskazane zostały trzy cele strategiczne, dla każdego z nich po dwa cele operacyjne, z kolei dla nich po dwa kierunki działań (łącznie 12 kierunków działań), w ramach których zdefiniowane zostały kluczowe do realizacji działania. Działania są przedstawione w sposób ogólny. W drodze hierarchizacji wyodrębniono z działań najistotniejsze elementy i ułożono z nich projekty strategiczne. Realizacja przedstawionych w Strategii działań i projektów posłuży do zrealizowania zaplanowanych celów oraz osiągnięcia przyjętych wskaźników rozwoju MOF Lubaczów. Plan operacyjny został wypracowany na spotkaniach warsztatowych (tabela 5).

Tabela 5 Plan operacyjny

Wizja	Miejski Obszar Funkcjonalny Lubaczów – ośrodek z atrakcyjną przestrzenią do osiedlania się, rekreacji i rozwoju przedsiębiorczości, pełniący funkcję obsługi ruchu turystycznego Rostocza											
Misja	Tworzenie zaplecza dla rozwoju Rostocza poprzez wykorzystanie potencjału Uzdrowiska Horyniec-Zdrój, transgraniczności oraz zasobów endogenicznych do rozwoju turystyki uzdrowskiej i kulturowej											
Cele strategiczne	1. Wzrost konkurencyjności gospodarczej				2. Tworzenie warunków sprzyjających aktywności społecznej mieszkańców				3. Kształtowanie przestrzeni zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju			
Cele operacyjne	1.1. Wsparcie przedsiębiorczości		1.2. Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki		2.1. Wzmocnienie tożsamości lokalnej		2.2. Poprawa dostępności i jakości usług publicznych		3.1. Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi		3.2. Stworzenie przyjaznych warunków do życia	
Kierunki działań	1.1.1. Kompetencje mieszkańców	1.1.2. Cyfryzacja	1.2.1. Tworzenie konkurencyjnej oferty inwestycyjnej ZIT MOF Lubaczów	1.2.2. Rozwój usług turystycznych, w tym uzdrowskich	2.1.1. Rozwój kapitału ludzkiego	2.1.2. Włączenie społeczne	2.2.1. Rozwój usług ogólnospołecznych	2.2.2. Zagospodarowanie czasu wolnego	3.1.1. Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji	3.1.2. Rozwój infrastruktury komunalnej	3.2.1. Atrakcyjne kształtowanie przestrzeni publicznej ZIT MOF Lubaczów	3.2.2. Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej ZIT MOF Lubaczów

Źródło: Opracowanie własne

Opis działań w poszczególnych kierunkach działań

1.1.1. Kompetencje mieszkańców

- 1.1.1.1. Stworzenie systemu wsparcia w założeniu i prowadzeniu działalności gospodarczej
- 1.1.1.2. Budowanie postaw przedsiębiorczych od najmłodszych lat
- 1.1.1.3. Zwiększenie atrakcyjności zatrudnienia
- 1.1.1.4. Inicjowanie oraz prowadzenie kampanii informacyjnej w zakresie dostępnych źródeł finansowania

1.1.2. Cyfryzacja

- 1.1.2.1. Podnoszenie e-kompetencji mieszkańców
- 1.1.2.2. Poprawa bezpieczeństwa przetwarzania danych, wykorzystania e-usług oraz dostępu do zasobów z wykorzystaniem nowoczesnych technologii cyfrowych
- 1.1.2.3. Zwiększenie dostępności do szybkiego, szerokopasmowego Internetu
- 1.1.2.4. Realizacja programów edukacyjnych w zakresie cyberbezpieczeństwa

1.2.1. Tworzenie konkurencyjnej oferty inwestycyjnej ZIT MOF Lubaczów

- 1.2.1.1. Tworzenie powiązań gospodarczych z Ukrainą
- 1.2.1.2. Tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorstw produkcyjnych
- 1.2.1.3. Przygotowanie kompleksowej oferty inwestycyjnej
- 1.2.1.4. Edukacja na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym i możliwości korzystania z dobrych praktyk w zakresie zrównoważonej aktywności gospodarczej w różnych sektorach

1.2.2. Rozwój usług turystycznych, w tym uzdrowiskowych

- 1.2.2.1. Tworzenie warunków do rozwoju sektora turystycznego, w tym uzdrowiskowego
- 1.2.2.2. Podniesienie konkurencyjności branży turystycznej z wykorzystaniem zasobów przyrodniczych i kulturowych obszaru
- 1.2.2.3. Wzrost standardu obiektów turystycznych oraz świadczonych usług wobec zwiększających się wymagań i wzrastającej presji konkurencyjnej

2.1.1. Rozwój kapitału ludzkiego

- 2.1.1.1. Tworzenie warunków do rozwoju organizacji społecznych oraz podnoszenie ich kwalifikacji i kompetencji
- 2.1.1.2. Nawiązywanie partnerstw trójsektorowych
- 2.1.1.3. Wspieranie integracji rodzin i grup społeczności lokalnej
- 2.1.1.4. Kreowanie wydarzeń utrwalających związki mieszkańców z obszarem

2.1.2. Włączenie społeczne

- 2.1.2.1. Zapewnienie udziału w życiu społecznym seniorom oraz osobom z niepełnosprawnościami
- 2.1.2.2. Aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy
- 2.1.2.3. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu
- 2.1.2.4. Opracowanie i wdrażanie Gminnych Programów Rewitalizacji

2.2.1. Rozwój usług ogólnospołecznych

- 2.2.1.1. Rozwój e-usług publicznych
- 2.2.1.2. Wzrost dostępności wysokiej jakości usług zdrowotnych
- 2.2.1.3. Podniesienie jakości kształcenia w szkołach i wzmocnienie bazy edukacyjnej
- 2.2.1.4. Wzmacnianie funkcjonowania służb ratunkowych

2.2.2. Zagospodarowanie czasu wolnego

- 2.2.2.1. Urządzanie terenów zielonych
- 2.2.2.2. Tworzenie miejsc do rekreacji i spędzania czasu wolnego
- 2.2.2.3. Organizacja wydarzeń i imprez nawiązujących do dziedzictwa kulturowego
- 2.2.2.2. Zwiększenie dostępności i jakości oferty kulturalnej
- 2.2.2.3. Odnowienie lub poprawa stanu zabytkowych obiektów budownictwa tradycyjnego

3.1.1. Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji

- 3.1.1.1. Przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian klimatycznych
- 3.1.1.2. Wspieranie rozwoju ekogospodarki
- 3.1.1.3. Opracowanie i wdrożenie „Planu działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu (SECAP)”
- 3.1.1.4. Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej, mieszkalnych oraz podmiotów gospodarczych
- 3.1.1.5. Wdrażanie programu wspierającego bioretencję

3.1.2. Rozwój infrastruktury komunalnej

- 3.1.2.1. Modernizacja i rozwój infrastruktury wodno-ściekowej
- 3.1.2.2. Rozwój systemu gospodarki odpadami
- 3.1.2.3. Rozwój ekologicznego systemu ciepłowniczego
- 3.1.2.4. Przygotowanie terenów pod zabudowę jednorodzinną i wielorodzinną
- 3.1.2.5. Likwidacja barier architektonicznych
- 3.1.2.6. Wzmocnienie systemu zarządzania przestrzenią poprzez zwiększenie udziału powierzchni objętej MPZP

3.2.1. Atrakcyjne kształtowanie przestrzeni publicznej ZIT MOF Lubaczów

- 3.2.1.1. Tworzenie nowych terenów zielonych – miejsc do wypoczynku i rekreacji
- 3.2.1.2. Rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjnej
- 3.2.1.3. Wzmacnianie funkcji ośrodków lokalnych, centrów gmin wiejskich

3.2.2. Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej ZIT MOF Lubaczów

- 3.2.2.1. Poprawa bezpieczeństwa drogowego
- 3.2.2.2. Budowa i przebudowa infrastruktury drogowej
- 3.2.2.3. Tworzenie warunków do rozwoju transportu zbiorowego przyjaznego środowisku
- 3.2.2.4. Budowa sieci ścieżek rowerowych na terenie MOF Lubaczów

Cel strategiczny 1. Wzrost konkurencyjności gospodarczej

W Strategii MOF Lubaczów wskazano działania, które należy podjąć, aby Lubaczów stał się miastem powiatowym, tworzącym wraz z graniczącymi z nim gminami rozwinięty obszar, zdobywający nowych inwestorów, turystów i mieszkańców. Osiągnięcie tego celu będzie możliwe poprzez zwiększanie potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej gmin, a co za tym idzie – tworzenie nowych miejsc pracy oraz zapewnienie dobrych warunków do budowania lokalnej przedsiębiorczości, poprzez przygotowanie i aktywną promocję przestrzeni dla prowadzenia biznesu. Ważne jest, aby wspierać rozwój ośrodka powiatowego jakim jest Miasto Lubaczów, pełniące funkcję lokalnego centrum rozwoju. Pozwoli to na pełne wykorzystanie potencjału gospodarczego, prowadzącego do wzrostu liczby podmiotów gospodarczych oraz wzmocnienia aktywizacji zawodowej mieszkańców. Cel strategiczny 1. jest odpowiedzią na niezadowolającą przedsiębiorczość mieszkańców, mało atrakcyjny rynek pracy oraz migracje zarobkowe. Działania zmierzające do poprawy warunków funkcjonowania przedsiębiorstw powinny przyczyniać się do podnoszenia konkurencyjności gospodarki MOF, rozumianej jako długookresowa zdolność do sprostania konkurencji zewnętrznej.

Cel operacyjny 1.1. *Wspieranie przedsiębiorczości* służy powstawaniu nowych, trwałych miejsc pracy oraz pobudzaniu przedsiębiorców do dalszego inwestowania. Postawy przedsiębiorcze należy budować wśród mieszkańców już od najmłodszych lat, chociażby przez odpowiednie dodatkowe zajęcia w szkołach w tym zakresie czy atrakcyjne konkursy i wydarzenia uczące i promujące przedsiębiorczość. Stworzenie warunków sprzyjających rozwojowi zawodowemu, umożliwiających rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej, będzie jednym z czynników zatrzymujących odpływ młodych ludzi z MOF Lubaczów. Szansą dla mieszkańców jest możliwość pracy zdalnej. W obecnych czasach, w wielu zawodach, pracować można w firmach znajdujących się w znacznej odległości od miejsca zamieszkania. Wiąże się to jednak z ryzykiem wykluczenia cyfrowego części mieszkańców, dlatego konieczne jest wprowadzenie szerokiej gamy szkoleń z zakresu e-kompetencji. W tym celu należy także dążyć do umożliwienia dostępu do szerokopasmowego Internetu, co ułatwi pracę już funkcjonującym przedsiębiorcom, ale też zwiększy możliwości funkcjonowania nowych firm i pracowników (sprzedaż internetowa, praca zdalna, załatwianie formalności związanych z prowadzeniem firmy w trybie on-line itp.).

Cel operacyjny 1.2. *Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki* odnosi się do potencjałów jakimi są istniejące tereny inwestycyjne, a także walory turystyczne i uzdrowiskowe. Tworzenie nowych i rozwój istniejących terenów inwestycyjnych ma służyć przyciągnięciu do obszaru nowych inwestorów. MOF Lubaczów posiada potencjał do rozwoju przedsiębiorstw produkcyjnych, który należy wzmacniać poprzez utrwalanie przewagi konkurencyjnej, podnoszenie innowacyjnych możliwości społecznych i gospodarczych oraz prowadzenie edukacji na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym i możliwości dobrych praktyk w zakresie zrównoważonej aktywności gospodarczej w różnych sektorach. Istotną determinantą wpływającą na rozwój gospodarczy MOF Lubaczów jest także położenie przygraniczne. Ważne jest, aby tworzyć relację z Ukrainą poprzez wykorzystanie tego potencjału do rozwoju transgranicznych partnerstw.

W ramach celu operacyjnego 1.2. wyodrębniono kierunek działań 1.2.1. *Tworzenie konkurencyjnej oferty inwestycyjnej ZIT MOF Lubaczów*, który realizowany będzie poprzez projekt strategiczny nr 1.2 w ramach instrumentu ZIT z Funduszy Europejskich dla Podkarpacia 2021–2027: *Rozwój gospodarki lokalnej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów poprzez dywersyfikację oferty infrastruktury inwestycyjnej w ramach Parku Przemysłowego Lubaczów*. Miasto Lubaczów stanowi centrum gospodarcze dla gmin MOF Lubaczów. Czynnikiem pobudzającym rozwój przedsiębiorczości na terenie MOF jest funkcjonujący w północno-wschodniej części Miasta Lubaczowa – Park Przemysłowy Lubaczów. Tereny inwestycyjne Parku leżą w granicach Podstrefy Lubaczów Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro-Park Mielec. Gmina Miejska Lubaczów prowadzi aktywną politykę przyciągania inwestorów, oferując zwolnienia z podatku od nieruchomości na terenie Parku. Dodatkowym atutem lokalizacji inwestycji w Lubaczowie są jedne z najniższych w Polsce podatków i opłat lokalnych związanych m.in. z opłatami za wodę i ścieki oraz za odprowadzenie odpadów komunalnych, które znacząco wpływają na obniżenie kosztów produkcji. Rozwój i uzbrajanie terenów inwestycyjnych w Mieście Lubaczów wpłynie na wzrost atrakcyjności inwestycyjnej obszaru. Poprawa atrakcyjności przyczyni się do napływu nowych przedsiębiorców i inwestorów, a tym samym powstanie nowych miejsc pracy dla mieszkańców obszaru, a także szeroki rozwój gospodarczy całego MOF oraz powiatu lubaczowskiego. Jest to szczególnie istotne z uwagi na niekorzystne uwagi mieszkańców MOF w zakresie lokalnego rynku pracy oraz wyludnianie się obszaru MOF.

Wyzwaniem dla Miasta Lubaczów będzie kompleksowe uzbrojenie posiadanych terenów inwestycyjnych i przygotowanie do lokowania na ich obszarze inwestycji, jak również prowadzenie działań na rzecz pozyskania nowych terenów. Miasto Lubaczów zauważyło widoczne potrzeby w zakresie przygotowania nowych terenów inwestycyjnych, uzupełniających dotychczas funkcjonującą infrastrukturę gospodarczą, co przyczyni się do szerszego wpływu na rozwój gospodarczy całego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów, w tym terenów dedykowanych dla inwestycji w sektor wysokich technologii, takich jak centra danych wykorzystujące odnawialne źródła energii oraz zrównoważone zarządzanie wodą. Uzbrojenie terenów pod tego rodzaju projekty umożliwi rozwój regionalnej gospodarki cyfrowej oraz wprowadzenie Lubaczowa na mapę strategicznych hubów technologicznych Europy Wschodniej.

Jedną z najważniejszych gałęzi gospodarki MOF Lubaczów jest rozwój usług turystycznych, w tym uzdrowiskowych. Aby jednak mieszkańcy i turyści mogli czerpać korzyści z działalności turystycznej, konieczne jest tworzenie odpowiednich warunków, m.in. poprzez dywersyfikację oferty rekreacyjnej przy wykorzystaniu zasobów przyrodniczych i kulturowych obszaru. Ponadto rozwój infrastruktury centrów danych oraz wykorzystanie ciepła odpadowego w celach lokalnych (np. ogrzewanie obiektów turystycznych, basenów czy szklarni) wpisuje się w ekologiczne i innowacyjne kierunki rozwoju lokalnej gospodarki, podkreślając synergię pomiędzy technologią, a turystyką. Podejmowane działania powinny uwzględniać oczekiwania osób ze szczególnymi potrzebami, możliwość zabawy i wypoczynku połączonego z edukacją ekologiczną oraz powinny odbywać się we współpracy z obecnymi i przyszłymi partnerami obszaru. Podejmowane działania w zakresie rozwoju lokalnej gospodarki oraz oferty turystycznej i uzdrowiskowej, aby przynosić wymierne efekty, muszą spełniać standardy wobec zwiększających się wymagań i wzrastającej presji konkurencyjnej.

Planuje się realizację działań związanych z rozwojem kompetencji i kwalifikacji zawodowych w dziedzinie uzdrowiskowej i okołouzdrawiskowej.

Kierunek działania 1.2.2. *Rozwój usług turystycznych, w tym uzdrowiskowych* jest szczególnie komplementarny wobec kierunku działania 1.2.1. *Tworzenie konkurencyjnej oferty inwestycyjnej ZIT MOF Lubaczów*. Efekty podejmowanych działań w ramach Celu strategicznego 1 będą spójne i przyczynią się do poprawy konkurencyjności gospodarczej MOF. Ponadto Cel strategiczny 1 będzie komplementarny z Celem strategicznym 3 i podejmowane działania przyczynią się do poprawy jakości życia mieszkańców oraz atrakcyjności tego obszaru, jako miejsca dobrego do zamieszkania. Prowadzenie działań w ramach Celu strategicznego 1 oddziałuje na prowadzone działania w ramach Celu strategicznego 2, z uwagi na wzrost popytu na różnego rodzaju usługi oferowane w MOF, jak również na planowane działania w ramach Celu strategicznego 3 i konieczność rozwijania infrastruktury technicznej, w tym w szczególności komunikacyjnej oraz turystycznej.

Cel strategiczny 2. Tworzenie warunków sprzyjających aktywności społecznej mieszkańców

Wymiar społeczny składa się z dwóch istotnych filarów. Pierwszym z nich jest zapewnienie podstawowych potrzeb człowieka – warunków bytowych, poczucia bezpieczeństwa, potrzeb socjalnych oraz edukacyjnych. Drugim zaś – podnoszenie atrakcyjności MOF jako miejsca do życia, czyli tworzenie przyjaznej przestrzeni dla mieszkańców, w której znajdą dla siebie propozycję spędzania czasu wolnego, dostosowaną do ich potrzeb. Szeroki zakres oferty rekreacyjnej w jednostkach buduje również atrakcyjność inwestycyjną regionu. Kluczowym zadaniem MOF Lubaczów jest zapewnienie mieszkańcom odpowiednich warunków do życia i rozwoju poprzez skuteczną organizację najważniejszych usług społecznych, edukacyjnych, zdrowotnych i administracyjnych. Z jednej strony kładzie się nacisk na wzmocnienie tożsamości lokalnej mieszkańców, z drugiej na zapewnienie wysokiej jakości usług publicznych.

Cel operacyjny 2.1. *Wzmocnienie tożsamości lokalnej* służy trwałemu budowaniu aktywności społecznej i współpracy oraz włączaniu mieszkańców w inicjatywy społeczne. Działania podejmowane w zakresie pomocy społecznej oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, ukierunkowane są na tworzenie odpowiednich warunków do rozwoju organizacji społecznych oraz podnoszenie ich kwalifikacji i kompetencji, a także tworzenie warunków sprzyjających integracji rodzin i grup społeczności lokalnej. Włączenie społeczne będzie odbywać się poprzez zapewnienie aktywnego udziału w życiu społecznym seniorom i osobom z niepełnosprawnościami poprzez przygotowanie dla nich odpowiedniej oferty pracy dostosowanej do ich możliwości i potrzeb. Poprzez aktywizację zawodową osoby te będą integrować się ze społeczeństwem i zdobędą umiejętności i kwalifikacje pozwalające im na samodzielne życie.

Cel operacyjny 2.2. *Poprawa dostępności i jakości usług publicznych* wpływa na standard życia na danym obszarze, dlatego ważne jest, aby mieszkańcy mogli korzystać z wysokiej jakości usług, szczególnie takich jak oświata i ochrona zdrowia. Wyzwaniem jest poprawa sprawności funkcjonowania jednostek administracyjnych poprzez podnoszenie

kwalifikacji pracowników administracji oraz zwiększenie poziomu wykorzystania e-usług publicznych. Sprawność i otwartość administracji publicznej wpływają na rozwój procesu partycypacji publicznej. W celu nawiązania efektywnego dialogu władzy lokalnej z mieszkańcami, niezbędne są: otwarty dostęp do informacji publicznej oraz inteligentne zarządzanie obszarem.

Kolejnym aspektem jest zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańców. Na terenie MOF Lubaczów, dzięki jego walorom przyrodniczym, obecnie odbywa się wiele imprez sportowo-kulturalnych, które nie tylko przyciągają turystów, ale stanowią atrakcję dla mieszkańców. Strategia przewiduje zatem działania, które pozwolą na szerszą promocję tych wydarzeń oraz wsparcie ich organizatorów. Jednocześnie, w celu podnoszenia jakości oferty kulturalnej, prowadzone będą działania zwiększające dostępność oferty kulturalnej, w tym poprzez modernizację zabytkowych obiektów budownictwa tradycyjnego. Realizacja niniejszego celu wymaga również dbałości o istniejące tereny zieleni oraz tworzenie nowych miejsc służących wypoczynkowi i rekreacji.

Działania zaplanowane w ramach Celu strategicznego 2 w zakresie rozwoju kapitału ludzkiego i włączenia społecznego są spójne z założeniami Celu strategicznego 1 w zakresie kompetencji mieszkańców. Ponadto dzięki odpowiedniemu zagospodarowaniu i stworzeniu funkcjonalnych przestrzeni publicznych, w ramach Celu strategicznego 3 zwiększy się poziom integracji. Ponadto Cel strategiczny 3 jest komplementarny wobec Celu strategicznego 2 pod względem zwiększania dostępności usług publicznych w MOF. Ważne jest, aby rozwijać infrastrukturę, która zaspokoi podstawowe potrzeby mieszkańców, ale także zapewni dostęp do potrzeb wyższego rzędu, m.in. w zakresie kultury, opieki medycznej oraz atrakcyjnego spędzania czasu wolnego mieszkańców. Rozwój infrastruktury pozwoli na zaspokojenie potrzeb mieszkańców.

Cel strategiczny 3. Kształtowanie przestrzeni zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju

Cel strategiczny 3. odnosi się do stworzenia wizerunku MOF Lubaczów jako miejsca atrakcyjnego do życia i osiedlania się. Miejski Obszar Funkcjonalny to tereny, na których występują największe i najcenniejsze zasoby środowiska, co potwierdzają ustanowione formy ochrony przyrody, strefy uzdrowiskowe, obszary o wysokiej lesistości, a także obszary istotne dla zachowania różnorodności biologicznej. Dobre planowanie przestrzenne priorytetowo traktuje nie tylko infrastrukturę, ale również środowisko. Obecne czasy wskazują na potrzebę kooperacji przestrzennej na rzecz integracji inwestycji mających wpływ na poprawę jakości środowiska naturalnego oraz przeciwdziałania skutkom zmian klimatu.

Cel operacyjny 3.1. *Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi* odnosi się do poprawy warunków życia mieszkańców MOF Lubaczów. Kierunkami działań w tym zakresie są: 3.1.1. *Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji* oraz 3.1.2. *Rozwój infrastruktury komunalnej*. Należy zwrócić uwagę na to, że istotną rolę pod względem rozpatrywania potencjalnego miejsca zamieszkania odgrywa właśnie środowisko przyrodnicze. W celu ochrony środowiska konieczne będzie wdrażanie działań

mających na celu zmniejszenie zapotrzebowania na energię, zarówno w budynkach użyteczności publicznej, jak i budynkach podmiotów gospodarczych i indywidualnych gospodarstwach domowych oraz budynkach wielorodzinnych. Należy wykorzystać odnawialne źródła energii (OZE) w sektorze publicznym, przeprowadzić termomodernizację obiektów, jak i zachęcać przedsiębiorstwa oraz gospodarstwa domowe do zastąpienia instalacji opartych na paliwach stałych – instalacjami do produkcji ciepła z odnawialnych źródeł. W kontekście infrastruktury istotne jest zaspokojenie podstawowych potrzeb, takich jak dostęp do wody czy możliwość korzystania z kanalizacji lub innych sposobów odprowadzania ścieków. Istotne jest, aby dbać o dobry stan infrastruktury technicznej, zarówno sieciowej, jak i obiektów budowlanych. Ważnym zadaniem w zakresie infrastruktury komunalnej zaspokajającej potrzeby mieszkańców będzie między innymi: przygotowanie terenów pod zabudowę wielorodzinną i jednorodziną oraz rozwój systemu gospodarki odpadami, a także rozwój ekologicznego systemu ciepłowniczego.

Cel operacyjny 3.2. *Stworzenie przyjaznych warunków do życia* odnosi się do szeroko rozumianego kształtowania przestrzeni publicznej oraz poprawy bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej. Przestrzeń publiczna jest przedłużeniem przestrzeni prywatnej, którą stanowią ogrody, domy, podwórka, dlatego też musi ona bazować na porozumieniu między jednostkami administracji publicznej a społecznością. Należy podejmować działania wzmacniające funkcje ośrodków lokalnych i centrum gmin wiejskich poprzez odpowiednie zagospodarowanie nieużytków czy skwerów, przestrzeni wokół szkół oraz placów zabaw. Funkcjonalna przestrzeń publiczna powinna charakteryzować się dostępnością dla różnych grup społecznych, w tym osób niepełnosprawnych. Ważne jest, aby dbać o ład przestrzenny poprzez regulowanie procesów urbanizacyjnych umożliwiających racjonalne gospodarowanie przestrzenią.

W ramach celu operacyjnego 3.2. wyodrębniono kierunek działań 3.2.1. *Atrakcyjne kształtowanie przestrzeni publicznej ZIT MOF Lubaczów*, który realizowany będzie poprzez projekt strategiczny nr 1.1 w ramach instrumentu ZIT z Funduszy Europejskich dla Podkarpacia 2021–2027: *Realizacja Strategii ZIT poprzez fizyczną odnowę przestrzeni publicznych oraz wprowadzenie systemów monitoringu na terenie MOF Lubaczów*. Realizacja ww. projektu pozwoli na stworzenie atrakcyjnych miejsc do rekreacji i wypoczynku dla mieszkańców, co przełoży się na wysoką jakość życia. Racjonalne zagospodarowanie terenów zieleni przyczyni się do rozwoju oferty rekreacyjnej MOF, ale również do poprawy estetyki przestrzeni publicznych oraz wpłynie na zmniejszenie postępu zmian klimatycznych.

Estetyczna przestrzeń, bezpieczne układy komunikacyjne, w tym drogi, chodniki i ścieżki rowerowe są ważnym, ale nie jedynym elementem istotnym z punktu widzenia mieszkańców. Sieć drogowa na terenie MOF będzie sukcesywnie modernizowana i rozbudowywana.

W ramach celu operacyjnego 3.2. wyodrębniono kierunek działań 3.2.2. *Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej ZIT MOF Lubaczów*, który realizowany będzie poprzez projekt strategiczny nr 2.2 w ramach instrumentu ZIT z Funduszy Europejskich dla Podkarpacia 2021–2027: *Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej MOF Lubaczów poprzez rozwój wysokiej jakości transportu publicznego oraz wprowadzenie systemu ruchu niezmotoryzowanego i mikromobilności*. Utworzenie wspólnej sieci transportu zbiorowego we współpracy z samorządami ościennymi pozwoli ograniczyć problemy związane z komunikacją. Rozwój sieci ścieżek rowerowych na obszarze wpłynie na zwiększenie

dostępności komunikacyjnej i stanowić będzie alternatywę dla przemieszczania się na krótkich odcinkach. Działania te przełożą się także na osiągnięcie celów środowiskowych, takich jak ograniczenie emisji zanieczyszczeń i CO₂ do atmosfery, a także społecznych, związanych z ograniczeniem wykluczenia społecznego i komunikacyjnego. Integracja transportu publicznego to działanie szczególnie ważne, ponieważ umożliwia i ułatwia korzystanie z usług społecznych i publicznych, dotarcie do pracy czy placówek szkolnych.

Cel strategiczny 3 powiązany jest w szczególności z kierunkiem działania 1.2.1. *Tworzenie konkurencyjnej oferty inwestycyjnej ZIT MOF Lubaczów* oraz kierunkiem działania 1.2.2. *Rozwój usług turystycznych, w tym uzdrowiskowych* w ramach Celu strategicznego 1, który w szczególności dotyczy realizacji działań związanych z ochroną, rozwojem i promowaniem publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych oraz uzbrajaniem terenów inwestycyjnych. Realizacja kierunków działań wyróżnionych w ramach tego celu pozwoli na stworzenie produktu turystycznego wykorzystującego potencjał turystyczny regionu oraz zwiększenie konkurencyjności i atrakcyjności gospodarczej obszaru.

Prowadzenie działań w ramach Celu strategicznego 1 oddziałuje na prowadzone działania w ramach Celu strategicznego 3, z uwagi na wzrost popytu na różnego rodzaju usługi oferowane w MOF, jak również na planowane działania w ramach Celu strategicznego 1 i konieczność rozwijania infrastruktury technicznej, w tym w szczególności komunikacyjnej oraz turystycznej.

3.2.1. Projekty strategiczne

Osiągnięcie celów będzie możliwe dzięki realizacji działań i konkretnych projektów. *Strategia Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030* złożona jest m.in. z działań, które powinny być realizowane w założonym czasie. Nie są one uszczegółowione co do zakresu, kwot czy wskaźników. Istotne jest, aby samorząd jak i ewentualni partnerzy oraz inne podmioty, realizowali projekty wpisujące się w te działania.

W ramach Strategii określono 5 projektów strategicznych w ramach instrumentu ZIT oraz 4 projekty strategiczne komplementarne, które w pierwszej kolejności powinny być zrealizowane, gdyż są priorytetowe, i których efekty bezpośrednio przełożą się na założone cele. Projekty te przyczynią się do rozwiązania kluczowych problemów, zmniejszą bariery rozwojowe i wzmocnią potencjał rozwojowy obszaru. Projekty strategiczne mają zarówno charakter inwestycyjny, jak i nieinwestycyjny. Odnoszą się do kwestii społecznych, gospodarczych, środowiskowych i przestrzennych. Poniżej, w formie tabeli, przedstawione zostały projekty, wraz z podaniem szacunkowego kosztu ich realizacji, planowanego okresu realizacji i potencjalnych źródeł finansowania.

Istotą wdrażania instrumentu ZIT jest realizacja projektów zintegrowanych, które przyczynią się do rozwiązywania wspólnych problemów i skoordynowanego zaspakajania potrzeb Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów. Przez projekt zintegrowany rozumie się projekt, który wpisuje się w cele rozwoju obszaru funkcjonalnego objętego instrumentem i jest ukierunkowany na rozwiązywanie wspólnych problemów rozwojowych – oznacza to, że projekt ten ma wpływ na więcej niż jedną gminę w MOF oraz jego realizacja jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej, jak i w części kierunkowej Strategii⁷. Projekty zintegrowane pozwolą na kompleksowy rozwój obszaru i rozwiązanie wspólnych problemów jednostek tworzących MOF. Uzasadnieniem i potwierdzeniem tego są tabele 12 i 13, w których przedstawiono powiązania zidentyfikowanych problemów i potencjałów z projektami i celami Strategii oraz celami polityki UE. Projekt zintegrowany powinien spełniać przynajmniej jeden z dwóch warunków:

- jest projektem partnerskim w rozumieniu art. 39 ustawy wdrożeniowej,
- deklarowany jest wspólny efekt, rezultat lub produkt końcowy projektu, np. wspólne wykorzystanie stworzonej w jego ramach infrastruktury w przypadku projektów „twardych”, lub objęcie wsparciem w przypadku projektów „miękkich” mieszkańców co najmniej 2 gmin obszaru funkcjonalnego, co powinno znaleźć swoje uzasadnienie zarówno w części diagnostycznej, jak i kierunkowej strategii.

Do ustawy wdrożeniowej wprowadzono zapis obligujący uwzględnienie w strategii ZIT listy projektów, które bezpośrednio wynikają z celów i działań zaplanowanych w dokumencie oraz dla których możliwe będzie zapewnienie finansowania w ramach właściwych programów służących realizacji Umowy Partnerstwa w zakresie polityki spójności. Projekty zostały zidentyfikowane w ramach przeprowadzonych prac diagnostycznych m.in. po przeprowadzeniu badań ankietowych oraz stworzeniu diagnozy obszaru, jak również

⁷ Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021–2027, Minister Funduszy i Polityki Regionalnej.

w porozumieniu z partnerami społeczno-gospodarczymi i Radą Programową. Projekty wynikają ze zidentyfikowanych deficytów, a ich realizacja będzie ukierunkowana na rozwiązanie problemów rozwojowych całego obszaru. Zaplanowane projekty są spójne, a efekty działań prezentują zintegrowane podejście. Uzupełnieniem projektów strategicznych planowanych do realizacji w ramach instrumentu ZIT, które wybierane są do dofinansowania w sposób niekonkurencyjny, stanowią projekty strategiczne komplementarne, które dofinansowane będą z innych źródeł niż z programu regionalnego.

Projekty strategiczne do realizacji w ramach Strategii:

1. Projekty strategiczne w ramach instrumentu ZIT z Funduszy Europejskich dla Podkarpacia 2021–2027 (tryb niekonkurencyjny):

- 1.1. Realizacja Strategii ZIT poprzez fizyczną odnowę przestrzeni publicznych oraz wprowadzenie systemów monitoringu na terenie MOF Lubaczów.
- 1.2. Rozwój gospodarki lokalnej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów poprzez dywersyfikację oferty infrastruktury inwestycyjnej w ramach Parku Przemysłowego Lubaczów.

2. Projekty strategiczne w ramach instrumentu ZIT z Funduszy Europejskich dla Podkarpacia 2021–2027 (tryb konkurencyjny):

- 2.1. Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej MOF Lubaczów poprzez rozbudowę sieci ścieżek pieszo-rowerowych i chodników na terenie MOF Lubaczów.
- 2.2. Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej MOF Lubaczów poprzez rozwój wysokiej jakości transportu publicznego oraz wprowadzenie systemu ruchu niezmotoryzowanego i mikromobilności.

3. Projekty strategiczne komplementarne:

- 3.1. Ochrona środowiska, zachowanie bezpieczeństwa publicznego i energetycznego.
- 3.2. Poprawa efektywności energetycznej oraz redukcja gazów cieplarnianych na terenie MOF Lubaczów.
- 3.3. Utworzenie efektywnego systemu ciepłowniczego produkującego ciepło w wysokosprawnej kogeneracji w Mieście Lubaczów.
- 3.4. Rozwój i poprawa stanu infrastruktury komunalnej.

Wybór projektów strategicznych w ramach instrumentu ZIT wynika z przeprowadzonych prac diagnostycznych oraz ze zdiagnozowanych potrzeb i deficytów wskazywanych przez samorządy MOF i mieszkańców. W celu zapewnienia wysokiego stopnia partycypacji społecznej, projekty wskazane do dofinansowania zostały wypracowane w ramach współpracy samorządów oraz zatwierdzone przez Radę Programową. Wybrane projekty są odpowiedzią na potrzeby społeczności i wykorzystują posiadane zasoby przyrodnicze, kulturowe i uzdrowiskowe. Walory te stwarzają warunki do realizacji działań przyczyniających się do pozyskiwania inwestorów zewnętrznych. Wzmocnienie funkcji gospodarczych miasta jak i całego MOF, w szczególności dywersyfikacja dotychczasowych działań poszczególnych gmin oraz Parku Przemysłowego Lubaczów, a także uzbrajanie terenów inwestycyjnych, będą uzupełnieniem obecnie funkcjonującej infrastruktury gospodarczej i jednocześnie będą ją promować. Ponadto projekt w zakresie fizycznej odnowy i bezpieczeństwa przestrzeni publicznych wpłynie na zwiększenie zainteresowania usługami świadczonymi na terenie MOF

z zakresu szeroko pojętej rekreacji na obszarze, dostępnej dla mieszkańców jak i turystów. Wyzwaniem dla MOF Lubaczów są potrzeby w zakresie rozbudowy ogólnodostępnej infrastruktury publicznej. Ponadto ważną rolę w rozwoju obszaru odgrywa postępujący kryzys klimatyczny. Rozwinięta infrastruktura i atrakcyjne, bezpieczne przestrzenie publiczne stanowią podstawowe oczekiwania mieszkańców. Realizacja projektu w tym zakresie przyczyni się do stworzenia atrakcyjnych miejsc do rekreacji i wypoczynku dla mieszkańców, co przełoży się na wysoką jakość życia.

Tabela 6 Lista projektów planowanych do dofinansowania w sposób niekonkurencyjny w ramach instrumentu ZIT w FEP 2021–2027, spełniających przesłanki art. 44 ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027

1.	Tytuł projektu nr 1.1	<i>Realizacja Strategii ZIT poprzez fizyczną odnowę przestrzeni publicznych oraz wprowadzenie systemów monitoringu na terenie MOF Lubaczów</i>
2.	Priorytet FEP 2021–2027	Priorytet FEPK.06 ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE
3.	Cel szczegółowy FEP 2021–2027	Cel szczegółowy 5 (i) <i>Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich</i> Typ projektu IV. <i>Fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych</i>
4.	Cel Strategii ZIT	Cele operacyjne: 3.2. <i>Stworzenie przyjaznych warunków do życia.</i> Kierunki działań: 3.2.1. <i>Atrakcyjne kształtowanie przestrzeni publicznej ZIT MOF Lubaczów.</i>
5.	Priorytet Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackie 2030	Obszar tematyczny 3 <i>Infrastruktura dla zrównoważonego rozwoju i środowiska</i> Priorytet 3.5. <i>Rozwój infrastruktury służącej prowadzeniu działalności gospodarczej i turystyki</i>
6.	Lider projektu/partnerzy projektu	Lider: Gmina Miejska Lubaczów reprezentowana przez Burmistrza Miasta Lubaczowa Partnerzy: Gmina Lubaczów, Gmina Horyniec-Zdrój
7.	Forma prawna wnioskodawcy	Jednostka Samorządu Terytorialnego
8.	Lokalizacja projektu	Miasto Lubaczów, Gmina Lubaczów, Gmina Horyniec-Zdrój
9.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021–2027	MOF Lubaczów jest obszarem o znacznych walorach krajobrazowych i uzdrowiskowych oraz posiada potencjał w postaci dziedzictwa kulturowego i naturalnego, dlatego też planuje się wzmocnienie i wykorzystanie największych potencjałów w celu stworzenia obszaru dbającego o jakość życia mieszkańców, a także stworzenie odpowiednich warunków do rozwoju funkcji osiedleńczych. Ważne jest, aby powstała nowa i rozwijała się już istniejąca infrastruktura, która będzie ogólnodostępna zarówno dla mieszkańców jak i turystów. Dodatkowo, ważnym aspektem będzie wykorzystanie dziedzictwa kulturowego, historycznego i naturalnego oraz jego udostępnianie. Projekt ma na celu podniesienie jakości i zwiększenie dostępności do oferty rekreacyjnej, a także odnowę fizyczną przestrzeni publicznych. Projekt wynika z realnego zapotrzebowania obszaru MOF popartego przeprowadzoną syntetyczną diagnozą sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzenno-środowiskowej obszaru, badaniami ankietowymi oraz konsultacjami społecznymi z mieszkańcami. Wpisuje się w plany rozwojowe regionu oraz odpowiada na problemy i rozwiązania przyjęte w ramach priorytetu

	6, cel szczegółowy 5 (i) <i>Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich</i> w ramach Funduszy Europejskich dla Podkarpacia 2021–2027, a także jest spójny z założeniami pozostałych dokumentów strategicznych przyjętych w nowej perspektywie finansowania. W ramach projektu przewiduje się w szczególności realizację poniższych działań na terenie MOF Lubaczów: – Urządzenie przestrzeni publicznych sprzyjających integracji mieszkańców oraz zwiększających możliwość ich wypoczynku i aktywności poprzez urządzenie parków w Lisich Jamach i Dąbkowie. W ramach urządzenia parku w Lisich Jamach planuje się wykonanie m.in. placu zabaw wraz z siłownią plenerową, budowę amfiteatru ze sceną, fontanny oraz zagospodarowanie otoczenia m.in. poprzez zakup i montaż małej architektury i wykonanie alejek. Natomiast w ramach utworzenia parku w Dąbkowie projektuje się urządzenie trzech stref: wejściowej (z łąką kwietną, małą architekturą i alejkami), wypoczynkowej (z altanami, miejscem do grillowania, fontanną, ławkami i leżakami) oraz rekreacyjnej (z placem zabaw, siłownią plenerową oraz mini boiskami do piłki nożnej i koszykówki). Zaprojektowano także zaplecze sanitarne parków w Dąbkowie i Lisich Jamach. – Odnowę przestrzeni publicznej w otoczeniu użytku ekologicznego Błotnisko Szymeczki w Baszni Dolnej poprzez m.in.: budowę pumtracka, budowę ścieżek dydaktyczno-spacerowych, stanowiących również trasy do marszów i biegów na orientację, nordic walking, biegów narciarskich w sezonie zimowym, budowę ścieżki pieszo-rowerowej z parkingiem dla rowerów (ze stacją ładowania rowerów elektrycznych) oraz miejscami postojowymi dla samochodów, budowę ciągu pieszego na wzór promenady oraz oświetlenie ww. elementów, urządzenie/budowę placu zabaw, a także budowę zaplecza sanitarnego wraz z niezbędną infrastrukturą wodno-kanalizacyjną i energetyczną. – Poprawę bezpieczeństwa na terenie Gminy Lubaczów w celu zapewnienia porządku publicznego oraz ochrony mienia – w ramach zadania planuje się etap I budowy monitoringu wizyjnego przestrzeni publicznych na terenie gminy wraz z systemem zarządzania. – Podniesienie jakości infrastruktury publicznej na terenie Gminy Miejskiej Lubaczów poprzez: budowę zewnętrznego (dmuchanego) wodnego placu zabaw przy miejskiej pływalni Aqusfera przy ul. Mjr Hubala 21 w Lubaczowie, budowę Skateparku oraz sezonowego lodowiska zewnętrznego, urządzenie przestrzeni zwiększających możliwość integracji i aktywnego wypoczynku dla mieszkańców (boisk, placów zabaw i siłowni zewnętrznych). – Poprawę bezpieczeństwa przestrzeni publicznych poprzez wykonanie monitoringu wizyjnego Miasta Lubaczowa wraz z utworzeniem centrum monitoringu w Urzędzie Miejskim w Lubaczowie. W ramach zadania przewiduje się montaż kamer oraz zakup rejestratorów dla centrum monitoringu. – Podniesienie jakości infrastruktury publicznej w Uzdrowisku Horyniec-Zdrój poprzez budowę deptaka spacerowego w dzielnicy uzdrowskiej na ul. Sanatoryjnej, fontanny multimedialnej, nowoczesnej tężni w Dzielnicy Lecznictwa Uzdrowskiego oraz małej architektury parkowej (ławki, kosze, wiaty, stojaki na rowery, stoliki do gier – szachy, warcaby) wraz z poprawą bezpieczeństwa poprzez wykonanie monitoringu.
--	---

		W ramach projektu przewidziano działania związane zapewnieniem porządku publicznego i poprawą bezpieczeństwa, a także ochroną mienia poprzez budowę monitoringu przestrzeni publicznych na terenie gmin MOF Lubaczów. Przewidziano montaż kamer oraz zakup rejestratorów dla centrów monitoringu utworzonych w poszczególnych gminach. W efekcie realizacji projektu odnowieniu ulegnie przestrzeń publiczna MOF oraz zwiększona zostanie powierzchnia terenów zieleni, co wpłynie na zmniejszenie efektów wyspy ciepła. Projekt będzie uwzględniał wymogi w zakresie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Poszerzenie i wzbogacenie oferty usług czasu wolnego opartych na lokalnych zasobach przyczyni się do integracji społecznej i aktywizacji, w tym dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. W efekcie realizacji poszczególnych działań, przestrzeń objęta oddziaływaniem projektu staną się miejscem integracji mieszkańców jak i osób przyjezdnych, zachęcającym do odpoczynku w urządzonych przestrzeniach publicznych oraz podejmowania aktywnego wypoczynku i rekreacji w atrakcyjnie zaaranżowanej przestrzeni. Działania podejmowane w ramach projektu przyczyną się do zwiększenia możliwości spędzania czasu wolnego przez mieszkańców, co jednocześnie będzie też wspierać ich integrację. Powstaną estetyczne i funkcjonalnie zagospodarowane przestrzenie, z zapewnieniem możliwości uprawiania sportu i rekreacji. Wszystkie podejmowane działania będą wpływać na zrównoważony rozwój gospodarczy, społeczny i środowiskowy MOF Lubaczów.			
10.	Wskaźniki produktu i rezultatu	Wskaźniki produktu: 1. Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego – 24 944 [os.]; 2. Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich – 2 500 [m²]; 3. Wspierane strategię zintegrowanego rozwoju terytorialnego – 1 [szt.]; 4. Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego – 1 [szt.]; 5. Zielona infrastruktura objęta wsparciem do celów innych niż przystosowanie się do zmian klimatu – 3 [ha]. Wskaźniki rezultatu: 1. Ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury – 10 000 [os./rok]; 2. Powierzchnia ochroniona/ zabezpieczona w wyniku realizacji projektu – wartość wskaźnika zostanie oszacowana na etapie sporządzania dokumentacji technicznej [ha].			
11.	Budżet projektu – źródło finansowania	Wartość całkowita projektu (PLN) 20 594 523,01 W tym: Miasto Lubaczów: 8 856 713,31 Gmina Lubaczów: 7 911 882,35 Gmina Horyniec-Zdrój: 3 825 927,35	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (PLN) 20 594 523,01 W tym: Miasto Lubaczów: 8 856 713,31 Gmina Lubaczów: 7 911 882,35 Gmina Horyniec-Zdrój: 3 825 927,35	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021–2027 (PLN) 17 505 344,56 W tym: Miasto Lubaczów: 7 528 206,31 Gmina Lubaczów: 6 725 100,00 Gmina Horyniec-Zdrój: 3 252 038,25	Szacowana wartość wkładu własnego (PLN) 3 089 178,45 W tym: Miasto Lubaczów: 1 328 507,00 Gmina Lubaczów: 1 186 782,35 Gmina Horyniec-Zdrój: 573 889,10

		Wartość całkowita projektu (EURO)	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (EURO)	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021–2027 (EURO)	Szacowana wartość wkładu własnego (EURO)
		4 734 373,11 W tym: Miasto Lubaczów: 2 036 026,05 Gmina Lubaczów: 1 818 823,53 Gmina Horyniec-Zdrój: 879 523,53	4 734 373,11 W tym: Miasto Lubaczów: 2 036 026,05 Gmina Lubaczów: 1 818 823,53 Gmina Horyniec-Zdrój: 879 523,53	4 024 217,14 W tym: Miasto Lubaczów: 1 730 622,14 Gmina Lubaczów: 1 546 000,00 Gmina Horyniec-Zdrój: 747 595,00	710 155,97 W tym: Miasto Lubaczów: 305 403,91 Gmina Lubaczów: 272 823,53 Gmina Horyniec-Zdrój: 131 928,53
12.	Okres realizacji projektu	2025–2027			
13.	Powiązanie z innymi projektami ze Strategii ZIT	Projekt wykazuje szczególną komplementarność z projektem strategicznym nr 2.1 <i>Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej MOF Lubaczów poprzez rozbudowę sieci ścieżek pieszo-rowerowych i chodników na terenie MOF Lubaczów</i> oraz projektem strategicznym nr 3.4 <i>Rozwój i poprawa stanu infrastruktury komunalnej</i>. Projekt będzie komplementarny także z innymi projektami, które nie zostały wskazane jako projekty strategiczne, ale będą realizowane w ramach działań: 3.2.1.1. <i>Tworzenie nowych terenów zielonych – miejsc do wypoczynku i rekreacji</i>.			
14.	Opis procesu wskazania projektu i zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji	Wnioskodawcy projektu są jednoznacznie określone (Miasto Lubaczów, Gmina Lubaczów, Gmina Horyniec-Zdrój) przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu, a jego zakres ma strategiczne znaczenie dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu (Województwo Podkarpackie) i obszaru objętego realizacją ZIT (MOF Lubaczów). W <i>Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030</i> Miasto Lubaczów wchodzące w skład MOF Lubaczów zostało wyznaczone jako ośrodek ponadlokalnych funkcji gospodarczych z potencjałem do obsługi potrzeb północno-wschodniej części województwa oraz posiada potencjał w zakresie obsługi ruchu turystycznego Roztocza. Jednym z głównych problemów hamujących rozwój MOF Lubaczów jest niewystarczające wykorzystanie potencjału uzdrowiskowego regionu, w tym istniejących potencjałów, co ma bezpośrednie przełożenie na potrzebę inwestycji w zrównoważoną turystykę, kulturę i dziedzictwo naturalne, które powinny przyczyniać się do zrównoważonego i odpornego rozwoju gospodarczego, społecznego i środowiskowego obszaru. Barierą stojącą na drodze przyspieszenia procesu rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Lubaczów są niewystarczające inwestycje w infrastrukturę, w tym m.in. okołoturystyczną, co przekłada się na atrakcyjność terenu. Podczas opracowania Strategii zapewniono włączenie mieszkańców i innych interesariuszy na wszystkich jego etapach, tj. diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie i ewaluacja. Takie podejście ma na celu podniesienie skuteczności i trwałości projektów strategicznych oraz gotowości i świadomości mieszkańców o partycypacyjnym współdecydowaniu o obszarze. Mieli oni możliwość udziału w opracowaniu dokumentu poprzez wyrażenie swoich opinii m.in. w formie udziału w badaniu ankietowym czy złożenia uwag i opinii do			

	w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem projektów	projektu Strategii. Partycypacja i partnerstwo to współpraca i równorzędne traktowanie reprezentantów różnych środowisk i instytucji, przy zachowaniu ich suwerenności, z założeniem stałego dążenia do wzajemnego rozumienia się. Proces tworzenia Strategii, już od etapu analiz prowadzonych na potrzeby opracowania Diagnozy, uwzględniał włączanie mieszkańców i innych interesariuszy, w tym podmioty działające na rzecz ochrony środowiska oraz odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych i równości płci i niedyskryminacji, a także charakteryzował się otwartością (umożliwiał uczestniczenie jak największej liczbie chętnych osób i organizacji w partnerstwie) i transparentnością (dialog, informowanie i konsultowanie decyzji oraz rozwiązań rozwojowych). W ramach otwartego naboru na członków powołano Radę Programową ds. Strategii MOF Lubaczów. W ramach naboru możliwość zgłoszenia się do Rady mieli: reprezentanci społeczeństwa obywatelskiego (np. organizacji pozarządowych, stowarzyszeń, wolontariusze itp.), podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska, podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób ze specjalnymi potrzebami, równości płci i niedyskryminacji; podmiotów gospodarczych, w tym szczególnie działających w branży turystycznej, instytucji kultury i innych funkcjonujących w obszarze ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego i naturalnego i inni. Rada stanowi forum współpracy i dialogu z samorządami wchodzącymi w skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny <i>Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030</i>. Rada zaangażowana była do opiniowania projektów zmian/aktualizacji Strategii, a także inicjowania i proponowania nowych projektów i rozwiązań organizacyjnych. Celem działania Rady jest zapewnienie zwiększenia włączenia społecznego w opracowanie i realizację Strategii.
1.	Tytuł projektu nr 1.2	<i>Rozwój gospodarki lokalnej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów poprzez dywersyfikację oferty infrastruktury inwestycyjnej w ramach Parku Przemysłowego Lubaczów</i>
2.	Priorytet FEP 2021–2027	Priorytet FEPK.06 ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE
3.	Cel szczegółowy FEP 2021–2027	Cel szczegółowy 5 (i) <i>Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich</i> Typ projektu V. <i>Uzbrajanie terenów inwestycyjnych</i>
4.	Cel Strategii ZIT	Cele operacyjne: 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki.</i> Kierunki działań: 1.2.1. <i>Tworzenie konkurencyjnej oferty inwestycyjnej ZIT MOF Lubaczów.</i>
5.	Priorytet Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackie 2030	Obszar tematyczny 3 <i>Infrastruktura dla zrównoważonego rozwoju i środowiska</i> Priorytet 3.5. <i>Rozwój infrastruktury służącej prowadzeniu działalności gospodarczej i turystyki</i>
6.	Lider projektu/partnerzy projektu	Wnioskodawca: Miasto Lubaczów reprezentowane przez Burmistrza Miasta Lubaczowa
7.	Forma prawna wnioskodawcy	Jednostka Samorządu Terytorialnego

8.	Lokalizacja projektu	Miasto Lubaczów			
9.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021–2027	Projekt zakłada rozbudowę terenów inwestycyjnych na obszarze MOF, dywersyfikujące dotychczasowe działania poszczególnych gmin oraz Parku Przemysłowego Lubaczów. Przygotowanie terenów pod działalność gospodarczą MŚP zwiększy atrakcyjność inwestycyjną obszaru, jednocześnie zmniejszając ryzyko przedsiębiorców związane z inwestowaniem na terenach przygranicznych. Dywersyfikacja działalności Parku Przemysłowego Lubaczów to szansa na stworzenie atrakcyjnych warunków przede wszystkim dla mikro i małych przedsiębiorców chcących prowadzić działalność biznesową lub pośredniczących w jej prowadzeniu z partnerami z Ukrainy. Projekt obejmuje uzbrojenie terenów inwestycyjnych Gminy Miejskiej Lubaczów poprzez: 1. Budowę infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na nowych terenach zlokalizowanych przy ul. Boczna Mazury i ul. Lipowej: – rozbudowa sieci wodociągowej na działkach o nr ewid. gruntów: 4679/1, 4679/2, 4676/1, 4675/10, 4675/8, 4679/3, 4778/2, 4678/2, 4778/3, 4776, 4775/3, 4615/5 o długości ok. 1220,00 mb, – rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej o długości ok. 800,0–900,0 m. 2. Rozbudowę sieci wodociągowej zapewniającej drugie przejście przez rzekę Lubaczówkę oraz dodatkowe przejście przez rzekę Sołotwę w sąsiedztwie Stacji Uzdatniania Wody w celu zapewnienia odpowiedniej wydajności sieci wodociągowej, dostarczającej wymagane ilości wody do terenów inwestycyjnych – obecnie cała południowa część miasta poniżej rzeki Lubaczówki jest zaopatrywana w wodę jednym wodociągiem Ø160, który nie zapewnia odpowiedniej wydajności dla strefy przemysłowej: – rozbudowa sieci wodociągowej na działkach o nr ewid. gruntów: 3452/15, 3453/3, 3454, 3461, 5779, 4005, 4500, 4505/1, 4546, 5579, 5578, 5545, 5591, 5593 o łącznej długości 911,60 mb, – rozbudowa sieci wodociągowej przy ul. Sadowej na działkach o nr ewid. gruntów: 2085, 2087/4, 2115/3, 2116/4, 2116/3, 2116/1, 2116/2, 1150/2, 5306, 525, 551, 552/2, 578, 577, 553/2 o łącznej długości 1227,50 mb. Przygotowanie terenów inwestycyjnych w pełni uzbrojonych w infrastrukturę komunalną umożliwi lokalizację nowych inwestycji. Efektem działań będzie kompleksowe przygotowanie terenów w celu stworzenia lepszych warunków dla rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP).			
10.	Wskaźniki produktu i rezultatu	Wskaźniki produktu: 1. Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego – 24 944 [os.]; 2. Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych – 27 [ha]; 3. Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego – 1 [szt.]; 4. Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego – 1 [szt.]. Wskaźniki rezultatu: 1. Liczba przedsięwzięć inwestycyjnych zlokalizowanych na terenach inwestycyjnych, przygotowanych w ramach realizowanego projektu – 3 [szt.].			
11.	Budżet projektu – źródło finansowania	Wartość całkowita projektu (PLN)	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (PLN)	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021–2027 (PLN)	Szacowana wartość wkładu własnego (PLN)
		1 358 100,82	1 104 147,01	938 524,96	165 622,05

		Wartość całkowita projektu (EURO)	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (EURO)	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021–2027 (EURO)	Szacowana wartość wkładu własnego (EURO)
		312 207,09	253 826,90	215 752,86	38 074,03
12.	Okres realizacji projektu	2025–2027			
13.	Powiązanie z innymi projektami ze Strategii ZIT	Projekt wykazuje szczególną komplementarność z projektem strategicznym nr 1.1 <i>Realizacja Strategii ZIT poprzez fizyczną odnowę przestrzeni publicznych oraz wprowadzenie systemów monitoringu na terenie MOF Lubaczów</i>, nr 2.2 <i>Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej MOF Lubaczów poprzez rozwój wysokiej jakości transportu publicznego oraz wprowadzenie systemu ruchu niezmotoryzowanego i mikromobilności</i> oraz nr 3.4 <i>Rozwój i poprawa stanu infrastruktury komunalnej</i>. Projekt będzie komplementarny także z innymi projektami, które nie zostały wskazane jako projekty strategiczne, ale będą realizowane w ramach działań: 1.1.1.1. <i>Stworzenie systemu wsparcia w założeniu i prowadzeniu działalności gospodarczej</i>; 1.2.2.2. <i>Podniesienie konkurencyjności branży turystycznej z wykorzystaniem zasobów turystycznych i kulturowych obszaru</i>.			
14.	Opis procesu wskazania projektu i zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem projektów	Wnioskodawca projektu jest jednoznacznie określony przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu, a jego zakres ma strategiczne znaczenie dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu (Województwo Podkarpackie) i obszaru objętego realizacją ZIT (MOF Lubaczów). W <i>Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030</i> Miasto Lubaczów wchodzące w skład MOF Lubaczów zostało wyznaczone jako ośrodek ponadlokalnych funkcji gospodarczych z potencjałem do obsługi potrzeb północno-wschodniej części województwa oraz posiada potencjał w zakresie obsługi ruchu turystycznego Roztocza. Jednym z głównych problemów hamujących rozwój przedsiębiorczości MOF Lubaczów jest niska atrakcyjność inwestycyjna obszaru, co ma bezpośrednie przełożenie na poziom migracji i stopę bezrobocia. Barierą stojącą na drodze przyspieszenia procesu rozwoju gospodarczego MOF Lubaczów są niewystarczające inwestycje w infrastrukturę i brak nowych powierzchni przeznaczonych pod działalność gospodarczą, w tym brak odpowiednio zagospodarowanych terenów inwestycyjnych, ale również niedobór środków finansowych, uniemożliwiający pozyskanie i przygotowanie terenu inwestycyjnego. Po przeanalizowaniu uwarunkowań wewnętrznych, a także biorąc pod uwagę uwarunkowania zewnętrzne, sytuację geopolityczną i popyt rynkowy, zasadne jest działanie polegające na uzbrojeniu terenu i udostępnieniu go przedsiębiorcom. Podczas opracowania Strategii zapewniono włączenie mieszkańców i innych interesariuszy na wszystkich jego etapach, tj. diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie i ewaluacja. Takie podejście ma na celu podniesienie skuteczności i trwałości projektów strategicznych oraz gotowości i świadomości mieszkańców o partycypacyjnym współdecydowaniu o obszarze. Mieli oni możliwość udziału w opracowaniu dokumentu poprzez wyrażenie swoich opinii m.in. w formie udziału w badaniu ankietowym czy złożenia uwag i opinii do projektu Strategii. Partycypacja i partnerstwo to współpraca i równorzędne traktowanie reprezentantów różnych środowisk i instytucji, przy zachowaniu ich			

		suwerenności, z założeniem stałego dążenia do wzajemnego rozumienia się. Proces tworzenia Strategii, już od etapu analiz prowadzonych na potrzeby opracowania Diagnozy, uwzględniał włączanie mieszkańców i innych interesariuszy, w tym podmioty działające na rzecz ochrony środowiska oraz odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych i równości płci i niedyskryminacji, a także charakteryzował się otwartością (umożliwiał uczestniczenie jak największej liczbie chętnych osób i organizacji w partnerstwie) i transparentnością (dialog, informowanie i konsultowanie decyzji oraz rozwiązań rozwojowych). W ramach otwartego naboru na członków powołano Radę Programową ds. Strategii MOF Lubaczów. W ramach naboru możliwość zgłoszenia się do Rady mieli reprezentanci: społeczeństwa obywatelskiego (np. organizacji pozarządowych, stowarzyszeń, wolontariusze itp.), podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska, podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób ze specjalnymi potrzebami, równości płci i niedyskryminacji; podmiotów gospodarczych, w tym szczególnie działających w branży turystycznej, instytucji kultury i innych funkcjonujących w obszarze ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego i naturalnego i inni. Rada stanowi forum współpracy i dialogu z samorządami wchodzącymi w skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny <i>Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030</i>. Rada zaangażowana była do opiniowania projektów zmian/aktualizacji Strategii; inicjowania i proponowania nowych projektów i rozwiązań organizacyjnych. Celem działania Rady jest zapewnienie zwiększenia włączenia społecznego w opracowanie i realizację Strategii.
--	--	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wzoru listy projektów planowanych do dofinansowania w sposób niekonkurencyjny w ramach Instrumentu ZIT w FEP 2021–2027

Tabela 7 Lista projektów podstawowych planowanych do dofinansowania w sposób konkurencyjny w ramach instrumentu ZIT w FEP 2021–2027

1.	Tytuł projektu nr 2.1	<i>Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej MOF Lubaczów poprzez rozbudowę sieci ścieżek pieszo-rowerowych i chodników na terenie MOF Lubaczów</i>
2.	Lider / Partner projektu	Lider: Gmina Lubaczów, Partnerzy: Gmina Miejska Lubaczów, Gmina Horyniec-Zdrój, Powiat Lubaczowski, Województwo Podkarpackie
3.	Priorytet FEP 2021–2027	Priorytet 3. <i>Mobilność miejska</i>
4.	Cel szczegółowy FEP 2021–2027	Cel szczegółowy 2 (viii) <i>Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej</i> Typ projektu 3: Infrastruktura dla ruchu niezmotoryzowanego i mikromobilności oraz Typ projektu 6: Działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa, w tym również działania edukacyjno-promocyjne oraz wdrażanie rozwiązań egzekwujących przestrzeganie dopuszczalnej prędkości oraz z zakresu infrastruktury niechronionych użytkowników drogi
5.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021–2027	Projekt ma na celu zapewnienie wysokiego poziomu dostępności komunikacyjnej poprzez rozwój bezemisyjnej mobilności, a także przez zmniejszenie poziomu emisji gazów cieplarnianych oraz zanieczyszczeń powietrza pochodzących z transportu. Planowane działania będą uwzględniać kwestię dostępności dla osób o ograniczonej mobilności oraz z niepełnosprawnościami. Projekt dotyczy rozwoju infrastruktury dla ruchu indywidualnego niezmotoryzowanego i mikromobilności, z uwzględnieniem zwiększenia bezpieczeństwa ruchu, w tym: – budowy ścieżek pieszo-rowerowych i chodników na terenie MOF Lubaczów z infrastrukturą towarzyszącą, likwidacji utrudnień i zagrożeń w ruchu pieszym i rowerowym: 1. budowa ścieżki pieszo-rowerowej wzdłuż drogi wojewódzkiej na odcinku Wólka Krowicka–Budomierz, 2. budowa ścieżki pieszo-rowerowej wzdłuż drogi powiatowej i gminnej na odcinku Horyniec-Zdrój–Nowiny Horynieckie, 3. budowa ścieżki pieszo-rowerowej wzdłuż drogi powiatowej na odcinku Lubaczów–Dąbków–Opaka, 4. budowa ścieżki pieszo-rowerowej wzdłuż drogi powiatowej w miejscowości Załuże; 5. budowa chodnika przy drodze powiatowej w miejscowości Krowica Sama, 6. budowa chodnika przy drodze powiatowej w miejscowości Lisie Jamy, 7. budowa miasteczka komunikacyjnego w Baszni Dolnej wraz z przeprowadzeniem planu działań edukacyjnych w zakresie ruchu drogowego. – przedsięwzięcia towarzyszące, m.in. budowa i modernizacja oświetlenia ulicznego na energooszczędne, nasadzenia zieleni, jak również działania informacyjno-promocyjne i edukacyjne promujące korzystanie z niskoemisyjnego transportu rowerowego oraz ruchu niezmotoryzowanego. Szczegółowy zakres przebiegu i parametrów trasy rowerowej wskazane zostaną w opracowywanej dokumentacji technicznej. Planowana do budowy infrastruktura rowerowa na tym odcinku będzie spełniać standardy dotyczące budowy regionalnych tras rowerowych, zgodnie z Regionalną Polityką Rowerową Województwa Podkarpackiego. Za bieżące utrzymanie oraz zachowanie funkcjonalności odcinka trasy rowerowej z własnych środków odpowiadać będą poszczególni partnerzy. Projekt będzie realizować następujące cele Strategii: Cele operacyjne:

		3.2. Stworzenie przyjaznych warunków do życia. Kierunki działań: 3.2.1. Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej MOF Lubaczów. Działania: 3.2.1.1. Poprawa bezpieczeństwa drogowego, 3.2.1.2. Budowa i przebudowa infrastruktury drogowej, 3.2.2.4. Budowa sieci ścieżek rowerowych na terenie MOF.
6.	Budżet projektu	30 mln zł
7.	Okres realizacji projektu	2025–2027
1.	Tytuł projektu nr 2.2	Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej MOF Lubaczów poprzez rozwój wysokiej jakości transportu publicznego oraz wprowadzenie systemu ruchu niezmotoryzowanego i mikromobilności
2.	Lider / Partner projektu	Lider: Gmina Miejska Lubaczów Partnerzy: Gmina Lubaczów, Gmina Horyniec-Zdrój
3.	Priorytet FEP 2021–2027	Priorytet 3. Mobilność miejska
4.	Cel szczegółowy FEP 2021–2027	Cel szczegółowy 2 (viii) <i>Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej</i> Typ projektu 1: Infrastruktura publicznego transportu zbiorowego oraz Typ projektu 2: Bezemisyjny lub niskoemisyjny tabor transportu publicznego oraz systemy ruchu niezmotoryzowanego i mikromobilności wraz z niezbędną infrastrukturą
5.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021–2027	Projekt ma na celu zapewnienie wysokiego poziomu dostępności komunikacyjnej poprzez rozwój zrównoważonego transportu publicznego oraz bezemisyjnej mobilności, a także przez zmniejszenie poziomu emisji gazów cieplarnianych oraz zanieczyszczeń powietrza pochodzących z transportu. Projekt będzie dotyczył zwiększenia dostępności wysokiej jakości transportu publicznego i rozwoju obszaru w kierunku gospodarki niskoemisyjnej. Planowane działania będą uwzględniać kwestię dostępności dla osób o ograniczonej mobilności oraz z niepełnosprawnościami. Elementami projektu są: – budowa transportu zbiorowego w oparciu o idee MaaS (<i>Mobility as a Service</i>) poprzez: – zakup taboru autobusów miejskich niskoemisyjnych, – rozwój infrastruktury na potrzeby transportu zbiorowego, Projekt dotyczy również zapewnienia wysokiego poziomu dostępności komunikacyjnej poprzez wprowadzenie systemu roweru miejskiego, bike-sharing oraz ewentualne uzupełnienie infrastruktury o system wypożyczania hulajnóg i rowerów na trasie Lubaczów – Basznia Dolna – Horyniec-Zdrój. Projekt będzie realizować następujące cele Strategii: Cele operacyjne: 3.2. Stworzenie przyjaznych warunków do życia. Kierunki działań: 3.2.1. Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej MOF Lubaczów. Działania: 3.2.1.1. Budowa i przebudowa infrastruktury drogowej. 3.2.2.3. Tworzenie warunków do rozwoju transportu zbiorowego przyjaznego środowisku.
6.	Budżet projektu	33,5 mln zł
7.	Okres realizacji projektu	2025–2027

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wzoru listy projektów planowanych do dofinansowania w sposób konkurencyjny w ramach Instrumentu ZIT w FEP 2021–2027

Tabela 8 Projekt strategiczny nr 3.1

Tytuł projektu strategicznego	<i>Ochrona środowiska, zachowanie bezpieczeństwa publicznego i energetycznego</i>		
Lokalizacja	Miasto Lubaczów, Gmina Lubaczów, Gmina Horyniec-Zdrój	Okres realizacji	2024–2029
Szacowana wartość	40 mln zł		
Środki własne realizatorów projektu	6 mln zł		
Finansowanie zewnętrzne – instrumenty finansowe	34 mln zł		
Źródło finansowania	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027 w ramach priorytetu 2. <i>Energia i środowisko</i> , Cel szczegółowy 2 (ii) <i>Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju</i>		
Alternatywne lub dodatkowe źródła finansowania	Zgodnie z tabelą 14		
Cel i zakres rzeczowy projektu (koncepcja)	Projekt jest odpowiedzią na transformację energetyczną w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, zgodną z polityką zrównoważonego rozwoju. Celem projektu jest zwiększenie udziału energetyki opartej na OZE, promowanie efektywności energetycznej poprzez utworzenie magazynu energii oraz zamkniętych obiegów energii do zasilania obiektów użyteczności publicznej z energii odnawialnej, a także podniesienie świadomości mieszkańców w zakresie działań na rzecz niskoemisyjnej gospodarki o obiegu zamkniętym, w tym efektywności energetycznej i OZE. Gminy dążyć będą do produkcji, magazynowania i wykorzystywania na własne potrzeby wyprodukowanej energii z odnawialnych źródeł, dzięki czemu nie będzie obciążana sieć. Produkcja energii z OZE cechuje się dużą zmiennością, w zależności od pory dnia czy warunków atmosferycznych. Budowa magazynów pozwoli na przechowywanie wygenerowanych nadwyżek energii w dowolnej postaci i ich wykorzystanie w czasie większego zapotrzebowania na prąd. Zakres projektu obejmuje: – zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej poprzez budowę i rozbudowę instalacji do produkcji energii elektrycznej z OZE wraz z przyłączami do sieci; – zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej w kierunku rozwiązań kompleksowych oraz zmniejszania ubóstwa energetycznego, modernizacji budynków; – wymianę/modernizację oświetlenia ulicznego na energooszczędne; – inwestycje w magazyny energii działające na potrzeby OZE; – rozbudowę istniejących instalacji do produkcji energii z OZE o magazyny energii działające na potrzeby istniejącego źródła;		

	– działania podnoszące ogólną wiedzę mieszkańców, przedsiębiorców i władz w zakresie rozwiązań zmniejszających zapotrzebowanie na energię, prowadzących do jej oszczędności. Mając na uwadze współczesne trendy rozwoju energetyki i nieuchronny wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii, istnieje potrzeba rozwoju technologii magazynowania energii, która ułatwi integrację i rozwój rozproszonych OZE.
Podmioty realizujące projekt	Gmina Miejska Lubaczów, Gmina Lubaczów, Gmina Horyniec-Zdrój
Potrzeba realizacji projektu	Projekt wpisuje się w priorytet 3.1. <i>Bezpieczeństwo energetyczne i OZE</i>, kierunki działań: 3.1.1. <i>Rozwój infrastruktury energetycznej</i> oraz 3.1.3. <i>Wsparcie energetyki opartej na OZE Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030</i>. Projekt wynika z: – potrzeby wzrostu udziału OZE w końcowym zużyciu energii; – potrzeby redukcji emisji CO₂; – potrzeby uniezależnienia się od rosnących cen prądu, obniżenia kosztów funkcjonowania; – ogólnej potrzeby stabilizacji sieci, dla której coraz większym wyzwaniem jest zwiększenie udziału w energetyce OZE; – potrzeby zmniejszenia ryzyka przerw w dostawie prądu. W analizowanym w Diagnozie 2020 roku stwierdzono przekroczenie poziomu docelowego benzo(a)pirenu w Mieście Lubaczów. Jednym z głównych zagrożeń dla rozwoju MOF jest zanieczyszczanie środowiska poprzez niską emisję. Wyzwania środowiskowe związane z utrzymaniem przyjaznego dla środowiska i czystego obszaru, wymagają odpowiedniej polityki energetycznej.
Cele operacyjne, kierunki działań, które realizuje projekt	Cele operacyjne: 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi.</i> Kierunki działań: 3.1.1. <i>Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji.</i>
Komplementarność z innymi projektami	Projekt wykazuje szczególną komplementarność z projektem strategicznym nr 3.2 <i>Poprawa efektywności energetycznej oraz redukcja gazów cieplarnianych na terenie MOF Lubaczów</i>. Projekt będzie komplementarny także z innymi projektami, które nie zostały wskazane jako projekty strategiczne, ale będą realizowane w ramach działań: 3.1.1.4. <i>Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej, mieszkalnych oraz podmiotów gospodarczych.</i> Projekt będzie komplementarny również z projektami już zrealizowanymi bądź będącymi w trakcie realizacji, m.in.: – <i>Termomodernizacja budynków jednostek oświatowych Gminy Miejskiej Lubaczów;</i> – <i>Termomodernizacja budynku Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Lubaczowie.</i>
Prognozowane rezultaty oraz produkty i ich wskaźniki	Prognozowane rezultaty podjętych działań to: – zwiększenie efektywności energetycznej obiektów sektora publicznego poprzez kompleksową termomodernizację z zastosowaniem odnawialnych źródeł energii; – zmniejszenie degradacji lokalnego środowiska w wyniku zmniejszenia udziału emisji zanieczyszczeń (w tym CO₂) do powietrza; – zmniejszenie potrzeb modernizacyjnych w przyszłości oraz zmniejszenie kosztów związanych z wytwarzaniem energii; – upowszechnienie wykorzystania OZE; – podniesienie świadomości ekologicznej.

	Wskaźniki produktu: 1. Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (w tym: energii elektrycznej, energii cieplnej) – 1 [MW]. Wskaźniki rezultatu: 1. Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych – 20 [ton równoważnika CO₂]
Sposób wyboru projektu	Projekt został wypracowany w ramach współpracy samorządów Projekt został zatwierdzony przez Radę Programową.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 9 Projekt strategiczny nr 3.2

Tytuł projektu strategicznego	<i>Poprawa efektywności energetycznej oraz redukcja gazów cieplarnianych na terenie MOF Lubaczów</i>		
Lokalizacja	Miasto Lubaczów, Gmina Lubaczów, Gmina Horyniec-Zdrój	Okres realizacji	2024–2029
Szacowana wartość	50 mln zł		
Środki własne realizatorów projektu	7,5 mln zł		
Finansowanie zewnętrzne – instrumenty finansowe	42,5 mln zł		
Źródło finansowania	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027 w ramach priorytetu 2 – <i>Energia i Środowisko</i> , cel szczegółowy 2 (i) <i>Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych</i>		
Alternatywne lub dodatkowe źródła finansowania	Zgodnie z tabelą 14		
Cel i zakres rzeczowy projektu (konceptja)	Celem projektu jest ograniczenie zanieczyszczenia powietrza, zwalczenie smogu i niskiej emisji, a także podniesienie świadomości i wiedzy mieszkańców w zakresie działań na rzecz niskoemisyjnej gospodarki o obiegu zamkniętym, w tym efektywności energetycznej i wykorzystania OZE. Projekt ma na celu m.in.: – zwiększenie efektywności energetycznej budynków mieszkalnych, w tym wielorodzinnych w kierunku rozwiązań kompleksowych oraz zmniejszania ubóstwa energetycznego, modernizację budynków; – podejmowanie działań podnoszących ogólną wiedzę mieszkańców, przedsiębiorców i władz w zakresie rozwiązań zmniejszających zapotrzebowanie na energię, prowadzących do jej oszczędności. W zależności od obiektu czy zakresu wykonane zostaną zadania związane z: – termomodernizacją budynków; – wymianą okien, drzwi zewnętrznych oraz oświetlenia na energooszczędne; – przebudową systemów grzewczych; – wymianą systemów wentylacji i klimatyzacji; – instalacją OZE w modernizowanych energetycznie budynkach;		

	– wymianą/izolacją pokrycia dachowego.
Podmioty realizujące projekt	Gmina Miejska Lubaczów, Gmina Lubaczów, Gmina Horyniec-Zdrój
Potrzeba realizacji projektu	Projekt wynika z: – potrzeby podejmowania działań w kierunku ochrony przyrody i zapobiegania zanieczyszczaniu środowiska naturalnego; – potrzeby inwestycji w zakresie efektywności energetycznej; – potrzeby kompleksowej modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej, mieszkalnych i przedsiębiorstw.
Cele operacyjne, kierunki działań, które realizuje projekt	Cele operacyjne: 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi.</i> Kierunki działań: 3.1.1. <i>Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji.</i>
Komplementarność z innymi projektami	Projekt wykazuje szczególną komplementarność z projektem strategicznym nr 3.1 <i>Ochrona środowiska, zachowanie bezpieczeństwa publicznego i energetycznego.</i> Projekt będzie komplementarny także z innymi projektami, które nie zostały wskazane jako projekty strategiczne, ale będą realizowane w ramach działania: 3.1.1.4. <i>Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej, mieszkalnych oraz podmiotów gospodarczych.</i> Projekt będzie komplementarny również z projektami już zrealizowanymi bądź będącymi w trakcie realizacji, m.in.: – <i>Termomodernizacja budynków jednostek oświatowych Gminy Miejskiej Lubaczów;</i> – <i>Rozwój odnawialnych źródeł energii na terenie gmin: Baranów Sandomierski, Gorzyce, Horyniec-Zdrój, Lubaczów, miast Lubaczów, Narol, Nowa Dęba;</i> – <i>Rozwój odnawialnych źródeł energii na terenie gmin Lubaczów i Horyniec-Zdrój.</i>
Prognozowane rezultaty oraz produkty i ich wskaźniki	Prognozowane rezultaty podjętych działań to: – zwiększenie efektywności energetycznej obiektów sektora publicznego poprzez kompleksową termomodernizację z zastosowaniem odnawialnych źródeł energii; – zmniejszenie degradacji lokalnego środowiska w wyniku zmniejszenia udziału emisji zanieczyszczeń (w tym CO₂) do powietrza; – zmniejszenie potrzeb modernizacyjnych w przyszłości oraz zmniejszenie kosztów związanych z wytwarzaniem energii; – upowszechnienie wykorzystania OZE; – większa powierzchnia użytkowa, lepsza funkcjonalność i bezpieczeństwo korzystania z budynków użyteczności publicznej; – podniesienie świadomości ekologicznej. Wskaźniki produktu: 1. Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (w tym: energii elektrycznej, energii cieplnej) – 15 [MW]. Wskaźniki rezultatu: 1. Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych – 120 [ton równoważnika CO ₂]
Sposób wyboru projektu	Projekt został wypracowany w ramach współpracy samorządów. Projekt został zatwierdzony przez Radę Programową.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 10 Projekt strategiczny nr 3.3

Tytuł projektu strategicznego	<i>Utworzenie efektywnego systemu ciepłowniczego produkującego ciepło w wysokosprawnej kogeneracji w Mieście Lubaczów</i>		
Lokalizacja	Miasto Lubaczów, Gmina Lubaczów, Gmina Horyniec-Zdrój	Okres realizacji	2024–2029
Szacowana wartość	40 mln zł		
Środki własne realizatorów projektu	6 mln zł		
Finansowanie zewnętrzne - dotacja	34 mln zł		
Źródło finansowania	Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko 2021–2027, Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027 w ramach Funduszy Europejskich na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko 2021–2027, Priorytet II <i>Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z EFRR</i> , Cel szczegółowy 2.1 <i>Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych</i>		
Alternatywne lub dodatkowe źródła finansowania	Zgodnie z tabelą 14		
Cel i zakres rzeczowy projektu (koncepcja)	Celem projektu jest efektywne wykorzystanie energii, ograniczenie energochłonności gospodarki, a także zwiększanie efektywności energetycznej oraz energooszczędności. Wsparcie w ramach projektu przeznaczone będzie na utworzenie efektywnego systemu ciepłowniczego z jednoczesnym ograniczeniem niskiej emisji. W ramach projektu przewiduje się produkcję energii cieplnej ze źródeł odnawialnych oraz źródeł kogeneracyjnych, z wykorzystaniem ciepła odpadowego z procesów przemysłowych lub kombinacji obu tych źródeł.		
Podmioty realizujące projekt	Gmina Miejska Lubaczów, Gmina Lubaczów, Gmina Horyniec-Zdrój		
Potrzeba realizacji projektu	Projekt wynika z: – potrzeby zaopatrzenia mieszkańców w efektywny system ciepłowniczy; – potrzeby zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego; – potrzeby podejmowania działań w kierunku gospodarki neutralnej klimatycznie.		
Cele operacyjne, kierunki działań, które realizuje projekt	Cele operacyjne: 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi.</i> Kierunki działań: 3.1.2. <i>Rozwój infrastruktury komunalnej.</i>		
Komplementarność z innymi projektami	Projekt wykazuje szczególną komplementarność z projektem strategicznym nr 3.2 <i>Poprawa efektywności energetycznej oraz redukcja gazów cieplarnianych na terenie MOF Lubaczów.</i> Projekt będzie komplementarny również z projektami już zrealizowanymi bądź będącymi w trakcie realizacji, m.in.: – <i>Termomodernizacja budynków mieszkalnych wielorodzinnych na Os. Jagiellonów w Lubaczowie;</i>		

	– Budowa przedszkola przy Zespole Szkół Publicznych w Baszni Dolnej wraz z modernizacją istniejącej kotłowni; – Termomodernizacja budynku Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Lubaczowie.
Prognozowane rezultaty oraz produkty i ich wskaźniki	Prognozowane rezultaty podjętych działań to: – obniżenie emisji CO₂ oraz zanieczyszczeń do atmosfery; – obniżenie kosztów dostarczanego ciepła oraz likwidacja ubóstwa energetycznego; – zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego obszaru. Wskaźniki produktu: 1. Liczba powstałych ekologicznych systemów ciepłowniczych – 1 [szt.]; 2. Liczba źródeł wysokosprawnej kogeneracji – 1 [szt.]. Wskaźniki rezultatu: 1. Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych – 60 [ton równoważnika CO₂].
Sposób wyboru projektu	Projekt został wypracowany w ramach współpracy samorządów. Projekt został zatwierdzony przez Radę Programową.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 11 Projekt strategiczny nr 3.4

Tytuł projektu strategicznego	Rozwój i poprawa stanu infrastruktury komunalnej		
Lokalizacja	Miasto Lubaczów, Gmina Lubaczów, Gmina Horyniec-Zdrój	Okres realizacji	2024–2029
Szacowana wartość	150 mln zł		
Środki własne realizatorów projektu	22,5 mln zł		
Finansowanie zewnętrzne - dotacja	127,5 mln zł		
Źródło finansowania	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027 Krajowy Plan Odbudowy		
Alternatywne lub dodatkowe źródła finansowania	Zgodnie z tabelą 14		
Cel i zakres rzeczowy projektu (koncepcja)	Projekt ma na celu poprawę jakości życia mieszkańców, turystów i kuracjuszy oraz rozwój społeczno-gospodarczy Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów. Infrastruktura powinna być dostosowana do zasad zrównoważonego rozwoju, który sprzyja funkcjom gospodarczym i społecznym. Projekt obejmuje: – likwidację barier architektonicznych; – rozwój infrastruktury kanalizacyjnej (budowa, rozbudowa, modernizacja, przebudowa sieci kanalizacyjnej, w tym instalacja inteligentnych systemów zarządzania siecią); – budowa, rozbudowa, przebudowa, modernizacja dróg oraz infrastruktury towarzyszącej obszarowi, w tym m.in. kontynuacja budowy ścieżki pieszo-		

	rowerowej wraz z przebudową drogi powiatowej na odcinku Antoniki–Basznia Dolna. – rozwój infrastruktury w zakresie oczyszczania ścieków komunalnych (budowa lub poprawa parametrów już istniejących oczyszczalni); – projekty z zakresu rozbudowy systemów wodociągowych (nowe sieci wodociągowe, nowe stacje uzdatniania wody, instalacja inteligentnych systemów zarządzania siecią, jedynie jako element projektów wodno-kanalizacyjnych); – zwiększenie efektywności dostaw wody (w tym ograniczanie strat wody), rozwój systemów ujęć, uzdatniania, zaopatrzenia, dostawy i magazynowania wody do spożycia (modernizacja, naprawa sieci wodociągowej wraz z instalacją inteligentnych systemów zarządzania siecią oraz modernizacja stacji uzdatniania wody); – rozwój e-usług publicznych. Dodatkowo, ważne będzie wykorzystanie dziedzictwa kulturowego, historycznego i naturalnego oraz jego udostępnianie poprzez: – odbudowę sektora kultury na obszarze MOF Lubaczów przez stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej poprzez budowę, modernizację i rozbudowę infrastruktury instytucji kultury, a także innych podmiotów działających w tym obszarze, co przyczyni się do podniesienia jakości życia, poczucia zakorzenienia i tożsamości kulturowej. Inwestycje w zakresie kultury obejmować będą m.in. budowę nowoczesnej biblioteki multimedialnej z kinem w Mieście Lubaczów oraz utworzenie Miasteczka Kulturowego na deptaku w Horyńcu-Zdroju; – budowanie atrakcyjności inwestycyjnej obszaru oraz tworzenie warunków umożliwiających rozwój przedsiębiorczości MOF Lubaczów poprzez: start-upy, produkty lub usługi wspierające wdrażanie innowacyjnych pomysłów; – zwiększanie obszarów zielonych na terenie obszaru, w tym ogólnodostępnych terenów zieleni urządzonej; – kompleksowe zagospodarowanie turystyczno-rekreacyjne obszaru.
Podmioty realizujące projekt	Gmina Miejska Lubaczów, Gmina Lubaczów, Gmina Horyniec-Zdrój, powiat lubaczowski, województwo podkarpackie
Potrzeba realizacji projektu	Bez zapewnienia dostępu do sieci komunalnych oraz mediów, nie ma możliwości stworzenia optymalnego miejsca do życia, jak również odpowiednich warunków dla rozwoju gospodarczego i przedsiębiorczości, tworzących miejsca pracy. Rozwój odpowiedniej infrastruktury oraz zapewnienie jej niezawodności powoduje poczucie komfortu i bezpieczeństwa mieszkańców, a także przedsiębiorców prowadzących działalność na terenie gminy. Projekt wynika z: – wyników badań jakościowych – w badaniu ankietowym (25.03–08.04.2022 r.) mieszkańcy MOF Lubaczów ocenili źle i bardzo źle połączenia komunikacyjne z otoczeniem zewnętrznym (80%) oraz stan infrastruktury drogowej (69%); – potrzeby tworzenia warunków do osiedlania się nowych mieszkańców (46% odpowiedzi ankietowanych), wynikającej z badania ankietowego dotyczącego poznania głównych priorytetów, które mogłyby mieć największy wpływ na rozwój obszaru; – potrzeby adaptacji do zmian klimatu oraz zapobiegania degradacji środowiska; – potrzeby dostępu mieszkańców MOF Lubaczów do wysokiej jakości infrastruktury wodno-kanalizacyjnej.

	Jednym z kierunków działań Strategii MOF Lubaczów jest 3.1.2. <i>Rozwój infrastruktury komunalnej</i> , co stanowi pewne wyzwanie dla samorządów do stworzenia i/lub poprawy infrastruktury komunalnej, która będzie zadowalać obecnych i przyszłych mieszkańców.
Cele operacyjne, kierunki działań, które realizuje projekt	Cele operacyjne: 1.1. <i>Wspieranie przedsiębiorczości;</i> 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki;</i> 2.2. <i>Poprawa dostępności i jakości usług publicznych;</i> 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi;</i> 3.2. <i>Stworzenie przyjaznych warunków do życia.</i> Kierunki działań: 1.1.1. <i>Kompetencje mieszkańców;</i> 1.2.2. <i>Rozwój usług turystycznych, w tym uzdrowiskowych;</i> 2.2.1. <i>Rozwój usług ogólnospołecznych;</i> 2.2.2. <i>Zagospodarowanie czasu wolnego;</i> 3.1.2. <i>Rozwój infrastruktury komunalnej.</i>
Komplementarność z innymi projektami	Projekt wykazuje szczególną komplementarność z projektem strategicznym nr 1.1 <i>Realizacja Strategii ZIT poprzez fizyczną odnowę przestrzeni publicznych oraz wprowadzenie systemów monitoringu na terenie MOF Lubaczów</i> oraz projektem strategicznym nr 1.2 <i>Rozwój gospodarki lokalnej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów poprzez dywersyfikację oferty infrastruktury inwestycyjnej w ramach Parku Przemysłowego Lubaczów</i>. Projekt będzie komplementarny także z innymi projektami, które nie zostały wskazane jako projekty strategiczne, ale będą realizowane w ramach działań: 2.2.1.1. <i>Rozwój e-usług publicznych;</i> 2.2.1.2. <i>Wzrost dostępności wysokiej jakości usług zdrowotnych;</i> 3.1.2.1. <i>Modernizacja i rozwój infrastruktury wodno-ściekowej;</i> 3.1.2.2. <i>Rozwój systemu gospodarki odpadami;</i> 3.1.2.4. <i>Przygotowanie terenów pod zabudowę jednorodzinną i wielorodzinną.</i> Projekt będzie komplementarny również z projektami już zrealizowanymi bądź będącymi w trakcie realizacji, m.in.: – <i>Przebudowa ciągu dróg powiatowych nr 1664R oraz 1690R na odcinku Lubaczów–Tymce–Basznia Dolna;</i> – <i>Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w aglomeracji Załuże - etap II;</i> – <i>Rekultywacja składowiska odpadów komunalnych w mieście Lubaczów;</i> – <i>Kompleksowa informatyzacja Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Lubaczowie jako element Podkarpackiego Systemu Informacji Medycznej – PSIM;</i> – <i>Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu w gminie Horyniec-Zdrój.</i>
Prognozowane rezultaty oraz produkty i ich wskaźniki	Prognozowane rezultaty podjętych działań to: – poprawa stanu infrastruktury drogowej; – poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym; – uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej; – poprawa estetyki i ład przestrzennego; – zwiększenie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych; – rozwój e-społeczeństwa i upowszechnienie wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w administracji; – zwiększenie poziomu bezpieczeństwa publicznego; – poprawa jakości środowiska naturalnego. Wskaźniki produktu: 1. Liczba powstałych e-usług – 5 [szt.]; 2. Liczba miejsc świadczących usługi zdrowotne objętych wsparciem – 3 [szt.];

	3. Długość zmodernizowanej / wybudowanej infrastruktury wodno-ściekowej – 25 [km]; 4. Liczba działań wspierających rozwój gospodarki odpadami – 3 [szt.]; 5. Powierzchnia terenów przygotowanych pod zabudowę jednorodziną i wielorodziną – 60 [ha]; 6. Liczba zlikwidowanych barier architektonicznych na obszarze – 10 [szt.]; 7. Liczba wybudowanych i/lub przebudowanych obiektów kulturowych – 2 [szt.]. Wskaźniki rezultatu: 1. Użytkownicy nowych i zmodernizowanych publicznych usług, produktów i procesów cyfrowych – 20 000 [os./rok].
Sposób wyboru projektu	Projekt został wypracowany w ramach współpracy samorządów. Projekt został zatwierdzony przez Radę Programową.

Źródło: Opracowanie własne

Schemat 2 Powiązanie kierunków działań z projektami strategicznymi w ramach instrumentu ZIT

3.2.1. *Atrakcyjne kształtowanie przestrzeni publicznej ZIT MOF Lubaczów*

Projekt strategiczny nr 1.1 Realizacja Strategii ZIT poprzez fizyczną odnowę przestrzeni publicznych oraz wprowadzenie systemów monitoringu na terenie MOF Lubaczów

1.2.1. *Tworzenie konkurencyjnej oferty inwestycyjnej ZIT MOF Lubaczów*

Projekt strategiczny nr 1.2 Rozwój gospodarki lokalnej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów poprzez dywersyfikację oferty infrastruktury inwestycyjnej w ramach Parku Przemysłowego Lubaczów

3.2.2 *Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej ZIT MOF Lubaczów*

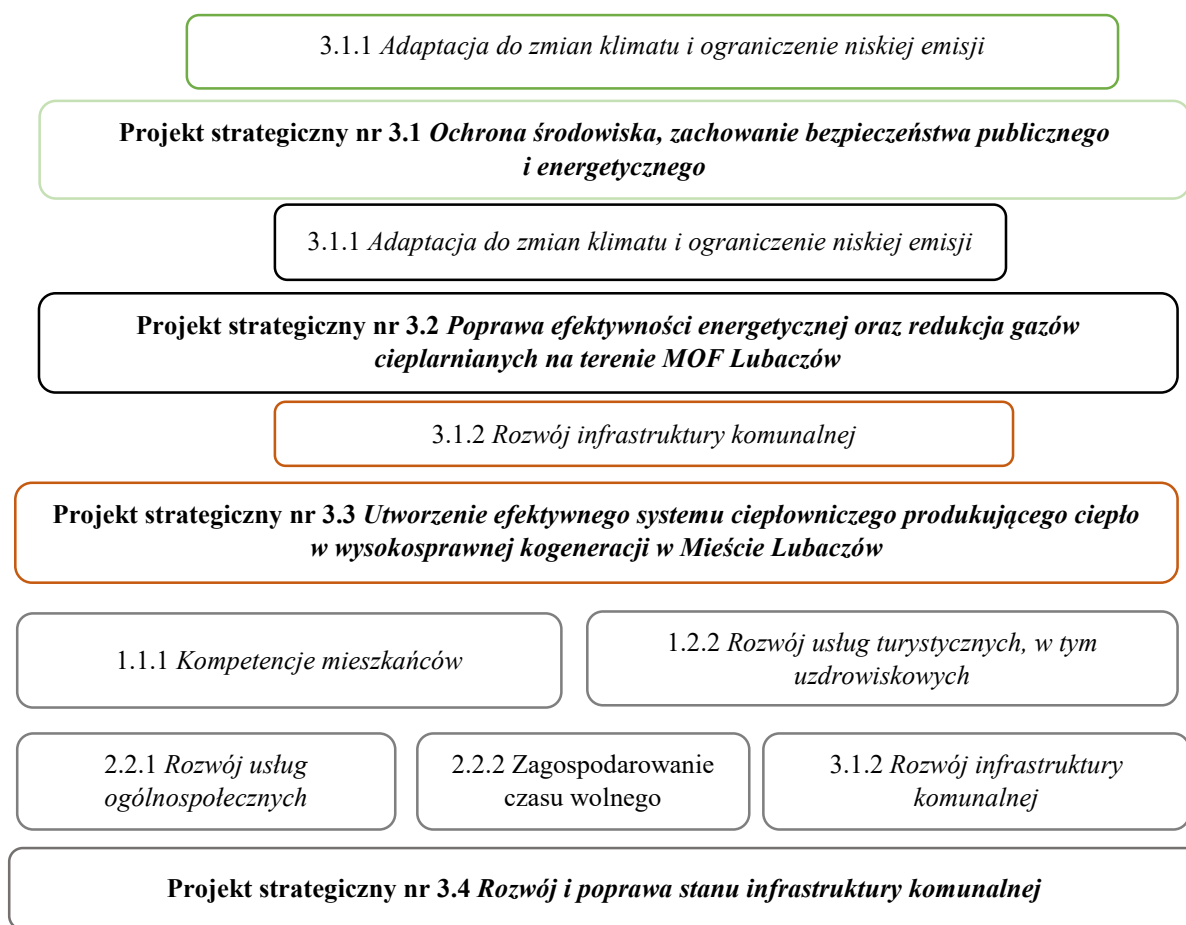
Projekt strategiczny nr 2.1 Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej MOF Lubaczów poprzez rozbudowę sieci ścieżek pieszo-rowerowych i chodników na terenie MOF Lubaczów

3.2.2 *Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej ZIT MOF Lubaczów*

Projekt strategiczny nr 2.2 Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej MOF Lubaczów poprzez rozwój wysokiej jakości transportu publicznego oraz wprowadzenie systemu ruchu niezmotoryzowanego i mikromobilności

Źródło: Opracowanie własne

Schemat 3 Powiązania kierunków działań z projektami strategicznymi komplementarnymi

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 12 Matryca logiczna działań oraz powiązań zidentyfikowanych problemów i potencjałów z projektami i celami ZIT oraz celami polityki UE

Diagnoza – analiza SWOT (słabe strony, zagrożenia) / drzewo problemów / bariery i deficyty	Diagnoza – analiza SWOT (mocne strony, szanse) / drzewo celów / potencjały	Projekt strategiczny	Cel strategiczny ZIT i cel operacyjny	Kierunki działań ZIT	Cel Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030	Tryb wyboru projektu	Cel polityki UE	Cel szczegółowy / priorytet FEP 2021–2027	Szacowany koszt wydatków kwalifikowalnych (EURO)	Szacowana kwota wsparcia (EURO)
- Niedostateczny rozwój lokalnej społeczności; - Niewystarczająco zagospodarowany potencjał kulturowy, przyrodniczy i turystyczny; - Niewystarczający budżet przeznaczany na kulturę i promocję obszaru.	- Duża liczba wydarzeń kulturalnych na terenie MOF Lubaczów; - Wskaźnik pozwoleń wydanych na budowę i zgłoszeń budowy z projektem budowlanym w przeliczeniu na 10 tys. ludności wyższy niż w porównywanych MOF, województwie oraz kraju; - Liczne obiekty zabytkowe; - Wskazanie turystyki zdrowotnej jako inteligentnej specjalizacji województwa w Strategii Innowacyjności; - Współpraca samorządów wojewódzkich, powiatowych i gminnych na rzecz rozwoju Roztocza; - Poprawa jakości życia; - Estetyczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna.	Projekt nr 1.1 <i>Realizacja Strategii ZIT poprzez fizyczną odnowę przestrzeni publicznych oraz wprowadzenie systemów monitoringu na terenie MOF Lubaczów</i>	Cel strategiczny: <i>3. Kształtowanie przestrzeni zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju</i> Cel operacyjny: <i>3.2. Stworzenie przyjaznych warunków do życia</i>	3.2.1. <i>Atrakcyjne kształtowanie przestrzeni publicznej ZIT MOF Lubaczów</i>	Obszar tematyczny 3 <i>Infrastruktura dla zrównoważonego rozwoju i środowiska</i>	Niekonkurencyjny	Cel Polityki 5 Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich typów terytoriów oraz lokalnych inicjatyw	Priorytet 6 Rozwój zrównoważony terytorialnie Cel szczegółowy 5 (i) <i>Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich</i>	4 734 373,11	4 024 217,14
- Mała liczba istniejących i niewystarczająca liczba nowo rejestrowanych podmiotów gospodarczych; - Niezadowalające dochody mieszkańców oraz dochody własne gmin;	- Park Przemysłowy Lubaczów; - Tereny inwestycyjne przewidziane pod kompleksowe przygotowanie na sprzedaż dla przedsiębiorców w celu stworzenia lepszych warunków do rozwoju sektora małych	Projekt nr 1.2 <i>Rozwój gospodarki lokalnej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów poprzez dywersyfikację oferty infrastruktury inwestycyjnej w ramach Parku Przemysłowego Lubaczów</i>	Cel strategiczny: <i>1. Wzrost konkurencyjności gospodarczej</i> Cel operacyjny: <i>1.2. Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki</i>	1.2.1. <i>Tworzenie konkurencyjnej oferty inwestycyjnej ZIT MOF Lubaczów</i>	Obszar tematyczny 3 <i>Infrastruktura dla zrównoważonego rozwoju i środowiska</i>	Niekonkurencyjny	Cel Polityki 5 Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich typów terytoriów oraz lokalnych inicjatyw	Priorytet 6 Rozwój zrównoważony terytorialnie Cel szczegółowy 5 (i) <i>Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa</i>	253 826,90	215 752,86

– Mało atrakcyjny rynek pracy i niewykorzystane potencjały; – Niedostateczny rozwój lokalnej przedsiębiorczości.	i średnich przedsiębiorstw (MŚP).							naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich		
– Niezadawalająca jakość powietrza – niska emisja, stosowanie nieekologicznych źródeł ciepła na niektórych obszarach, duże natężenie ruchu samochodowego w mieście; – Niezadawalająca dostępność komunikacyjna obszaru; – Niewystarczający stan infrastruktury komunikacyjnej.	– Wzrost mobilności społeczeństwa; – Ruch drogowy bezpieczny i przyjazny środowisku; – Estetyczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna.	Projekt nr 2.1 <i>Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej MOF Lubaczów poprzez rozbudowę sieci ścieżek pieszo-rowerowych i chodników na terenie MOF Lubaczów</i>	Cel strategiczny: 3. <i>Kształtowanie przestrzeni zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju</i> Cel operacyjny: 3.2. <i>Stworzenie przyjaznych warunków do życia</i>	3.2.2. <i>Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej ZIT MOF Lubaczów</i>	Obszar tematyczny 3 <i>Infrastruktura dla zrównoważonego rozwoju i środowiska</i>	Konkurencyjny	Cel Polityki 2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej Cel polityki 3 Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności	Priorytet 3 Mobilność miejska Cel szczegółowy 2 (viii) <i>Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej</i>	6 896 551,72	5 862 068,97
– Niezadawalająca jakość powietrza – niska emisja, stosowanie nieekologicznych źródeł ciepła na niektórych obszarach, duże natężenie ruchu samochodowego w mieście; – Niezadawalająca dostępność komunikacyjna obszaru; – Niewystarczający stan infrastruktury komunikacyjnej.	– Wzrost mobilności społeczeństwa; – Ruch drogowy bezpieczny i przyjazny środowisku; – Estetyczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna.	Projekt nr 2.2 <i>Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej MOF Lubaczów poprzez rozwój wysokiej jakości transportu publicznego oraz wprowadzenie systemu ruchu niezmotoryzowanego i mikromobilności</i>	Cel strategiczny: 3. <i>Kształtowanie przestrzeni zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju</i> Cel operacyjny: 3.2. <i>Stworzenie przyjaznych warunków do życia</i>	3.2.2. <i>Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej ZIT MOF Lubaczów</i>	Obszar tematyczny 3 <i>Infrastruktura dla zrównoważonego rozwoju i środowiska</i>	Konkurencyjny	Cel Polityki 2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej	Priorytet 3 Mobilność miejska Cel szczegółowy 2 (viii) <i>Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej</i>	8 160 919,54	6 545 977,01

							Cel polityki 3 Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności			
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 13 Matryca logiczna działań oraz powiązań zidentyfikowanych problemów i potencjałów z projektami i celami oraz celami polityki UE

Diagnoza – analiza SWOT (słabe strony, zagrożenia) / drzewo problemów / bariery i deficyty	Diagnoza – analiza SWOT (mocne strony, szanse) / drzewo celów / potencjały	Projekt strategiczny	Cel strategiczny i cel operacyjny	Kierunki działań	Cel Strategii Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2030	Tryb wyboru projektu	Cel polityki UE	Cel szczegółowy / priorytet FEP 2021–2027	Szacowany koszt	Szacowana kwota wsparcia
– Niezadowolająca jakość powietrza – niska emisja, stosowanie nieekologicznych źródeł ciepła na niektórych obszarach, duże natężenie ruchu samochodowego w mieście.	– Mikroklimat pozytywnie wpływający na świadczenie usług uzdrowiskowych; – Wysoki udział obszarów chronionych i cennych przyrodniczo na powierzchni całego MOF; – Wzrost świadomości obywatelskiej; – Wzrost świadomości i potrzeby wykorzystania odnawialnych źródeł energii.	Projekt nr 3.1 <i>Ochrona środowiska, zachowanie bezpieczeństwa publicznego i energetycznego</i>	Cel strategiczny: 3. <i>Kształtowanie przestrzeni zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju</i> Cel operacyjny: 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i>	3.1.1. <i>Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji</i>	Obszar tematyczny 3 <i>Infrastruktura dla zrównoważonego o rozwoju i środowiska</i>	Konkurencyjny	Cel Polityki 2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej	Priorytet 2 Energia i środowisko Cel szczegółowy 2 (ii) <i>Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE)2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju</i>	40 mln zł	34 mln zł
– Niezadowolająca jakość powietrza – niska emisja, stosowanie nieekologicznych źródeł ciepła na niektórych obszarach, duże natężenie ruchu samochodowego w mieście.	– Poprawa jakości życia; – Wzrost świadomości i potrzeby wykorzystania odnawialnych źródeł energii.	Projekt nr 3.2 <i>Poprawa efektywności energetycznej oraz redukcja gazów cieplarnianych na terenie MOF Lubaczów</i>	Cel strategiczny: 3. <i>Kształtowanie przestrzeni zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju</i> Cel operacyjny: 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i>	3.1.1. <i>Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji</i>	Obszar tematyczny 3 <i>Infrastruktura dla zrównoważonego o rozwoju i środowiska</i>	Konkurencyjny	Cel Polityki 2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej	Priorytet 2 Energia i Środowisko Cel szczegółowy 2 (i) <i>Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych</i>	50 mln zł	42,5 mln zł
– Niezadowolająca jakość powietrza – niska emisja, stosowanie nieekologicznych źródeł ciepła na niektórych obszarach, duże natężenie ruchu samochodowego w mieście;	– Poprawa jakości życia; – Wzrost świadomości i potrzeby wykorzystania odnawialnych źródeł energii; – Zwiększenie liczby nowych inwestycji; – Tworzenie warunków do osiedlania się nowych mieszkańców.	Projekt nr 3.3 <i>Utworzenie efektywnego systemu ciepłowniczego produkującego ciepło w wysokosprawnej kogeneracji w Mieście Lubaczów</i>	Cel strategiczny: 3. <i>Kształtowanie przestrzeni zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju</i> Cel operacyjny: 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i>	3.1.2. <i>Rozwój infrastruktury komunalnej</i>	Obszar tematyczny 3 <i>Infrastruktura dla zrównoważonego o rozwoju i środowiska</i>	Konkurencyjny	Cel Polityki 2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu	-	40 mln zł	34 mln zł

– Niedostateczna atrakcyjność osiedleńcza MOF.							i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej			
– Niedostateczna atrakcyjność osiedleńcza MOF; – Niezadawalająca dostępność i jakość usług podstawowej opieki zdrowotnej; – Brak kompleksowego systemu e-usług publicznych dla mieszkańców, turystów i kuracjuszy.	– Poprawa jakości życia; – Lokalizacja licznych obiektów oświaty, usługowo-handlowych, kulturowych, religijnych, rekreacyjnych innych; – Wzrost aktywności społecznej; – Estetyczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna; – Cyfryzacja życia codziennego.	Projekt nr 3.4 <i>Rozwój i poprawa stanu infrastruktury komunalnej</i>	Cel strategiczny: 1. <i>Wzrost konkurencyjności gospodarczej</i> 2. <i>Tworzenie warunków sprzyjających aktywności społecznej mieszkańców</i> 3. <i>Kształtowanie przestrzeni zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju</i> Cel operacyjny: 1.1. <i>Wspieranie przedsiębiorczości</i> 2.2. <i>Poprawa dostępności i jakości usług publicznych</i> 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i> 3.2. <i>Stworzenie przyjaznych warunków do życia</i>	1.1.1. <i>Kompetencje mieszkańców</i> 1.2.2. <i>Rozwój usług turystycznych, w tym uzdrowiskowych</i> 2.2.1. <i>Rozwój usług ogólnospołecznych</i> 2.2.2 <i>Zagospodarowanie czasu wolnego</i> 3.1.2. <i>Rozwój infrastruktury komunalnej</i>	Obszar tematyczny 3 <i>Infrastruktura dla zrównoważonego o rozwoju i środowiska</i> Obszar tematyczny 4 <i>Dostępność usług</i>	Konkurencyjny	Cel Polityki 4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca europejski filar praw socjalnych – EFRR	-	150 mln zł	127,5 mln zł

Źródło: Opracowanie własne

3.2.2. Opis podejścia zintegrowanego

W ramach ZIT realizowane będą trzy kierunki działań, które zostały opisane w podrozdziale 3.2. Interwencja zaproponowana w dokumencie została wypracowana we współpracy z Radą Programową na podstawie wyników przeprowadzonej diagnozy oraz badań ankietowych. Początkowym etapem prac nad dokumentem było przeprowadzenie analizy, na podstawie której określono konkretne, wspólne dla obszaru problemy do rozwiązania i potencjały, które należy wykorzystać do jego rozwoju. Cele strategiczne określone w Strategii wzajemnie się uzupełniają, a ich realizacja pozwoli na kompleksowy rozwój MOF Lubaczów. Efekty kierunków działań wyróżnionych w ramach poszczególnych celów są spójne i wykazują zintegrowanie oraz pozwolą na osiągnięcie zakładanych celów.

W ramach instrumentu ZIT mogą być realizowane wyłącznie projekty zintegrowane, rozwiązujące wspólne problemy, w tym projekty realizowane wspólnie na etapie przygotowania, wykonania lub eksploatacji. Projekty zaplanowane do realizacji w ramach niniejszej Strategii mają charakter zintegrowany – obejmują różne sektory (społeczny, gospodarczy, środowiskowy), integrują kilka rodzajów interesariuszy (władze publiczne, podmioty prywatne, inne) i obejmują różne terytoria administracyjne (trzy gminy). Projekty strategiczne są ze sobą powiązane i komplementarne nie tylko względem siebie, ale też w stosunku do już zrealizowanych inwestycji na obszarze, dzięki czemu ich realizacja przyczyni się do osiągnięcia efektu synergii. Poza wyróżnionymi projektami zintegrowanymi proponowanymi do finansowania z FEP 2021–2027, realizacja celów strategicznych ZIT możliwa będzie również dzięki wdrażaniu projektów komplementarnych, finansowanych z innych źródeł. Projekty określone do realizacji w ramach instrumentu ZIT zostały zaplanowane w sposób partnerski i w taki sam sposób będą wdrażane. O podejściu zintegrowanym świadczy też to, że dokonano integracji wymiaru społecznego i gospodarczego z przestrzennym.

3.2.3. Szacunkowe ramy finansowe i potencjalne źródła finansowania

Indykatywne ramy finansowe *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030* obejmują projekty strategiczne, które wynikają z planów projektowych samorządów MOF Lubaczów, podległych im jednostek organizacyjnych, jak również projektów zgłoszonych przez mieszkańców i przedsiębiorców. Ponadto plany projektowe odpowiadają na możliwości ich sfinansowania z uwzględnieniem sytuacji budżetowej gmin, ponieważ „wskaźnik G – podstawowych dochodów podatkowych na 1 mieszkańca gminy przyjęty do obliczania subwencji wyrównawczej na 2024 r.” wynosi dla poszczególnych gmin: Lubaczów 1 194,41 zł, Horyniec-Zdrój 1 242,25 zł, Miasto Lubaczów 1 715,88 zł (przy wskaźniku dla Polski: 2 788,93 zł), co oznacza niedostateczną samodzielność finansową jednostek i w istotny sposób determinuje zdolność realizacji długookresowych zadań rozwojowych inwestycyjnych i nieinwestycyjnych.

Podsumowanie podanych wartości brutto poszczególnych projektów pozwoliło określić szacunkowe ramy finansowe dokumentu z podziałem na różne źródła finansowania (także spoza funduszy polityki spójności na lata 2021–2027 – publiczne i prywatne środki krajowe

w celu realizacji zasady dodatkowości środków Unii Europejskiej). Realizacja Strategii i dobór źródeł finansowania będzie procesem dynamicznym, jednak kluczowymi źródłami finansowania projektów, poza budżetami gmin, będą programy polityki spójności i polityki rolnej UE na lata 2021–2027 oraz Krajowy Plan Odbudowy.

Polityka spójności na lata 2021–2027 obejmuje następujące fundusze: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR), Fundusz Spójności (FS), Europejski Fundusz Społeczny+ (EFS+) oraz Fundusz Sprawiedliwej Transformacji (FST). Wspólna polityka rybołówstwa obejmuje Europejski Fundusz Morski i Rybacki (EFMR). Fundusze te wzajemnie się uzupełniają. W odniesieniu do Krajowego Planu Odbudowy należy zauważyć, że środki dostępne w ramach Instrumentu na Rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności traktowane są na poziomie unijnego budżetu jako oddzielny element nowej architektury wspólnotowych finansów, a ich celem jest ograniczenie negatywnego wpływu pandemii COVID-19 na gospodarkę Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeby wzmocnienia jej odporności na podobne tego typu sytuacje w przyszłości. Fundusze te podlegają nieco innym zasadom podziału niż ma to miejsce w przypadku polityki spójności, gdzie pewnym standardem jest podejście regionalne. W zakresie programów polityki rolnej Unii Europejskiej 2021–2027 nastąpiło przesunięcie w programowaniu Wspólnej Polityki Rolnej (wydłużenie PROW 2014–2020 o dwa lata, przy jednocześnie zwiększonej alokacji na niektóre działania).

Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 będzie wspierać zrównoważony rozwój polskich gospodarstw, sektora przetwórstwa i poprawę warunków życia i pracy w małych miejscowościach wiejskich. WPR będzie wspierać zrównoważone metody gospodarowania, przyjazne klimatowi i środowisku, chroniące wodę, glebę i powietrze oraz bioróżnorodność. Sprzyjać będzie produkcji i wykorzystaniu zrównoważonej energii. Wzmacniana będzie różnorodność gospodarcza, w tym biogospodarka. Poprawa dynamiki rozwojowej zwiększy aktywność zawodową i społeczną mieszkańców terenów wiejskich i osób wykluczonych. Upowszechniane i wdrażane będą rozwiązania naukowe i innowacyjne, w tym cyfrowe, usuwające bariery rozwojowe wsi i rolnictwa⁸.

Poza wskazanymi powyżej źródłami i instrumentami finansowania, jako źródła finansowania Strategii należy wziąć pod uwagę także różne programy krajowe, takie jak m.in. Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg czy Program Inwestycji Strategicznych i inne środki z budżetu państwa pozostające do dyspozycji poszczególnych ministerstw, dedykowane fundusze i programy. Istotne mogą też być inne niż w ramach Unii Europejskiej, fundusze ze źródeł europejskich, np. fundusze norweskie i fundusze Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Zważywszy na złożoność i wielowątkowość projektów ujętych w Strategii, ich finansowanie powinno zostać oparte na wykorzystaniu środków pochodzących z różnych źródeł oraz łączeniu różnych instrumentów i narzędzi finansowych.

Strategia Rozwoju ZIT MOF Lubaczów będzie mogła być realizowana w oparciu o wykorzystanie instrumentów i narzędzi międzynarodowych, takich jak:

⁸ *Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027*, sierpień 2022 r.

- Horyzont Europa, Kreatywna Europa, Erasmus+, RescEU, LIFE, Fundusz InvestEU, Łącząc Europę, Cyfrowa Europa, Interreg (Komisja Europejska), a także EU4Health oraz REACT UE;
- Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG);
- instrumenty Europejskiego Banku Inwestycyjnego, Banku Światowego, Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju, a także innych międzynarodowych instytucji finansowych.

Przy tworzeniu ram finansowych warto wziąć pod uwagę analizę dochodów i wydatków gmin z ostatnich kilku lat oraz aktywności gmin w pozyskiwaniu pozabudżetowych źródeł finansowania działań. Należy zwrócić uwagę, że dochody własne MOF Lubaczów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w ostatnich latach stale rosną. Na podstawie dochodów ogółem, a także dochodów własnych, można określić sprawność finansową danej jednostki – obrazuje ją procentowy wskaźnik dochodów własnych w dochodach ogółem. Udział tych dochodów w dochodach ogółem na terenie MOF Lubaczów maleje (w 2019 roku spadek o 6,6 punktu procentowego w stosunku do 2015 roku), a także jest stosunkowo niski (w porównaniu do obszarów podobnych). Dochody budżetu ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca na terenie MOF Lubaczów w 2019 roku wynosiły 5 755 zł. Średni udział w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa w postaci wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych w gminach MOF Lubaczów był w 2019 r. niekorzystny w stosunku do obszarów podobnych, województwa i Polski – wartości wskaźnika były dużo niższe niż średnia wojewódzka i krajowa.

Poza dochodami, odzwierciedleniem sytuacji finansowej gminy są jej wydatki. W przypadku MOF Lubaczów wydatki ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca z roku na rok są coraz wyższe, w 2015 roku wynosiły 3 673 zł, a w 2019 roku już 5 998 zł – wzrost ten jest odzwierciedleniem wyższych dochodów. Ważnym aspektem zdolności inwestycyjnych MOF Lubaczów jest wykorzystanie środków unijnych na realizację zadań przez samorządy Porozumienia. Aktywność w tym zakresie odzwierciedla liczba umów/decyzji o dofinansowanie. Miasto Lubaczów jest liderem (wśród gmin wchodzących w skład MOF Lubaczów) w zakresie aktywności w zdobywaniu środków z programów operacyjnych – w 2022 r. uzyskało dofinansowanie na realizację 41 projektów z programów operacyjnych (w tym 28 w ramach RPO Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020), Gmina Lubaczów – 20 projektów (w tym 17 z RPO Województwa Podkarpackiego), natomiast Gmina Horyniec-Zdrój – 17 projektów (w tym 14 w ramach RPO)⁹.

Pracownicy Urzędów samorządów wchodzących w skład MOF Lubaczów, jednostek organizacyjnych, a także instytucji kultury i innych podmiotów, posiadają dużą bazę wiedzy i doświadczeń w wyniku realizacji różnego typu inwestycji w ostatnich latach, m.in.:

- *Rozwój odnawialnych źródeł energii na terenie gmin: Baranów Sandomierski, Gorzyce, Horyniec-Zdrój, Lubaczów, miast Lubaczów, Narol, Nowa Dęba*, wartość projektu: 16 106 400,60 zł, dofinansowanie UE: 9 900 256,32 zł w ramach

⁹ Dane GUS.

Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020, Działanie 3.1. *Rozwój OZE*;

- *Ograniczenie problemów społecznych, gospodarczych i przestrzennych w gminie Lubaczów poprzez rewitalizację zdegradowanych obiektów pokolejowych i przemysłowych wraz z zagospodarowaniem otoczenia*, wartość projektu: 13 683 209,63 zł, dofinansowanie UE: 8 986 862,42 zł w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020, Działanie 6.3. *Rewitalizacja przestrzeni regionalnej*;
- *Termomodernizacja budynków jednostek oświatowych Gminy Miejskiej Lubaczów*, wartość projektu: 3 768 201,10 zł, dofinansowanie UE: 2 627 394,10 zł w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020, Działanie 3.2. *Modernizacja energetyczna budynków*;
- *Porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie aglomeracji Lubaczów*, wartość projektu: 3 516 146,91 zł, dofinansowanie UE: 2 349 930,66 zł w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020, Działanie 2.3. *Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach*;
- *Budowa krytej pływalni przy ul. Ofiar Katynia w Lubaczowie*, wartość projektu: 17 375 856,70 zł, dofinansowanie UE: 5 087 901,08 zł w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020, Działanie 3.3. *Poprawa jakości powietrza*;
- *Rozbudowa i przebudowa budynku Miejskiego Domu Kultury w Lubaczowie*, wartość projektu: 4 866 081,32 zł, dofinansowanie UE: 2 960 106,69 zł w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020, Działanie 4.4. *Kultura*;
- *Rozbudowa Centrum Edukacji Ekologicznej w Lisich Jamach wraz z zakupem wyposażenia i zagospodarowania otoczenia*, wartość projektu: 1 130 122,28 zł, dofinansowanie UE: 823 712,26 zł w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020, Działanie 4.5. *Różnorodność biologiczna*;
- *Ochrona dziedzictwa kulturowego Kresów poprzez rozbudowę budynku świetlicy wiejskiej „Proświta” w Radrużu wraz ze zmianą sposobu użytkowania na funkcję administracyjno-muzealną (Muzeum Kresów w Lubaczowie)*, wartość projektu: 1 548 541,23 zł, dofinansowanie UE: 1 285 290,88 zł w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020, Działanie 4.4. *Kultura*;
- *Poprawa potencjału uzdrowiskowego CRR KRUS w Horyńcu-Zdroju poprzez modernizację infrastruktury (Centrum Rehabilitacji Rolników Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w Horyńcu-Zdroju)*, wartość projektu: 1 621 298,80 zł, dofinansowanie UE: 1 003 066,35 zł w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020, Działanie 6.1. *Rozwój potencjału endogenicznego rozwoju*¹⁰.

¹⁰ Mapa dotacji UE, mapadotacji.gov.pl

Samorządy MOF Lubaczów posiadają również doświadczenie powstałe w wyniku tworzenia ram finansowych dla innych dokumentów funkcjonujących na poziomie powiatów i gmin, np. dla *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Lubaczów na lata 2016–2024*, a także Gmina Horyniec-Zdrój realizowała projekt unijny „Rewitalizacja Parku Zdrojowego w Horyńcu-Zdroju” w ramach projektu „Rozwój miejscowości uzdrowiskowych Horyńca-Zdroju i Morszyzna szansą na aktywizację pogranicza polsko-ukraińskiego”.

W tabeli 14 przedstawiono najbardziej prawdopodobne źródła finansowania projektów strategicznych i działań w ramach kierunków działań. Projekty mogą być realizowane w całości z jednego źródła lub częściowo z kilku źródeł, obecnie nie jest możliwe przypisanie z pewnością konkretnego źródła finansowania do konkretnego projektu. W tabeli 15 przedstawiono generalną, przewidywaną kwotę wydatków w ramach poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych – koszt realizacji całego planu operacyjnego.

Tabela 14 Możliwe źródła finansowania projektów strategicznych i zadań w ramach *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030*

Lp.	Źródło finansowania	Obszary wsparcia w ramach zidentyfikowanego źródła finansowania
1.	<i>Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021–2027 (FEnIKS)</i>	FEnIKS to następca <i>Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko</i> (POLiŚ). Program przyczyni się do rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska oraz przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu. FEnIKS wesprze również inwestycje transportowe oraz dofinansuje ochronę zdrowia i dziedzictwo kulturowe. W ramach FEnIKS będzie można inwestować w: – obniżenie emisyjności gospodarki i transformację w kierunku gospodarki przyjaznej środowisku i o obiegu zamkniętym; – budowę efektywnego i odpornego systemu transportowego, o jak najniższym negatywnym wpływie na środowisko naturalne; – dokończenie realizacji odcinków sieci bazowej TEN-T do roku 2030; – poprawę bezpieczeństwa transportu; – zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej oraz poprawę odporności systemu ochrony zdrowia; – wzmocnienie roli kultury w rozwoju społecznym i gospodarczym.
2.	<i>Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG)</i>	Program jest kontynuacją dwóch wcześniejszych programów: <i>Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007–2013</i> (POIG) oraz <i>Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014–2020</i> (POIR). FENG będzie wspierał realizację projektów badawczo-rozwojowych, innowacyjnych oraz takich, które zwiększają konkurencyjność polskiej gospodarki. Z programu będą mogli skorzystać m.in. przedsiębiorcy, instytucje z sektora nauki, konsorcja przedsiębiorstw oraz instytucje otoczenia biznesu, w szczególności ośrodki innowacji.
3.	<i>Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027 (FERS)</i>	Następca <i>Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój</i> (POWER). W programie FERS będzie realizowane wsparcie na rzecz m.in. poprawy sytuacji osób na rynku pracy, zwiększenia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, zapewnienia opieki nad dziećmi, podnoszenia jakości edukacji i rozwoju kompetencji, integracji społecznej, rozwoju usług społecznych i ekonomii społecznej oraz ochrony zdrowia. Program ten będzie szczególnie istotny dla realizacji kierunków działań Strategii: 2.1.1. <i>Rozwój kapitału ludzkiego</i> oraz 2.1.2. <i>Włączenie społeczne</i> , ale częściowo także dla innych działań.
4.	<i>Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC)</i>	Program jest następcą <i>Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa</i> (POPC), który w latach 2014–2020 wspierał cyfryzację w Polsce. FERC będzie koncentrował się przede wszystkim na: zwiększeniu dostępu do ultraszybkiego Internetu szerokopasmowego, udostępnieniu zaawansowanych e-usług pozwalających w pełni na elektroniczne załatwienie spraw obywateli i przedsiębiorców, zapewnieniu cyberbezpieczeństwa w ramach nowego dedykowanego obszaru interwencji, rozwoju gospodarki opartej na danych, wykorzystującej najnowsze technologie cyfrowe, rozwoju współpracy międzysektorowej na rzecz tworzenia cyfrowych rozwiązań problemów społeczno-gospodarczych, wsparciu rozwoju

		zaawansowanych kompetencji cyfrowych, w tym również w obszarze cyberbezpieczeństwa dla jednostek samorządu terytorialnego (JST) i przedsiębiorców. Program ten będzie szczególnie istotny dla realizacji kierunku działań Strategii: 1.1.2. <i>Cyfryzacja</i>, ale częściowo także dla innych działań.
5.	<i>Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027 (FEP)</i>	Następca <i>Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020</i>, środki w ramach <i>Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego</i> i <i>Europejskiego Funduszu Społecznego</i> +. Priorytety programu¹¹: 1) Konkurencyjna i cyfrowa gospodarka; 2) Energia i środowisko; 3) Mobilność miejska; 4) Mobilność i łączność; 5) Przyjazna przestrzeń społeczna; 6) Rozwój zrównoważony terytorialnie; 7) Kapitał ludzki gotowy do zmian; 8) Rozwój lokalny kierowany przez społeczność; 9) Pomoc techniczna (EFRR); 10) Pomoc techniczna (EFS+). Przewiduje się, że znaczna część projektów i zadań realizowana będzie właśnie z dofinansowaniem w ramach tego programu. W ramach FEP możliwe będzie finansowanie na m.in.: – Wsparcie inkubatorów przedsiębiorczości; – Promocję gospodarki regionalnej; – Wsparcie rozwoju i konkurencyjności MŚP; – Wsparcie działalności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw, konsorcjów przedsiębiorstw oraz konsorcjów przedsiębiorstw z organizacjami badawczymi; – Rozwój infrastruktury danych przestrzennych; – Usługi w zakresie e-zdrowia; – Poprawę efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej / wielorodzinnych budynków mieszkalnych wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej / chłodniczej; – Budowę/modernizację systemów ciepłowniczych i chłodniczych (sieci) wraz z magazynami ciepła;

¹¹ Priorytety podano na podstawie dokumentu *Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027. Zmień swoją przyszłość*, przyjętego przez Zarząd Województwa Podkarpackiego w dniu 20 grudnia 2022 r. w związku z decyzją wykonawczą Komisji Europejskiej nr C(2022)8692 z dnia 2 grudnia 2022 r. zatwierdzającą program *Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027*.

		– Budowę, przebudowę lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących przeciwdziałaniu/zmniejszeniu skutków powodzi lub suszy; – Rozwijanie systemów ratownictwa (m.in. zakup sprzętu do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii chemiczno-ekologicznych); – Edukację w zakresie kwestii klimatycznych oraz ochrony zasobów wodnych; – Budowę i modernizację infrastruktury niezbędnej do ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji wody pitnej; – Rozwój i modernizację infrastruktury kanalizacyjnej oraz oczyszczania ścieków komunalnych; – Opracowanie i aktualizację dokumentów planistycznych i waloryzujących dla obszarów chronionych; – Inwestycje w infrastrukturę na potrzeby świadczenia usług wychowania przedszkolnego; – Inwestycje w infrastrukturę placówek realizujących kształcenie specjalne wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia; – Wzmacnianie integracji społecznej poprzez inwestycje w infrastrukturę społeczną powiązaną z procesem integracji społecznej, aktywizacji społeczno-zawodowej i deinstytucjonalizacji usług; – Inwestycje w infrastrukturę zabytków i instytucji kultury; – Przedsięwzięcia dotyczące istniejących i nowo projektowanych szlaków turystycznych o znaczeniu regionalnym; – Ochronę, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych; – Wsparcie osób dorosłych w zdobywaniu i uzupełnianiu kwalifikacji i kompetencji. W ramach FEP 2021–2027 działania wynikające ze Strategii ZIT będą realizowane za pomocą instrumentu terytorialnego – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT). Celem ZIT jest realizacja partnerskich projektów przyczyniających się do rozwiązywania problemów i wspólnego bądź skoordynowanego zaspokajania potrzeb obszaru objętego ZIT. Instrument ten będzie wykorzystywany do wspierania miejskich obszarów funkcjonalnych, w tym MOF Lubaczów. W ramach ZIT znajdzie zastosowanie tryb niekonkurencyjny (projekty muszą być wpisane wprost w Strategię ZIT – lista projektów do dofinansowania) lub/i konkurencyjny.
6.	Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)	Działania wynikające z Lokalnych Strategii Rozwoju będą realizowane za pomocą instrumentu terytorialnego – <i>Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność</i>. Szczegółowy zakres wsparcia zostanie uszczegółowiony w SzOOP i będzie wynikał z LSR, niemniej jednak mając na względzie wstępne informacje uzyskane od lokalnej społeczności (LGD), IZ zakłada, że wsparcie w szczególności obejmie: – odnawialne źródła energii; – przestrzeń publiczną, likwidację barier architektonicznych; – infrastrukturę edukacyjną, rekreacyjną, turystyczną i kulturalną. W obszarach wsparcia w ramach instrumentu RLKS zostanie zachowana demarkacja ze wsparciem w ramach inicjatywy LEADER (budżet EFRROW). Główne grupy docelowe: – mieszkańcy województwa podkarpackiego obszarów objętych IIT; w tym GPR;

		– mieszkańcy obszarów objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju.
7.	<i>Plan Strategiczny Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (PS WPR 2023–2027)</i>	Dziewięć celów PS WPR to: – wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i ich odporności w całej Unii w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego; – zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację; – poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości; – przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, a także do zrównoważonej produkcji energii; – wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze; – przyczynianie się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu; – przyciąganie młodych rolników i ułatwianie rozwoju działalności gospodarczej na obszarach wiejskich; – promowanie zatrudnienia, wzrostu, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki i zrównoważonego leśnictwa; – poprawa reakcji rolnictwa UE na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym bezpiecznej, bogatej w składniki odżywcze i zrównoważonej żywności, jak też dobrostanu zwierząt.
8.	<i>Krajowy Plan Odbudowy – w ramach Funduszu Odbudowy (KPO)</i>	Dokument programowy określający cele związane z odbudową i tworzeniem odporności społeczno-gospodarczej Polski po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19 oraz służące ich realizacji reformy strukturalne i inwestycje. KPO koncentruje swoje działania na sześciu europejskich filarach odpowiedzi na kryzys i budowy odporności: 1) odporność i konkurencyjność gospodarki; 2) zielona energia i zmniejszenie energochłonności; 3) transformacja cyfrowa; 4) efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia; 5) zielona, inteligentna mobilność; 6) poprawa jakości instytucji i warunków Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności.
9.	<i>Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych (RFIL)</i>	RFIL to program, w ramach którego rządowe środki trafiają do gmin, powiatów i miast w całej Polsce na inwestycje bliskie ludziom. Wsparcie jest bezzwrotne i pochodzi z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19. Środki przekazane przez rząd będzie można wykorzystać na bliskie ludziom inwestycje, m.in. budowę żłobków, przedszkoli czy drogi – a także inne niezbędne lokalnie działania.
10.	<i>Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych</i>	Program Inwestycji Strategicznych ma na celu zwiększenie skali inwestycji publicznych przez bezzwrotne dofinansowanie inwestycji realizowanych przez JST. Program realizowany jest poprzez promesy inwestycyjne udzielane przez BGK.

		Program skierowany na wsparcie w ramach 4 priorytetów inwestycyjnych, z których największy nacisk położono na działania związane z: – budowę lub modernizacją infrastruktury drogowej; – budowę lub modernizacją infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, w tym oczyszczalni; – budowę lub modernizacją źródeł ciepła sieciowego zeroemisyjnego; – budowę lub modernizacją indywidualnych źródeł ciepła zeroemisyjnego; – budowę lub modernizacją infrastruktury gospodarki odpadami, w tym spalarnie, przetwarzanie biologiczne, segregacja; – odnawialnymi źródłami energii.
11.	<i>Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg</i>	<i>Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg</i> (dawniej <i>Fundusz Dróg Samorządowych</i>) ma na celu poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego i parametrów technicznych lokalnej sieci drogowej, a także poprawę oraz zwiększenie atrakcyjności i dostępności terenów inwestycyjnych. Rozwój lokalnej infrastruktury drogowej stanowi przy tym działanie komplementarne do inicjatyw podejmowanych na szczeblu krajowym w odniesieniu do budowy systemu autostrad i dróg ekspresowych, przyczyniając się do stworzenia spójnego i zintegrowanego systemu transportowego. Źródła finansowania <i>Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg</i> to wpłaty pochodzące z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW), dotacje z budżetu państwa (w tym z części budżetu, której dysponentem jest Minister Obrony Narodowej), Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe oraz z zysku jednoosobowych spółek Skarbu Państwa i spółek, w których wszystkie akcje (udziały) są własnością Skarbu Państwa.
12.	<i>Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021–2027</i>	Dokument ten ma na celu <i>Utrwalenie warunków sprzyjających konkurencyjności gospodarki oraz wyższej jakości życia w PW+</i>. Cel główny zostanie osiągnięty poprzez koncentrację interwencji na następujących celach szczegółowych: – wsparcie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw; – zwiększenie atrakcyjności osadniczej miast i podniesienie jakości życia mieszkańców w dobie zmian klimatu; – zwiększenie dostępności transportowej Polski Wschodniej; – rozwój społeczno-gospodarczy dzięki turystyce. W ramach FEPW możliwe będzie finansowanie m.in. na: – platformy startowe dla nowych pomysłów; – automatyzację i robotyzację w MŚP; – gospodarkę o obiegu zamkniętym w MŚP; – wzornictwo w MŚP; – unowocześnienie mikro, małych i średnich przedsiębiorstw działających w branży turystycznej, np. rozwój i doposażenie obiektów noclegowych lub gastronomicznych, rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, wyrób regionalnych produktów, transport turystyczny i inne inwestycje w branży okołoturystycznej; – wsparcie rozwoju smart grid – inteligentnych sieci energetycznych (systemów dystrybucyjnych), przyczyniających się do rozwoju odnawialnych źródeł energii oraz elektryfikacji transportu i dalszego rozwoju przemysłu;

	– inwestycje związane z zieloną i niebieską infrastrukturą w mieście, np. budowa parków, ogrodów i łąk miejskich, połączeń między terenami zielonymi, miejskich stawów i oczek wodnych, udrożnienie przepływu kanałów czy rzek miejskich; – wsparcie inwestycji ukierunkowanych na czynną ochronę przyrody i różnorodności biologicznej w obszarach Natura 2000; – zmniejszanie negatywnego oddziaływania na ekosystemy i właściwe ukierunkowanie ruchu turystycznego w parkach narodowych; – projekty w zakresie edukacji ekologicznej: rozbudowa bazy edukacyjnej w parkach narodowych oraz podnoszenie świadomości ekologicznej i promowanie postaw proekologicznych; – zakup ekologicznych środków transportu publicznego – taboru bezemisyjnego tj. nieemitującego zanieczyszczeń powietrza; – budowę, przebudowę i modernizację infrastruktury na potrzeby transportu zbiorowego i komplementarnych form mobilności, w tym integrację różnych form mobilności w postaci centrów przesiadkowych dla transportu publicznego; – digitalizację systemu mobilności w mieście; – wsparcie dla przygotowania Planów Zrównoważonej Mobilności Miejskiej (SUMP); – przebudowę, modernizację lub rewitalizację wybranych odcinków linii kolejowych na kompleksowej sieci TEN-T; – budowę lub przebudowę dróg w celu umożliwienia wykonywania codziennych przewozów publicznego transportu zbiorowego o charakterze użyteczności publicznej; – budowę obwodnic; – budowę infrastruktury ładowania/ tankowania samochodów zeroemisyjnych; – modernizację lub budowę obiektów i przestrzeni stanowiących element zintegrowanego produktu turystycznego oraz infrastruktury ułatwiającej dostęp do ww. miejsc, w tym dla osób z niepełnosprawnościami; – działania z zakresu digitalizacji oferty szlaku (m.in. udostępnianie, obsługę on-line); – opracowanie i wdrożenie kompleksowej strategii zarządzania i rozwoju produktu turystycznego.
--	---

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 15 Generalna, przewidywana kwota wydatków na realizację Strategii, w ramach poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych

Lp.	Cel operacyjny	Szacowana kwota wydatków	Środki beneficjentów	Dofinansowanie
Cel strategiczny 1. Wzrost konkurencyjności gospodarczej				
1.1.	Wspieranie przedsiębiorczości	60 mln zł	9 mln zł	51 mln zł
1.2.	Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki	80 mln zł	12 mln zł	68 mln zł
Cel strategiczny 2. Tworzenie warunków sprzyjających aktywności społecznej mieszkańców				
2.1.	Wzmocnienie tożsamości lokalnej	30 mln zł	4,5 mln zł	25,5 mln zł
2.2.	Poprawa dostępności i jakości usług publicznych	60 mln zł	9 mln zł	51 mln zł
Cel strategiczny 3. Kształtowanie przestrzeni zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju				
3.1.	Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi	100 mln zł	15 mln zł	85 mln zł
3.2.	Stworzenie przyjaznych warunków do życia	80 mln zł	12 mln zł	68 mln zł
SUMA		410 mln zł	61,5 mln zł	348,5 mln zł
W tym projekty strategiczne		352,6 mln zł	52,9 mln zł	299,7 mln zł

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 16 Generalna, przewidywana kwota wydatków na realizację projektów finansowanych z instrumentu ZIT

Lp.	Projekt	Priorytet (EFRR/EFS)	Szacowany koszt wydatków kwalifikowalnych	Szacowana kwota wsparcia
Projekty w trybie niekonkurencyjnym				
1.1	Realizacja Strategii ZIT poprzez fizyczną odnowę przestrzeni publicznych oraz wprowadzenie systemów monitoringu na terenie MOF Lubaczów	Priorytet 6 Rozwój zrównoważony terytorialnie (EFRR)	20 594 523,01 PLN	17 505 344,56 PLN
			4 734 373,11 EURO	4 024 217,14 EURO
1.2.	Rozwój gospodarki lokalnej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów poprzez dywersyfikację oferty infrastruktury inwestycyjnej w ramach Parku Przemysłowego Lubaczów	Priorytet 6 Rozwój zrównoważony terytorialnie (EFRR)	1 104 147,01 PLN	938 524,96 PLN
			253 826,90 EURO	215 752,86 EURO
SUMA			21 698 670,02 PLN	18 443 869,52 PLN
			4 988 200,00 EURO	4 239 970,00 EURO
Projekty w trybie konkurencyjnym				
2.1	Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej MOF Lubaczów poprzez rozbudowę sieci ścieżek pieszo-rowerowych i chodników na terenie MOF Lubaczów	Priorytet 3 Mobilność miejska (EFRR)	30 000 000,00 PLN	25 500 000,00 PLN
			6 896 551,72 EURO	5 862 068,97 EURO
2.2	Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej MOF Lubaczów poprzez rozwój wysokiej jakości transportu publicznego oraz wprowadzenie systemu ruchu niezmotoryzowanego i mikromobilności	Priorytet 3 Mobilność miejska (EFRR)	33 500 000,00 PLN	28 475 000,00 PLN
			8 160 919,54 EURO	6 545 977,01 EURO
SUMA			63 500 000,00 PLN	53 975 000,00 PLN
			14 597 701,20 EURO	12 408 046,00 EURO

Źródło: Opracowanie własne

3.3. Ocena spójności celów strategicznych z dokumentami wyższego rzędu

Strategia Rozwoju ZIT MOF Lubaczów, odnosząc się w swych założeniach (celach strategicznych i kierunkach działań) do zidentyfikowanych problemów mieszkańców MOF, uwzględnia kontekst innych dokumentów strategicznych na szczeblu lokalnym (stanowiąc istotny element całościowej wizji rozwoju obszaru), a także dokumentów regulujących działania w przedmiotowym obszarze na szczeblu subregionalnym, regionalnym, krajowym oraz europejskim. W związku z tym, komplementarność z innymi działaniami oraz priorytetami wpływa na skuteczność i efektywność realizacji Strategii. Zestawienie tych dokumentów wraz z nawiązaniem do ich założeń przedstawiono w ewaluacji ex-ante, która stanowi załącznik do Strategii. W tabeli 17 przedstawiono powiązania celów Strategii z dokumentami strategicznymi i planistycznymi wyższego rzędu na szczeblu regionalnym.

Tabela 17 Wykaz powiązań celów Strategii z dokumentami strategicznymi i planistycznymi wyższego rzędu na szczeblu regionalnym

Lp.	Nazwa dokumentu	Nawiązanie Strategii do zapisów dokumentu strategicznego i/lub planistycznego ¹²
POZIOM REGIONALNY		
1.	Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030	W <i>Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030</i> wskazano 5 obszarów, dla których określono obszary tematyczne, priorytety i kierunki działań. <i>Strategia Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030</i> wskazuje, że wyznaczone w niej cele strategiczne, cele operacyjne oraz planowane w ich ramach kierunki działań są zgodne z zapisami <i>Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030</i>. W szczególności wpisują się one w sposób bezpośredni lub pośredni m.in. w niżej wymienione obszary tematyczne i priorytety. OBSZAR TEMATYCZNY 1. GOSPODARKA I NAUKA Priorytet 1.1. Nauka, badania i szkolnictwo wyższe wspierające gospodarkę W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.1. <i>Wspieranie przedsiębiorczości</i>, 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki</i> oraz 2.2. <i>Poprawa dostępności i jakości usług publicznych</i>. Priorytet 1.3. Konkurencyjność gospodarki poprzez innowacje i nowoczesne technologie W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.1. <i>Wspieranie przedsiębiorczości</i> oraz 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki</i>. Priorytet 1.4. Gospodarka cyrkularna (Gospodarka obiegu zamkniętego) W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki</i> oraz 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i>. OBSZAR TEMATYCZNY 2. KAPITAŁ LUDZKI I SPOŁECZNY Priorytet 2.1. Edukacja W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.1. <i>Wspieranie przedsiębiorczości</i>, a także 2.2. <i>Poprawa dostępności i jakości usług publicznych</i>. Priorytet 2.2. Kultura i dziedzictwo kulturowe

¹² Zapis założeń dokumentów przytoczono w niezmienionej formie.

		W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki</i> oraz 2.2. <i>Poprawa dostępności i jakości usług publicznych</i>. Priorytet 2.3. Regionalna polityka zdrowotna W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 2.2. <i>Poprawa dostępności i jakości usług publicznych</i>. Priorytet 2.4. Rynek pracy W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.1. <i>Wspieranie przedsiębiorczości</i>, a także 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki</i>. Priorytet 2.5. Społeczeństwo obywatelskie i kapitał społeczny W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 2.1. <i>Wzmocnienie tożsamości lokalnej</i> oraz 2.2. <i>Poprawa dostępności i jakości usług publicznych</i>. Priorytet 2.6. Włączenie społeczne W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 2.1. <i>Wzmocnienie tożsamości lokalnej</i>. Priorytet 2.7. Aktywny styl życia i sport W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 2.2. <i>Poprawa dostępności i jakości usług publicznych</i>. OBSZAR TEMATYCZNY 3. INFRASTRUKTURA DLA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU I ŚRODOWISKA Priorytet 3.1. Bezpieczeństwo energetyczne i OZE W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i>. Priorytet 3.3. Poprawa dostępności komunikacyjnej wewnątrz regionu oraz rozwój transportu publicznego W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 3.2. <i>Stworzenie przyjaznych warunków do życia</i>. Priorytet 3.4. Rozwój infrastruktury informacyjno-komunikacyjnej w regionie W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.1. <i>Wspieranie przedsiębiorczości</i> oraz 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki</i>. Priorytet 3.5. Rozwój infrastruktury służącej prowadzeniu działalności gospodarczej i turystyki W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki</i> oraz 2.2. <i>Poprawa dostępności i jakości usług publicznych</i>. Priorytet 3.6. Przeciwdziałanie i minimalizowanie skutków zagrożeń wywołanych czynnikami naturalnymi W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i>. Priorytet 3.7. Zapobieganie i minimalizowanie skutków zagrożeń antropogenicznych W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i> oraz 3.2. <i>Stworzenie przyjaznych warunków do życia</i>. Priorytet 3.8. Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego, w tym ochrona i poprawianie stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki</i> oraz 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i>.
--	--	--

	OBSZAR TEMATYCZNY 4. DOSTĘPNOŚĆ USŁUG Priorytet 4.1. Poprawa dostępności do usług publicznych poprzez wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.1. <i>Wspieranie przedsiębiorczości</i> oraz 2.2. <i>Poprawa dostępności i jakości usług publicznych.</i> Priorytet 4.2. Planowanie przestrzenne wspierające aktywizację społeczności i aktywizacja obszarów zdegradowanych W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 2.1. <i>Wzmocnienie tożsamości lokalnej.</i> Priorytet 4.3. Wsparcie instytucjonalne i poprawa bezpieczeństwa mieszkańców W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 2.1. <i>Wzmocnienie tożsamości lokalnej</i> oraz 2.2. <i>Poprawa dostępności i jakości usług publicznych.</i> Priorytet 4.4. Budowanie i rozwój partnerstwa dla rozwoju województwa W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki.</i> Priorytet 4.5. Współpraca ponadregionalna i międzynarodowa W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki.</i> OBSZAR HORYZONTALNY – TERYTORIALNY WYMIAR STRATEGII Priorytet 7.1. Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.1. <i>Wspieranie przedsiębiorczości</i>, 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki</i>, 2.1. <i>Wzmocnienie tożsamości lokalnej</i>, 2.2. <i>Poprawa dostępności i jakości usług publicznych</i>, 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i> oraz 3.2. <i>Stworzenie przyjaznych warunków do życia.</i> Priorytet 7.3. Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.1. <i>Wspieranie przedsiębiorczości</i>, 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki</i>, 2.1. <i>Wzmocnienie tożsamości lokalnej</i>, 2.2. <i>Poprawa dostępności i jakości usług publicznych</i>, 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i> oraz 3.2. <i>Stworzenie przyjaznych warunków do życia.</i> Priorytet 7.4. Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.1. <i>Wspieranie przedsiębiorczości</i>, 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki</i>, 2.1. <i>Wzmocnienie tożsamości lokalnej</i>, 2.2. <i>Poprawa dostępności i jakości usług publicznych</i>, 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i> oraz 3.2. <i>Stworzenie przyjaznych warunków do życia.</i> Wszystkie założenia w <i>Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030</i>, w tym kierunki działań i działania, wpisują się bezpośrednio lub pośrednio w powyższe priorytety. Wśród Obszarów Strategicznej Interwencji wskazanych na poziomie krajowym oraz regionalnym znalazły się m.in.: obszary zagrożone trwałą marginalizacją, a wśród nich gminy wchodzące w skład MOF Lubaczów. Podejmowane działania mają identyfikować i wzmacniać czynniki rozwojowe obszarów o słabszych perspektywach rozwojowych, wynikających ze struktury społeczno-gospodarczej, peryferyjnego położenia bądź utraty
--	--

		dotychczasowych funkcji. Oczekiwanymi celami będzie m.in. zwiększenie zasobów infrastrukturalnych w strategicznych sektorach, zdynamizowanie rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o lokalne potencjały, rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności, poprawa dostępu do podstawowych usług publicznych, zniwelowanie wykluczenia transportowego. Zakładane działania dla tego obszaru to m.in.: – aktywizacja lokalnych inicjatyw gospodarczych i społecznych poprzez wykorzystanie potencjału podmiotów publicznych, prywatnych, organizacji pozarządowych i mieszkańców; – poprawa atrakcyjności inwestycyjnej poprzez zapewnienie przygotowanych terenów inwestycyjnych; – pobudzanie procesów rozwojowych poprzez zapewnienie lepszej dostępności komunikacyjnej na zewnątrz, w tym rozwój infrastruktury drogowej łączącej się z węzłami sieci dróg szybkiego ruchu oraz infrastruktury kolejowej; – intensyfikacja działań w zakresie ochrony i poprawy stanu środowiska przyrodniczego. Należy również zwrócić uwagę, że w <i>Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030</i> wskazano gminy Horyniec-Zdrój, Lubaczów oraz Miasto Lubaczów jako MOF Lubaczów. Samorządy te będą współdziałać celem realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów. MOF Lubaczów jako ośrodek ponadlokalnych funkcji gospodarczych posiada potencjał do obsługi potrzeb północno-wschodniej części województwa oraz potencjał w zakresie obsługi ruchu turystycznego Roztocza. Wspierać należy sektor małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych. Miasto Lubaczów posiada potencjał do generowania powiązań gospodarczych z Ukrainą, warunki do rozwoju turystyki uzdrowiskowej, kulturowej oraz tranzytowej, a także do utworzenia lotniska umożliwiającego rozwój modelarstwa lotniczego w województwie. Dla obszaru Roztocza przewiduje się opracowanie i wdrożenie programu rozwoju wspólnie z Województwem Lubelskim. Gminy MOF Lubaczów (z wyjątkiem gminy miejskiej Lubaczów) zostały również uwzględnione na poziomie regionalnym jako <i>Obszary wiejskie</i> województwa podkarpackiego. Do głównych kierunków w tych obszarach należy między innymi: – wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich poprzez rozwój infrastruktury technicznej; – rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich; – integracja i aktywizacja społeczności wiejskiej w aspekcie społecznym i kulturowym; – racjonalizacja przestrzeni wiejskiej.
2.	<i>Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030¹³</i>	W <i>Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego</i> (PZPWP) wskazano, że na terenie województwa podkarpackiego znajduje się 12 obszarów funkcjonalnych. Miasto Lubaczów ze względu na sytuację społeczno-ekonomiczną zostało zaliczone do miast o dobrych podstawach rozwoju tj. ośrodek powiatowy oparty na funkcjach adminiistracyjno-usługowych oraz przemysłowych, zapewniający dostęp do usług i dóbr publicznych o standardzie powiatowym, wymagający jednak wsparcia w zakresie rozwoju funkcji ponadlokalnych oraz wdrożenia programu rewitalizacji.

¹³ Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr LIX/930/18 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 27 sierpnia 2018 r.

	Priorytetem rozwojowym obszaru jest: <i>Integracja ośrodka subregionalnego z jego obszarem funkcjonalnym w celu rozwoju potencjału gospodarczego oraz poprawy warunków życia mieszkańców</i>. Funkcje rozwojowe obszaru: 1) podstawowa – usługowa, 2) towarzysząca – rekreacyjno-turystyczna, produkcyjna. Ponadto Miasto Lubaczów zostało wyróżnione wśród miast oraz dawnych ośrodków miejskich, w tym miejscowości z zachowaną drewnianą zabudową małomiasteczkową, co daje szansę na rewaloryzację historycznych układów urbanistycznych i innych założeń przestrzennych. Dodatkowo Miasto Lubaczów zostało zaliczone do obszarów atrakcyjnych inwestycyjnie. Do osiągnięcia trwałego i dynamicznego wzrostu gospodarczego województwa przewiduje się: – rozwój zainwestowania i powiększenie istniejących specjalnych stref ekonomicznych, w tym Mieleckiej SSE Euro-Park Mielec z podstrefą w Lubaczowie; – rozwój infrastruktury integrującej potencjał naukowo-badawczy z sektorem gospodarczym Parku Przemysłowego w Lubaczowie oraz w obrębie nowych parków naukowo-technologicznych i przemysłowych, centrów transferu technologii, inkubatorów technologicznych, centrów innowacji oraz ośrodków naukowych i badawczo-rozwojowych lokalizowanych w Lubaczowie; – kształtowanie pasma wszechstronnej obsługi polsko-ukraińskiej strefy przygranicznej w oparciu o Miasto Lubaczów. PZPWP zakłada również wspomaganie spójności w obszarach problemowych, w tym: • wspomaganie obszarów o najniższym poziomie dostępu do dóbr i usług warunkującym możliwości rozwojowe, tj.: o niskim poziomie rozwoju i słabej dostępności do usług (powiat lubaczowski) oraz wiejskich o najniższej dostępności przestrzennej do środków wzrostu (część powiatu lubaczowskiego); • wzmacnianie procesów integracji obszarów przygranicznych przez wzmocnienie ośrodków subregionalnych i lokalnych, nie wykorzystujących w pełni możliwości rozwojowych wynikających z położenia w obszarach przygranicznych, wymagających restrukturyzacji i rozwoju nowych funkcji, tj.: Przemysł, Krosno, Ustrzyki Dolne, Lesko, Sanok, Brzozów, Jarosław, Lubaczów. <i>W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego opisano Rostoczańsko-Puszczański Obszar Funkcjonalny (R-POF). Obejmuje gminy leżące po prawej stronie Sanu w dolnym biegu rzeki do jej ujścia do Wisły oraz znajdującą się na terenie województwa podkarpackiego część Rostocza. Obszar leży w granicach trzech makroregionów geograficznych: Rostocza (fragmenty Rostocza Środkowego i Wschodniego), Kotliny Sandomierskiej (część Doliny Dolnego Sanu, fragmenty Równiny Biłgorajskiej i Płaskowyżu Tarnogrodzkiego) oraz Wyżyny Lubelskiej (fragment Wzniesienia Urzędowskiego). R-POF obejmuje 12 gmin wiejskich, w tym m.in. Lubaczów, Pysznica, Radomyśl nad Sanem, Stary Dzików, Wiązownica, Wielkie Oczy; 6 gmin miejsko-wiejskich: Cieszanów, Narol, Oleszyce, Sieniawa, Ulanów, Zaklików oraz gminę miejską Lubaczów. R-POF obejmuje powierzchnię 2 921,0 km², co stanowi 16,4% powierzchni województwa. Są to tereny słabo zurbanizowane, położone peryferyjnie w stosunku do stolicy województwa podkarpackiego. Priorytetem rozwojowym obszaru jest turystyka i usługi turystyczne oparte na potencjale</i>
--	---

		przyrodniczym, kulturowym i uzdrowiskowym, a do funkcji rozwojowych należą: podstawowa – turystyczna, w tym rozwój form kwalifikowanych turystyki oraz towarzyszące – rolnicza, gospodarki leśnej, usługowa (obsługi rolnictwa i leśnictwa) i produkcyjna (przemysłowo-rolnicza). Do wiodących kierunków zagospodarowania R-POF należy: – rozwój turystyki poznawczo-wypoczynkowej i kwalifikowanej opartej na lokalnych walorach przyrodniczych i kulturowych; – poprawa wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej obszaru; – ochrona zasobów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego; – utrzymanie i rozwój funkcji uzdrowiskowych Roztocza; – rozwój zrównoważonej gospodarki leśnej i rolnej; – rozwój bazy przetwórstwa rolno-spożywczego; – wznowienie eksploatacji złóż siarki; – ochrona obszaru przed powodzią. Wykaz inwestycji/zadań zapisanych w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego: 1. wynikających z Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030: – powołanie transgranicznego obszaru chronionego Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery Roztocze (polsko-ukraiński). 2. wynikających z Krajowego Programu Kolejowego do 2023 r.: – rewitalizacja linii kolejowej nr 101 Munina – Hrebenne na odcinku Munina – granica województwa. 3. zawartych w Kontrakcie Terytorialnym dla Województwa Podkarpackiego: – budowa łącznika od węzła autostradowego Korczowa; – zachowanie dziedzictwa kulturowego dawnych Kresów Rzeczypospolitej na Ziemi Lubaczowskiej. 4. wynikających z Aktualizacji krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych: – budowa, rozbudowa, modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej; – przebudowa, rozbudowa, modernizacja oczyszczalni ścieków. 5. wynikających z Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły: – budowa lewego wału o długości 798 m na cieku Sołotwa (km modelu 0+157 – 0+738) (6.104); – budowa prawego wału o długości 867 m na cieku Sołotwa (km modelu 0+527 – 0+698) (6.105); – budowa prawego wału o długości 481 m na cieku Sołotwa (km modelu 0+709 – 1+008) (6.106); – budowa prawego wału o długości 322 m na cieku Sołotwa (km modelu 12+020 – 12+129) (6.107); – budowa prawego wału o długości 745 m na cieku Sołotwa (km modelu 12+901 – 13+614) (6.108); – Budowa lewego wału o długości 250 m na cieku Sołotwa (km modelu 13+427 – 13+532) (6.109).
3.	Strategia rozwoju i komunikacji marketingowej turystyki województwa	Cel nadrzędny Strategii rozwoju i komunikacji marketingowej turystyki województwa podkarpackiego na lata 2020–2025 brzmi: Turystyka wzmacnia i chroni unikatowe zasoby Podkarpacia: wysokiej jakości krajobrazy, położenie, historię, kulturę. Pozwala mieszkańcom dzielić się nimi z turystami, stwarzając stabilne podstawy do rozwoju gospodarczego.

	podkarpackiego na lata 2020–2025¹⁴	W dokumencie tym wskazano 4 cele strategiczne, dla których określono obszary priorytetowe wraz z konkretnymi działaniami. <i>Strategia Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030</i> wskazuje, że wyznaczone w niej cele strategiczne, cele operacyjne oraz planowane w ich ramach kierunki działań są zgodne z zapisami <i>Strategii rozwoju i komunikacji marketingowej turystyki województwa podkarpackiego na lata 2020–2025</i>. W szczególności wpisują się one w sposób bezpośredni lub pośredni m.in. w niżej wymienione obszary priorytetowe. Obszar priorytetowy I. Wzmocnienie krain turystycznych W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki</i>, kierunek działań 1.2.2. <i>Rozwój usług turystycznych, w tym uzdrowiskowych</i>. Obszar priorytetowy II. Integracja infrastrukturalna regionu W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki</i>, kierunek działań 1.2.2. <i>Rozwój usług turystycznych, w tym uzdrowiskowych</i>. Obszar priorytetowy III. Zintegrowany marketing turystyczny W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki</i>, kierunek działań 1.2.2. <i>Rozwój usług turystycznych, w tym uzdrowiskowych</i>. Obszar priorytetowy IV. Gwarancja jakości ofert turystycznych W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki</i>, kierunek działań 1.2.2. <i>Rozwój usług turystycznych, w tym uzdrowiskowych</i>. <i>Strategia rozwoju i komunikacji marketingowej turystyki województwa podkarpackiego na lata 2020–2025</i> wyznacza subregiony turystyczne, które posiadają rozpoznawalną ofertę, są w stanie konkurować na rynku krajowym i staną się magnesami generującymi ruch turystyczny z całej Polski. Są to: – Roztocze Południowe (Wschodnie); – Rzeszów – miasto i region; – Dolina Sanu i Wisły; – Beskid Niski; – Bieszczady. Gminy wchodzące w skład MOF Lubaczów zostały zaliczone do krainy turystycznej <i>Roztocze Południowe (Wschodnie)</i>.
4.	<i>Program Strategiczny Rozwoju Transportu Województwa Podkarpackiego do roku 2030¹⁵</i>	Cel główny Programu: <i>Efektywne i skuteczne wdrażanie działań, przyczyniających się do realizacji celów Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030 w obrębie transportu.</i> <i>Strategia Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030</i> wskazuje, że wyznaczone w niej cele są zgodne z zapisami <i>Programu Strategicznego Rozwoju Transportu Województwa Podkarpackiego do roku 2030</i>. W szczególności wpisują się one w sposób bezpośredni lub pośredni m.in. w niżej wymienione cele podstawowe i horyzontalne w obrębie transportu. Cel podstawowy 1. Zwiększenie dostępności zewnętrznej regionu (krajowej i zagranicznej) wynikającej z peryferyjnego położenia województwa

¹⁴ Załącznik do Uchwały Nr 167/3530/20 Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie z dnia 16 czerwca 2020 r.

¹⁵ Załącznik do Uchwały Nr 570/12169/24 Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie z dnia 23 lutego 2024 r.

		W cel wpisuje się kierunek działań: 3.2.2. <i>Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej ZIT MOF Lubaczów</i>, działanie 3.2.2.2. <i>Budowa i przebudowa infrastruktury drogowej</i>. Cel podstawowy 2. Transportowa spójność wewnętrzna, Zwiększenie powiązań transportowych w regionie, w tym likwidowanie obszarów wykluczenia transportowego spowodowanego niskim zaludnieniem / obszarami górzystymi / obszarami o niskiej skali zatrudniania W cel wpisuje się kierunek działań: 3.2.2. <i>Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej ZIT MOF Lubaczów</i>, działanie 3.2.2.3. <i>Tworzenie warunków do rozwoju transportu zbiorowego przyjaznego środowisku</i>. Cel podstawowy 3. Integracja wewnętrzna Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego i miejskich obszarów funkcjonalnych biegunów wzrostu, uwzględniająca policentryczny układ województwa i umożliwiającą integrację głównych rynków pracy W cel wpisuje się kierunek działań: 3.2.2. <i>Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej ZIT MOF Lubaczów</i>, działania: 3.2.2.1. <i>Poprawa bezpieczeństwa drogowego</i>, 3.2.2.2. <i>Budowa i przebudowa infrastruktury drogowej</i>, 3.2.2.3. <i>Tworzenie warunków do rozwoju transportu zbiorowego przyjaznego środowisku oraz 3.2.2.4. Budowa sieci ścieżek rowerowych na terenie MOF Lubaczów</i>. Cel horyzontalny 1. Ograniczenie negatywnego oddziaływania sektora transportu na klimat oraz na regionalne środowisko naturalne W cel wpisuje się kierunek działań: 3.1.1. <i>Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji</i>, działanie 3.1.1.1. <i>Przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian klimatycznych</i>. Cel horyzontalny 3. Rozwój transportu publicznego W cel wpisuje się kierunek działań: 3.2.2. <i>Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej ZIT MOF Lubaczów</i>, działania: 3.2.2.3. <i>Tworzenie warunków do rozwoju transportu zbiorowego przyjaznego środowisku oraz 3.2.2.4. Budowa sieci ścieżek rowerowych na terenie MOF Lubaczów</i>. Cel horyzontalny 4. Poprawa bezpieczeństwa w transporcie W cel wpisuje się kierunek działań: 3.2.2. <i>Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej ZIT MOF Lubaczów</i>, działanie: 3.2.2.1. <i>Poprawa bezpieczeństwa drogowego</i>. W Programie zostały wymienione inwestycje mające na celu zwiększenie powiązań transportowych w regionie, w tym likwidowanie obszarów wykluczenia transportowego przewidziane do realizacji na terenie MOF Lubaczów: poprawa dostępności Lubaczowa – brak dróg krajowych. Rozwój dostępności komunikacyjnej powinien przebiegać w następujących kierunkach: • DW866 – przebiegająca z północy MOF w kierunku przejścia granicznego z Ukrainą w Budomierzu; • DW867 – łącząca Gminę Horyniec-Zdrój z Lubaczowem. Niska jakość oraz przepustowość DW865, powoduje oderwanie komunikacyjne Lubaczowa i jego obszaru funkcjonalnego. Bardzo ważna jest realizacja zadania inwestycyjnego dla całego obszaru MOF, jakim jest rozbudowa DW867 łączącej obszary województw podkarpackiego i lubelskiego. Rozbudowa ta zapewni dogodne połączenie pomiędzy przejściem granicznym Hrebenne (PL)/Rawa Ruska (UA) a Lubaczowem i autostradą A4 w rejonie Jarosławia. Realizacja inwestycji jest
--	--	--

		komplementarna z realizowaną obecnie rozbudową DW867 na odcinku Lubaczów–Basznia w ramach PWT PL-BY-UA oraz zrealizowanymi obwodnicami Lubaczowa, Oleszyc i Cieszanowa. Przez rdzeń obszaru funkcjonalnego Lubaczów w kierunku północno-wschodnim przebiega linia kolejowa nr 101. Układ sieci kolejowej nie jest rozbudowany, jednak umożliwia połączenie obu gmin z rdzeniem. Inwestycje w ramach celów i kierunków rozwoju regionalnego systemu transportowego na terenie MOF Lubaczów: • rozbudowa DW867 na odcinku Basznia Górna – Horyniec-Zdrój (etap I) i Horyniec-Zdrój – Prusie – granica województwa (etap II); • odnowa nawierzchni DW867 Sieniawa – Wola Mołodycka – Oleszyc – Lubaczów – Podemszczyszna – Werchrata – Hrebenne na odcinku Basznia Dolna – Horyniec-Zdrój; • budowa nowego mostu przez rzekę Sołotwa wraz z rozbiórką istniejącego mostu oraz budowa i rozbiórka mostu tymczasowego wraz z objazdem tymczasowym w ramach rozbudowy DW867; • modernizacja linii kolejowej nr 91 Kraków Główny Osobowy – Medyka i linii nr 92 Przemyśl – Medyka odcinek Rzeszów – granica państwa; • Kompleksowa przebudowa dojazdów do terminali przeładunkowych w rejonie przejścia granicznego Medyka – Mościska na liniach nr 120, 123, 613, 614 wraz z modernizacją linii kolejowej nr 92; • modernizacja linii kolejowej nr 101 Munina – Werchrata; • rewitalizacja linii kolejowej nr 101 Munina – Hrebenne; • wsparcie inwestycji przebiegających z północy obszaru funkcjonalnego w kierunku przejścia granicznego z Ukrainą w Budomierzu; • inwestycje łączące Gminę Horyniec-Zdrój z Lubaczowem; • połączenia drogowe wewnątrz miasta celem uniknięcia skumulowanego strumienia ruchu; • konieczność powiązania północno-wschodniej części obszaru funkcjonalnego drogą wyższego rzędu; • wsparcie przebiegającej przez rdzeń obszaru funkcjonalnego Lubaczów w kierunku północno-wschodnim linii kolejowej nr 101.
5.	<i>Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Partnerstwa Roztocze na lata 2022–2030 (projekt)</i>	Wizja: „Roztocze bez granic” turystycznym i międzyregionalnym ośrodkiem wzrostu województwa podkarpackiego. Misja: <i>Poprzez rozwój turystyki uzdrowiskowej i kulturowej, bazujący na pełnym wykorzystaniu zasobów endogenicznych, podnosimy poziom jakości życia mieszkańców Roztocza.</i> W Strategii wskazane zostały trzy cele strategiczne, dla każdego z nich po dwa cele operacyjne, z kolei dla nich po dwa kierunki działań (łącznie 12 kierunków działań), w ramach których zdefiniowane zostały kluczowe do realizacji działania. W Strategii Partnerstwa Roztocze określono 6 celów operacyjnych: 1.1. <i>Roztocze produktem turystycznym,</i> 1.2. <i>Rozwój usług turystycznych,</i> 2.1. <i>Wysoka jakość usług publicznych,</i> 2.2. <i>Wzmocnienie inicjatyw skoncentrowanych na współpracy,</i> 3.1. <i>Estetyczna przestrzeń publiczna,</i> 3.2. <i>Zadbane środowisko naturalne.</i> Założenia Strategii ZIT MOF Lubaczów wpisują się w tę wizję oraz we wszystkie wskazane powyżej cele, przy czym najbardziej spójne ze sobą są: – cel operacyjny Strategii Partnerstwa Roztocze 1.2. <i>rozwój usług turystycznych</i> jest spójny z celem operacyjnym Strategii ZIT MOF

		Lubaczów 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki;</i> – cel operacyjny Strategii Partnerstwa Roztocze 2.1. <i>Wysoka jakość usług publicznych</i> jest spójny z celem operacyjnym Strategii ZIT MOF Lubaczów 2.1. <i>Wzmocnienie tożsamości lokalnej;</i> – cel operacyjny Strategii Partnerstwa Roztocze 3.1. <i>Estetyczna przestrzeń publiczna</i> jest spójny z celem operacyjnym Strategii ZIT MOF Lubaczów 3.2. <i>Stworzenie przyjaznych warunków do życia;</i> – cel operacyjny Strategii Partnerstwa Roztocze 3.2. <i>Zadbane środowisko naturalne</i> jest spójny z celem operacyjnym Strategii ZIT MOF Lubaczów 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi.</i> Projekty strategiczne przedstawione w Strategii Rozwoju ZIT MOF Lubaczów są komplementarne z projektami planowanymi do realizacji w ramach Strategii Partnerstwa Roztocze.
6.	<i>Program Rozwoju Roztocza – województwo podkarpackie (projekt)¹⁶</i>	W <i>Programie Rozwoju Roztocza – województwo podkarpackie</i> wskazano 5 priorytetów, w których zawarto cele szczegółowe. Te, w które bezpośrednio wpisują się założenia <i>Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030</i>, to: Cel szczegółowy 2.1. <i>Dywersyfikacja działalności lokalnych przedsiębiorców i wdrażanie nowoczesnych rozwiązań,</i> Cel szczegółowy 2.2. <i>Pobudzanie aktywności gospodarczej mieszkańców,</i> Cel szczegółowy 2.3. <i>Tereny inwestycyjne warunkiem aktywności gospodarczej,</i> Cel szczegółowy 3.1. <i>Modernizacja połączeń drogowych oraz rozwój drogowego transportu publicznego,</i> Cel szczegółowy 5.1. <i>Zachowanie walorów środowiskowych i krajobrazowych,</i> Zarówno Program Rozwoju Roztocza, jak i Strategia ZIT MOF Lubaczów, kładą nacisk na zapewnienie czystego i zdrowego środowiska naturalnego, a co za tym idzie – na działania, w ramach których nastąpi między innymi transformacja energetyczna oparta na odnawialnych źródłach energii. Kolejnym powiązaniem tych dwóch Strategii jest rozwój infrastruktury turystycznej, co będzie prowadzić w obu przypadkach do rozwoju funkcji turystycznej i okołoturystycznej, rozwoju jakości i dostępności usług turystycznych i okołoturystycznych. Wobec czego działania będą koncentrować się na kreowaniu konkurencyjnych warunków do inwestowania w regionie, rozwoju wykwalifikowanych kadr oraz wspieraniu kluczowych z perspektywy rozwoju regionu gałęzi gospodarki.

Źródło: Opracowanie własne

¹⁶ Załącznik nr 1 do Uchwały nr 44/1170/24 Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie z dnia 29 października 2024 r.

4. Wymiar przestrzenny polityki rozwoju – podejście zintegrowane w strategii rozwoju

Jak wspomniano we Wstępie niniejszego opracowania, w dniu 13 listopada 2020 r. wszedł w życie nowy pakiet przepisów dotyczących polityki rozwoju – *Ustawa z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1378 z późn. zm.), której celem jest realizacja postanowień *Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)* w zakresie konsolidacji systemu zarządzania rozwojem Polski i etapowego wprowadzania systemu zintegrowanych strategii. Poza integracją strategii rozwoju na różnych poziomach administracji, celem nowelizacji przepisów była także integracja w dokumentach strategicznych wymiaru społecznego i gospodarczego z przestrzennym.

Ustawodawca jasno określił elementy strategii rozwoju gminy i strategii rozwoju ponadlokalnego. Są wśród nich takie, które nie występowały w dotychczasowych strategiach:

1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej;
2. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej na obszarze;
3. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań;
4. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy/obszaru, jeżeli takie zidentyfikowano, wraz z zakresem planowanych działań.

Przestrzeń stanowi kluczowy zasób, dlatego ujęcie przestrzenne interwencji planowanych w sferze gospodarczej i/lub społecznej ma priorytetowe znaczenie dla rozwoju. W przestrzeni przebiegają lub na nią oddziałują wszystkie procesy społeczne, gospodarcze, przyrodnicze. Z jednej strony stanowi więc uwarunkowanie rozwoju, z drugiej jednak podlega licznym zmianom, które wynikają z prowadzonych działań. Nasze oddziaływanie na przestrzeń, kształtowanie jej w sposób planowy lub mimowolny, wpływa na warunki życia i gospodarowania i warunkuje życie przyszłych pokoleń. Człowiek, niezależnie od miejsca zamieszkania, właśnie na danym terytorium doświadcza występujących tam procesów. Konsekwencją niewłaściwie zaprogramowanych i realizowanych działań rozwojowych mogą być różnego rodzaju konflikty przestrzenne, których wyeliminowanie może okazać się trudniejsze w momencie, kiedy już zaistnieją. Dlatego tak istotne jest zwrócenie uwagi na aspekty przestrzenne przy przygotowywaniu zarówno dokumentów strategicznych, jak i wdrożeniowych. Przestrzeń powinna być traktowana nie tylko jako oczywiste uwarunkowanie dla rozwoju sfery społecznej i gospodarczej, ale także jako kluczowa wartość publiczna. Jest ona podstawą do formułowania celów rozwojowych z uwzględnieniem interesu publicznego, w tym ładu przestrzennego.

Niniejsza Strategia zapewnia koordynację przestrzenną wszelkich planowanych działań w zgodzie ze zrównoważonym rozwojem i ładem przestrzennym.

4.1. Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

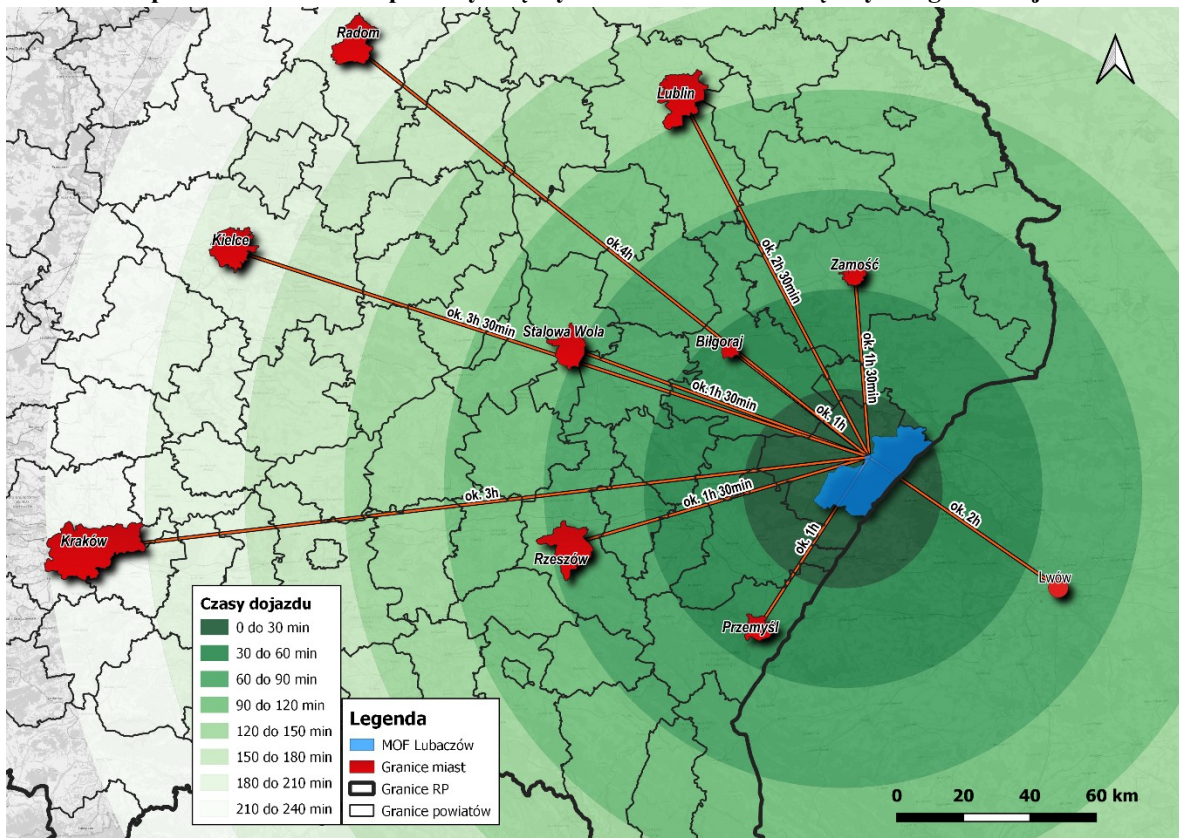
MOF Lubaczów ze względu na swoje położenie na dwóch krainach geograficznych: Płaskowyżu Tarnogrodzkim należącym do Kotliny Sandomierskiej oraz Rostoczu Południowym zwanym też Wschodnim, dysponuje bogatymi walorami krajobrazowo-przyrodniczymi oraz posiada potencjał w postaci statutu uzdrowiska miejscowości Horyniec-Zdrój, co stanowi charakter uzdrowiskowo-rekreacyjny obszaru.

Położenie gmin należących do MOF Lubaczów względem większych ośrodków miejskich jest w znacznym stopniu niekorzystne – czas dojazdu do Biłgoraja i Przemyśla wynosi 1 godz., do Zamościa, Stalowej Woli i Rzeszowa – około 1,5 godz., natomiast do pozostałych przedstawionych miast (mapa 2) – ponad 2 godz. Takie położenie MOF powoduje znacznie utrudniony dojazd zarówno jego mieszkańców do większych ośrodków miejskich (dostępność usług, rynku pracy, rynku zbytu). Z drugiej jednak strony, generuje to wśród mieszkańców większy popyt na usługi „na miejscu” (szansa dla przedsiębiorczych mieszkańców). Rozwój i funkcjonowanie MOF Lubaczów uwarunkowane jest jego przygranicznym położeniem.

Przez MOF przebiegają cztery drogi wojewódzkie oraz znaczna ilość dróg powiatowych (mapa 3). Stosunkowo duża liczba sieci komunikacyjnej powoduje swobodne przemieszczanie się mieszkańców w obrębie gmin i poza obszarem. Przez centralną część MOF przebiega linia kolejowa nr 101. Linia kolejowa nr 101 to jednotorowa, niezelektryfikowana linia kolejowa łącząca stację Munina ze stacją Hrebenne. Z niewielkimi zmianami stanowi część dawnej Kolei Jarosławsko-Sokalskiej¹⁷.

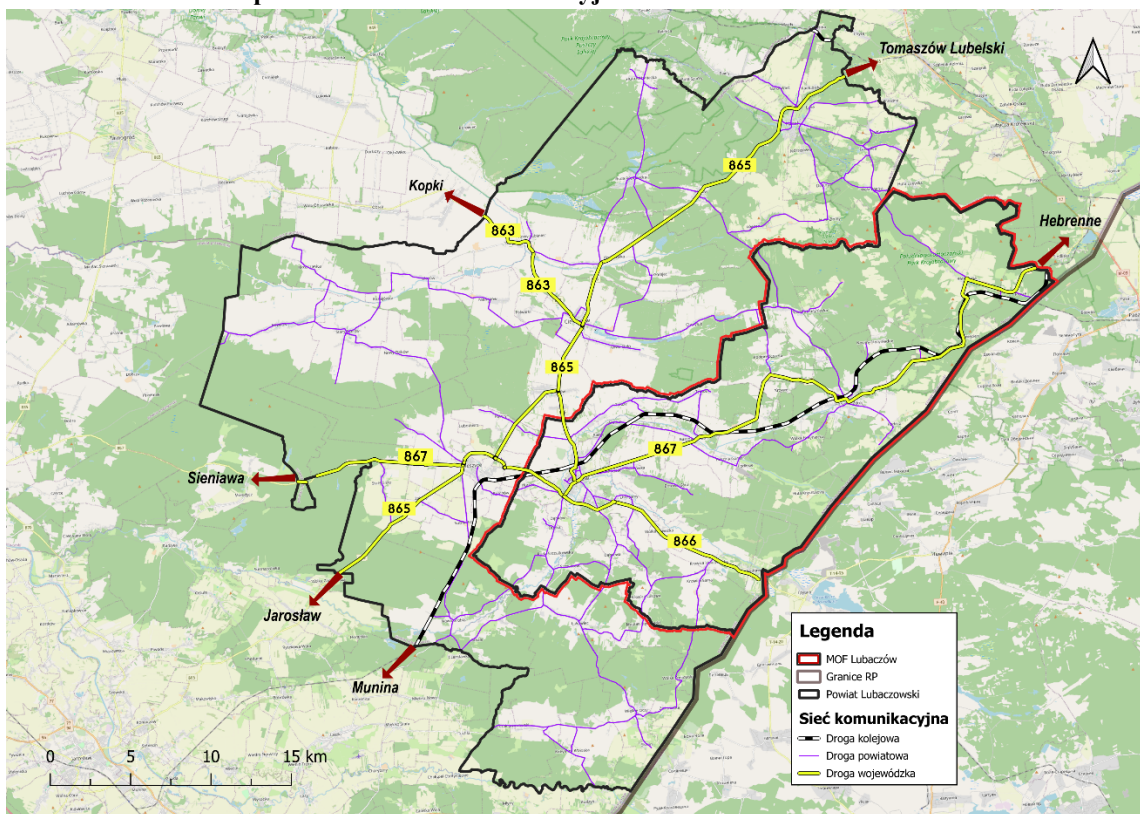
¹⁷ PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., plk-sa.pl

Mapa 2 Położenie i czas podróży między MOF Lubaczów a większymi aglomeracjami

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych państwowego rejestru granic i powierzchni jednostek podziałów terytorialnych kraju – PRG z wykorzystaniem programu QGIS 3.16.6

Mapa 3 Główna sieć komunikacyjna na terenie MOF Lubaczów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie geoportal.pl

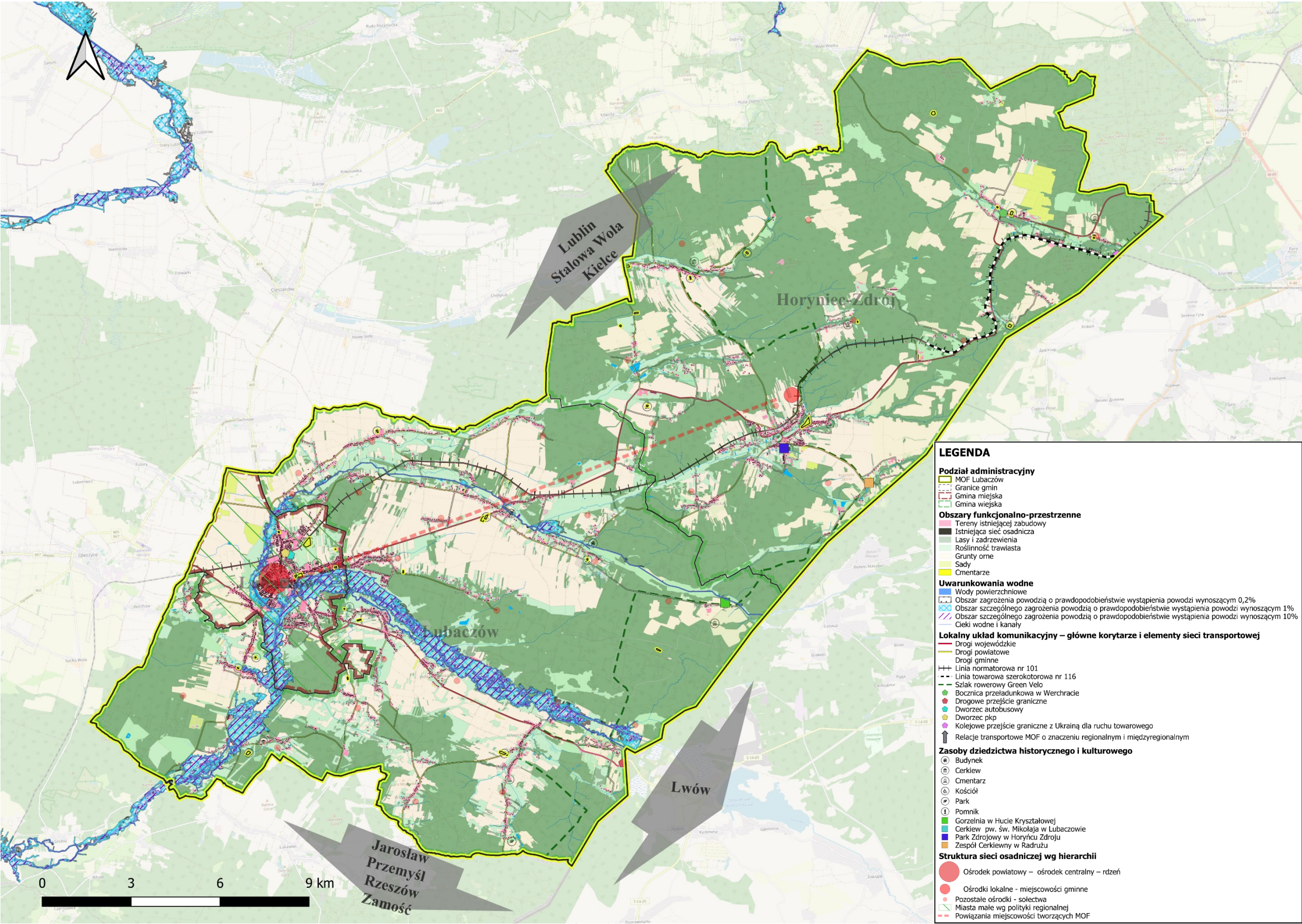
Ogólna powierzchnia gruntów rolnych (w tym gruntów rolnych, łąk, pastwisk i sadów) w Gminie Lubaczów wynosi 11 339 ha, tj. 55,88% obszaru gminy, w Mieście Lubaczów 1 825 ha, tj. 71% obszaru miasta, zaś w Gminie Horyniec-Zdrój użytki rolne stanowią 37% obszaru gminy.

Miasto Lubaczów to centrum administracyjne powiatu lubaczowskiego, na jego terenie siedzibę posiadają: Starostwo Powiatowe, Sąd Rejonowy, Prokuratura Rejonowa, Komenda Powiatowa Policji oraz Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej. Jest to też centrum gminy miejskiej Lubaczów i gminy wiejskiej Lubaczów, w którym zlokalizowane są obiekty administracji publicznej, w tym Urząd Miejski w Lubaczowie, Urząd Gminy Lubaczów, obiekty usług publicznych, w tym zdrowotnych (m.in. Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej SP ZOZ) i społecznych, a także usług komercyjnych. W Gminie Horyniec-Zdrój centrum usługowo-administracyjne stanowi miejscowość Horyniec-Zdrój, będąca siedzibą władz gminy. Na terenie tym zlokalizowane są siedziby podmiotów świadczących usługi publiczne w zakresie administracji, edukacji, kultury i pomocy społecznej, m.in.: Urząd Gminy, Gminny Zakład Komunalny, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Zespół Szkół i Placówek Oświatowych, Gminna Biblioteka Publiczna, Gminny Ośrodek Kultury, Gminny Ośrodek Zdrowia, Ochotnicza Straż Pożarna oraz liczne obiekty handlowo-usługowe, stowarzyszenia i kluby sportowe. Na terenie Gminy Horyniec-Zdrój znajdują się sanatoria oraz uzdrowiska, takie jak: Centrum Rehabilitacji Rolników KRUS, Uzdrowisko Horyniec oraz Sanatorium Uzdrowiskowe „Bajka” bazujące na potencjale zasobów borowinowych, wody siarczkowej oraz wyjątkowym klimacie miejscowości Horyniec-Zdrój.

Na mapie 4 przedstawiono sieć osadniczą, komunikacyjną, wodną, pokrycie terenu oraz wybrane, najważniejsze elementy dziedzictwa kulturowego i historycznego MOF Lubaczów, natomiast na mapie 5 zobrazowano uwarunkowania demograficzne i lokalizację wybranych obiektów / usług publicznych.

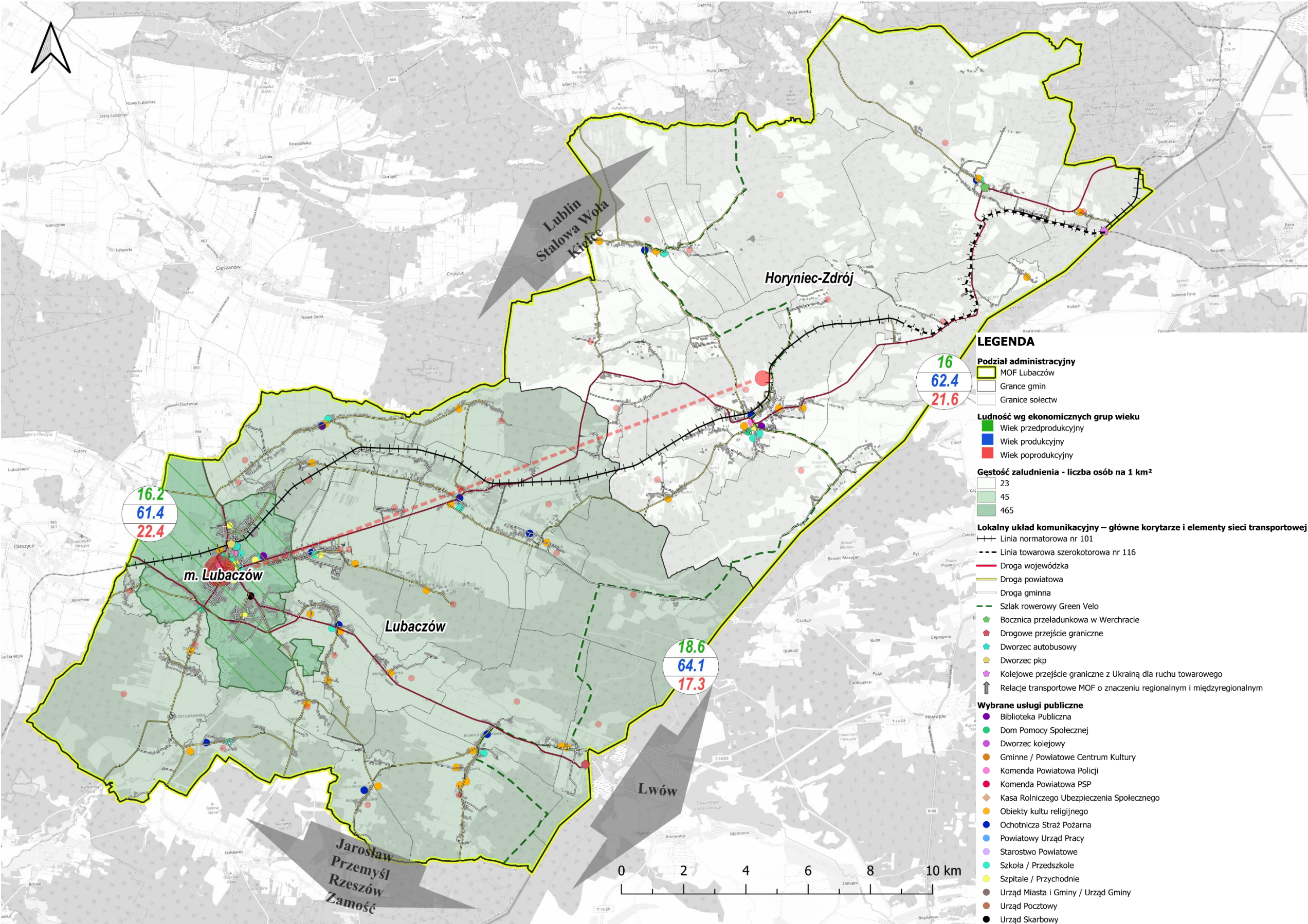
Teren MOF Lubaczów posiada potencjał do wzrostu aktywności społecznej i gospodarczej poprzez rozwój funkcji osiedleńczej i turystycznej. Obszar ten wyróżnia się dużą atrakcyjnością turystyczną, szczególnie na obszarze gmin Lubaczów i Horyniec-Zdrój (zabytki) zarówno pod względem występujących na tym obszarze walorów przyrodniczych, jak i kulturowych, co sprawia, że jest miejscem atrakcyjnym do zamieszkania i stanowi potencjał do wzrostu funkcji osiedleńczej. W związku z tym istotne jest prowadzenie racjonalnej polityki przestrzennej. Należy rozważyć uruchamianie nowych terenów pod zabudowę mieszkaniową w mieście i obszarach wiejskich, a co za tym idzie – zapewnić dostępność komunikacyjną tych terenów poprzez budowę niezbędnych dróg oraz wyposażenie w pozostałą niezbędną infrastrukturę techniczną i rozwój transportu publicznego.

Mapa 4 Miejski Obszar Funkcjonalny Lubaczów – uwarunkowania: sieć osadnicza, sieć komunikacyjna, pokrycie terenu, sieć wodna, wybrane elementy dziedzictwa kulturowego i historycznego

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 5 Model przestrzenno-funkcjonalny – uwarunkowania: demografia i wybrane usługi społeczne

Źródło: Opracowanie własne

Lokalne zasoby surowców mineralnych i kopalin występujące na terenie MOF Lubaczów to¹⁸:

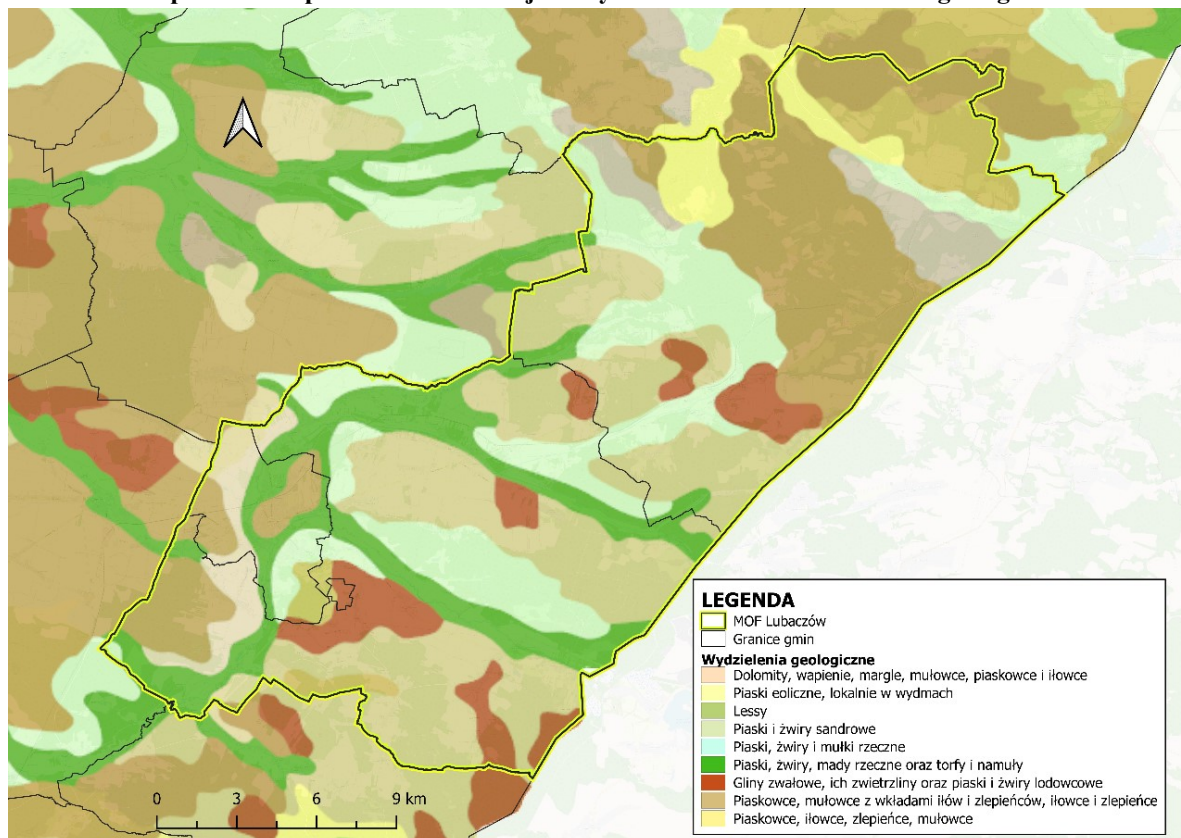
- Złoże gazu ziemnego w południowej części Gminy Lubaczów (przechodzące na teren gm. Wielkie Oczy), tworzące Obszar Górniczy Gazu „Lubaczów – 2”. Aktualnie eksploatowany obszar „Lubaczów – 2” obejmuje powierzchnię 8 487 ha. Na terenie Gminy Lubaczów utworzone zostały dwa obszary górnicze gazu: „Uszkowce” i „Lubaczów”. W części obszaru górniczego przypadającego na Gminę Lubaczów znajduje się kilkanaście eksploatowanych odwiertów gazowych, ponadto gazociągi kopalniane, obiekty technologiczne – węzłowe dla infrastruktury kopalnianej (kopalnia gazu i tłocznia złożowa).
- Złoże gazu ziemnego „Mielniki – Nowe Sioło” zlokalizowane na terenie Gminy Lubaczów (złoże rozpoznane wstępnie) o powierzchni 598,43 ha.
- Złoże siarki rodzimej w północno-wschodniej części Gminy Lubaczów, z czynną Kopalnią Siarki „Basznia II” w Baszni Dolnej (złoże zagospodarowane). Powierzchnia obszaru wynosi 39,57 ha.
- Złoże siarki „Basznia” (eksploatacja złoża zaniechana) o powierzchni 1013,32 ha w Gminie Lubaczów
- Złoże ilów nadających się do produkcji ceramiki budowlanej w rejonie Baszni Górnej, tworzące Obszar Górniczy Ilów „Smolinka – 1”. Ruda darniowa w rejonie miejscowości Ruda Szczutkowska i Ruda k. Baszni Dolnej (obecnie nieeksploatowana).
- Złoże ropy naftowej „Cetynia” (eksploatacja złoża zaniechana) o powierzchni 299 ha w Gminie Lubaczów.
- Złoże kamieni łamanych i blocznych „Brusno” w Gminie Horyniec-Zdrój o powierzchni 61,21 ha (eksploatacja złoża zaniechana).
- Złoże wapieni i margli przemysłu wapienniczego „Nowiny Horynieckie” (złoże rozpoznane szczegółowo) w Gminie Horyniec-Zdrój o powierzchni 77,32 ha.
- Złoże piasków formierskich „Niwki” (złoże rozpoznane wstępnie) w Gminie Horyniec-Zdrój o powierzchni 61,60 ha.
- Złoże piasków kwarcowych do produkcji cegły wapienno-piaskowej „Dziwięcierz” w Gminie Horyniec-Zdrój o powierzchni 34,19 ha (złoże rozpoznane szczegółowo).
- Złoże piasków szklarskich w kat. C2 „Koziejówka” (złoże rozpoznane wstępnie) w Gminie Horyniec-Zdrój o powierzchni 28,945 ha.
- Złoże tortu „Horyniec” w kat. C2 „Podemszczyzna” (złoże zagospodarowane) w Gminie Horyniec-Zdrój o powierzchni 30,76 ha.
- Wody lecznicze „Horyniec” w miejscowości Horyniec-Zdrój. Obecnie istnieją dwa ujęcia, Róża III z 1971 r. oraz Róża IV z 1984 r. o głębokości odpowiednio 29 i 30 m, którymi ujęto wody typu HCO₃-Ca-Na,S o mineralizacji 0,6–0,8 g/dm³. Zawartość siarkowodoru w tych ujęciach waha się w granicach 10–120 mg/dm³. Poziom wodonośny, w którym występują siarczkowe wody lecznicze jest zbudowany z mioceńskich wapieni litotamniowych zawierających wkładki osiarkowanych gipsów i margli oraz piaskowców i piasków baranowskich, przeławiconych utworami ilasto-

¹⁸ Państwowy Instytut Geologiczny, Państwowy Instytut Badawczy, igs.pgi.gov.pl, inf. z dnia 29.10.24 r.

łupkowymi, przykrytych serią ilów krakowieckich. Zasoby dla obydwu ujęć położonych na obszarze górniczym „Horyniec” wynoszą łącznie 12,0 m³/h. Wody są wykorzystywane do celów leczniczych przez Uzdrowisko Horyniec Sp. z o.o.

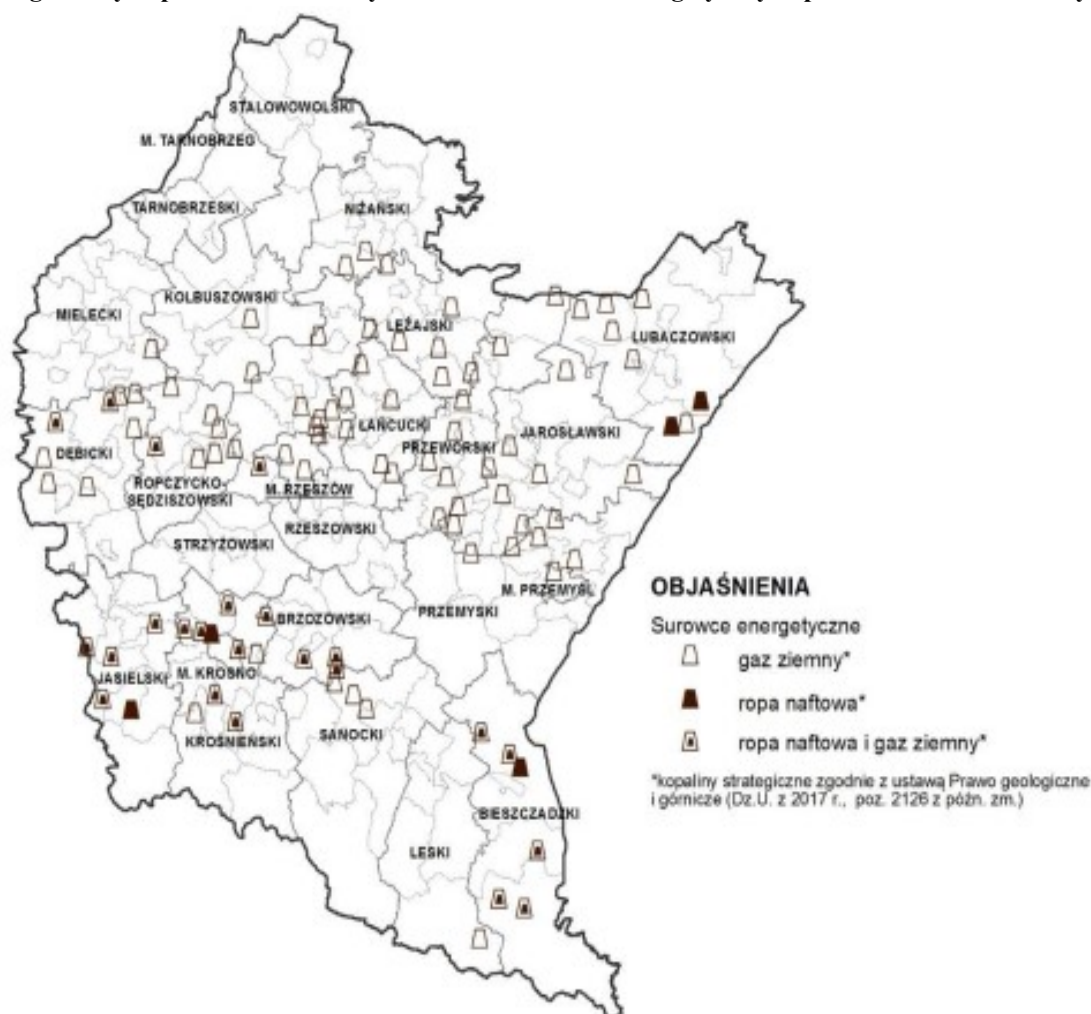
Budowę geologiczną MOF Lubaczów przedstawiono na mapie 6, natomiast zasoby złóż kopalin strategicznych występujących w MOF Lubaczów – na mapie 7.

Mapa 6 Model przestrzenno-funkcjonalny – uwarunkowania: budowa geologiczna

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Instytutu Geologicznego

Mapa 7 Uwarunkowania: zasoby złóż kopalin strategicznych oraz ważnych w kontekście zabezpieczenia regionalnych potrzeb surowcowych – złoża surowców energetycznych przewidziane do ochrony

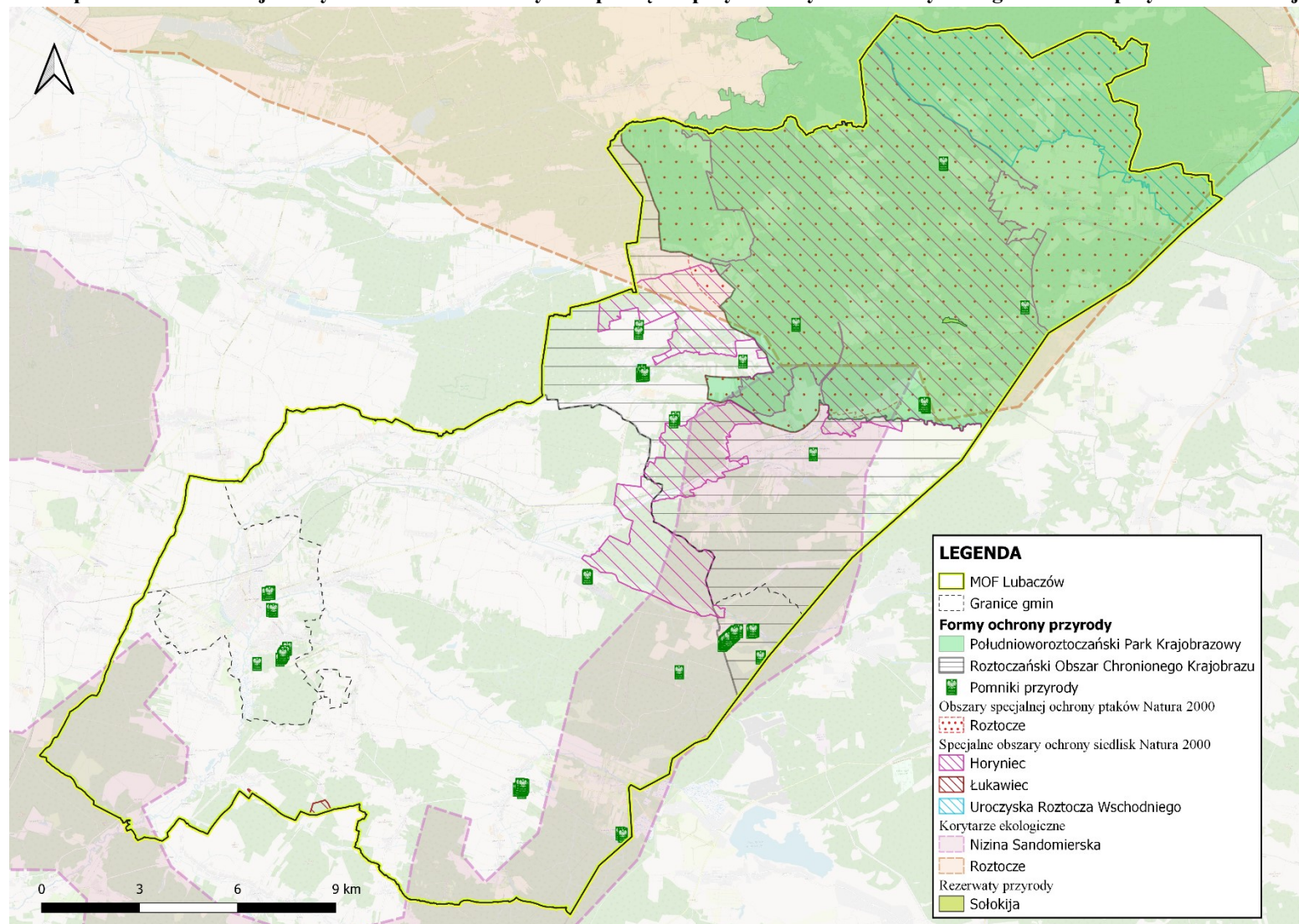

Źródło: Załącznik Nr 2 do Uchwały Nr LIX/930/18 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 27 sierpnia 2018 r., str. 87

Na obszarze MOF Lubaczów zlokalizowane są następujące formy ochrony przyrody¹⁹: Roztoczański Obszar Chronionego Krajobrazu, Południoworoztoczański Park Krajobrazowy, Rezerwat przyrody Kamienne, Obszar Natura 2000 Łukawiec, Obszar Natura 2000 Horyniec, Obszar Natura 2000 Uroczyska Roztocza Wschodniego, Obszar Natura 2000 Roztocze, Rezerwat przyrody Sołokija, 45 pomników przyrody, 21 użytków ekologicznych oraz 2 stanowiska dokumentacyjne. Formy ochrony przyrody w poszczególnych gminach stanowią odpowiednio: Gmina Lubaczów – 2,5% powierzchni gminy pokryte jest obszarem chronionego krajobrazu, Gmina Horyniec-Zdrój – 100% obszaru gminy pokryte jest obszarami prawnie chronionymi: parki krajobrazowe stanowią 67,7%, a obszary chronionego krajobrazu 32,2%. Pokrycie terenu MOF Lubaczów formami ochrony przyrody przedstawiono na mapie 8.

¹⁹ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, crfop.gdos.gov.pl

Mapa 8 Model przestrzenno-funkcjonalny – uwarunkowania: System powiązań przyrodniczych – obszary szczególnie cenne przyrodniczo i krajobrazowo

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, crfop.gdos.gov.pl oraz gdos.gov.pl/dane-i-metadane

*Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły*²⁰ to akt, który wszedł w życie 17 lutego 2023 r. To jeden z najważniejszych dokumentów planistycznych w gospodarce wodnej, którego projekt opracowywany i aktualizowany jest co 6 lat przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie. Stanowi on podstawę do podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych na obszarze dorzecza i zasady gospodarowania nimi. Służy także koordynowaniu działań mających na celu osiągnięcie lub utrzymanie co najmniej dobrego stanu wód oraz ekosystemów od wód zależnych, poprawę stanu zasobów wodnych, poprawę możliwości korzystania z wód, zmniejszenie ilości wprowadzanych do wód lub do ziemi substancji mogących negatywnie oddziaływać na wody.

Działania określone w Strategii, które najmocniej korelują z zapisami *Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły*, to: 3.1.1.1. *Przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian klimatycznych*, 3.1.1.2. *Wspieranie rozwoju ekogospodarki*, 3.1.1.5. *Wdrażanie programu wspierającego bioretencję*, 3.1.2.1. *Modernizacja i rozwój infrastruktury wodno-ściekowej* oraz 3.1.2.3. *Rozwój ekologicznego systemu ciepłowniczego*.

Według danych z programu ISOK²¹, biorąc pod uwagę zagrożenie powodziowe, na terenie gmin wchodzących w skład MOF Lubaczów występują negatywne skutki dla środowiska, dziedzictwa kulturowego i działalności gospodarczej. Jest to spowodowane tym, że występują tu obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie, czyli wynosi raz na 10 lat (Q10%), średnie, czyli wynoszące raz na 100 lat (Q1%) oraz o niskim prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi, czyli raz na 500 lat (Q0,2%). Na terenie Gminy Lubaczów oraz Miasta Lubaczów stwierdzono zagrożenie powodziowe – największe stwarza rzeka Lubaczówka i Sołotwa ze swoimi dopływami. Obszar Gminy Horyniec-Zdrój cechuje znikoma sieć wód powierzchniowych oraz miejscowo występują źródła naturalne. Obszar Gminy Horyniec-Zdrój należy do dorzecza górnej Wisły, obręb rzek Sanu i Bugu. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią na terenie MOF Lubaczów oraz położenie gmin względem jednolitych części wód podziemnych przedstawiono na mapie 9.

Miasto Lubaczów, Gmina Horyniec-Zdrój i Gmina Lubaczów położone są w obrębie wód podziemnych (JCWPd)²²:

- Kod JCWPd: GW2000136;
- Stan ilościowy: dobry;
- Stan chemiczny: dobry;
- Stan JCWPd: dobry;
- Ocena ryzyka niespełnienia celu środowiskowego: niezagrożona.
- Przypisane cele środowiskowe: dobry stan chemiczny, dobry stan ilościowy.
- Działania podstawowe przewidziane do wdrażania dla JCWPd: ustanowienie obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP), opracowanie wniosku na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP).

²⁰ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. z 2023 r. poz. 300).

²¹ Informatyczny System Osłony Kraju, isok.gov.pl

²² Przegląd i generowanie Kart Charakterystyk (aktualizacja Planów Gospodarowania Wodami), karty.apgw.gov.pl:4200/informacje

- Działania uzupełniające przewidziane do wdrażania dla JCWPd: wsparcie działań organów administracji w zakresie ustanawiania obszarów ochronnych GZWP, weryfikacja zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych.

Gmina Horyniec-Zdrój położona jest w obrębie wód podziemnych (JCWPd):

- Kod JCWPd: GW2000120;
- Stan ilościowy: dobry;
- Stan chemiczny: dobry;
- Stan JCWPd: dobry;
- Ocena ryzyka niespełnienia celu środowiskowego: niezagrożona.
- Przypisane cele środowiskowe: dobry stan chemiczny, dobry stan ilościowy.
- Działania podstawowe z aktualizacji programu wodno-środowiskowego: ustanowienie obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP), opracowanie wniosku na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP).
- Działania uzupełniające z aktualizacji programu wodno-środowiskowego: wsparcie działań organów administracji w zakresie ustanawiania obszarów ochronnych GZWP.

Kod JCWPd: GW2000121

- Stan ilościowy: dobry;
- Stan chemiczny: dobry;
- Stan JCWPd: dobry;
- Ocena ryzyka niespełnienia celu środowiskowego: niezagrożona.
- Przypisane cele środowiskowe: dobry stan chemiczny, dobry stan ilościowy.
- Działania podstawowe z aktualizacji programu wodno-środowiskowego: ustanowienie obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP), opracowanie wniosku na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP).
- Działania uzupełniające z aktualizacji programu wodno-środowiskowego: wsparcie działań organów administracji w zakresie ustanawiania obszarów ochronnych GZWP.

Teren MOF Lubaczów leży na obszarze 12 jednolitych części wód powierzchniowych. Poniżej przedstawiono dane o stanie jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) obszaru dorzecza Wisły dla gmin MOF Lubaczów²³:

- I. Kod JCWP: RW200011225699 (na terenie Miasta Lubaczów i Gminy Lubaczów):
 - Nazwa JCWP: Lubaczówka z Sołotwą od Glinianki;
 - Stan/potencjał ekologiczny: zły stan ekologiczny;
 - Stan chemiczny: stan chemiczny poniżej dobrego;
 - Stan ogólny: zły stan wód;
 - Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona;
 - Przypisane cele środowiskowe: umiarkowany stan ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [MMI]; pozostałe wskaźniki – II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D, stan chemiczny: dla

²³ Przegląd i generowanie Kart Charakterystyk (aktualizacja Planów Gospodarowania Wodami), karty.apgw.gov.pl:4200/informacje

złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników – stan dobry.

- Działania podstawowe przewidziane do wdrażania dla JCWP: kontrola przestrzegania warunków stosowania środków ochrony roślin, rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta, realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych.
- Działania uzupełniające przewidziane do wdrażania dla JCWP: aktualizacja programu ochrony środowiska pod kątem poprawy efektywności dotyczącej ograniczania dopływu zanieczyszczeń do JCWP.

II. Kod JCWP: RW2000092256529 (na terenie Miasta Lubaczów i Gminy Lubaczów):

- Nazwa JCWP: Przerwa;
- Stan/potencjał ekologiczny: słaby stan ekologiczny;
- Stan chemiczny: dobry;
- Stan ogólny: zły stan wód;
- Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona;
- Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D, dobry stan chemiczny.
- Działania podstawowe przewidziane do wdrażania dla JCWP: uporządkowanie i poprawa infrastruktury związanej z gospodarką ściekową na obszarze gminy poza aglomeracjami, rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta, rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie dopływu zanieczyszczeń.
- Działania uzupełniające przewidziane do wdrażania dla JCWP: ograniczenie zanieczyszczenia wód związkami biogennymi pochodzącymi z rolnictwa oraz ograniczenie zanieczyszczenia pestycydami.

III. Kod JCWP: RW2000092256489 (na terenie Gminy Lubaczów i Gminy Horyniec-Zdrój):

- Nazwa JCWP: Świdnica;
- Stan/potencjał ekologiczny: umiarkowany stan ekologiczny;
- Stan chemiczny: poniżej dobrego;
- Stan ogólny: zły stan wód;
- Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona;
- Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D, stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren (w), benzo(g,h,i)perylen (w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników – stan dobry.
- Działania podstawowe przewidziane do wdrażania dla JCWP: realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych, rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych zależnych od hydromorfologii (wg celów środowiskowych: wymogów rzek włosienicznikowych, wylewy Q50).

- Działania uzupełniające przewidziane do wdrażania dla JCWP: aktualizacja programu ochrony środowiska pod kątem poprawy efektywności dotyczącej ograniczania dopływu zanieczyszczeń do JCWP.
- IV. Kod JCWP: RW200009225645 (na terenie Gminy Lubaczów i Gminy Horyniec-Zdrój):
- Nazwa JCWP: Sołotwa do Glinianki;
 - Stan/potencjał ekologiczny: słaby stan ekologiczny;
 - Stan chemiczny: stan chemiczny poniżej dobrego;
 - Stan ogólny: zły stan wód;
 - Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona;
 - Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D, stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w), związki tributyllocyny(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników – stan dobry.
 - Działania podstawowe przewidziane do wdrażania dla JCWP: realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych, rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta, rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych zależnych od hydromorfologii (wg celów środowiskowych: wymogów rzek włosienicznikowych, wylewy Q50), realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych.
 - Działania uzupełniające przewidziane do wdrażania dla JCWP: aktualizacja programu ochrony środowiska pod kątem poprawy efektywności dotyczącej ograniczania dopływu zanieczyszczeń do JCWP.
- V. Kod JCWP: RW200012267143159 (na terenie Gminy Horyniec-Zdrój):
- Nazwa JCWP: Bug od granicy państwa do Wełnianki;
 - Stan/potencjał ekologiczny: umiarkowany stan ekologiczny;
 - Stan chemiczny stan chemiczny poniżej dobrego;
 - Stan ogólny: zły stan wód;
 - Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona;
 - Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny na odcinku cieku istotnego Bug od ujścia Wełnianki do ujścia Huczawy (dla certy); zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych, stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników – stan dobry.
 - Działania podstawowe przewidziane do wdrażania dla JCWP: realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych, kontrole dotyczące stosowania programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu przez podmioty prowadzące produkcję rolną i działalność, realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych, rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie dopływu zanieczyszczeń,

rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie dopływu zanieczyszczeń.

- Działania uzupełniające przewidziane do wdrażania dla JCWP: ograniczenie zanieczyszczenia wód związkami biogennymi pochodzącymi z rolnictwa oraz ograniczenie zanieczyszczenia pestycydami, aktualizacja programu ochrony środowiska pod kątem poprawy efektywności dotyczącej ograniczania dopływu zanieczyszczeń do JCWP.

VI. Kod JCWP: RW200009228249 (na terenie Gminy Horyniec-Zdrój):

- Nazwa JCWP: Brusienka;
- Stan/potencjał ekologiczny: umiarkowany potencjał ekologiczny;
- Stan chemiczny: brak danych;
- Stan ogólny: zły stan wód;
- Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: niezagrożona;
- Przypisane cele środowiskowe: dobry potencjał ekologiczny, dobry stan chemiczny.
- Działania podstawowe przewidziane do wdrażania dla JCWP: realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych, działania renaturyzacyjne, realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych, rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie dopływu zanieczyszczeń, rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych zależnych od hydromorfologii (wg celów środowiskowych: wymogów rzek włosienicznikowych, wylewy Q50), rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta.
- Dla JCWP nie zaplanowano żadnych dodatkowych działań uzupełniających.

VII. Kod JCWP: RW200010228269 (na terenie Gminy Horyniec-Zdrój):

- Nazwa JCWP: Łówczanka;
- Stan/potencjał ekologiczny: słaby stan ekologiczny;
- Stan chemiczny: poniżej dobrego;
- Stan ogólny: zły stan wód;
- Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona;
- Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny, stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników – stan dobry.
- Działania podstawowe przewidziane do wdrażania dla JCWP: rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta, realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych, rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta.
- Dla JCWP nie zaplanowano żadnych dodatkowych działań uzupełniających.

VIII. Kod JCWP: RW20000626714125 (na terenie Gminy Horyniec-Zdrój):

- Nazwa JCWP: Rata do granicy państwa;

- Stan/potencjał ekologiczny: umiarkowany;
- Stan chemiczny: poniżej dobrego;
- Stan ogólny: zły stan wód;
- Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona;
- Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D, stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w), związki tributyllocyny(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników – stan dobry.
- Działania podstawowe przewidziane do wdrażania dla JCWP: realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych.
- Działania uzupełniające przewidziane do wdrażania dla JCWP: aktualizacja programu ochrony środowiska pod kątem poprawy efektywności dotyczącej ograniczania dopływu zanieczyszczeń do JCWP.

IX. Kod JCWP: RW2000062671414591:

- Nazwa JCWP: Sołokija do granicy państwa wraz z Dopływami I i II spod Żurawiec do granicy państwa;
- Stan/potencjał ekologiczny: umiarkowany;
- Stan chemiczny: poniżej dobrego;
- Stan ogólny: zły stan wód;
- Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona;
- Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D, stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników – stan dobry.
- Działania podstawowe przewidziane do wdrażania dla JCWP: realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych, uporządkowanie i poprawa infrastruktury związanej z gospodarką ściekową na obszarze gminy poza aglomeracjami, kontrole dotyczące stosowania programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu przez podmioty prowadzące produkcję rolną i działalność, rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych zależnych od hydromorfologii (wg celów środowiskowych: wymogów rzek włosienicznikowych, wylewy Q50), rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta, realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych, rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie dopływu zanieczyszczeń, analizy techniczno-ekonomiczne gospodarowania ściekami w obszarze gminy poza aglomeracjami.
- Działania uzupełniające przewidziane do wdrażania dla JCWP: ograniczenie zanieczyszczenia wód związkami biogennymi pochodzącymi z rolnictwa oraz ograniczenie zanieczyszczenia pestycydami, aktualizacja programu ochrony środowiska pod kątem poprawy efektywności dotyczącej ograniczania dopływu zanieczyszczeń do JCWP.

- X. Kod JCWP: RW20000622815:
- Nazwa JCWP: Tanew do Łosinieckiego Potoku;
 - Stan/potencjał ekologiczny: umiarkowany;
 - Stan chemiczny: poniżej dobrego;
 - Stan ogólny: zły stan wód;
 - Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona;
 - Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych; zapewnienie drożności cieku dla migracji gatunków o znaczeniu gospodarczym na odcinku cieku głównego Tanew w obrębie JCWP (dla troci wędrownej), stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników – stan dobry.
 - Działania podstawowe przewidziane do wdrażania dla JCWP: rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych zależnych od hydromorfologii (wg celów środowiskowych: wymogów rzek włosienicznikowych, wylewy Q50), rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta, realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych, realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych, rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie dopływu zanieczyszczeń, realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych.
 - Działania uzupełniające przewidziane do wdrażania dla JCWP: ocena wpływu budowli poprzecznych na ciągłość biologiczną i cele środowiskowe JCWP.
- XI. Kod JCWP: RW200009225629 (na terenie Gminy Lubaczów):
- Nazwa JCWP: Zamiło;
 - Stan/potencjał ekologiczny: umiarkowany stan ekologiczny;
 - Stan chemiczny: brak danych;
 - Stan ogólny: zły stan wód;
 - Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: niezagrożona;
 - Przypisane cele środowiskowe: umiarkowany stan ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [IO]; pozostałe wskaźniki – II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D, dobry stan chemiczny.
 - Dla JCWP nie zaplanowano żadnych dodatkowych działań podstawowych.
 - Dla JCWP nie zaplanowano żadnych dodatkowych działań uzupełniających.
- XII. Kod JCWP: RW20000922566 (na terenie Gminy Lubaczów):
- Nazwa JCWP: Łukawiec;
 - Stan/potencjał ekologiczny: słaby stan ekologiczny;
 - Stan chemiczny: dobry;
 - Stan ogólny: zły stan wód;
 - Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona;
 - Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D, dobry stan chemiczny.

- Działania podstawowe przewidziane do wdrażania dla JCWP: działania renaturyzacyjne.
- Dla JCWP nie zaplanowano żadnych dodatkowych działań uzupełniających.

W *Planie zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły*²⁴ (PZRP) wskazano w gminach Lubaczów i Horyniec-Zdrój oraz w Mieście Lubaczów ryzyko powodziowe w regionie wodnym Górnej Wisły. Obie gminy oraz Miasto Lubaczów zakwalifikowano jako: „Podwyższony poziom ryzyka powodziowego (3 stopień)”. Na terenie Gminy Lubaczów planowane jest zadanie w ramach PZRP: budowa prawego wału o długości 840 m na cieku Lubaczówka (km modelu 1+735 – 2+872). Na terenie Gminy Horyniec-Zdrój i Miasta Lubaczów nie ma zadań planowanych w ramach PZRP.

Działania określone w Strategii, które najmocniej korelują z zapisami *Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły*, to: 3.1.1.1. *Przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian klimatycznych*, 3.1.1.2. *Wspieranie rozwoju ekogospodarki*, 3.1.1.5. *Wdrażanie programu wspierającego bioretencję*, 3.1.2.1. *Modernizacja i rozwój infrastruktury wodno-ściekowej* oraz 3.1.2.3. *Rozwój ekologicznego systemu ciepłowniczego*.

Zgodnie z zapisami *Planu przeciwdziałania skutkom suszy*²⁵ działania mające na celu wzmocnienie oraz przywrócenie zdolności retencyjnych danego obszaru, to m.in.:

- ochrona oraz odbudowa ekosystemów;
- ochrona oraz odbudowa bioróżnorodności m.in. poprzez renaturyzację i renaturalizację ekosystemów wodnych i od wód zależnych oraz terenów podmokłych, zalesienia, biologizację gleby;
- wdrażanie zasady zrównoważonego planowania i projektowania obszarów miejskich (tzw. smart city, wprowadzanie elementów błękitno-zielonej infrastruktury);
- zmiany na rzecz ograniczania wodochłonności gospodarki – skutecznie przeciwdziałają skutkom suszy, ale także mają swój pozytywny wpływ na tworzenie gospodarki neutralnej dla klimatu.

Zatem działania adaptacyjne stosowane w przeciwdziałaniu skutkom suszy nie tylko minimalizują skutki wystąpienia suszy, ale również przyczyniają się do obniżania zagrożenia występowania tego zjawiska.

Zadania określone w Strategii, które najmocniej korelują z zapisami *Planu przeciwdziałania skutkom suszy*, to: 3.1.1.1. *Przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian klimatycznych*, 3.1.1.2. *Wspieranie rozwoju ekogospodarki*, 3.1.1.5. *Wdrażanie programu wspierającego bioretencję* oraz 3.1.2.1. *Modernizacja i rozwój infrastruktury wodno-ściekowej*.

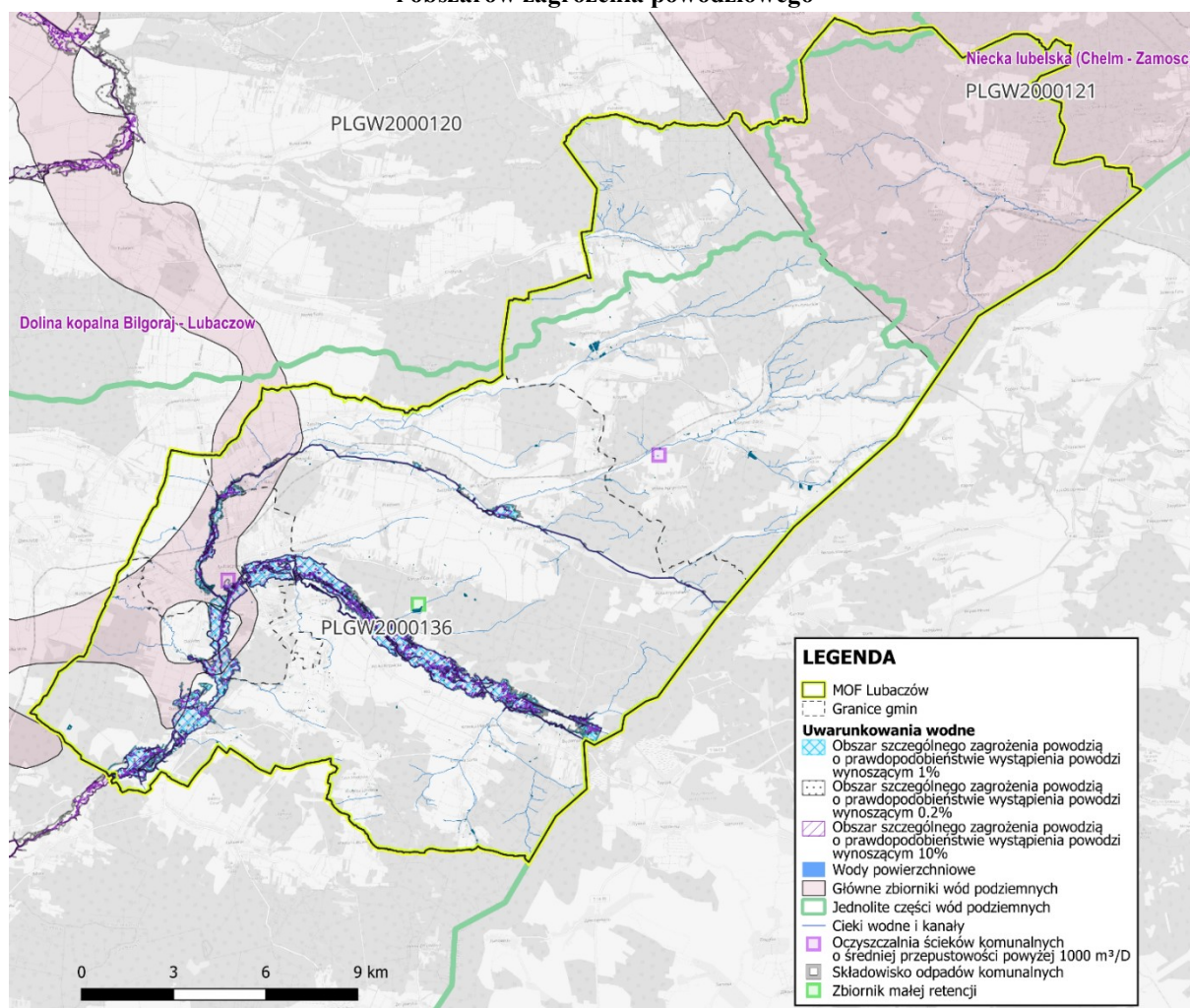
W Planie zamieszczono mapy klas zagrożenia: suszą rolniczą na terenach rolnych lub leśnych, suszą hydrologiczną, suszą hydrogeologiczną w JCWPd. Należy uznać, że na terenach gmin Lubaczów i Horyniec-Zdrój oraz Miasta Lubaczów występuje słabe zagrożenie wystąpienia suszy rolniczej, silne zagrożenie wystąpienia suszy hydrologicznej, słabe

²⁴ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie przyjęcia *Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły* (Dz. U. z 2022 r. poz. 2739).

²⁵ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia *Planu przeciwdziałania skutkom suszy* (Dz. U. z 2021 r. poz. 1615).

zagrożenie wystąpienia suszy hydrogeologicznej w JCWPd oraz na terenie ww. gmin występuje umiarkowane zagrożenie suszą łączną.

Mapa 9 Model przestrzenno-funkcjonalny – uwarunkowania: położenie gmin względem JCWPd i obszarów zagrożenia powodziowego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Bazy Danych Geologicznych i Hydroportalu
isok.gov.pl

Polityka przestrzenna oparta na zasadzie zrównoważonego rozwoju MOF Lubaczów przez właściwe przeznaczenie i użytkowanie terenu dla prawidłowego, efektywnego funkcjonowania systemu społeczno-gospodarczego obszaru, jest jednym z kluczowych wyzwań strategicznych jakie stoją przed MOF Lubaczów w najbliższych latach. Interwencja polityki przestrzennej ukierunkowana będzie na zwiększenie integracji przestrzennej, społecznej i gospodarczej, zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej, rozwój rynku pracy poprzez tworzenie atrakcyjnych terenów inwestycyjnych i promocję gospodarczą, wspomaganie przedsiębiorczości oraz rozwój funkcji gospodarczych o regionalnym, a nawet krajowym obszarze oddziaływania. Ważnym aspektem tworzenia miejsca atrakcyjnego do zamieszkania będzie rozwijanie oferty wysokiej jakości usług publicznych świadczonych na obszarze. Nie bez znaczenia jest dbałość o walory przyrodnicze i kulturowe. Należy dążyć do rozwoju turystyki i agroturystyki oraz wytwarzania lokalnie i tradycyjnymi metodami produktów rolniczych. Ważnym aspektem tworzenia miejsca atrakcyjnego do zamieszkania będzie rozwijanie oferty wysokiej jakości usług publicznych świadczonych na obszarze. Jednym z najsilniejszych atrybutów jakości życia w MOF Lubaczów jest dostępność do szeroko rozumianej infrastruktury komunalnej, w tym technicznej, dlatego też takie działania i projekty strategiczne są w niniejszej Strategii mocno akcentowane.

Ustalenia i rekomendacje dla kształtowania polityki przestrzennej MOF Lubaczów na najbliższe lata to m.in.:

- Rozwój terenów inwestycyjnych, szczególnie Parku Przemysłowego Lubaczów.
- Aktywne działania na rzecz promocji gospodarczej obszaru oraz przyciągania podmiotów gospodarczych.
- Rozbudowa oferty dla ruchu turystycznego i uzdrowiskowego na bazie walorów przyrodniczych i kulturowych.
- Rozwój zabudowy w oparciu o istniejące i projektowane ciągi komunikacyjne. Nowe inwestycje powinny być lokalizowane przede wszystkim w zasięgu terenów, na których już istnieje infrastruktura techniczna lub jest planowana do realizacji w najbliższych latach, z wyłączeniem terenów zlokalizowanych wzdłuż dróg tranzytowych, gdzie nie powinno się lokalizować zabudowy mieszkaniowej.
- Instalacja odnawialnych źródeł energii.
- Poprawa dostępności komunikacyjnej obszaru w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym.
- Zrównoważony rozwój transportu.
- Kreowanie warunków zmierzających do poprawy jakości życia lokalnej społeczności – wszystkich mieszkańców MOF Lubaczów.
- Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej przy uwzględnieniu integralności wewnętrznej obszaru, służących wzmocnieniu konkurencyjności i spójności regionu.
- Ścisłe połączenie rozwoju przestrzennego z:
 - rozbudową systemu transportu (sieć dróg publicznych, sieć dróg rowerowych, sieć transportu zbiorowego),
 - rozwojem sieci wodociągowo-kanalizacyjnej,
 - dostarczaniem energii elektrycznej i gazu,

- systemem łączności sieci internetowej.
- Eliminacja barier urbanistycznych i architektonicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami.
- Uwzględnienie przy zagospodarowaniu terenów ograniczeń związanych z położeniem na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią oraz narażonych na niebezpieczeństwo powodzi.
- Zapobieganie procesom rozpraszania zabudowy, powodującym degradację terenów otwartych i przydatnych dla rolnictwa.
- Ochrona zasobów leśnych oraz rozwój zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej.
- Rozwój funkcji sportowo-rekreacyjnej i turystycznej, w tym agroturystyki oraz lecznictwa uzdrowiskowego z zastosowaniem zasad zrównoważonego rozwoju.
- Ochrona środowiska naturalnego, w tym ochrona walorów przyrodniczych i krajobrazowych, polegająca na utrzymaniu dla przyszłych pokoleń posiadanych zasobów i odpowiednim ich gospodarowaniu, w szczególności borowiny oraz wody siarczkowo-siarkowodorowej występujących na terenie MOF Lubaczów.
- Utrzymanie w dobrym stanie występujących na terenie obszaru licznych zespołów i obiektów zabytkowych, będących świadectwem historii i tradycji.
- Zagospodarowanie przestrzenne obszaru z uwzględnieniem potrzeb związanych z obronnością i bezpieczeństwem publicznym.
- Rozwój i modernizacja infrastruktury granicznej, transportowej i logistycznej.
- Rozwijanie wspólnej polityki ekologicznej gmin poprzez podejmowanie wspólnych przedsięwzięć w zakresie ochrony wód, ziemi, powietrza i krajobrazu jako istotnego elementu rozwoju turystyki i rekreacji.
- Rozwijanie idei miast 15-minutowych, tzn. zapewnianie dostępu do podstawowych usług publicznych i komercyjnych oraz w miarę możliwości do znaczącej liczby miejsc pracy w zasięgu 15–20-minutowego dojścia pieszego od miejsca zamieszkania. Ograniczanie zabudowy w odległościach większych niż 3 km od szkół i ośrodków usługowych.
- Współpraca transgraniczna w zakresie planowania przestrzennego i społeczno-gospodarczego, realizacja i koordynacja wspólnych działań i projektów zapewniających integrację planowania w zakresie ochrony środowiska, gospodarki wodnej oraz infrastruktury transgranicznej.

Rozwój obszaru zdeterminowany jest przede wszystkim przygranicznym położeniem, które daje szansę rozwoju i kształtowania pasma wszechstronnej obsługi polsko-ukraińskiej strefy przygranicznej. Z drugiej strony uwarunkowania przyrodniczo-kulturowe, które kształtują kompleksy leśne oraz tereny rolnicze, dają możliwości rozwoju w branży turystycznej, w sektorze rolnictwa ekologicznego oraz życia w miejscach zielonych i spokojnych. Duża liczba zabytków, ukształtowanie powierzchni i liczne walory krajobrazowe oraz obecność form ochrony przyrody stanowią ogromny potencjał turystyczny. Głównym celem obszaru powinien być zatem zrównoważony rozwój poprzez budowanie atrakcyjności inwestycyjnej oraz dbałość o posiadane dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze gmin MOF.

Wskazane rekomendacje dla realizacji polityki przestrzennej MOF Lubaczów realizowane będą m.in. poprzez działania oraz projekty strategiczne wskazane w niniejszym dokumencie *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030*.

Należy pamiętać, że do instrumentów wdrażania polityki przestrzennej należy studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (SUiKZP), które jest dokumentem określającym politykę przestrzenną i kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy uwzględniające uwarunkowania (czyli czynniki i ograniczenia) rozwoju przestrzennego. Obecnie jednak następuje gruntowna reforma obowiązującego od prawie 19 lat systemu planowania przestrzennego. Nowelizacja ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym weszła w życie 24 września 2023 r. Jednym z najważniejszych rozwiązań reformy systemu planowania i zagospodarowania przestrzennego jest uchylenie przepisów upoważniających do wydawania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy – rolę studium w zakresie określenia ram polityki przestrzennej ma spełniać strategia rozwoju. Ogólny kierunek polityki przestrzennej przyjęty w strategii będzie podlegał doprecyzowaniu i przełożeniu na konkretne normy dotyczące zagospodarowania przestrzennego w planie ogólnym (schemat zagospodarowania przestrzeni), a następnie w ramach rozstrzygnięć podejmowanych w planach miejscowych i decyzjach o warunkach zabudowy.

Obowiązujące Studium Gminy Lubaczów zostało przyjęte uchwałą Nr IV/25/98 Rady Gminy Lubaczów z dnia 29 grudnia 1998 roku. Na przestrzeni lat obowiązywania Studium było sześciokrotnie zmieniane celem dostosowania jego zapisów do aktualnych potrzeb w zakresie przeznaczenia terenu. W dniu 27 lutego 2019 r. podjęto uchwałą Nr V/35/2019 Rady Gminy Lubaczów w sprawie przystąpienia do opracowania nowego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Lubaczów.

Miasto Lubaczów posiada Studium przyjęte uchwałą Nr 246/XXXIV/98 Rady Miasta Lubaczowa z dnia 26 lutego 1998 r. o przystąpieniu do sporządzenia Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego m. Lubaczowa. W dniu 28 stycznia 2021 r. podjęto przez Radę Miejską w Lubaczowie uchwałą Nr 326/XXVIII w sprawie przystąpienia do sporządzenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Lubaczowa w celu uaktualnienia jego zapisów.

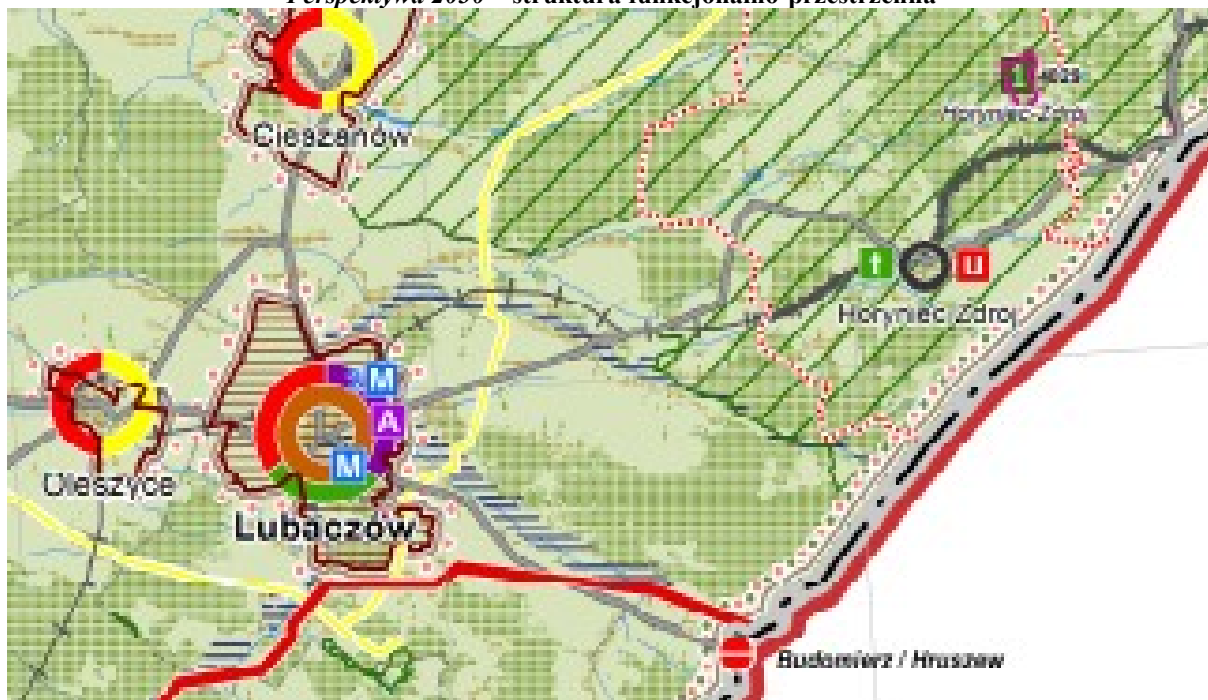
Gmina Horyniec-Zdrój posiada Studium przyjęte uchwałą Rady Gminy Horyniec-Zdrój Nr 248/XXX/02 z dnia 27 lutego 2002 r. Uchwałą Nr XXX273.2021 z dnia 29 czerwca 2021 r. przystąpiono do zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Horyniec-Zdrój. Zmiana ta obejmuje część obszaru tej miejscowości.

Podstawowym zaś narzędziem polityki przestrzennej gmin są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (MPZP). Największa powierzchnia gminy objęta MPZP jest w Gminie Lubaczów – 11,8%, w Mieście Lubaczów 8,2%, natomiast najmniejsza w Gminie Horyniec-Zdrój – 1,8%. Pokrycie planami ułatwia władzom samorządowym racjonalną politykę przestrzenną, ponieważ uniemożliwiają one realizację przypadkowych lokalizacji inwestycji, które stoją w sprzeczności z ładem przestrzennym, ale również z planami i możliwościami gmin w zakresie zapewnienia dostępu do podstawowej infrastruktury.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej przedstawia długookresową strategiczną wizję rozwoju obszaru. Wynika on z wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań, zdiagnozowanych potrzeb i potencjału obszaru z uwzględnieniem jej specyfiki i zróżnicowania. Struktura funkcjonalno-przestrzenna MOF Lubaczów została przedstawiona za pomocą map uwarunkowań oraz modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej.

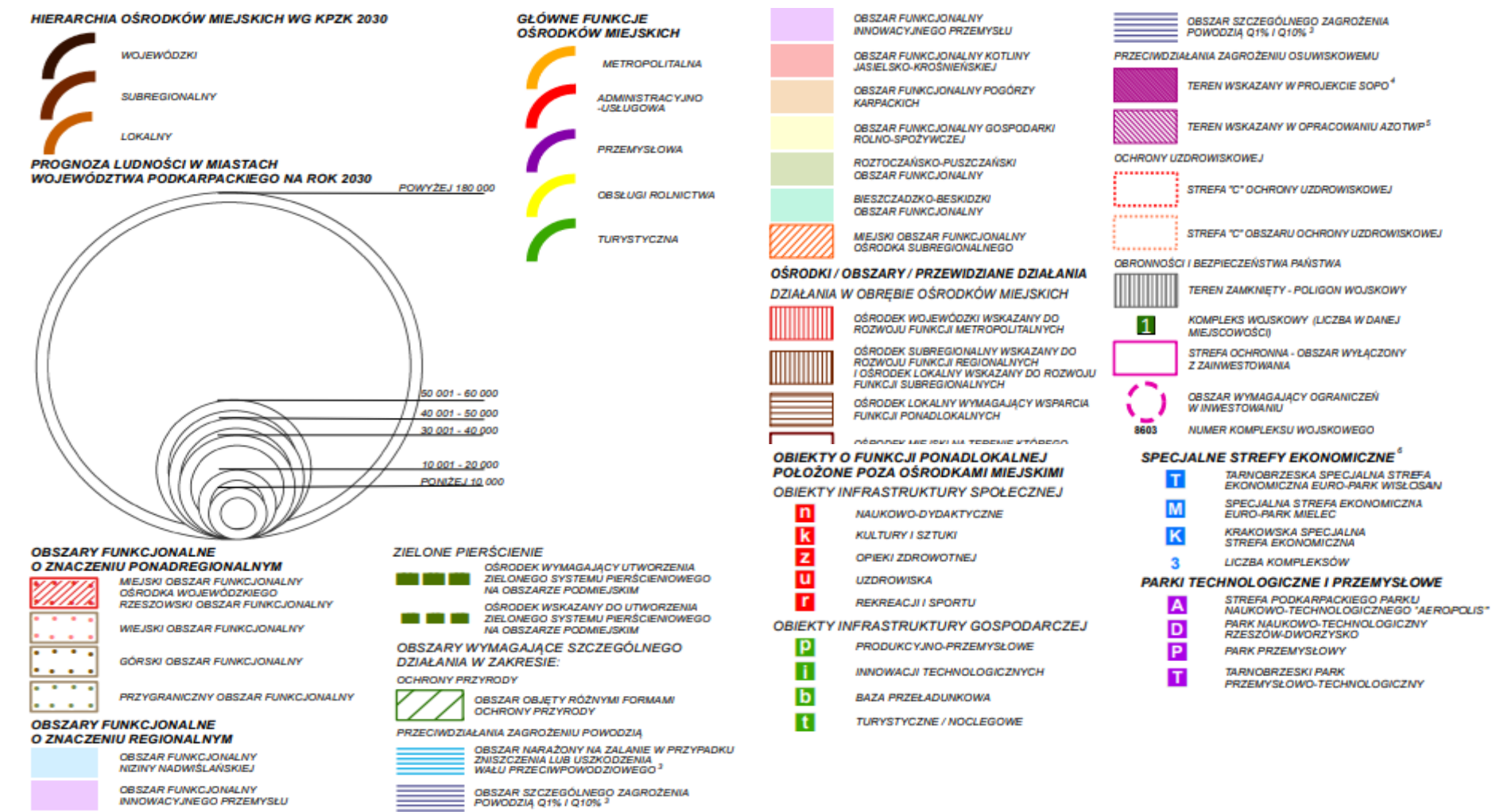
Na mapach 10–12 przedstawiono fragmenty map *Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030*: struktura funkcjonalno-przestrzenna, komunikacja i infrastruktura techniczna oraz gospodarka odpadami, wodno-ściekowa i ochrona wód. Natomiast na mapie 13 przedstawiono model struktury przestrzenno-funkcjonalnej MOF Lubaczów, która jest wynikiem wszelkiego rodzaju uwarunkowań oraz nakreśla pożądane kierunki zmian w gospodarowaniu obszarze, prowadzące do osiągnięcia zamierzonych w Strategii celów. Na mapie 14 przedstawiono przebieg istniejących, planowanych i komplementarnych ścieżek rowerowych na terenie MOF oraz powiatu lubaczowskiego.

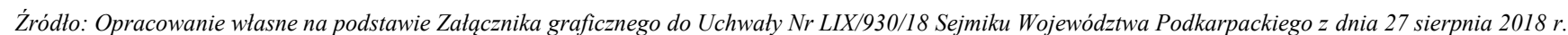
Mapa 10 Fragment mapy *Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030* – struktura funkcjonalno-przestrzenna

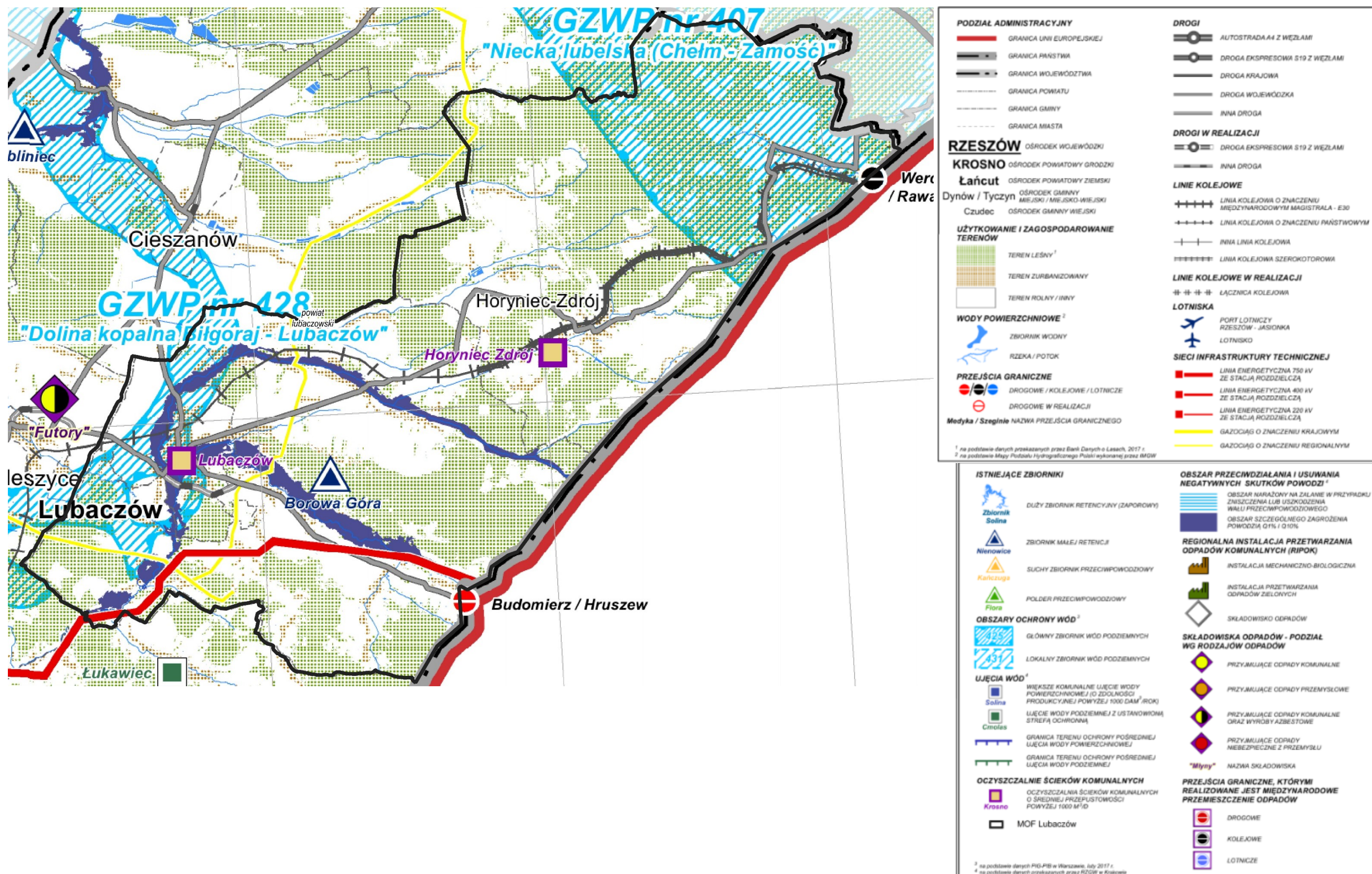
Źródło: Załącznik Nr 2 do Uchwały Nr LIX/930/18 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 27 sierpnia 2018 r.

Rysunek 1 Legenda do mapy: Fragment mapy *Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030* – struktura funkcjonalno-przestrzenna

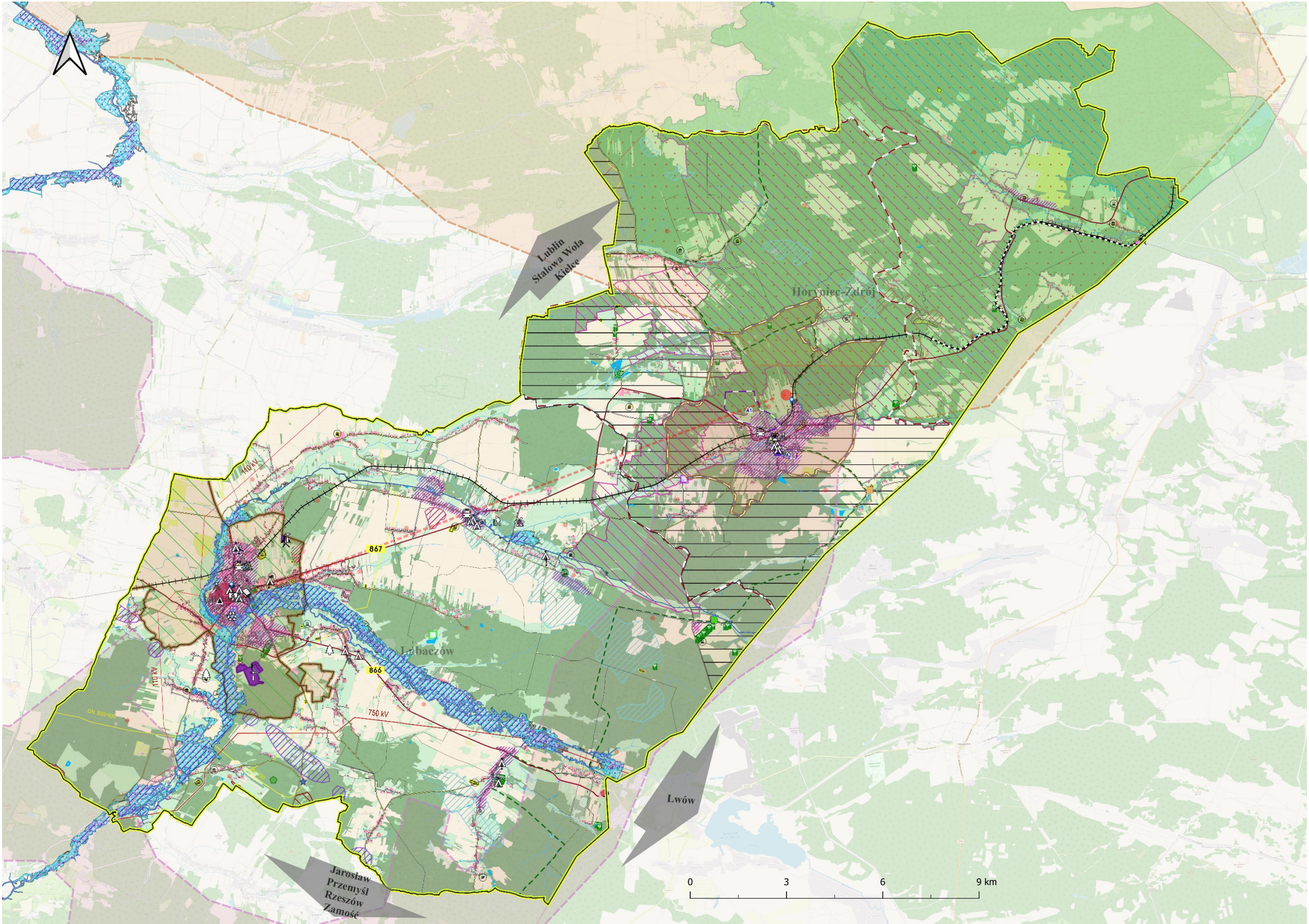

Mapa 12 Fragment mapy Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030 – gospodarka odpadami, wodno-ściekowa i ochrona wód

Źródło: Załącznik Nr 4 do Uchwały Nr LIX/930/18 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 27 sierpnia 2018 r.

Mapa 13 Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów

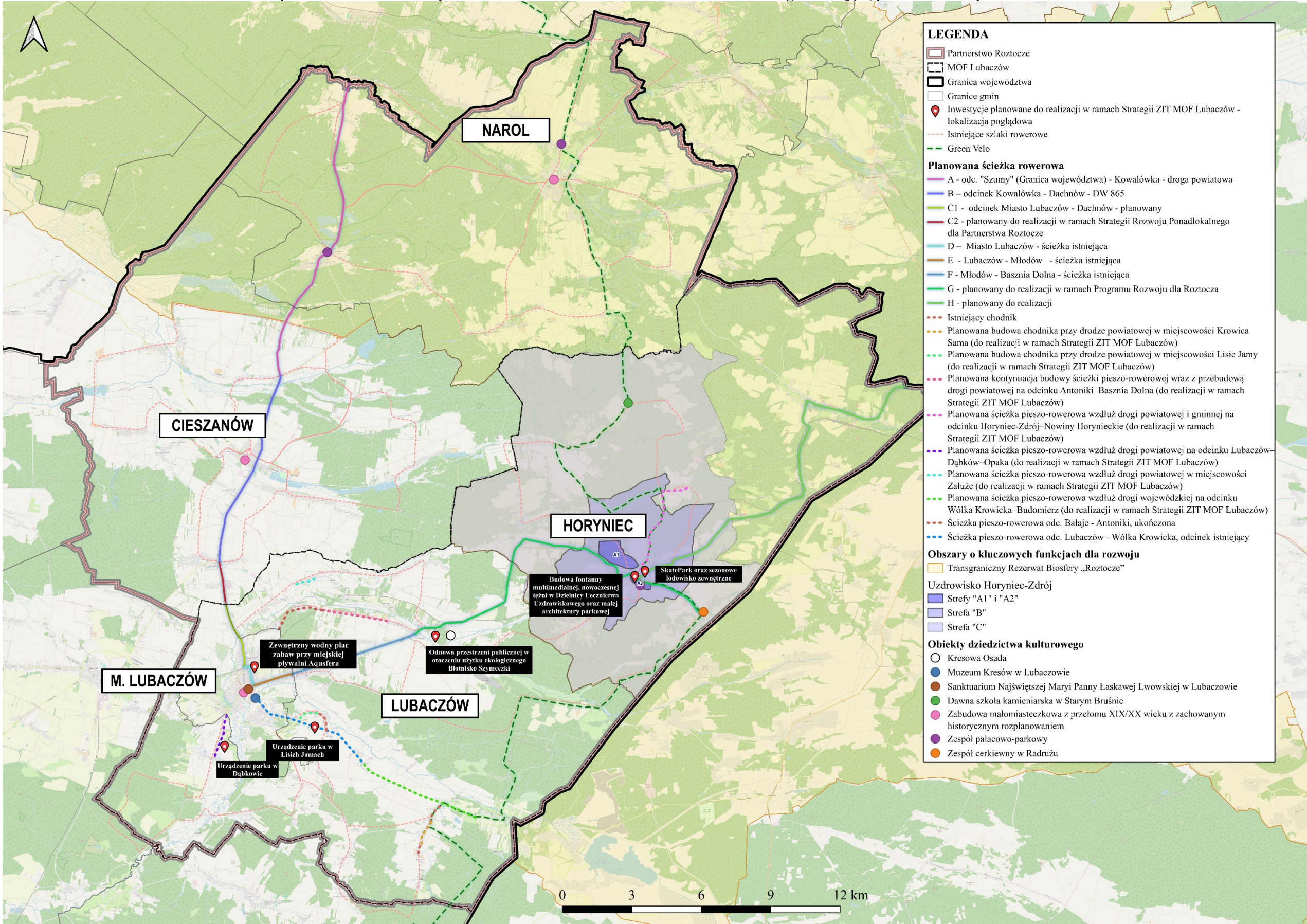

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 2 Legenda do mapy: *Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów*

Mapa 14 Sieć ścieżek rowerowych na terenie MOF Lubaczów oraz Powiatu Lubaczowskiego – istniejące, planowane i komplementarne

Źródło: Opracowanie własne

4.2. Obszary strategicznej interwencji wraz z zakresem planowanych działań

4.2.1. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa i inne ponadlokalne

Obszary Strategicznej Interwencji zostały wyróżnione poprzez integrację dwóch podejść: krajowego i regionalnego, spójnych ze *Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)* oraz *Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030*.

Wśród Obszarów Strategicznej Interwencji wskazanych na poziomie krajowym, znalazły się:

- miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze;
- obszary zagrożone trwałą marginalizacją;
- Wschodnia Polska.

Gminy MOF Lubaczów zostały zakwalifikowane do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją oraz do Wschodniej Polski.

Wschodnia część kraju w największym stopniu skupia obszary zagrożone marginalizacją, a jej województwa – lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie znajdują się w grupie regionów o zdecydowanie niższym poziomie konkurencyjności w porównaniu do średniej w Unii Europejskiej (rysunek 3).

MOF Lubaczów z uwagi na położenie w województwie podkarpackim wpisuje się w OSI Wschodnia Polska, wskazanym na poziomie krajowym.

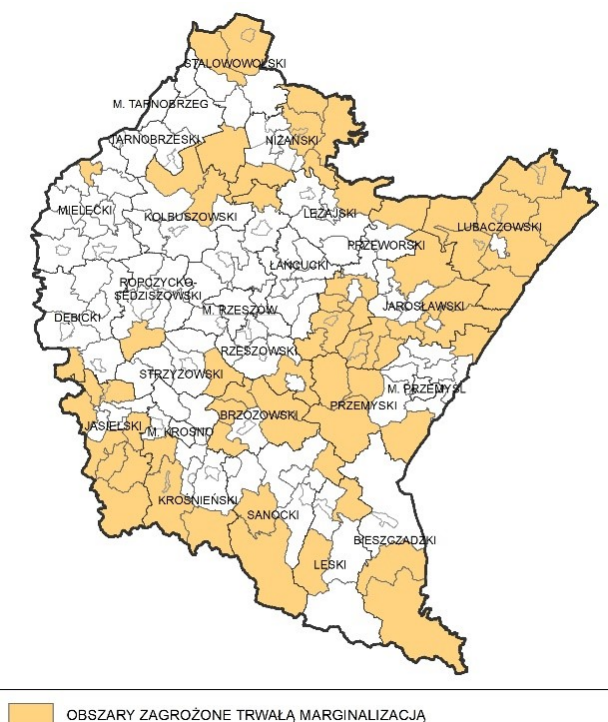
Rysunek 3 Terytorialny zasięg OSI Wschodnia Polska

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030

Obszarami największej koncentracji problemów rozwojowych i w największym stopniu zagrożonymi trwałą marginalizacją są skupiska gmin wiejskich i powiązanych z nimi funkcjonalnie małych miast. Obszary te cechują się peryferyjnym położeniem poza obszarami największych aglomeracji i słabą dostępnością transportową. Na rysunku 4 przedstawiono obszary zagrożone trwałą marginalizacją, do których zostały zaliczone gminy Lubaczów i Horyniec-Zdrój.

Rysunek 4 Obszary zagrożone trwałą marginalizacją

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030

Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030 wyznacza następujące obszary strategicznej interwencji w województwie:

- subregionalne bieguny wzrostu i miejskie obszary funkcjonalne;
- miasta powiatowe i małe;
- Rzeszów i Rzeszowski Obszar Funkcjonalny;
- obszary wiejskie;
- obszary zagrożone trwałą marginalizacją w województwie;
- obszar Bieszczad;
- obszar gmin „Błękitnego Sanu”.

Gminy MOF Lubaczów zostały zaliczone do następujących obszarów strategicznej interwencji w województwie: subregionalne bieguny wzrostu i miejskie obszary funkcjonalne, miasta powiatowe i małe, obszary wiejskie oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją w województwie.

Gminy MOF Lubaczów wpisują się w następujące priorytety regionalnych OSI:

- 7.1. Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego;
- 7.3. Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju;
- 7.4. Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku.

Priorytet 7.1. Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego, w tym cztery kierunki działań, w które wpisują się gminy MOF Lubaczów:

7.1.1. Wzmocnienie roli biegunów wzrostu w świadczeniu usług publicznych oraz usług wyższego rzędu, a w szczególności wzmacnianie potencjałów wyróżniających je w skali krajowej

Zakładane działania:

- umocnienie pozycji biegunów wzrostu w oparciu o ich potencjał w celu podniesienia ich pozycji w hierarchii ośrodków rozwoju na poziomie regionu i kraju;
- podejmowanie działań przeciwdziałających pogarszaniu się sytuacji społeczno-ekonomicznej w sytuacji ewentualnego zastoju gospodarczego wynikającego z uwarunkowań kryzysowych, w tym epidemii COVID-19 w 2020 r.;
- wzmocnienie rdzeni biegunów wzrostu w zakresie realizowanych funkcji miastotwórczych;
- zachowanie policentrycznej struktury osadniczej umożliwiającej rozpowszechnianie efektów działań rozwojowych na obszar całego województwa;
- wsparcie biegunów wzrostu w zakresie wykorzystania potencjałów endogenicznych;
- kreowanie nowych regionalnych biegunów wzrostu;
- tworzenie układów multipolarnych uwzględniających rozprzestrzenianie się procesów rozwojowych ponad granicami administracyjnymi;
- rozwój kapitału ludzkiego poprzez poprawę jakości edukacji oraz zróżnicowanie oferty edukacyjnej i popularyzującą naukę z wykorzystaniem innowacji;
- rozwój usług publicznych i podniesienie ich jakości, m.in. w zakresie ochrony zdrowia i bezpieczeństwa publicznego;
- poprawa ładu przestrzennego obszaru poprzez integrację planowania przestrzennego;

- poszerzenie oferty kulturalnej i zwiększenie udziału mieszkańców w życiu kulturalnym regionu;
- wykorzystanie potencjału turystycznego ośrodków poprzez kreowanie różnorodnych produktów turystycznych;
- wsparcie uczelni oraz szkół poprzez włączanie ich w lokalne i regionalne programy promocji, a także uwzględnienie ich funkcjonowania w ofertach inwestycyjnych.

7.1.2. Rozwój potencjału gospodarczego miast, ze szczególnym uwzględnieniem biegunów wzrostu wraz z rozprzestrzenianiem trendów rozwojowych na otaczające je obszary funkcjonalne oraz wiejskie

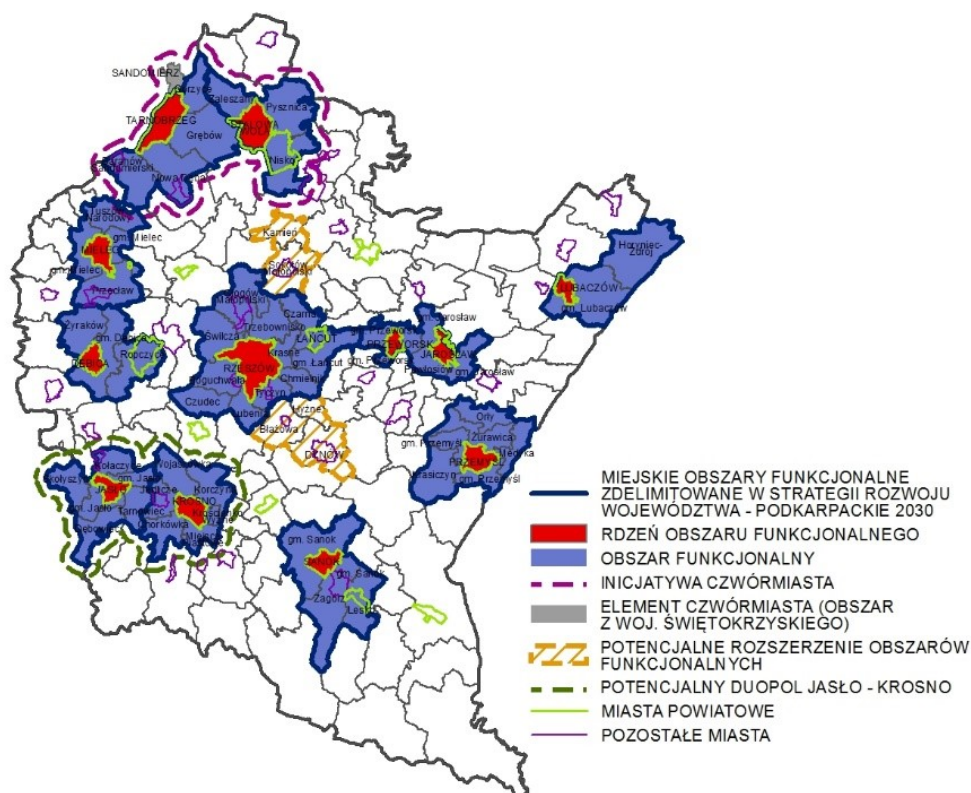
Potencjał gospodarczy ośrodków miejskich (rysunek 5) jako biegunów wzrostu uzależniony jest m.in.: od zakresu realizowanych usług publicznych, jakości systemu nauki i oświaty, poziomu rozwoju gospodarczego w tym rynku pracy, dostępności komunikacyjnej oraz atrakcyjności oferty inwestycyjnej, oddziaływania rdzenia na obszary funkcjonalne i wiejskie. Potencjał gospodarczy biegunów wzrostu uzależniony jest również od ich zasobów endogenicznych. W *Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030* wskazano gminy Lubaczów i Horyniec-Zdrój oraz Miasto Lubaczów jako MOF Lubaczów. W związku z tym w dniu 21 grudnia 2021 r. zawarto Porozumienie celem realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów. Miasto Lubaczów jako ośrodek ponadlokalnych funkcji gospodarczych posiada potencjał do obsługi potrzeb północno-wschodniej części województwa oraz potencjał w zakresie obsługi ruchu turystycznego Roztocza. Wspierać należy sektor małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych. Miasto Lubaczów posiada potencjał do generowania powiązań gospodarczych z Ukrainą, warunki do rozwoju turystyki uzdrowiskowej, kulturowej oraz tranzytowej, a także dla utworzenia lotniska umożliwiającego rozwój modelarstwa lotniczego w województwie. Dla obszaru Roztocza przewiduje się opracowanie i wdrożenie programu rozwoju wspólnie z Województwem Lubelskim.

Do głównych zadań miejskich obszarów funkcjonalnych będzie należeć między innymi:

- wzmacnianie sieci ciężarów grawitacyjnych miast regionu stanowiących szansę do stworzenia sieci stymulowania przepływu procesów rozwojowych;
- rozwój obszarów dla potencjalnych inwestorów pod kątem możliwości rozwoju stref działalności gospodarczej;
- wspieranie rozwoju strefy działalności gospodarczej w kierunku powstawania i efektywnego funkcjonowania przedsiębiorstw wraz z oddziaływaniem na obszary wiejskie;
- kreowanie nowych miejsc pracy oraz zwiększenie wartości PKB poprzez rozwój sektora usług i przedsiębiorstw;
- dywersyfikacja gospodarki biegunów wzrostu i ich obszarów funkcjonalnych celem wzmocnienia funkcji gospodarczej, ze szczególnym uwzględnieniem możliwego okresu regresu gospodarczego w wymiarze ponadregionalnym;
- zniwelowanie istniejących barier transgranicznych i zacieśnienie współpracy gospodarczej z przedsiębiorstwami z Ukrainy i Słowacji;
- wprowadzenie w ośrodkach miejskich rozwiązań wpisujących się w ideę *Smart City*;

- kształtowanie miejskich terenów zieleni w nawiązaniu do idei: „zielone miasta”;
- wsparcie rozwoju biegunów wzrostu z wykorzystaniem ich potencjału turystycznego i rekreacyjnego.

Rysunek 5 Miejskie obszary funkcjonalne

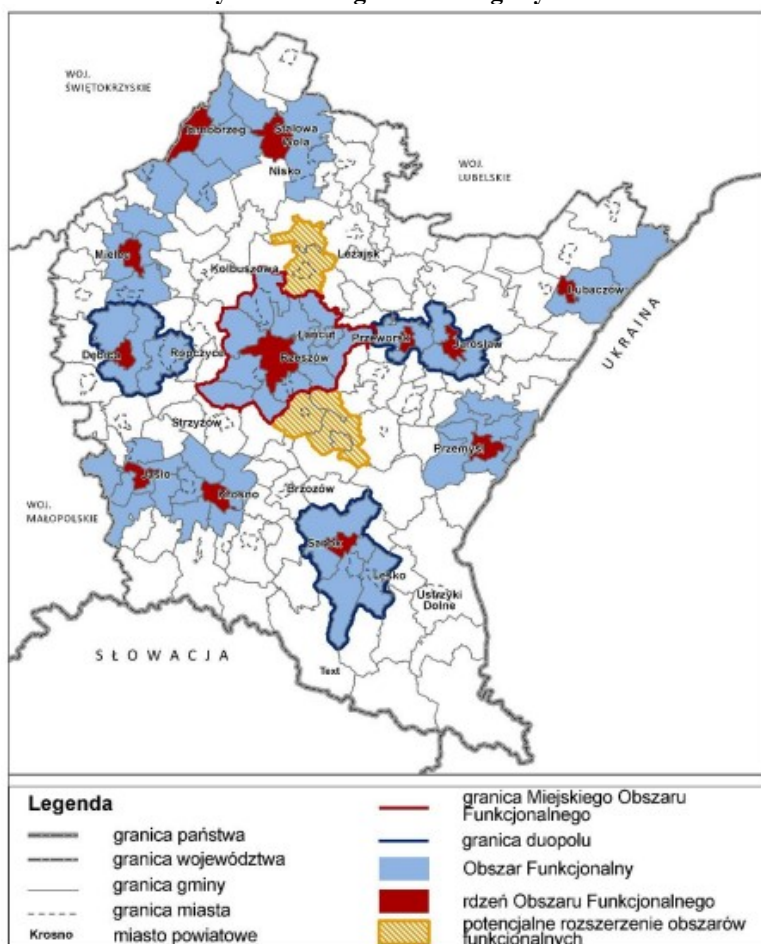
Źródło: Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030

7.1.3. Rozwój powiązań komunikacyjnych wewnątrz obszarów funkcjonalnych biegunów wzrostu

Inwestycje infrastrukturalne należy ukierunkować na zapewnienie efektywnego i bezpiecznego procesu przemieszczania się z uwzględnieniem zachowania ładu przestrzennego. Do zakładanych działań na tym obszarze należy także między innymi:

- zwiększenie spójności terytorialnej obszarów funkcjonalnych poprzez budowę, rozbudowę oraz modernizację infrastruktury kolejowej;
- podniesienie bezpieczeństwa komunikacyjnego poprzez budowę obwodnic i odciążenie centrów miast od przeciążeń wynikających z transportu indywidualnego i komunikacji publicznej;
- modernizacja i rozwój infrastruktury dróg lokalnych w celu zwiększenia spójności obszarów funkcjonalnych miast;
- rozwój transportu publicznego, w tym poprzez modernizację i rozwój infrastruktury w celu efektywniejszego przemieszczania się wewnątrz obszarów funkcjonalnych oraz między nimi;
- wspieranie systemu zrównoważonego transportu wraz z węzłami intermodalnymi typu P&R, B&R;
- rozwój zintegrowanej sieci ścieżek rowerowych, tras rowerowych jako alternatywy dla przemieszczania się na krótkich odcinkach oraz służących rekreacji.

Rysunek 6 Regionalne bieguny wzrostu

Źródło: Załącznik nr 1 do Funduszy Europejskich dla Podkarpacia 2021–2027 Obszary Strategicznej Interwencji

7.1.4. Rozwój miast powiatowych i mniejszych

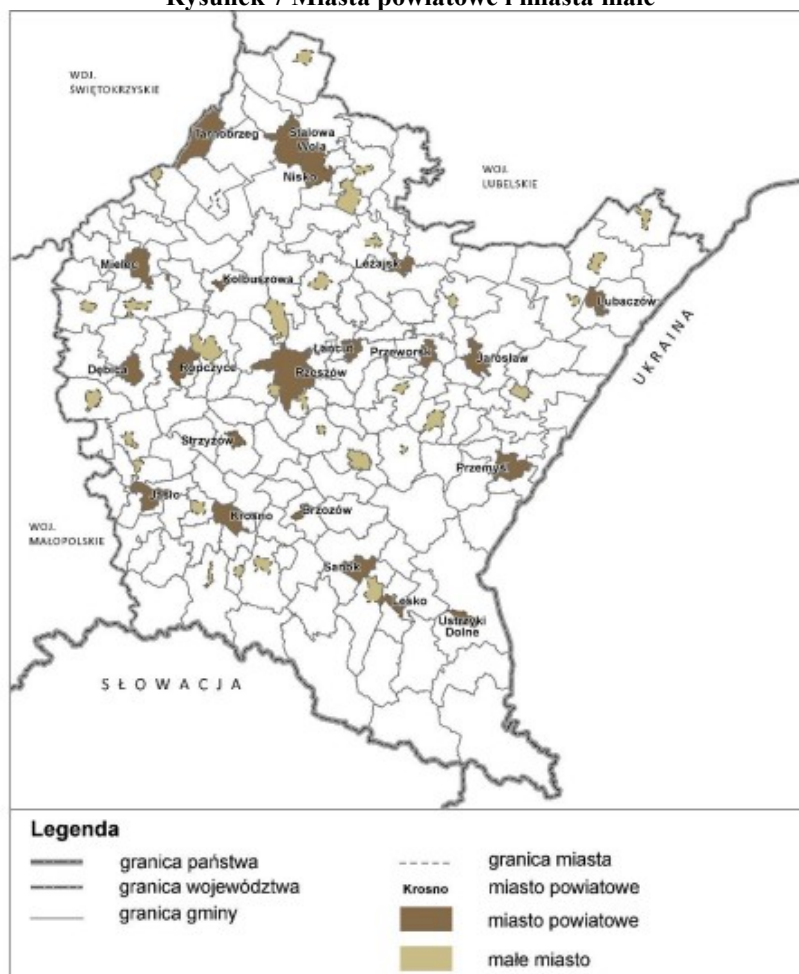
Działania w tym obszarze zostaną nakierowane na wzmacnianie potencjału tych miast i ich roli w strukturze osadniczej m.in.: poprzez wsparcie w tworzeniu stabilnych podstaw rozwoju, wzrost aktywności gospodarczej i przedsiębiorczej, przemodelowanie rynku pracy (wzrost zatrudnienia), stymulowanie aktywności i zdobywania kompetencji przez społeczność lokalną oraz skuteczne budowanie partnerstw.

Zakładane działania:

- poprawa i rozwój warunków prowadzących do dynamizacji przedsiębiorczości w oparciu o potencjalne specjalizacje gospodarcze ośrodka miejskiego;
- wzmacnianie powiązań funkcjonalnych w celu przywrócenia roli ośrodka w układzie osadniczym;
- zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców poprzez rozwój kompetencji zawodowych;
- modernizacja przestrzeni miejskiej umożliwiającej wykorzystanie potencjałów i zasobów miast, w tym turystycznych i wypoczynkowo-rekreacyjnych;
- poprawa jakości życia mieszkańców poprzez wzrost dostępu do usług publicznych;

- rozwój kapitału społecznego i wzmocnienie tożsamości regionalnej poprzez zaangażowanie mieszkańców w procesy rozwojowe;
- poprawa jakości zarządzania poprzez współpracę z innymi samorządami terytorialnymi;
- podejmowanie działań w zakresie ochrony przyrody i poprawy stanu środowiska;
- poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie niskiej emisji oraz związanego z nim zjawiska smogu;
- kreowanie instrumentów przyciągających do osiedlania się w miastach, w szczególności osób młodych i wykształconych;
- wykorzystanie możliwości programowych i finansowych UE w obszarze polityki miejskiej;
- dostosowanie sieci usług i zagospodarowania przestrzennego do zmian demograficznych;
- niwelowanie barier transportowych poprzez rozwój systemów transportu zbiorowego pomiędzy ośrodkami miejskimi a sąsiednimi obszarami wiejskimi oraz innymi ważnymi ośrodkami miejskimi;
- rozwój zintegrowanej sieci ścieżek rowerowych, tras rowerowych jako alternatywy dla przemieszczania się.

Rysunek 7 Miasta powiatowe i miasta male

Źródło: Załącznik nr 1 do Funduszy Europejskich dla Podkarpacia 2021–2027 Obszary Strategicznej Interwencji

Priorytet 7.3. Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju – przewidziano trzy kierunki działań, w jeden z nich wpisują się gminy MOF Lubaczów:

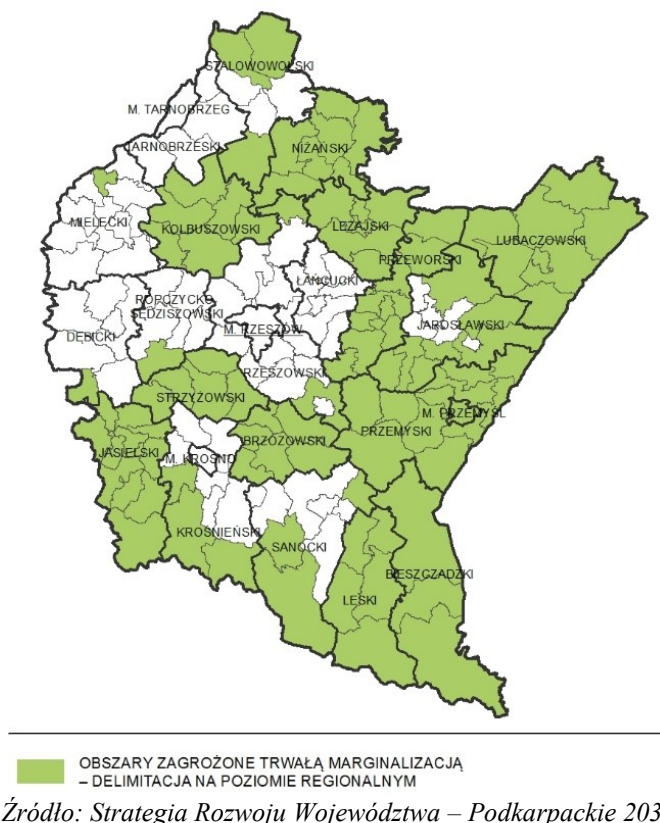
7.3.1. Wzmocnienie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją w województwie

Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście zrównoważonego rozwoju to obszary wiejskie oraz miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze. Są one wewnątrznie bardzo zróżnicowane pod względem sytuacji społeczno-gospodarczej i dotyczących ich problemów. Główne bariery i problemy tych obszarów są jednak najczęściej związane z nieefektywną gospodarką i słabo funkcjonującym rynkiem pracy oraz problemami demograficznymi. Na tych obszarach identyfikuje się relatywnie niski poziom wykształcenia i kwalifikacji zawodowych mieszkańców, niską mobilność zawodową, a tym samym niski poziom atrakcyjności inwestycyjnej. Obszary te borykają się z niekorzystną sytuacją demograficzną (starzenie się społeczeństwa, odpływ młodych i lepiej wykształconych osób, wyludnienie).

Wzmocnienie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją w województwie będzie możliwe poprzez następujące działania:

- rozwój sektora inwestycji prywatnych w oparciu o lokalne zasoby;
- aktywizację lokalnych inicjatyw gospodarczych i społecznych poprzez wykorzystanie potencjału podmiotów publicznych, prywatnych, organizacji pozarządowych i mieszkańców;
- poprawę atrakcyjności inwestycyjnej poprzez zapewnienie przygotowanych terenów inwestycyjnych;
- pobudzanie procesów rozwojowych poprzez zapewnienie lepszej dostępności komunikacyjnej na zewnątrz, w tym rozwój infrastruktury drogowej łączącej się z węzłami sieci dróg szybkiego ruchu oraz infrastruktury kolejowej;
- włączenie komunikacyjne obszarów o utrudnionej dostępności;
- dostosowanie infrastruktury technicznej (energetycznej, telekomunikacyjnej, wodno-kanalizacyjnej) i społecznej, warunkującej rozwój gospodarczy i wyższą jakość życia mieszkańców;
- wzmocnienie roli instytucji publicznych jako inicjatora nawiązywania partnerstw, współpracy z innymi instytucjami publicznymi, społeczeństwem i innymi interesariuszami na rzecz rozwoju regionu;
- ograniczenie skutków peryferyjnego położenia obszarów przygranicznych poprzez wielopłaszczyznowe wykorzystanie potencjału współpracy transgranicznej;
- intensyfikację działań w zakresie ochrony i poprawy stanu środowiska przyrodniczego.

Rysunek 8 Obszary zagrożone trwałą marginalizacją – poziom regionalny

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030

Priorytet 7.4. Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku – przewidziano cztery kierunki działań, w które wpisują się gminy MOF Lubaczów (z wyłączeniem miasta):

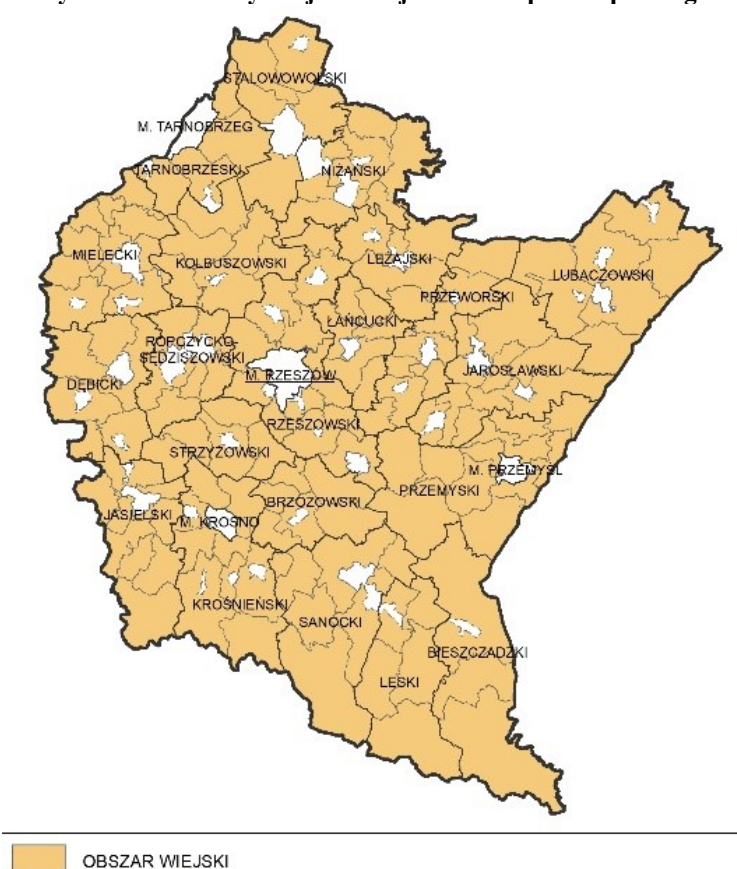
7.4.1. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich poprzez rozwój infrastruktury technicznej

Ideą tego obszaru jest wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich będzie prowadzony poprzez rozwój infrastruktury technicznej. Obszary wiejskie dotyka zjawisko postępującej marginalizacji i niskiego poziomu jakości życia, dlatego też ważną kwestią przeciwdziałającą tym trendom jest rozwój infrastruktury, w szczególności: wodno-kanalizacyjnej, energetycznej, teleinformatycznej oraz transportowej. Działania należy tak kierować, aby dawały możliwość rozwoju gospodarki i przedsiębiorczości, w tym powstawania miejsc pracy w sektorach pozarolniczych, dostępność do usług publicznych, przekwalifikowanie zawodowe oraz mobilność przestrzenną przy zachowaniu walorów środowiska przyrodniczego. Realizacja wyzwań regionalnych pozwoli na wielokierunkowy i zrównoważony rozwój obszarów wiejskich.

Zakładane działania:

- poprawa dostępności komunikacyjnej obszarów wiejskich w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym, w tym w relacji do najbliższego regionalnego bieguna wzrostu;
- zwiększenie dostępności cyfrowej poprzez rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej;
- modernizacja i rozbudowa energetycznych linii przesyłowych jako podniesienie komfortu życia i bezpieczeństwa mieszkańców;
- rozwój i poprawa dostępności do infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej i ściekowej;
- poprawa zarządzania sektorem gospodarki odpadami;
- tworzenie korzystnych warunków w tym kompleksowej infrastruktury technicznej dla rozwoju przedsiębiorczości.

Rysunek 9 Obszary wiejskie województwa podkarpackiego

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030

7.4.2. Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich

Ważną kwestią na tych obszarach jest także rozwój przedsiębiorczości. Rozwój obszarów wiejskich należy oprzeć na wykorzystaniu zróżnicowanych potencjałów rozwojowych, wzmocnieniu sektora rolnictwa, jak również pozarolniczych specjalizacji gospodarczych. Strategicznym działaniem jest również aktywizowanie społeczności do podejmowania działalności gospodarczej wykorzystującej endogeniczne zasoby obszaru jako elementu konkurencyjności i zwiększenia dochodów ludności.

Zakładane działania:

- promowanie lokalnych zasobów (produktów tradycyjnych, regionalnych, ekologicznych) w celu powstawania alternatywnych źródeł dochodów;
- aktywizacja lokalnych społeczności ukierunkowana na rozwój przedsiębiorczości jako element wzrostu dochodów ludności wiejskiej;
- kreowanie postaw przedsiębiorczych i lokalnych inicjatorów działalności gospodarczej;
- wspieranie i profilowanie specjalizacji regionalno-lokalnej oraz centrów produkcyjno-usługowych;
- ukierunkowanie na dywersyfikację specjalizacji w celu podniesienia towarowości gospodarstw rolniczych;
- rozwój funkcji turystycznych, kompleksowo wykorzystujących lokalne zasoby i specjalizacje.

7.4.3. Integracja i aktywizacja społeczności wiejskiej w aspekcie społecznym i kulturowym

W *Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030* wzięto pod uwagę w kwestii obszarów wiejskich także integrację i aktywizację społeczności wiejskiej w aspekcie społecznym i kulturowym. Rozwój obszarów wiejskich powinien opierać się na wielokierunkowej aktywizacji społeczności lokalnej. Grupy społeczne powinny także współuczestniczyć w zarządzaniu lokalnymi zasobami. Istotne jest również oddolne zaangażowanie się społeczności w partnerstwa regionalne i ponadregionalne, a nawet międzynarodowe.

Zakładane działania:

- wsparcie mieszkańców w realizacji działań wynikających z lokalnych dokumentów strategicznych mających na celu wzmocnienie tożsamości regionalnej;
- podejmowanie współpracy na rzecz integracji społeczności lokalnej w planowaniu wspólnych działań i podejmowaniu wyzwań rozwojowych;
- poszerzenie i wzbogacenie oferty kulturalnej i usług czasu wolnego opartych na lokalnych zasobach, przyczyniające się do zwiększenia poczucia tożsamości mieszkańców obszarów wiejskich, integracji społecznej i aktywizacji, szczególnie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- promocja lokalnej twórczości kulturalnej, rzemieślniczej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa, przyczyniającej się do wykreowania produktów charakterystycznych dla poszczególnych miejscowości w oparciu o istniejące zasoby;
- promocja regionalnych specjalizacji w rolnictwie, jego otoczeniu i rybactwie (winiarstwo, pszczelarstwo itp. oraz usługi socjalne i rzemiosło, handel, przetwórstwo produktów rolnych, rękodzieło itp.);
- upowszechnianie dobrych praktyk przez społeczność lokalną na płaszczyźnie międzyregionalnej i międzynarodowej;
- wzmocnienie powiązań funkcjonalnych obszarów wiejskich z lokalnymi ośrodkami osadniczymi.

7.4.4. Racjonalizacja przestrzeni wiejskiej

Gospodarka przestrzenna obszarów wiejskich powinna być określona w opracowaniach urbanistycznych, aby zapewnić racjonalne wykorzystanie przestrzeni i zasobów endogenicznych, przy zachowaniu walorów krajobrazowych i przyrodniczych. Należy również dążyć do zachowania zgodności z dokumentami planistycznymi sporządzanymi dla obszarów sąsiednich.

Zakładane działania:

- dostosowanie przestrzeni wiejskiej do potrzeb gospodarczych i społecznych mieszkańców;
- efektywne wykorzystanie przestrzeni poprzez rozwój funkcji rekreacyjnej, sportowej i społeczno-kulturalnej obejmującej budowę i adekwatne wyposażenie obiektów;
- wykorzystanie potencjału uzdrowiskowego w projektowaniu przestrzeni wiejskiej;
- poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni wiejskiej uzyskana poprzez wspieranie projektów mających na celu urządzenie i porządkowanie terenów zielonych, parków lub innych miejsc wypoczynku;
- budowa oraz modernizacja infrastruktury wspierającej rozwój funkcji kulturowo-społecznych na terenach wiejskich;
- racjonalne wykorzystanie przestrzeni produkcyjnej i osadniczej dzięki wspieraniu działań scaleniowych i zagospodarowania poscaleniowego.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030 obszarami funkcjonalnymi o znaczeniu ponadregionalnym są:

- miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego – Rzeszowski Obszar Funkcjonalny;
- Wiejski Obszar Funkcjonalny;
- obszar funkcjonalny szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej tj. Górski Obszar Funkcjonalny;
- Przygraniczny Obszar Funkcjonalny.

Gminy MOF Lubaczów zostały zaliczone do obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym, takich jak: Wiejski Obszar Funkcjonalny wymagający wsparcia procesów rozwojowych (z wyłączeniem miasta) oraz Przygraniczny Obszar Funkcjonalny (POF).

Wiejski Obszar Funkcjonalny wymagający wsparcia procesów rozwojowych obejmuje gminy wiejskie i miejsko-wiejskie położone poza Wiejskim Obszarem Funkcjonalnym uczestniczącym w procesach rozwojowych. Zajmuje powierzchnię 8 247 km², co stanowi 46,3% powierzchni obszaru województwa podkarpackiego i 49,5% Wiejskiego Obszaru Funkcjonalnego. Priorytetem rozwojowym obszaru jest stwarzanie warunków do poprawy jakości życia mieszkańców. Podstawową funkcją obszaru jest funkcja rolnicza, natomiast do funkcji towarzyszących należą: turystyczno-rekreacyjna oraz uzdrowiskowa.

Wiodące kierunki zagospodarowania:

- rozwój rolnictwa ekologicznego opartego na gospodarstwach rodzinnych;
- rozwój działalności gospodarczej związanej z gospodarką rolną i turystyką;
- rozwój kapitału ludzkiego oraz wzrost poziomu życia mieszkańców;

- wzmocnienie powiązań funkcjonalnych obszarów wiejskich z lokalnymi ośrodkami osadniczymi;
- poprawa dostępności komunikacyjnej obszaru w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym;
- ochrona terenów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych;
- racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego;
- rozwój turystyki, w tym agroturystyki, funkcji sportowo-rekreacyjnych i uzdrowiskowych;
- rozwój infrastruktury technicznej i transportowej.

Zasady i warunki zagospodarowania:

- rozwój bazy usług publicznych;
- zapobieganie procesom rozpraszania zabudowy powodującym degradację terenów otwartych i przydatnych dla rolnictwa;
- ochrona zasobów leśnych oraz rozwój zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej;
- poprawa wyposażenia obszaru w infrastrukturę techniczną i transportową;
- rozwój funkcji sportowo-rekreacyjnej i turystycznej, w tym agroturystyki oraz leczenia uzdrowiskowego z zastosowaniem zasad zrównoważonego rozwoju.

W województwie podkarpackim Przygraniczny Obszar Funkcjonalny obejmuje 68 gmin. Wyznaczony Przygraniczny Obszar Funkcjonalny zawiera strefę nadgraniczną, obejmującą 34 gminy w 9 powiatach, w tym 3 miasta: Przemyśl, Lubaczów i Radymno, 8 gmin miejsko-wiejskich i 23 gminy wiejskie. Priorytetem rozwojowym obszaru jest rozwój usług o charakterze dystrybucyjnym i logistycznym, z uwzględnieniem potrzeb związanych z obronnością i bezpieczeństwem państwa.

Do wiodących kierunków zagospodarowania POF należą:

- poprawa dostępności komunikacyjnej w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym;
- wzmocnienie funkcjonalne ośrodków miejskich;
- rozwój gospodarki rolnej i leśnej;
- rozwój funkcji turystycznej w dostosowaniu do zasad ochrony obszarów cennych przyrodniczo i kulturowo;
- rozwój infrastruktury technicznej i transportowej.

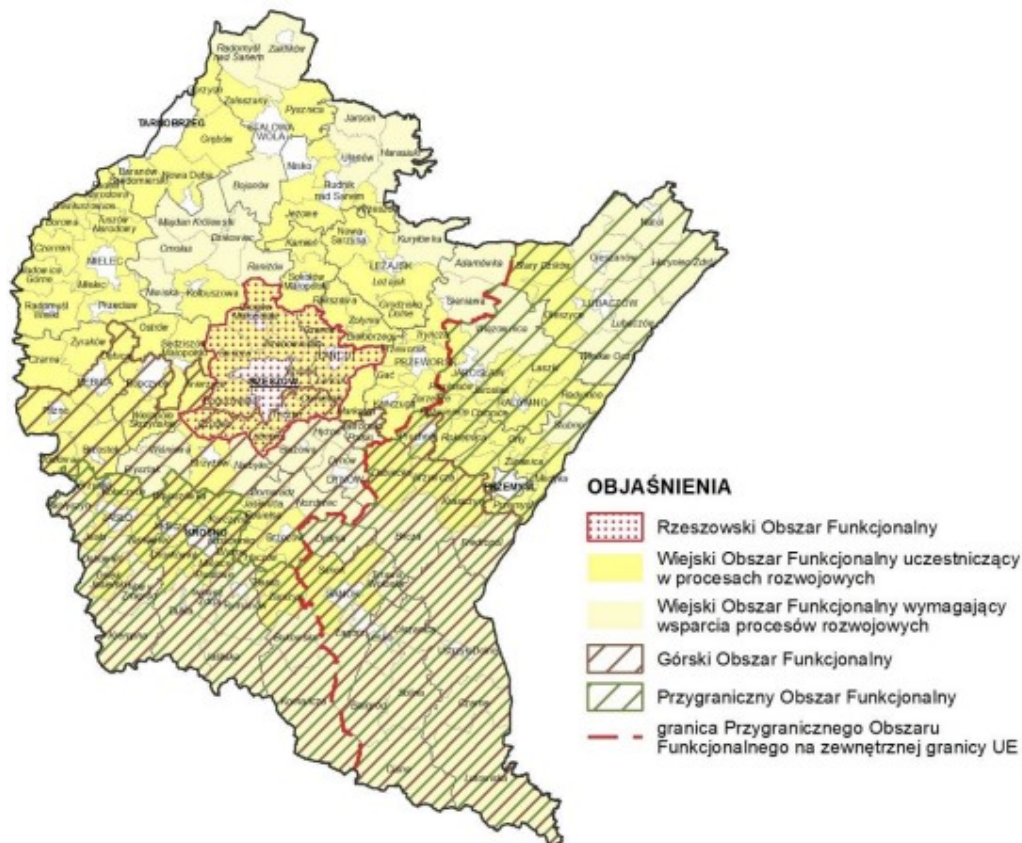
Zasady i warunki zagospodarowania:

- zagospodarowanie przestrzenne obszaru z uwzględnieniem potrzeb związanych z obronnością i bezpieczeństwem publicznym;
- rozwój i modernizacja infrastruktury granicznej, transportowej i logistycznej;
- integrowanie systemów komunikacyjnych i usprawnienie powiązań transportowych;
- wspieranie rozwoju nowych funkcji, zwiększających zakres świadczonych usług o charakterze ponadlokalnym, w tym logistycznych;
- poprawa dostępu do usług publicznych zlokalizowanych w miastach i na obszarach wiejskich;

- współpraca transgraniczna w zakresie planowania przestrzennego i społeczno-gospodarczego, realizacja i koordynacja wspólnych działań i projektów, zapewniających integrację planowania w zakresie ochrony środowiska, gospodarki wodnej oraz infrastruktury transgranicznej;
- poprawa wyposażenia obszaru w infrastrukturę techniczną i transportową.

Na rysunku 10 przedstawiono obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym wyznaczone w *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030*.

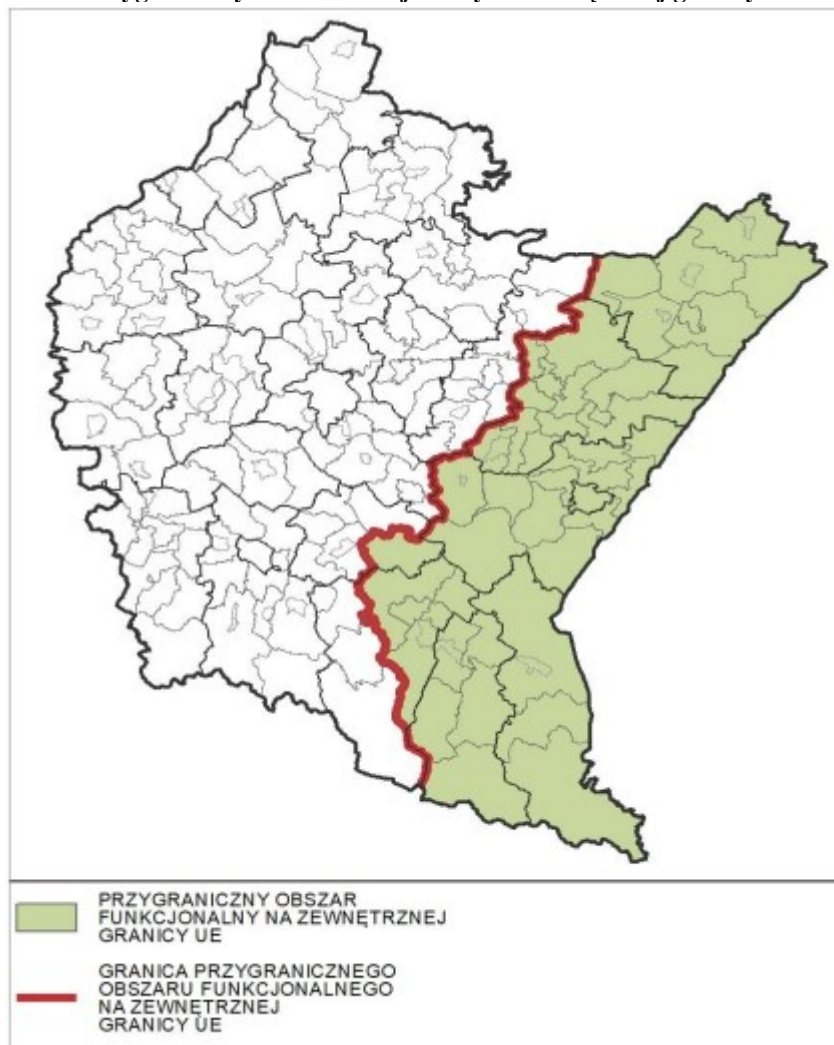
Rysunek 10 Obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030

Dodatkowo powstała inicjatywa terytorialna *Przygraniczny obszar funkcjonalny na zewnętrznej granicy UE z Ukrainą* (rysunek 11). Obszar ten obejmuje 43 gminy, jego powierzchnia wynosi 6 043 km², co stanowi 34% powierzchni województwa, a zamieszkuje go około 421 tys. osób, co stanowi 20% populacji województwa.

Rysunek 11 Przygraniczny obszar funkcjonalny na zewnętrznej granicy UE z Ukrainą

Źródło: Załącznik nr 1 do Funduszy Europejskich dla Podkarpacia 2021–2027 Obszary Strategicznej Interwencji

Należy zwrócić uwagę, iż gminy MOF Lubaczów zostały zaliczone do jednego z obszarów funkcjonalnych wyodrębnionych w ramach *Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030 (PZPWP)*, tj.: Roztoczańsko-Puszczański Obszar Funkcjonalny (R-POF). Obszar ten położony jest w północno-wschodniej części województwa podkarpackiego, obejmuje gminy leżące po prawej stronie Sanu w dolnym biegu rzeki do jej ujścia do Wisły oraz znajdującą się na terenie województwa podkarpackiego część Roztocza. R-POF obejmuje 12 gmin wiejskich: Adamówka, Harasiuki, Horyniec-Zdrój, Jarocin, Krzeszów, Kuryłówka, Lubaczów, Pysznica, Radomyśl nad Sanem, Stary Dzików, Wiązownica, Wielkie Oczy; 6 gmin miejsko-wiejskich: Cieszanów, Narol, Oleszyce, Sieniawa, Ulanów, Zaklików oraz gminę miejską Lubaczów. R-POF obejmuje powierzchnię 2 921,0 km², co stanowi 16,4% powierzchni województwa. Średnia gęstość zaludnienia wynosi 47 os./km² i jest ponad dwukrotnie niższa niż średnia dla całego województwa (119 os./km²). Gminy powiatu lubaczowskiego wykazują związki funkcjonalno-przestrzenne z województwem lubelskim, w tym z blisko położonymi ośrodkami miejskimi: Tomaszowem Lubelskim i Biłgorajem. R-POF charakteryzuje się wysokimi walorami dziedzictwa kulturowego, z zachowanym materialnym dziedzictwem dawnych grup

etnicznych i wyznaniowych. Teren Roztocza posiada wysokie walory uzdrowiskowe (uzdrowisko Horyniec-Zdrój) oraz przyrody nieożywionej (geopark „Las Kamienny na Roztoczu”). Jest to obszar o dużym, dotychczas słabo wykorzystywanym potencjale turystycznym. W ostatnich latach obserwuje się wzrost zainteresowania Roztoczem wśród turystów. Do wiodących kierunków zagospodarowania R-POF należy:

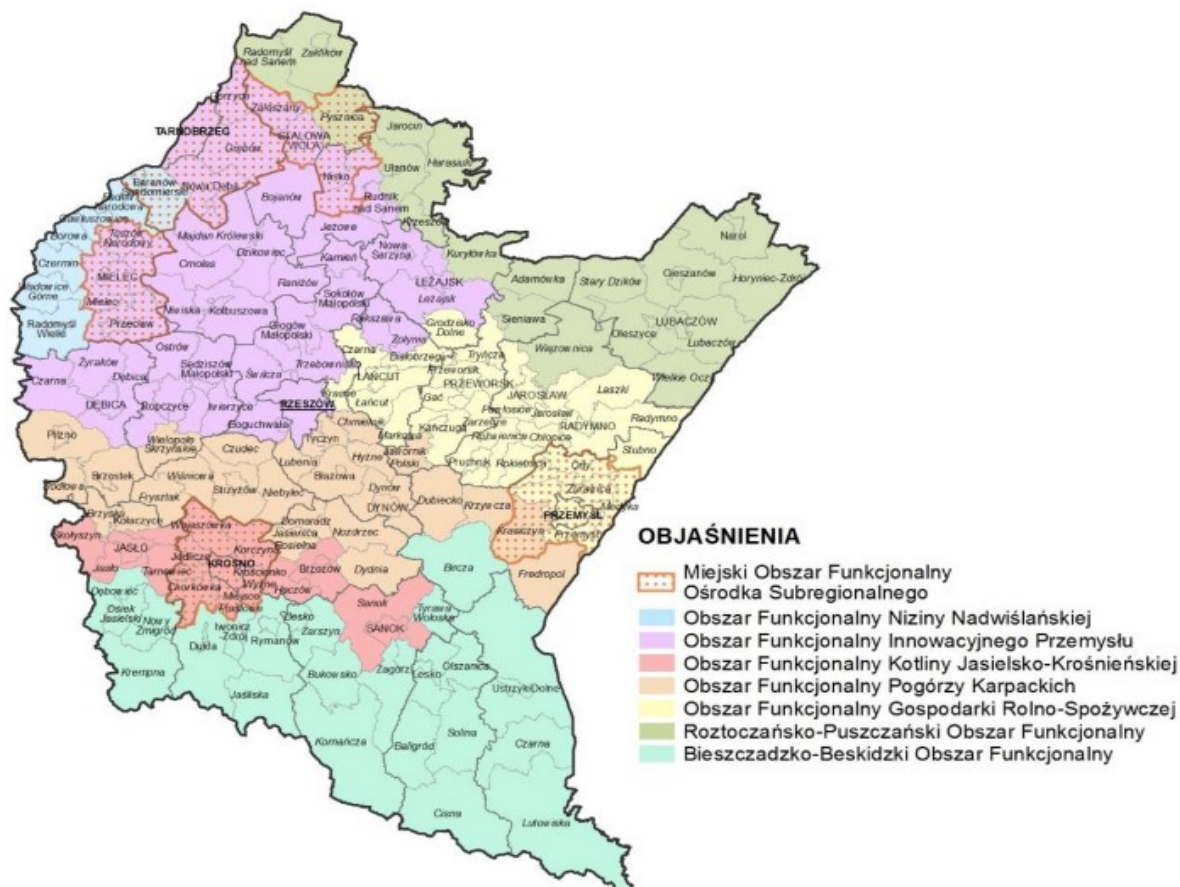
- rozwój turystyki poznawczo-wypoczynkowej i kwalifikowanej opartej na lokalnych walorach przyrodniczych i kulturowych;
- poprawa wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej obszaru;
- ochrona zasobów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego;
- utrzymanie i rozwój funkcji uzdrowiskowych Roztocza;
- rozwój zrównoważonej gospodarki leśnej i rolnej;
- rozwój bazy przetwórstwa rolno-spożywczego;
- wznowienie eksploatacji złóż siarki;
- ochrona obszaru przed powodzią.

Zasady i warunki zagospodarowania:

- rozbudowa i modernizacja istniejącej infrastruktury turystycznej;
- rozbudowa istniejących i budowa nowych szlaków drogowych oraz modernizacja istniejących linii kolejowych;
- ochrona walorów leczniczych i klimatycznych uzdrowiska Horyniec-Zdrój;
- rozwój rolnictwa ekologicznego dostosowanego do lokalnych warunków, poprawa struktury agrarnej gospodarstw;
- rewaloryzacja historycznych układów urbanistycznych świadczących o unikatowej historii i kulturze obszaru;
- ochrona krajobrazów i przyrody obszaru;
- zapobieganie procesom suburbanizacji i rozpraszania zabudowy powodującym degradację otwartych terenów wiejskich przydatnych dla rolnictwa przez intensyfikację użytkowania terenów zainwestowanych;
- uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej oraz zagospodarowanie terenów sprzyjające naturalnej retencji wód powierzchniowych;
- zagospodarowanie terenu kopalni siarki Basznia przy uwzględnieniu aspektów prawno-środowiskowych i ekologicznych;
- uwzględnienie przy zagospodarowaniu terenów ograniczeń związanych z położeniem na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią oraz narażonych na niebezpieczeństwo powodzi.

Na rysunku 12 przedstawiono obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym.

Rysunek 12 Obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym

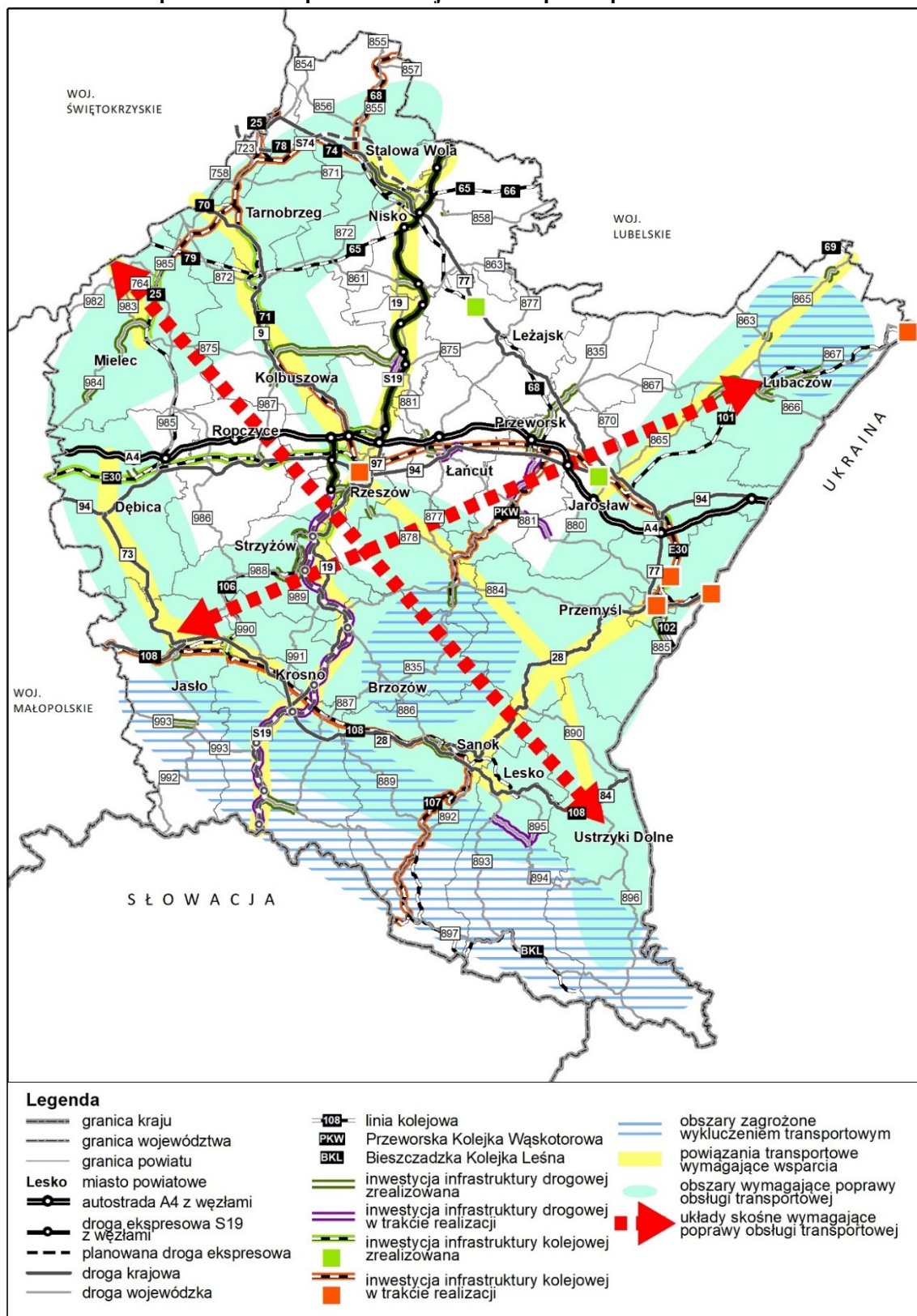
Źródło: Załącznik nr 1 do uchwały Nr LIX/930/18 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 27 sierpnia 2018 r.

Warto także zwrócić uwagę, iż Lubaczów został zaliczony do miast o dobrych podstawach rozwoju, opartych na funkcjach administracyjno-usługowych oraz przemysłowych, zapewniającym dostęp do usług i dóbr publicznych o standardzie powiatowym, wymagającym jednak wsparcia w zakresie rozwoju funkcji ponadlokalnych (jako miasto powiatowe) oraz wdrożenia programu rewitalizacji²⁶.

Ponadto, w *Programie Strategicznego Rozwoju Transportu Województwa Podkarpackiego do roku 2030* wymienione zostały działania zmierzające do zwiększenia dostępności transportowej przy jednoczesnej poprawie bezpieczeństwa uczestników ruchu i efektywności sektora transportowego, poprzez tworzenie spójnego, zrównoważonego i przyjaznego użytkownikowi systemu transportowego w wymiarze regionalnym i krajowym. Część inwestycji ma charakter konkretnych projektów, natomiast część zadań inwestycyjnych wynika z opracowanych przez Samorząd Województwa Podkarpackiego lub jednostki podległe planów i programów strategicznych. Na mapie 15 przedstawiono inwestycje w ramach celów i kierunków rozwoju regionalnego systemu transportowego, w tym inwestycje planowane do realizacji na terenie MOF Lubaczów, które tworzyć będą sieć transportową w województwie podkarpackim do 2030 roku. Natomiast na mapie 16 przedstawiono proponowane kierunki rozwoju sieci transportowej w obszarze funkcjonalnym Lubaczowa.

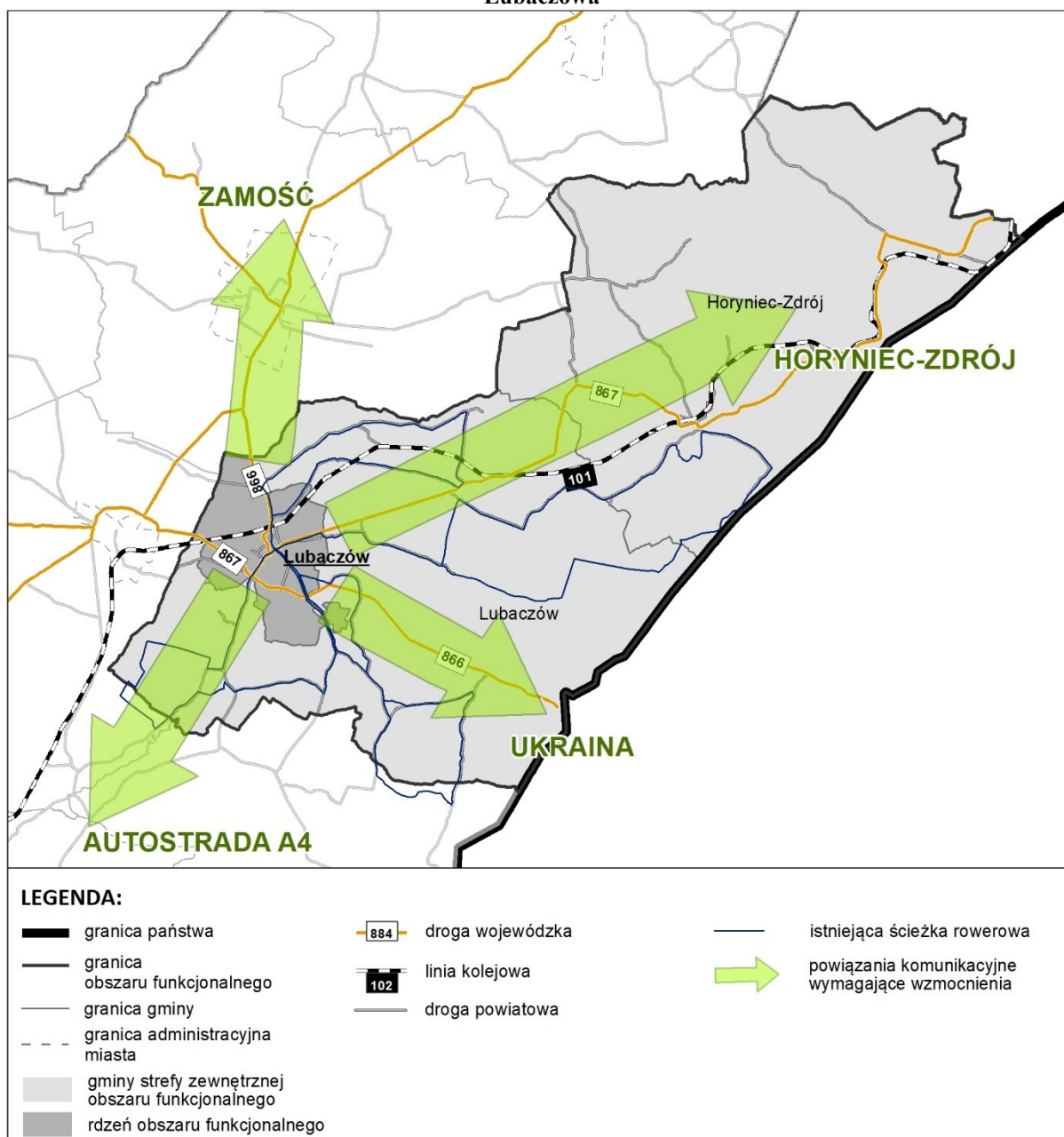
²⁶Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030, str. 39.

Mapa 15 Sieć transportowa w województwie podkarpackim do 2030 roku

Źródło: Program Strategiczny Rozwoju Transportu Województwa Podkarpackiego do roku 2030 (PSRT WP do roku 2030, Załącznik do Uchwały nr 570/12169/24 Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie z dnia 23 lutego 2024 r.

Mapa 16 Proponowane kierunki rozwoju sieci transportowej w obszarze funkcjonalnym Lubaczowa

Źródło: Program Strategiczny Rozwoju Transportu Województwa Podkarpackiego do roku 2030 (PSRT WP do roku 2030)^h Załącznik do Uchwały nr 570/12169/24 Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie z dnia 23 lutego 2024 r.

W kontekście obszarów strategicznej interwencji czy obszarów funkcjonalnych wyznaczanych na szczeblu ponadlokalnym, warto zwrócić uwagę, że gminy Lubaczów, Horyniec-Zdrój i Miasto Lubaczów wraz z gminami: Narol, Cieszanów, Oleszyce, Stary Dzików oraz Wielkie Oczy wchodzi w skład Lokalnej Grupy Działania „Rozwój Ziemi Lubaczowskiej”.

Misją LGD „Rozwój Ziemi Lubaczowskiej” jest inicjowanie oraz realizacja na swoim terenie projektów wpływających na zrównoważony rozwój gospodarczy i społeczny obszaru LGD, a także w oparciu o istniejące walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe. Wizją obszaru LGD jest stać się miejscem, gdzie jego mieszkańcy, dzięki swojej aktywności

i przedsiębiorczości, wykorzystują położenie, warunki przyrodnicze oraz dziedzictwo kulturowe na rzecz zrównoważonego rozwoju obszaru LGD – jako swojego miejsca zamieszkania, z którym się mocno utożsamiają²⁷.

Na rysunku 13 przedstawiono granice obszaru LGD.

Rysunek 13 Granice obszaru LGD „Rozwój Ziemi Lubaczowskiej”

Źródło: Strona internetowa LGD „Rozwój Ziemi Lubaczowskiej”, lgd.lubaczow.pl

4.2.2. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla obszaru, jeżeli takie zidentyfikowano

Obszary strategicznej interwencji to obszary, które ze względu na występowanie określonych czynników o różnym charakterze, mogą powodować sytuację kryzysową bądź też odwrotnie – posiadać potencjał rozwojowy. Obszary te wymagają podjęcia określonych działań mających na celu zniwelowanie występującego problemu bądź też wykorzystanie zidentyfikowanego potencjału. Wyznaczenie OSI na poziomie lokalnym jest fakultatywne. Na terenie MOF Lubaczów uznaje się za obszary strategicznej interwencji kluczowe: *OSI Lokalne Bieguny Wzrostu* oraz *OSI Intensywny rozwój gospodarczy*.

OSI Lokalne Bieguny Wzrostu obejmuje swym zasięgiem Miasto Lubaczów oraz miejscowość Horyniec-Zdrój. Obie miejscowości wyróżniają się atrakcyjnymi warunkami sprzyjającymi osiedlaniu się oraz mają duże znaczenie dla rozwoju lokalnego, szczególnie w sferze turystycznej, a co za tym idzie również w sferze gospodarczej.

Miasto Lubaczów stanowi centrum administracyjne gminy miejskiej Lubaczów i gminy wiejskiej Lubaczów, w którym zlokalizowane są obiekty administracji publicznej, obiekty usług publicznych, w tym zdrowotnych i społecznych, a także usług komercyjnych. Centrum Miasta Lubaczów stanowiącego ośrodek rozwoju MOF Lubaczów powinien być przyjazny i dostępny dla wszystkich mieszkańców oraz oferować wysoką jakość życia. Należy dążyć do tego, aby w ścisłym centrum rozwijały się wszystkie centrotwórcze funkcje miasta: administracyjna – związana z obecnością siedzib władz lokalnych i wszelkiego rodzaju urzędów, handlowa – wiążąca się z występowaniem ośrodków handlowych, transportowa –

²⁷ lgd.lubaczow.pl

związana z występowaniem węzłów komunikacyjnych, medyczna – oparta na wybudowanych tam ośrodkach medycznych, wykraczająca swą działalnością poza miasto, kulturalna i oświatowa – wiążące się z miejscami kulturalnymi życia społecznego, takimi jak np. muzea, kina oraz ośrodki edukacyjne w postaci szkół, przedszkoli czy żłobków. Wyznaczony dla MOF wewnętrzny obszar strategicznej interwencji, czyli centrum Miasta Lubaczów, stanowi obszar wzrostu, wyróżniający się potencjałem stymulowania rozwoju całego obszaru.

Rozwój miast stanowi istotny element polityki rozwoju kraju, w tym polityki regionalnej. Miasta różnej wielkości i powiązane z nimi funkcjonalnie obszary odgrywają i cały czas będą odgrywać dużą rolę w rozwoju społeczno-gospodarczym i przestrzennym danych regionów. Ważnym elementem jest stawianie czoła wyzwaniom rozwojowym oraz budowanie warunków do wzmacniania zdolności miast i miejskich obszarów funkcjonalnych do zrównoważonego rozwoju i polepszania jakości życia mieszkańców, ale także i odwiedzających turystów.

Horyniec-Zdrój to miejscowość uzdrowiskowa posiadająca potencjały w postaci zasobów borowinowych, siarczkowych oraz wód leczniczych, ale także wyróżnia się wyjątkowymi walorami przyrodniczo-kulturowymi, co stanowi istotną determinantę do rozwoju turystyki. Na terenie uzdrowiska znajdują się bardzo atrakcyjne fragmenty Roztocza. Obszarem o bardzo dużej atrakcyjności przyrodniczej jest Park Zdrojowy, który został założony w latach 30-tych XX wieku przez Karłowskich, uległ zniszczeniu podczas II wojny światowej. W latach 2013–2015 Park Zdrojowy przeszedł rewitalizację, w ramach której została wzniesiona pijalnia i amfiteatr oraz dwa place z fontannami (plac wejściowy oraz zdrojowy). Stworzono zespalaające cały układ parku trasy ze ścieżkami rekreacyjnymi i spacerowymi oraz punktami widokowymi. Horyniec-Zdrój to idealne miejsce dla wypoczynku, rekreacji, uprawiania różnych form turystyki, gdyż są ku temu doskonałe warunki terenowe, w miarę dostateczna i nadal rozwijająca się baza turystyczna oraz przyjazne środowisko.

Podstawą rozwoju tych miejscowości jest wykorzystanie potencjału kulturowego, uzdrowiskowego i turystycznego, a co za tym idzie rozwoju w zakresie przedsiębiorczości. Działania podjęte na obszarze wyznaczonych miejscowości będą miały pozytywny wpływ na teren całego MOF.

Rekomendacje:

- zbudowanie spójności obszaru poprzez odpowiednie zagospodarowanie przestrzeni oraz wdrożenie działań społecznych i gospodarczych;
- porządkowanie struktury przestrzeni publicznej;
- poprawa dostępności komunikacyjnej poprzez rozbudowę systemu dróg gminnych i powiatowych oraz modernizację jego najsłabszych elementów;
- wzmacnianie powiązań komunikacyjnych w celu poprawy dostępności ośrodków usługowych w układzie osadniczym, rozwój komunikacji publicznej i rozwój systemu dróg rowerowych;
- urządzenie i porządkowanie terenów zielonych, parków lub innych miejsc wypoczynku;
- przygotowanie projektów odbudowy, rozbudowy lub rewitalizacji, w tym ofert inwestycyjnych dla inwestorów zewnętrznych, mających na celu lepsze wykorzystanie zasobów terenów uzbrojonych oraz poprawę jakości życia mieszkańców;

- działania dostosowujące programy nauczania do potrzeby rynku;
- poszerzenie i wzbogacenie oferty kulturalnej i usług czasu wolnego opartych na lokalnych zasobach, przyczyniające się do integracji społecznej i aktywizacji kulturowej, szczególnie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- rozwój funkcji rekreacyjnej, sportowej i społeczno-kulturalnej obejmującej budowę i adekwatne wyposażenie obiektów;
- ochrona walorów leczniczych i klimatycznych miejscowości uzdrowskiej Horyniec-Zdrój;
- rozwój i poprawa stanu infrastruktury dla turystyki uzdrowskiej;
- realizacja projektów strategicznych, które zlokalizowane są między innymi na wyżej wymienionym obszarze, jest to: *Realizacja Strategii ZIT poprzez fizyczną odnowę przestrzeni publicznych oraz wprowadzenie systemów monitoringu na terenie MOF Lubaczów, Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej MOF Lubaczów poprzez rozbudowę sieci ścieżek pieszo-rowerowych i chodników na terenie MOF Lubaczów, Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej MOF Lubaczów poprzez rozwój wysokiej jakości transportu publicznego oraz wprowadzenie systemu ruchu niezmotoryzowanego i mikromobilności, Ochrona środowiska, zachowanie bezpieczeństwa publicznego i energetycznego, a także Rozwój i poprawa stanu infrastruktury komunalnej.*

Potencjałem rozwojowym OSI Intensywny rozwój gospodarczy jest Park Przemysłowy Lubaczów zajmujący obszar około 24 ha. Całość terenów inwestycyjnych jest w pełni uzbrojona i wyposażona w niezbędną infrastrukturę. W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego obszar przeznaczony jest pod przemysł, usługi oraz usługi handlowe (o powierzchni sprzedaży poniżej 2000 m²).

Oferta Parku Przemysłowego Lubaczów adresowana jest głównie do przedsiębiorstw MŚP (małych i średnich) zarówno z Polski, jak i zagranicy. Za takim rozwiązaniem przemawia zarówno niewielki rozmiar Parku, jego lokalizacja oraz analiza otoczenia społeczno-gospodarczego obszaru.

Wśród korzyści płynących z ulokowania biznesu w strefie ekonomicznej należy wymienić: możliwość korzystania z ulg podatkowych, możliwość prowadzenia działalności gospodarczej na przygotowanym terenie, możliwość korzystania z systemu zachęt oferowanych przez gminy MOF dla zainteresowanych podmiotów chcących ulokować w tym miejscu swoją działalność.

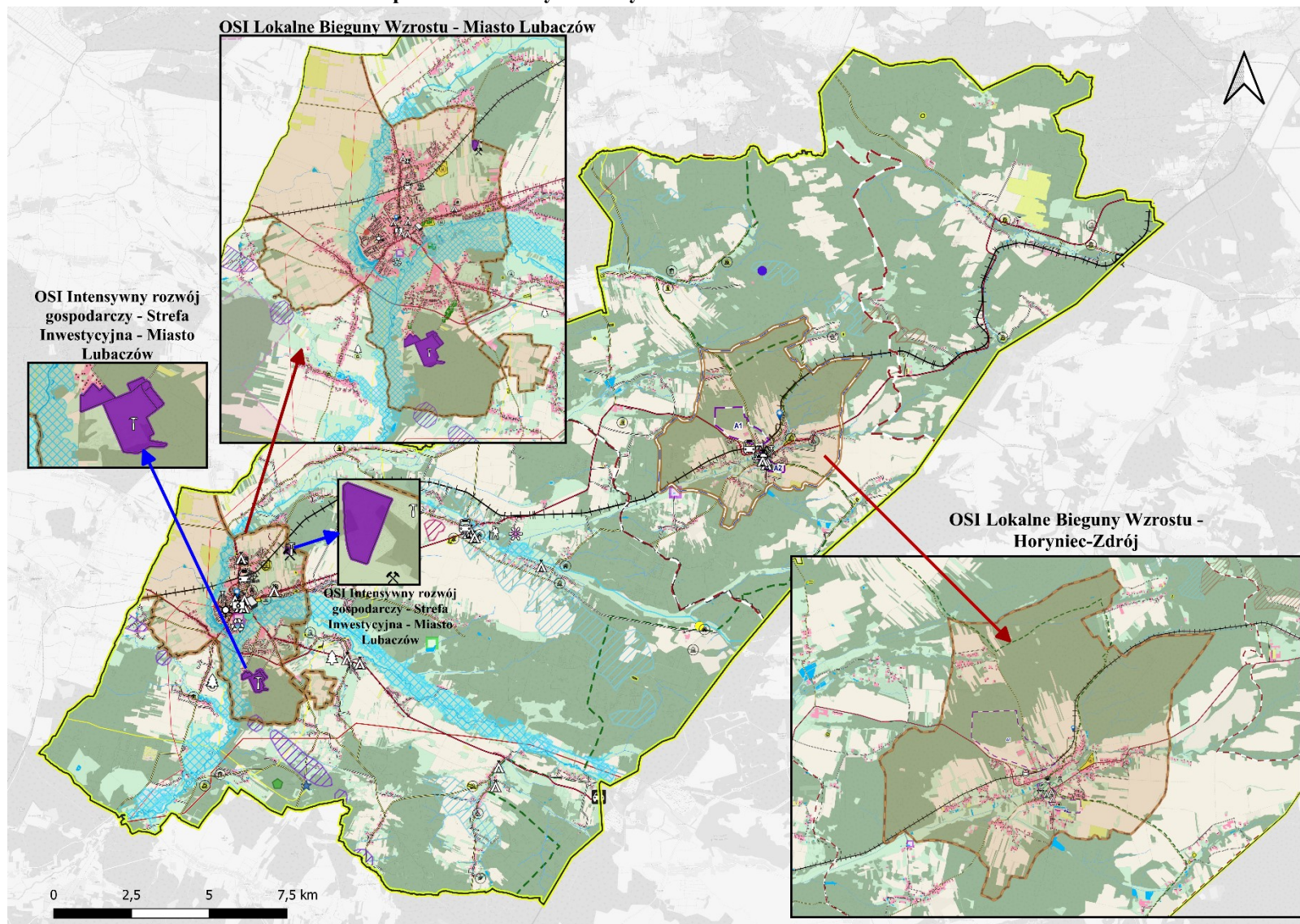
Rekomendacje:

- działania na rzecz rozwoju Specjalnej Strefy Ekonomicznej EURO-PARK Mielec, poprzez włączenie nowych terenów, poprawę infrastruktury oraz odpowiednie planowanie przestrzenne;
- aktywne działania na rzecz promocji gospodarczej obszaru oraz przyciągania nowych podmiotów gospodarczych;
- wykorzystanie impulsów rozwojowych generowanych z silnych ośrodków przemysłowo-usługowych, będących w otoczeniu obszaru;
- realizacja projektów strategicznych, które zlokalizowane są między innymi na wyżej wymienionym obszarze: *Realizacja Strategii ZIT poprzez fizyczną odnowę*

przestrzeni publicznych oraz wprowadzenie systemów monitoringu na terenie MOF Lubaczów, Rozwój gospodarki lokalnej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów poprzez dywersyfikację oferty infrastruktury inwestycyjnej w ramach Parku Przemysłowego Lubaczów, Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej MOF Lubaczów poprzez rozbudowę sieci ścieżek pieszo-rowerowych i chodników na terenie MOF Lubaczów, Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej MOF Lubaczów poprzez rozwój wysokiej jakości transportu publicznego oraz wprowadzenie systemu ruchu niezmotoryzowanego i mikromobilności.

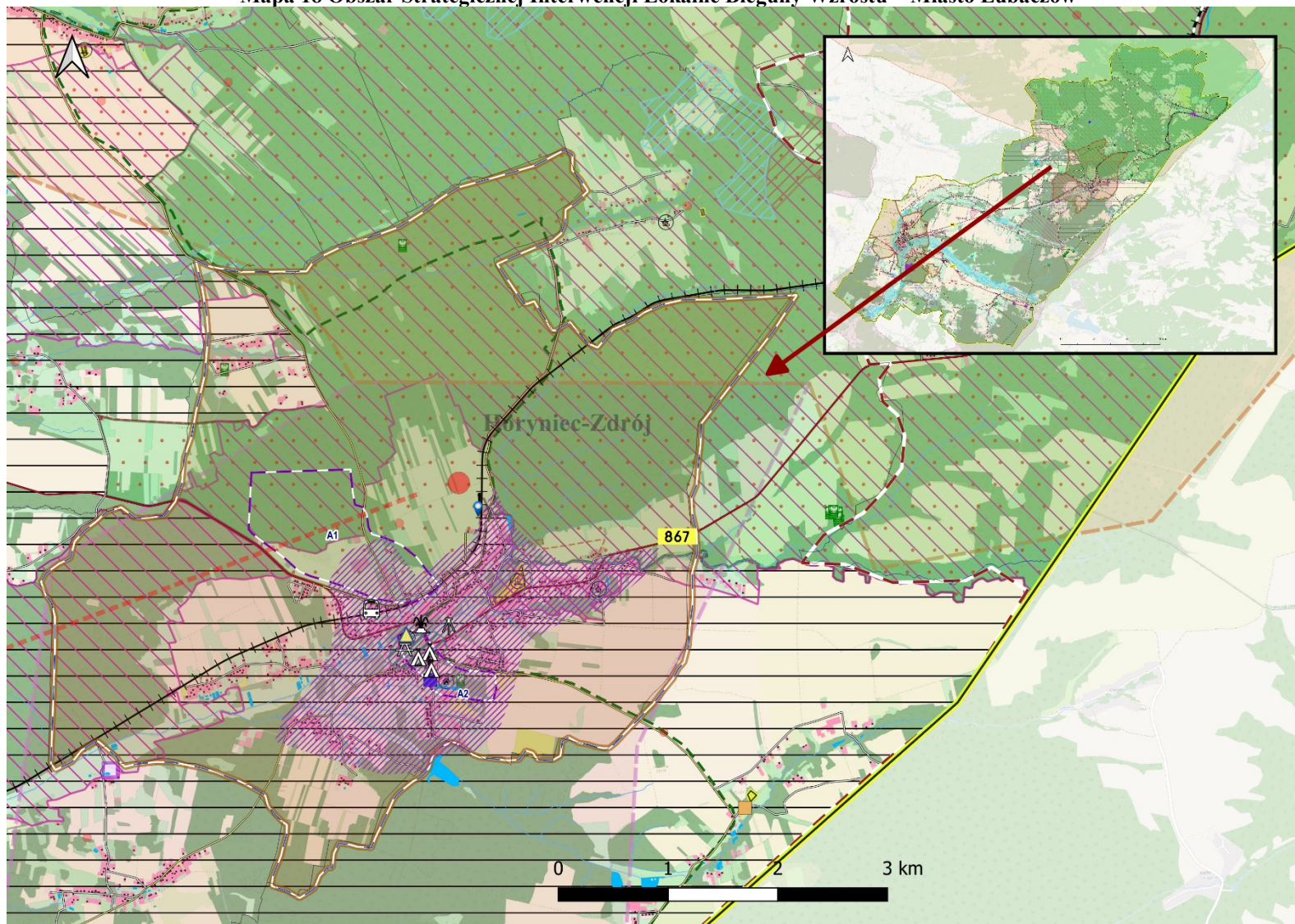
Na mapie 17 przedstawiono granice wyznaczonych OSI. Zaprezentowano na nich orientacyjną lokalizację projektów, które będą realizowane w ramach niniejszej Strategii na terenie OSI. Legendę do treści map 18–19 przedstawiono na rysunku 14.

Mapa 17 Granice wyznaczonych OSI na terenie MOF Lubaczów

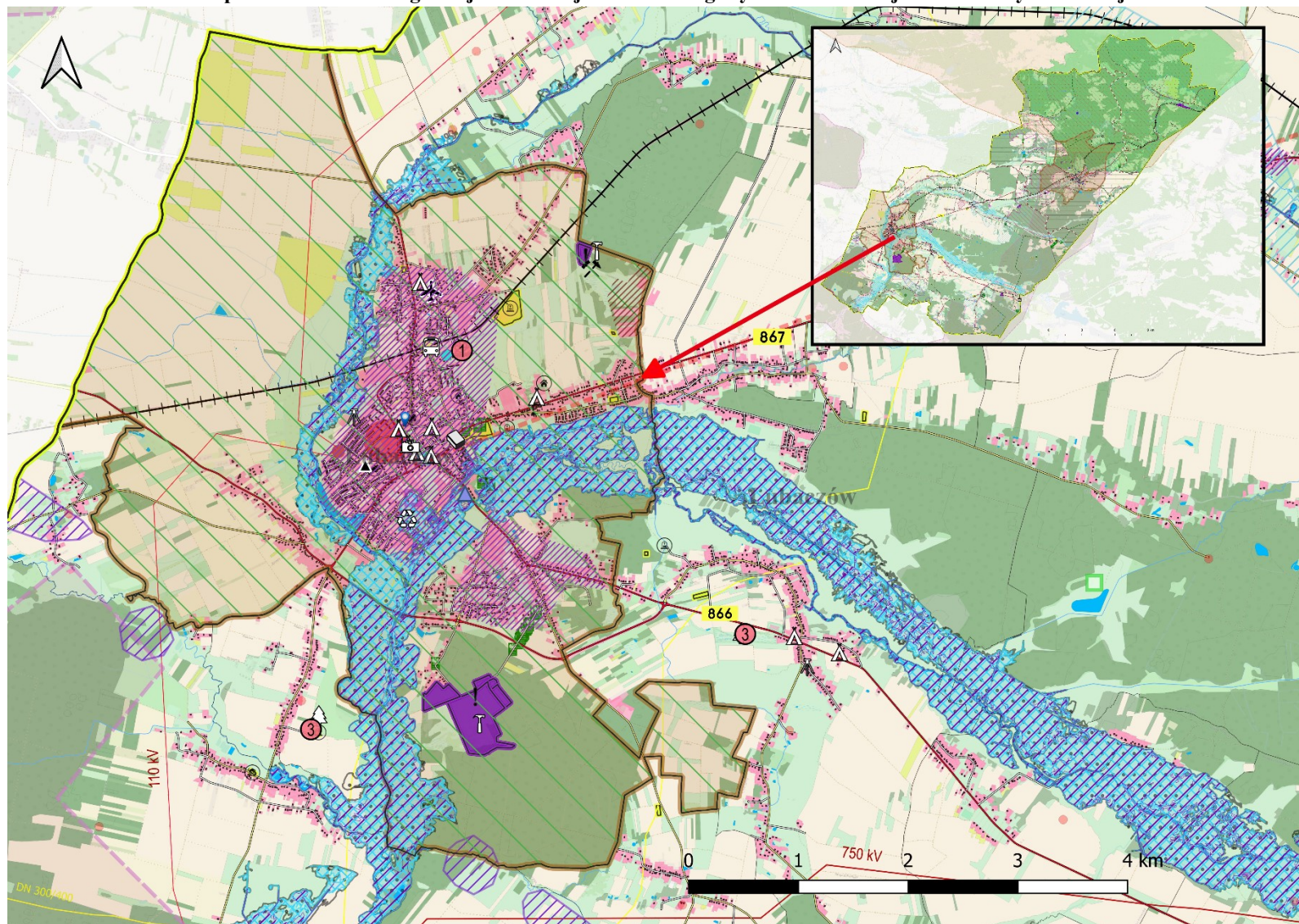
Źródło: Opracowanie własne

Mapa 18 Obszar Strategicznej Interwencji Lokalne Bieguny Wzrostu – Miasto Lubaczów

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 19 Obszar Strategicznej Interwencji Lokalne Bieguny Wzrostu – miejscowość Horyniec-Zdrój

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 14 Legenda do treści map: 17 *Granice wyznaczonych OSI na terenie MOF Lubaczów*, 18 *Obszar Strategicznej Interwencji Lokalne Bieguny Wzrostu – Miasto Lubaczów* oraz 19 *Obszar Strategicznej Interwencji Lokalne Bieguny Wzrostu – Horyniec-Zdrój*

Źródło: Opracowanie własne

5. System realizacji Strategii

System wdrażania, monitorowania i finansowania Strategii zawiera bezpośrednie odniesienie do procedur i zakresu odpowiedzialności za realizację zapisów strategicznych, dokonanie pomiaru i obserwacji postępów w realizacji Strategii.

Wdrażanie Strategii powinno odbywać się z zachowaniem kilku kluczowych zasad, istotnych dla prawidłowego systemu funkcjonowania systemu zarządzania:

- Partnerstwo: należy pamiętać o kreowaniu partnerskich warunków współpracy między stronami Porozumienia, w tym budowaniu odpowiednich relacji między poszczególnymi podmiotami, nie tylko publicznymi, ale też prywatnymi, szczególnie społecznymi;
- Równość: wszyscy partnerzy powinni być przekonani co do łączącej ich wspólnoty interesów i celów. System wdrażania Strategii powinien w takim samym stopniu uwzględniać wszystkich partnerów, bez względu na różnice w ich potencjale, wielkości czy finansach;
- Elastyczne rozwiązania: należy liczyć się z tym, że z biegiem czasu i zmieniającymi się uwarunkowaniami, pewne mechanizmy zapewniające efektywność działań mogą okazać się nieaktualne/nieprzydatne. Należy więc tak formułować rozwiązania i procedury, aby sprawnie można było je dostosować do zmieniających się wyzwań i potrzeb;
- Racjonalne wydatkowanie środków publicznych: mechanizmy zarządcze w poszczególnych gminach partnerów nie mogą prowadzić do mnożenia się struktur i nieuzasadnionego wydatkowania środków publicznych;
- Stała współpraca: zasady wdrażania dokumentu powinny być jasno określone. Istotne jest wprowadzenie mechanizmu współpracy z góry określoną minimalną częstotliwością spotkań osób decyzyjnych i koordynujących proces realizacji Strategii. Należy dążyć do budowania partnerstw i współpracy z sektorami innymi niż tylko publiczne.

W niniejszym rozdziale wskazano podmioty zaangażowane w realizację Strategii, biorąc pod uwagę ich rolę, kompetencje i relacje między nimi. Wskazano mechanizmy i narzędzia wdrażania Strategii, określono sposób monitorowania i ewaluacji realizacji Strategii oraz wskazano wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych.

5.1. Wdrażanie i monitoring Strategii

Monitoring ma na celu gromadzenie oraz analizę danych na temat przebiegu realizacji danego programu, pozwala na wyłapywanie ewentualnych nieprawidłowości w jego realizacji i wprowadzanie niezbędnych korekt umożliwiających osiągnięcie wcześniejszych założeń.

Określenie systemu monitorowania umożliwi gromadzenie bieżących danych dotyczących postępów we wdrażaniu oraz osiąganiu celów założonych w Strategii. Pozwoli również na obserwację rezultatów prowadzonych działań, a w razie potrzeby na wprowadzenie niezbędnych korekt oraz aktualizacji dokumentu. Zakres monitoringu i ewaluacji Strategii

wyznaczają określone w niej cele strategiczne, kierunki działań oraz zaplanowane działania i projekty strategiczne. Monitoring Strategii prowadzony będzie w zakresie finansowym oraz rzeczowym.

Monitoring rzeczowy dostarczy danych na temat aktualnego stanu realizacji Strategii oraz umożliwi ocenę postępu i efektywności jej głównych założeń. Mierzone będą one za pomocą trzyletnich zmian wskaźników produktu przyporządkowanych do działań i rezultatu odnoszących się do celów operacyjnych, jak i wskaźników oddziaływania mierzonych co 3 lata, w odniesieniu do celów strategicznych, które wykorzystane zostały na etapie diagnostycznym obszaru (*Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów, 2022 r.*).

W związku z tym posłużą do przedstawienia skali i charakteru zmian w aktualnej sytuacji czy tendencji zachodzących na obszarze w porównaniu do województwa i kraju. Wszystkie wskaźniki gromadzone będą na bieżąco, w miarę postępu prac, natomiast ich stan osiągnięcia podawany będzie cyklicznie w raportach co 3 lata. Punktem odniesienia w procesie weryfikacji będą dane bazowe dostępne na etapie opracowania Diagnozy, czyli według stanu na koniec 2019 roku.

Monitoring finansowy dostarczy danych na temat szacunkowego kosztu oraz wykorzystanych źródeł finansowania, będących podstawą do oceny sprawności wydatkowania środków. Na poziomie dokumentu zakłada się monitoring w oparciu o okresowe sprawozdania finansowe. Dane zawarte w tych opracowaniach powinny obejmować m.in. wysokość wkładu własnego i pozyskanych środków zewnętrznych, wydatki poniesione w okresie objętym sprawozdaniem oraz od początku realizacji projektu, procentowy stan zaawansowania realizacji interwencji, stopień osiągnięcia założonych wskaźników, a także informacje na temat postępu wykonania przyjętego harmonogramu w oparciu o ustalony plan finansowy.

Na wniosek koordynatora wydziały/referaty Urzędów członków Porozumienia, jednostki organizacyjne gmin i/lub podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych projektów strategicznych zobowiązane są do składania informacji okresowej do Zespołu do spraw przygotowania Strategii oraz Rady Programowej. Dzięki temu sprawozdawczość zakłada bieżący i ciągły przepływ aktualnych informacji, co pozwala na weryfikację nieprawidłowości oraz wykrycie problemów w procesie wdrażania i monitorowania dokumentu.

Za wdrażanie Strategii odpowiedzialni są reprezentanci gmin członkowskich MOF Lubaczów tj. Burmistrz Miasta Lubaczowa, Wójt Gminy Lubaczów, Wójt Gminy Horyniec-Zdrój – tworzący Komitet Sterujący MOF Lubaczów. Do zadań Komitetu Sterującego (KS) należy:

- a) zatwierdzanie Strategii MOF i skierowanie jej celem uchwalenia do rady każdego z samorządów, będących członkiem MOF,
- b) zatwierdzanie propozycji projektów Strategii MOF,
- c) zatwierdzanie innych dokumentów niezbędnych w procesie tworzenia Strategii MOF,
- d) nadzór nad prawidłową realizacją Porozumienia oraz Strategii MOF,

- e) posiedzenia Komitetu Sterującego odbywają się nie rzadziej niż raz na kwartał. Przewodniczący Komitetu Sterującego zwołuje posiedzenia KS z własnej inicjatywy lub na pisemny wniosek jednego z członków Komitetu Sterującego.

Członkowie Komitetu Sterującego wyznaczają Zespół do spraw przygotowania Strategii MOF Lubaczów zarządzający całym procesem wdrażania, koordynujący działania i przygotowujący raport z monitoringu (z postępu realizacji dokumentu) w okresach trzyletnich. Monitoring polegać będzie na systematycznym zbieraniu oraz analizowaniu ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanych projektów, a także założonych celów dokumentu na podstawie danych gromadzonych i przekazywanych przez poszczególne samodzielne stanowiska pracy / referaty / wydziały Urzędów członków Porozumienia, jednostki organizacyjne gmin oraz inne instytucje zewnętrzne i podmioty realizujące projekty na obszarze MOF i/lub będące partnerami w realizacji określonych działań. Dla zwiększenia skuteczności realizacji Strategii i podkreślenia roli partnerów w procesie zarządzania, a także wzmocnienia procesów partycypacji na etapie wdrażania i oceny realizacji dokumentu, powołana została Rada Programowa ds. Strategii MOF Lubaczów (ciało doradcze Lidera Porozumienia). Rada została wybrana w drodze otwartego naboru i powołana Zarządzeniem Nr 25/2023 Burmistrza Miasta Lubaczowa z dnia 7 marca 2023 roku. W skład Rady Programowej ds. Strategii MOF Lubaczów wchodzi 6 osób – reprezentant społeczeństwa obywatelskiego (przedstawiciel Stowarzyszenia Rozwoju Promocji i Aktywności Przystanek Horyniec), reprezentant podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska (Nadleśniczy Nadleśnictwa Lubaczów), reprezentanci podmiotów gospodarczych, w tym szczególnie działających w branży turystycznej (dwóch przedsiębiorców), reprezentanci instytucji kultury i innych funkcjonujących w obszarze ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego i naturalnego (Dyrektor Gminnego Ośrodka Kultury w Lubaczowie, Dyrektor Gminnego Ośrodka Kultury w Horyńcu-Zdroju).

Poniżej na schemacie przedstawiono instytucjonalną strukturę systemu wdrażania, monitorowania, ewaluacji i aktualizacji dokumentu.

Schemat 4 Instytucjonalna struktura systemu wdrażania, monitorowania, ewaluacji i aktualizacji Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030

Komitet Sterujący MOF Lubaczów
– wdrażanie – stymulowanie działań; – integrowanie zasobów; – funkcja decyzyjna, opiniodawcza i kontrolna; – podejmowanie decyzji niezbędnych do bieżącego funkcjonowania struktur Porozumienia; – powoływanie członków Zespołu do spraw przygotowania Strategii MOF Lubaczów; – prowadzenie konsultacji społecznych i opiniowania na etapie ewentualnych aktualizacji dokumentu, – przedstawianie projektu dokumentu do zatwierdzenia przez organy uchwałodawcze.
Organy stanowiące (Rada Miejska / Rady Gminy)
– wsparcie merytoryczne przy realizacji i ewaluacji Strategii; – wsparcie merytoryczne przy podejmowaniu decyzji strategicznych; – akceptacja sprawozdań z realizacji Strategii; – analizowanie postępów wdrażania Strategii; – przyjmowanie aktualizacji Strategii; – uwzględnienie zadań zaplanowanych do realizacji przy przyjmowaniu budżetów gmin/miasta oraz wieloletnich planów inwestycyjnych lub innych dokumentów strategicznych o znaczeniu lokalnym; – zatwierdzenie Strategii MOF i skierowanie jej celem uchwalenia do Rady każdego z samorządów, będących członkiem MOF.
Zespół do spraw przygotowania Strategii MOF Lubaczów
– upowszechnianie założeń Strategii wśród mieszkańców obszaru; – inicjacja realizacji działań priorytetowych; – koordynacja działań, w tym koordynacja przygotowania okresowych sprawozdań z realizacji Strategii – sporządzanie co 3 lata raportu z postępu realizacji dokumentu. Raport będzie zawierał informacje na temat wartości wskaźników monitoringowych (produktu, rezultatu) i wartości wskaźników oddziaływania, mierzonych co 3 lata; – udostępnianie lokalnej społeczności wyników sprawozdawczości poprzez ich publikowanie na stronach internetowych gmin/miasta oraz w Biuletynach Informacji Publicznej, a także przekazywanie informacji wszystkim zainteresowanym podmiotom podczas spotkań; – poszukiwanie nowych źródeł finansowania; – ewaluacja i ewentualne przygotowanie zmian do aktualizacji; – pełnienie funkcji koordynatora w przypadku realizacji projektów strategicznych lub zadań w partnerstwie; – koordynacja współpracy między stronami Porozumienia; – bieżący roboczy kontakt z osobami odpowiedzialnymi za przygotowanie i realizację projektów; – współpraca z ekspertami zewnętrznymi oraz instytucjami zaangażowanymi w realizację Strategii.
Komórki Urzędów i jednostki, partnerzy
– realizacja poszczególnych zadań i projektów; – przekazywanie informacji o stopniu realizacji zadań do Zespołu do spraw przygotowania Strategii MOF Lubaczów, sporządzanie statystyk i gromadzenie danych pomocnych w procesie monitorowania; – zgłaszanie wniosków do zmian w Strategii.
Rada Programowa (ciało doradcze Lidera Porozumienia)
– opiniowanie projektów zmian/aktualizacji Strategii; – inicjowanie i proponowanie nowych projektów i rozwiązań organizacyjnych; – organ konsultacyjno-doradczy Lidera Porozumienia.

Źródło: Opracowanie własne

Na etapie wdrażania Strategii Rozwoju ZIT MOF Lubaczów, spotkania reprezentantów powinny odbywać się nie rzadziej niż jeden raz w półroczu. Organizatorem spotkań jest Lider, jednak spotkanie może być zorganizowane na wniosek reprezentanta każdej ze stron Porozumienia. Organy wykonawcze gmin członkowskich powinny szybko reagować na potrzeby decyzyjne wyrażane przez Zespół do spraw przygotowania Strategii MOF Lubaczów, tak by łatwy kontakt między poziomami zarządzania przyspieszał proces wdrażania Strategii. Ma to umożliwić sprawną ewaluację Strategii i poszczególnych działań oraz pozwolić na podejmowanie świadomych decyzji o niezbędnych zmianach w Strategii lub przyjętych metodach działania.

Zespół do spraw przygotowania Strategii MOF Lubaczów jest podmiotem roboczym pełniącym kluczową rolę doradcą w procesie wdrażania strategii ponadlokalnej/strategii ZIT. W skład Zespołu wchodzi przedstawiciele wszystkich stron Porozumienia (członkowie reprezentujący każdą z gmin), którzy na poziomie roboczym koordynują proces wdrażania Strategii. Prace Zespołu, które koordynuje Lider Porozumienia, służą prawidłowemu i skutecznemu wdrażaniu Strategii przede wszystkim w zakresie realizacji konkretnych projektów. Członkowie Zespołu do spraw przygotowania Strategii MOF Lubaczów powinni być ze sobą w stałym kontakcie i spotykać się z Burmistrzem i Wójtami gmin Porozumienia co najmniej jeden raz w półroczu, celem omówienia postępów prac, wspólnego rozwiązywania ewentualnych, pojawiających się problemów, potrzeb wynikających z realizacji Strategii itp.

Rada Programowa ds. Strategii MOF Lubaczów stanowi forum współpracy i dialogu z organami gmin MOF w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny Strategii oraz pełni funkcję konsultacyjno-doradcą dla Lidera Porozumienia. Burmistrz Miasta Lubaczowa jako reprezentant Gminy Miejskiej Lubaczów, będącej Liderem Porozumienia MOF, w ramach otwartego naboru powołał członków zespołu spośród przedstawicieli różnych grup interesariuszy – w skład Zespołu wchodzi przedstawiciele sektora społecznego, biznesowego oraz publicznego ze wszystkich gmin partnerskich. Zespół stanowi ważny kanał komunikacji między gminami będącymi stronami Porozumienia a mieszkańcami obszaru i innymi interesariuszami, np. osobami z otoczenia biznesu, które nie są mieszkańcami, ale prowadzą lub chcą prowadzić na tym terenie działalność gospodarczą.

Monitoring realizacji Strategii prowadzony będzie w odniesieniu do wskaźników produktów i rezultatów mających swoje źródło w efektach poszczególnych projektów i działań, uwzględnionych w planie operacyjnym Strategii. Monitoring realizacji Strategii, w tym osiągniętych wskaźników, odbywa się raz na 3 lata i jest realizowany do końca września kolejnego roku po skończonym okresie sprawozdawczym – pierwszy okres sprawozdawczy przypada na lata 2023–2025, więc pierwszy raport z monitoringu powinien być wykonany do końca września 2026 r. Informacje na temat stanu realizacji Strategii będą przekazywane mieszkańcom obszaru, jak również wszystkim zainteresowanym, w formie raportów z monitoringu, za pośrednictwem stron internetowych członków Porozumienia, a także podczas spotkań w trakcie realizacji Strategii z różnymi grupami społecznymi, w tym mieszkańcami, przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi. Monitorowanie przebiegu rozwoju społeczno-gospodarczego oraz zmian w zagospodarowaniu przestrzennym obszaru będzie procesem ciągłym. Sporządzany raport powinien wskazywać na zachodzące przeobrażenia

i tendencje rozwoju oraz umożliwiać dokonywanie oceny stopnia realizacji zapisanych celów, które mierzone będą za pomocą trzyletnich zmian wskaźników. W tabeli 18 przedstawiono wskaźniki oddziaływania rozwoju obszaru, natomiast w tabelach 19–22 konkretne wskaźniki produktu i rezultatu, które powinny być osiągnięte w wyniku realizacji Strategii – wszystkie będą przedmiotem monitoringu.

Z racji, iż Strategia jest dokumentem o charakterze planistycznym, cele, które wyznaczono mają charakter długofalowy oraz odnoszą się do perspektywy po zakończeniu realizacji jej założeń. Osiągnięcie wyników określonych dla stanu docelowego – po realizacji Strategii, tj. na koniec 2030 r. – oznaczało będzie powodzenie podejmowanych działań oraz pozwoli stwierdzić, iż kierunki rozwoju określone były zgodnie z aktualnymi potrzebami. Miernikiem rozwoju są wskaźniki odnoszące się do sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru.

Na schemacie 5 przedstawiono powiązania głównych założeń dokumentu, niezbędnych do zmierzenia ich realizacji, tj. celów strategicznych ze wskaźnikami oddziaływania, celów operacyjnych ze wskaźnikami rezultatu oraz kierunków działań ze wskaźnikami produktu.

Schemat 5 Logika powiązań głównych założeń dokumentu ze wskaźnikami osiągnięcia oczekiwanych rezultatów

Źródło: Opracowanie własne

5.1.1. Oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym, oraz wskaźniki ich osiągnięcia

W toku prac nad Strategią zostały określone cele strategiczne oraz kierunki działań, które mają doprowadzić do kluczowych zmian na obszarze MOF Lubaczów. Aby to osiągnąć zaplanowano również konkretne działania, którymi są m.in. przewidziane do realizacji projekty.

W związku z powyższym zdefiniowano oczekiwane rezultaty zaplanowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia. W celu skutecznego monitorowania rezultatów przedstawiono wskaźniki oddziaływania, rezultatu i produktu (mierzą efekty realizacji założeń Strategii: działań w ramach ZIT oraz komplementarnych) wraz z ich wartościami bazowym, śródkresowymi, oraz docelowymi.

Działania zaplanowane w ramach ZIT będą monitorowane w oparciu o wskaźniki produktu i rezultatu wynikające z FEP 2021–2027 (tabele 20 i 22), odnoszące się do wyznaczonych kierunków działań (1.2.1, 3.2.1 oraz 3.2.2), w ramach których realizowane będą projekty strategiczne w ramach instrumentu ZIT zaprezentowane w Strategii. Pozostałe kierunki działań (1.1.1, 1.1.2, 1.2.2, 2.1.1, 2.1.2, 2.2.1, 2.2.2, 3.1.1 oraz 3.1.2) będą monitorowane za pomocą wskaźników produktu i rezultatu opisanych w tabelach 19 i 21 oraz pozwolą zweryfikować czy zaplanowane w ramach Strategii działania w obszarze gospodarczym, społecznym oraz przestrzenno-środowiskowym przynoszą efekty.

W sferze społecznej zakładanym rezultatem jest stworzenie warunków sprzyjających aktywności społecznej mieszkańców. Efektem działań będzie zwiększenie zaangażowania mieszkańców we współdecydowanie o rozwoju obszaru. W tym celu podejmowane będą działania na rzecz m.in.: tworzenia warunków do rozwoju organizacji społecznych oraz podnoszenia ich kwalifikacji i kompetencji, wspierania integracji rodzin i grup społeczności lokalnej, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, rozwoju e-usług publicznych, rozwoju infrastruktury sportowej i rekreacyjnej oraz organizacji wydarzeń i imprez nawiązujących do dziedzictwa kulturowego. Rezultaty tych działań będą mierzone za pomocą:

- wskaźników oddziaływania takich jak: *Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców* czy *Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w [%] ludności ogółem*;
- wskaźników rezultatu takich jak: *Liczba działań wpływających na wzmocnienie tożsamości lokalnej mieszkańców MOF* oraz *Użytkownicy nowych i zmodernizowanych publicznych usług, produktów i procesów cyfrowych*;
- Wskaźników produktu takich jak: *Liczba organizacji społecznych objętych wsparciem*, *Liczba wydarzeń zorganizowanych na obszarze*.

W sferze gospodarczej zakładanym rezultatem podjętych działań będzie rozwój terenów inwestycyjnych oraz pobudzenie przedsiębiorczości mieszkańców, co przełoży się na wzrost ich dochodów oraz na rozwój gospodarczy obszaru. W tym celu będą podejmowane działania dotyczące stworzenia systemu wsparcia w założeniu i prowadzeniu działalności gospodarczej, zwiększenia atrakcyjności zatrudnienia, tworzenia warunków do rozwoju przedsiębiorstw produkcyjnych oraz przygotowania kompleksowej oferty inwestycyjnej. Rezultaty tych działań będą mierzone za pomocą:

- Wskaźników oddziaływania takich jak: *Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym czy Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców;*
- Wskaźników rezultatu takich jak: *Liczba przedsięwzięć inwestycyjnych zlokalizowanych na terenach inwestycyjnych, przygotowanych w ramach realizowanego projektu, Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem oraz Liczba osób, które podjęły pracę lub założyły działalność gospodarczą na skutek prowadzonych działań;*
- Wskaźników produktów takich jak: *Liczba podjętych działań wspierających zakładanie i prowadzenie działalności gospodarczej, Liczba współprac z placówkami oświatowymi w zakresie kształtowania postaw przedsiębiorczych, Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych.*

W sferze przestrzenno-środowiskowej zakładanym rezultatem podjętych działań będzie stworzenie atrakcyjnej przestrzeni publicznej na całym obszarze objętym Strategią, charakteryzującej się zadbanym środowiskiem. W tym celu będą podejmowane działania obejmujące poprawę stanu infrastruktury komunalnej, wzmocnienie systemu zarządzania przestrzenią poprzez zwiększenie udziału powierzchni objętej MPZP oraz wpływające na poprawę bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej, a także wpływające na adaptację do zmian klimatu i ograniczające niską emisję. Rezultaty tych działań będą mierzone za pomocą:

- Wskaźników oddziaływania takich jak: *Pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców oraz Mieszkania oddane do użytkowania w przeliczeniu na 1 000 osób;*
- Wskaźników rezultatu takich jak: *Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych;*
- Wskaźników produktów takich jak: *Liczba zlikwidowanych barier architektonicznych na obszarze oraz Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (w tym: energii elektrycznej, energii cieplnej).*

Tabela 18 Wskaźniki oddziaływania rozwoju

Lp.	Nazwa wskaźnika	Wartość wskaźnika dla MOF Lubaczów na koniec:	Wartość wskaźnika – średnia ogółem dla województwa na koniec:	Wartość wskaźnika – średnia ogółem dla Polski na koniec:	Pożądana wartość wskaźnika dla MOF Lubaczów na koniec:
		2019 r.	2019 r.	2019 r.	2030 r.
<i>Cel strategiczny 1. Wzrost konkurencyjności gospodarczej</i>					
1.	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	5,8	5,8	3,8	Osiągnięcie wartości wskaźnika poniżej średniej krajowej
2.	Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	65	71	99	Osiągnięcie wartości wskaźnika powyżej średniej krajowej
3.	Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	705	851	1 175	Osiągnięcie wartości wskaźnika powyżej średniej wojewódzkiej
4.	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców	531	633	837	Osiągnięcie wartości wskaźnika co najmniej powyżej średniej wojewódzkiej
5.	Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	260	243	215	Spadek o 10%
6.	Dochody ogółem na 1 mieszkańca [zł]	5 755	5 500	5 970	Osiągnięcie wartości wskaźnika powyżej średniej krajowej
7.	Dochody własne na 1 mieszkańca [zł]	1 960	2 048	2 959	min. 80% średniej krajowej
8.	Udział [%] dochodów własnych w dochodach ogółem	34,1	37,2	49,6	min. 49%

9.	Wydatki ogółem na 1 mieszkańca [zł]		5 998	5 535	6 051	Wartość wskaźnika na poziomie wyższym od średniej dla kraju
10.	Wydatki majątkowe na 1 mieszkańca [zł]		1 878	991	1 011	Utrzymanie wartości wskaźnika powyżej średniej dla województwa i kraju
11.	Wydatki bieżące na 1 mieszkańca [zł]		4 119	4 544	5 039	Osiągnięcie wartości wskaźnika powyżej średniej wojewódzkiej i krajowej
Cel strategiczny 2. Tworzenie warunków sprzyjających aktywności społecznej mieszkańców						
12.	Liczba ludności ogółem		25 816	2 127 164	38 382 576	28 398 (wzrost 1%)
13.	Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w [%] ludności ogółem	w wieku przedprodukcyjnym	17,0	18,2	18,1	Osiągnięcie wartości wskaźnika powyżej średniej dla województwa
		w wieku produkcyjnym	62,5	61,5	60,0	Utrzymanie wartości wskaźnika na poziomie wyższym niż średnia wojewódzka
		w wieku poprodukcyjnym	20,4	20,4	21,9	Utrzymanie wartości wskaźnika na poziomie niższym niż średnia krajowa
14.	Współczynnik przyrostu naturalnego (przeliczenie na 1000 mieszkańców)		-0,30	0,27	-0,91	Wartość wskaźnika na poziomie dodatnim
15.	Saldo migracji ogółem na 1 000 ludności		-6,00	-1,39	0,16	Wartość wskaźnika na poziomie dodatnim
16.	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców		40	37	38	Utrzymanie wartości wskaźnika na poziomie

					wyższym niż średnia dla województwa i kraju
Cel strategiczny 3. Kształtowanie przestrzeni zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju					
17.	Mieszkania oddane do użytkowania w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	2	4	5	Osiągnięcie wartości wskaźnika powyżej średniej dla województwa
18.	Pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	45	32	26	Utrzymanie wartości wskaźnika na poziomie wyższym od średniej dla województwa i kraju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, stat.gov.pl

Tabela 19 Wskaźniki rezultatu do osiągnięcia w wyniku realizacji Strategii

Lp.	Nazwa miernika	Jednostka miary	Źródło danych	Wartość bazowa (stan na koniec 2019 r.)	Wartość docelowa śródkresowa (stan na koniec 2025 r.)	Wartość docelowa (stan na koniec 2030 r.)
Cel operacyjny 1.1. Wspieranie przedsiębiorczości						
1.	Liczba osób, które podjęły pracę lub założyły działalność gospodarczą na skutek prowadzonych działań	os.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	50	100
Cel operacyjny 1.2. Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki (dot. kierunku działania 1.2.2. Rozwój usług turystycznych, w tym uzdrowiskowych)						
2.	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	os./rok	Partnerzy MOF Lubaczów	0	5 000	15 000
Cel operacyjny 2.1. Wzmocnienie tożsamości lokalnej						
3.	Liczba działań wpływających na wzmocnienie tożsamości lokalnej mieszkańców MOF	szt./rok	Partnerzy MOF Lubaczów	0	5	15
Cel operacyjny 2.2. Poprawa dostępności i jakości usług publicznych						
4.	Użytkownicy nowych i zmodernizowanych publicznych usług, produktów i procesów cyfrowych	os./rok	Partnerzy MOF Lubaczów	0	10 000	35 000
Cel operacyjny 3.1. Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi						
5.	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych	tony równoważnika CO ₂	Partnerzy MOF Lubaczów	0	60	200

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 20 Wskaźniki rezultatu do osiągnięcia w wyniku realizacji Strategii ZIT

Lp.	Nazwa miernika	Jednostka miary	Źródło danych	Wartość bazowa (stan na koniec 2019 r.)	Wartość docelowa śródkresowa (stan na koniec 2025 r.)	Wartość docelowa (stan na koniec 2r.)
WSKAŹNIKI REZULTATU						
Cel operacyjny 1.2. Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki (dot. kierunku działania 1.2.1. Tworzenie konkurencyjnej oferty inwestycyjnej ZIT MOF Lubaczów)						
1.	Liczba przedsięwzięć inwestycyjnych zlokalizowanych na terenach inwestycyjnych, przygotowanych w ramach realizowanego projektu	szt.	Urząd Miejski w Lubaczowie	0	0	3
Cel operacyjny 3.2. Stworzenie przyjaznych warunków do życia						
1.	Ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury	os.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	0	10 000
2.	Powierzchnia ochroniona/ zabezpieczona w wyniku realizacji projektu	ha	Partnerzy MOF Lubaczów	0	0	Wartość wskaźnika zostanie oszacowana na etapie sporządzania dokumentacji technicznej
3.	Roczna liczba użytkowników infrastruktury rowerowej	os./rok	Partnerzy MOF Lubaczów	0	-	Wartość wskaźnika zostanie oszacowana na etapie sporządzania dokumentacji technicznej
4.	Roczna liczba użytkowników nowego lub zmodernizowanego transportu publicznego	os./rok	Partnerzy MOF Lubaczów	0	-	Wartość wskaźnika zostanie oszacowana na etapie

						sporządzania dokumentacji technicznej
5.	Szacowana emisja gazów cieplarnianych	tony równoważnika CO ₂	Partnerzy MOF Lubaczów	-	Wartość wskaźnika zostanie oszacowana na etapie sporządzania dokumentacji technicznej	Wartość wskaźnika zostanie oszacowana na etapie sporządzania dokumentacji technicznej

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 21 Wskaźniki produktu do osiągnięcia w wyniku realizacji Strategii

Lp.	Nazwa miernika	Jednostka miary	Źródło danych	Wartość bazowa (stan na koniec 2019 r.)	Wartość docelowa śródkresowa (stan na koniec 2025 r.)	Wartość docelowa (stan na koniec 2030 r.)
Kierunek działań 1.1.1. Kompetencje mieszkańców						
1.1.1.1.	Liczba podjętych działań wspierających zakładanie i prowadzenie działalności gospodarczej	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	4	8
1.1.1.2.	Liczba współprac z placówkami oświatowymi w zakresie kształtowania postaw przedsiębiorczych	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów, placówki oświaty	0	8	16
1.1.1.3.	Liczba przedsiębiorców objętych wsparciem	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	10	20
1.1.1.4.	Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjnych	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	6	10
Kierunek działań 1.1.2. Cyfryzacja						
1.1.2.1.	Liczba przeprowadzonych działań mających na celu podniesienie e-kompetencji mieszkańców	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	5	10
1.1.2.2.	Liczba przeprowadzonych działań zwiększających stopień wykorzystania cyfrowych technologii	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	2	4

1.1.2.3.	Dodatkowe gospodarstwa domowe objęte szerokopasmowym dostępem do sieci	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	1 500	3 000
1.1.2.4.	Liczba przeprowadzonych szkoleń w zakresie cyberbezpieczeństwa	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	3	7
Kierunek działań 1.2.2. Rozwój usług turystycznych, w tym uzdrowiskowych						
1.2.2.1.	Liczba nowo powstałych usług turystycznych, w tym uzdrowiskowych	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	2	4
1.2.2.2.	Liczba nowych atrakcji kulturalnych i turystycznych	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	5	8
1.2.2.3.	Liczba świadczonych usług na obszarze o zwiększonym standardzie	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	1	3
Kierunek działań 2.1.1. Rozwój kapitału ludzkiego						
2.1.1.1.	Liczba organizacji społecznych objętych wsparciem	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	5	8
2.1.1.2.	Liczba nowo powstałych partnerstw trójsektorowych	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	2	4
2.1.1.3.	Liczba podjętych działań wspierających integrację rodzin i grup społecznych	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów, instytucje pomocy społecznej	0	10	20
2.1.1.4.	Liczba wydarzeń zorganizowanych na obszarze	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów, instytucje kultury	0	10	20
Kierunek działań 2.1.2. Włączenie społeczne						
2.1.2.1.	Liczba projektów aktywizacyjnych dedykowanych seniorom i/lub osobom z niepełnosprawnościami	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów, instytucje pomocy społecznej	0	3	7
2.1.2.2.	Liczba bezrobotnych z obszaru, którzy wzięli udział w różnych formach aktywizacji zawodowej	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów, Powiatowy Urząd Pracy w Lubaczowie	0	180	250

2.1.2.3.	Liczba działań podjętych w ramach zapobiegania wykluczeniu społecznemu	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów, instytucje pomocy społecznej	0	10	15
2.1.2.4.	Liczba opracowanych Gminnych Programów Rewitalizacji	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	2	3
Kierunek działań 2.2.1. Rozwój usług ogólnospołecznych						
2.2.1.1.	Liczba powstałych e-usług	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	2	5
2.2.1.2.	Liczba miejsc świadczących usługi zdrowotne objętych wsparciem	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów, instytucje służby zdrowia	0	1	3
2.2.1.3.	Liczba placówek edukacyjnych objętych wsparciem	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów, jednostki organizacyjne gmin	0	3	5
2.2.1.4.	Liczba doposażonych służb ratunkowych	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów, jednostki organizacyjne	0	3	6
Kierunek działań 2.2.2. Zagospodarowanie czasu wolnego						
2.2.2.1.	Liczba nowo powstałych terenów zielonych	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	3	6
2.2.2.2.	Liczba nowo powstałych/ udoskonalonych obiektów sportowych i miejsc rekreacji	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów, jednostki organizacyjne	0	3	6
2.2.2.3.	Liczba zorganizowanych imprez kulturalnych	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów, instytucje kultury	0	10	15
2.2.2.4.	Liczba wybudowanych i/lub przebudowanych obiektów kulturowych	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów, instytucje kultury	0	1	3
2.2.2.5.	Liczba obiektów zabytkowych objętych wsparciem	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	2	5
Kierunek działań 3.1.1. Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji						

3.1.1.1.	Liczba źródeł wysokosprawnej kogeneracji	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	0	1
3.1.1.2.	Liczba przedsiębiorstw wspartych w zakresie ekogospodarki	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	1	2
3.1.1.3.	Liczba powstałych i wdrożonych Planów na rzecz zrównoważonej energii i klimatu	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	0	1
3.1.1.4.	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (w tym: energii elektrycznej, energii ciepłej)	MW	Partnerzy MOF Lubaczów, beneficjenci	0	0	16
3.1.1.5.	Liczba wdrożonych programów wspierających bioretencję	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	0	1
Kierunek działań 3.1.2. Rozwój infrastruktury komunalnej						
3.1.2.1.	Długość zmodernizowanej / wybudowanej infrastruktury wodno-ściekowej	km	Partnerzy MOF Lubaczów	0	10	25
3.1.2.2.	Liczba działań wspierających rozwój gospodarki odpadami	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów, Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Lubaczowie, Usługi Komunalne Sp. z o.o. w Horyńcu-Zdroju	0	1	3
3.1.2.3.	Liczba powstałych ekologicznych systemów ciepłowniczych	szt.	Miasto Lubaczów	0	0	1
3.1.2.4.	Powierzchnia terenów przygotowanych pod zabudowę jednorodzinną i wielorodzinną	ha	Partnerzy MOF Lubaczów	0	50	60
3.1.2.5.	Liczba zlikwidowanych barier architektonicznych na obszarze	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	4	10
3.1.2.6.	Powierzchnia MOF objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego	%	Partnerzy MOF Lubaczów	0	8	12

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 22 Wskaźniki produktu do osiągnięcia w wyniku realizacji Strategii ZIT

Lp.	Nazwa miernika	Jednostka miary	Źródło danych	Wartość bazowa (stan na koniec 2019 r.)	Wartość docelowa śródkresowa (stan na koniec 2025 r.)	Wartość docelowa (stan na koniec 2027 r.)
Kierunek działań 1.2.1. Tworzenie konkurencyjnej oferty inwestycyjnej ZIT MOF Lubaczów						
1.	Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych	ha	Miasto Lubaczów	0	-	27
2.	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	os.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	-	24 944
3.	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	-	1
4.	Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	-	1
Kierunek działań 3.2.1. Atrakcyjne kształtowanie przestrzeni publicznej ZIT MOF Lubaczów						
5.	Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich	m ²	Partnerzy MOF Lubaczów	0	1 000	2 500
6.	Zielona infrastruktura objęta wsparciem do celów innych niż przystosowanie się do zmian klimatu	ha	Partnerzy MOF Lubaczów	0	1	2
Kierunek działań 3.2.2. Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej ZIT MOF Lubaczów						
7.	Liczba zakupionych jednostek taboru autobusowego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej i metropolitarnej	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	0	3

8.	Wspierana infrastruktura rowerowa	km	Partnerzy MOF Lubaczów	0	0	3
9.	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	Partnerzy MOF Lubaczów	0		24 944

Źródło: Opracowanie własne

5.2. Ewaluacja i aktualizacja Strategii

Przyjęto, że Strategia Rozwoju ZIT MOF Lubaczów ma formułę otwartą, co oznacza, że w przypadku zmian zarówno zewnętrznych, jak i wewnętrznych uwarunkowań społecznych i gospodarczych oraz wykreowania nowych projektów – możliwa będzie jej aktualizacja.

Z wnioskiem o aktualizację Strategii może wystąpić: Zespół do spraw przygotowania Strategii MOF Lubaczów, Komitet Monitorujący ZIT, Burmistrz/Wójt, inicjatywa co najmniej 2 członków Rady Miejskiej/Gminy lub 70 mieszkańców obszaru. Rada Miejska /Rady Gminy jako instytucje kontrolne i uchwałodawcze będą mieć za zadanie analizowanie i zatwierdzanie wniosków o zmianę treści dokumentu, a także jego aktualizację poprzez podjęcie stosownej uchwały w tej sprawie.

Wprowadzenie systemu monitoringu oraz powiązanej z nim procedury ewaluacji pozwoli wyeliminować w znacznym stopniu problem dezaktualizacji założeń i celów zawartych w Strategii, wynikający ze zmieniających się warunków funkcjonowania podmiotów realizujących poszczególne projekty, zmian prawodawstwa oraz innych warunków i okoliczności mogących wpłynąć na zasadność podejmowanych działań. Oprócz modyfikacji poszczególnych elementów dokumentu w trakcie jego realizacji, możliwe będzie uwzględnienie nowych zadań i projektów, które będą wpisywać się w cele i kierunki działań.

Ewaluacja ma na celu podnoszenie jakości działań poprzez zwiększenie jej adekwatności, skuteczności, użyteczności, efektywności i trwałości. Ewaluacja Strategii będzie prowadzona w celu określenia rzeczywistych efektów zrealizowanych projektów, a jej ocena opierać się będzie na pięciu zasadniczych kryteriach:

- skuteczność – pozwala określić, czy zostały osiągnięte cele Strategii założone na etapie programowania,
- efektywność – pozwala ocenić poziom ekonomiczności Strategii,
- użyteczność – pozwala ocenić zgodności celów Strategii z faktycznymi problemami i potrzebami grupy docelowej,
- trafność – obrazuje do jakiego stopnia cele Strategii odpowiadają potrzebom danego obszaru,
- trwałość – pozwala określić na ile można się spodziewać, że pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem Strategii będą trwać po jej zakończeniu.

Ewaluacja zadań zawartych w *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030* zostanie podzielona na następujące części:

- *ex-ante* (przed realizacją Strategii) – stanowiąca instrument ułatwiający podejmowanie spójnych decyzji. Jej zadaniem jest próba znalezienia odpowiedzi na pytanie czy działania zakładane w ramach Strategii przyniosą zakładane efekty przy użyciu dedykowanych im instrumentów i zasobów. Ocena ta została przeprowadzona w trakcie opracowywania Strategii, przed jej przyjęciem i stanowi załącznik do niniejszego dokumentu;
- *on-going* (na bieżąco) – instrument obserwacji prowadzonej przez Koordynatora ds. Strategii, który będzie przygotowywał sprawozdanie z realizacji Strategii (raport z monitoringu Strategii), co najmniej raz na dwa lata;
- *mid-term* (w połowie okresu realizacji) – służąca przede wszystkim jako instrument, w wyniku którego może nastąpić aktualizacja Strategii;
- *ex-post* (na zakończenie realizacji Strategii) – służąca ocenie zgodności i efektywności zrealizowanych działań w ramach Strategii z założeniami i celami przyjętymi w niniejszym dokumencie.

W przypadku konieczności aktualizacji dokumentu Strategii, będzie on podlegał procedurze jak podczas przyjęcia, tj. zgodnie z art. 10f ust. 1–4 *Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1465).

5.3. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Strategia Rozwoju ZIT MOF Lubaczów jest dokumentem programującym rozwój obszaru do 2030 roku. Wszystkie pozostałe, zarówno obowiązkowe jak i fakultatywne plany i programy strategiczne są względem Strategii dokumentami wykonawczymi i powinny pozostać zgodne z jej zapisami, w celu zapewnienia spójności programowania rozwoju. W poniższej tabeli przedstawiono ocenę funkcjonujących w samorządach Porozumienia programów i planów pod kątem ich aktualności i spójności w kontekście zapisów Strategii (szczególnie głównych jej założeń). Wskazano też dokumenty przewidziane do sporządzenia lub zmiany.

Tabela 23 Dokumenty na poziomie lokalnym – ocena aktualności i spójności w kontekście zapisów Strategii

Lp.	Nazwa dokumentu	Okres obowiązywania	Uwagi / wytyczne
Miasto Lubaczów			
1.	<i>Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Lubaczowa</i>	od lutego 1998 r.	Obowiązujący. Nowe przepisy o planowaniu przestrzennym likwidują studia uwarunkowań na rzecz aktów planistycznych, które mają być spójne ze strategią rozwoju gminy/strategią rozwoju ponadlokalnego. Studia będą obowiązywały do czasu opracowania przez gminę planu ogólnego, ale nie później niż do dnia 31 grudnia 2025 r.
2.	<i>Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy dla Miasta Lubaczowa na lata 2017–2025</i>	2017–2025	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii.
3.	<i>Miejski Program Wspierania Rodziny na lata 2020–2023</i>	2020–2023	Nieaktualny, rekomenduje się opracowanie nowego Programu, zgodnego z założeniami Strategii, szczególnie z celem operacyjnym 2.1. <i>Wzmocnienie tożsamości lokalnej.</i>
4.	<i>Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta Lubaczów na lata 2015–2020</i>	do 2020 r.	Nieaktualny. Rekomenduje się sporządzenie nowego dokumentu, spójnego z założeniami Strategii.
5.	<i>Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla Miasta Lubaczów na lata 2013–2032</i>	2013–2032	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.
6.	Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Miasta Lubaczów	Nie istnieje	Biorąc pod uwagę cel operacyjny 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i> i kierunek działań 3.1.1. <i>Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji</i> , zaleca się w okresie obowiązywania Strategii opracowanie i wdrażanie Projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Miasta Lubaczów.
7.	<i>Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Lubaczowa na lata 2021–2024</i>	2021–2024	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii.
8.	Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta Lubaczów	Nie istnieje	Nie istnieje, jednak Spółdzielnia Mieszkaniowa w Lubaczowie posiada <i>Regulamin w sprawie zasad rozliczania kosztów gospodarki zasobami mieszkaniowymi oraz ustalania opłat za używanie mieszkań i lokali użytkowych w Spółdzielni w Lubaczowie.</i>
9.	Gminny Program Rewitalizacji Miasta Lubaczowa (na etapie projektu)	-	Dokument w trakcie realizacji. Należy zachować spójność z zapisami Strategii.
10.	<i>Roczny program współpracy Gminy Miejskiej Lubaczów</i>	2024 r.	Program opracowywany jest corocznie. Dokument aktualny, zgodny z założeniami

	<i>z organizacjami pozarządowymi na rok 2024</i>		Strategii, szczególnie z celem operacyjnym 2.1. <i>Wzmocnienie tożsamości lokalnej.</i>
11.	<i>Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lubaczowa na lata 2016–2023</i>	2016–2023	Nieaktualny, rekomenduje się opracowanie nowego dokumentu, zgodnego z założeniami Strategii.
12.	Plan działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu (SECAP)	Nie istnieje	Biorąc pod uwagę cel operacyjny 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i> i kierunek działań 3.1.1. <i>Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji</i> , zaleca się w okresie obowiązywania Strategii opracowanie i wdrażanie Planu działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu.
Gmina Lubaczów			
1.	<i>Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Lubaczów</i>	od grudnia 1998 r.	W dniu 27 lutego 2019 r. podjęto uchwałę Nr V/35/2019 w sprawie przystąpienia do opracowania nowego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Lubaczów. Nowe przepisy o planowaniu przestrzennym likwidują studia uwarunkowań na rzecz aktów planistycznych, które mają być spójne ze strategią rozwoju gminy/strategią rozwoju ponadlokalnego. Studia będą obowiązywały do czasu opracowania przez gminę planu ogólnego, ale nie później niż do dnia 31 grudnia 2025 r.
2.	<i>Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Lubaczów na lata 2011–2020</i>	2011–2020	Nieaktualny. Rekomenduje się sporządzenie nowego dokumentu, spójnego z założeniami Strategii.
3.	<i>Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Lubaczów na lata 2019–2022</i>	2019–2022	Nieaktualny. Rekomenduje się sporządzenie nowego dokumentu, spójnego z założeniami Strategii.
4.	<i>Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Lubaczów na lata 2016–2020</i>	2016–2020	Nieaktualny. W związku z celem operacyjnym 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i> rekomenduje się opracowanie nowego Planu. W przypadku opracowania aktualnego Planu należy kierować się koniecznością spójności z założeniami Strategii.
5.	<i>Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Lubaczów na lata 2012–2032</i>	2012–2032	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.
6.	<i>Projekt Założeń do Planu Zaopatrzenia w Ciepło, Energię Elektryczną i Paliwa Gazowe dla Gminy Lubaczów na lata 2020–2034</i>	2020–2034	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.

7.	<i>Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Lubaczów na lata 2019–2022</i>	2019–2022	Nieaktualny. Rekomenduje się sporządzenie nowego dokumentu, spójnego z założeniami Strategii.
8.	<i>Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Lubaczów na lata 2019–2023</i>	2019–2023	Nieaktualny – rekomenduje się sporządzenie nowego dokumentu, spójnego z założeniami Strategii.
9.	<i>Gminny Program Rewitalizacji Gminy Lubaczów na lata 2016–2024</i>	2016–2024	Aktualny – zgodny z założeniami Strategii.
10.	<i>Program współpracy Gminy Lubaczów z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2023 rok</i>	2023	Opracowywany corocznie.
11.	<i>Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Lubaczów na lata 2016–2022</i>	2016–2022	Nieaktualny. Rekomenduje się sporządzenie nowego dokumentu, spójnego z założeniami Strategii.
12.	Plan działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu (SECAP)	Nie istnieje	Biorąc pod uwagę cel operacyjny 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i> oraz kierunek działań 3.1.1. <i>Adaptacja do zmian klimatu i ograniczanie niskiej emisji</i> , zaleca się w okresie obowiązywania Strategii opracowanie i wdrażanie Planu działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu.
Gmina Horyniec-Zdrój			
1.	<i>Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Horyniec-Zdrój</i>	Od lutego 2002 r.	Aktualny. Nowe przepisy o planowaniu przestrzennym likwidują studia uwarunkowań na rzecz aktów planistycznych, które mają być spójne ze strategią rozwoju gminy/strategią rozwoju ponadlokalnego. Studia będą obowiązywały do czasu opracowania przez gminę planu ogólnego, ale nie później niż do dnia 31 grudnia 2025 r.
2.	<i>Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021–2026</i>	2021–2026	Aktualny, zgodny z założeniami Strategii.
3.	<i>Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Horyniec-Zdrój na lata 2019–2022</i>	2019–2022	Nieaktualny. Rekomenduje się sporządzenie nowego dokumentu, spójnego z założeniami Strategii.
4.	<i>Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Horyniec-Zdrój na lata 2016–2020</i>	2016–2020	Nieaktualny. Rekomenduje się sporządzenie nowego dokumentu, spójnego z założeniami Strategii.
5.	Program usuwania wyrobów zawierających azbest	Nie istnieje	Na podstawie umowy z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki

			Wodnej w Rzeszowie Gmina Horyniec-Zdrój uzyskała w 2021 r. dotację na zadanie: <i>Usuwanie wyrobów azbestowych z terenu Gminy Horyniec-Zdrój.</i>
6.	<i>Aktualizacja Projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Horyniec-Zdrój do 2030 roku</i>	do 2030 r.	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.
7.	<i>Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2021–2024 dla Gminy Horyniec-Zdrój</i>	2021–2024	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.
8.	Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Horyniec-Zdrój	Nie istnieje	Przy opracowywaniu dokumentu zaleca się zachowanie spójności z zapisami Strategii.
9.	Gminny program rewitalizacji Gminy Horyniec-Zdrój	Nie istnieje	Gmina Horyniec-Zdrój w ramach projektu „Rozwój miejscowości uzdrowiskowych Horyńca-Zdroju i Morszyna szansą na aktywizację pogranicza polsko-ukraińskiego” realizowała zadanie pn. <i>Rewitalizacja Parku Zdrojowego w Horyńcu-Zdroju.</i> Jednym z działań Strategii jest 2.1.2.4. <i>Opracowanie i wdrażanie Gminnych Programów Rewitalizacji</i> , w związku z tym zaleca się opracowanie programu spójnego z zapisami Strategii.
10.	<i>Wieloletni Program Współpracy Gminy Horyniec-Zdrój z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na lata 2021–2024</i>	2021–2024	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.
11.	<i>Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Horyniec-Zdrój na lata 2019–2025</i>	2019–2025	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.
12.	Plan działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu (SECAP)	Nie istnieje	Biorąc pod uwagę cel operacyjny 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i> oraz kierunek działań 3.1.1. <i>Adaptacja do zmian klimatu i ograniczanie niskiej emisji</i> , zaleca się w okresie obowiązywania Strategii opracowanie i wdrażanie Planu działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu.

Źródło: Opracowanie własne

6. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych i innych podmiotów

W procesie planowania i realizacji rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów istotne jest uwzględnianie rzeczywistych potrzeb nie tylko samorządów, ale przede wszystkim społeczności lokalnej. W związku z tym na etapie opracowania Strategii zapewniono włączenie w ten proces mieszkańców i innych interesariuszy, w tym podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych oraz równości płci i niedyskryminacji. Mieli oni możliwość udziału w opracowaniu dokumentu poprzez wyrażenie swoich opinii m.in. w formie udziału w badaniu ankietowym czy złożenia uwag i opinii do projektu Strategii. Wkład w ostateczny kształt dokumentu miały również instytucje zewnętrzne, włączone w proces konsultacji i opiniowania dokumentu. Udział mieszkańców i innych interesariuszy zagwarantowany jest również na etapie wdrażania i oceny Strategii.

Zgodnie z wymogami *Umowy Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021–2027 w Polsce* przeprowadzono nabór na członków Rady Programowej ds. Strategii MOF Lubaczów, która stanowi „ciało doradcze” Lidera Porozumienia tj. Miasta Lubaczowa. Rada stanowi forum współpracy i dialogu z organami gmin MOF w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030* oraz pełni funkcję opiniodawczo-doradczą Lidera Porozumienia. Rada uprawniona jest do opiniowania *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030* na etapie opracowania, a następnie jej wdrażania, monitorowania i ewaluacji. Celem działania Rady jest zapewnienie zwiększenia włączenia społecznego w opracowanie i realizację Strategii.

Otwarty nabór na członka Rady odbył się w dniach od 20 grudnia 2022 r. do 2 stycznia 2023 r. Informacja o naborze członków do Rady została upubliczniona na oficjalnych stronach internetowych, stronach podmiotowych gmin w Biuletynie Informacji Publicznej oraz na tablicach ogłoszeń w urzędach gmin Partnerstwa. W ramach naboru możliwość zgłoszenia się do Rady mieli reprezentanci: społeczeństwa obywatelskiego (np. organizacji pozarządowych, stowarzyszeń, wolontariusze itp.), podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska, podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób ze specjalnymi potrzebami, równości płci i niedyskryminacji; podmiotów gospodarczych, w tym szczególnie działających w branży turystycznej, instytucji kultury i innych funkcjonujących w obszarze ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego i naturalnego i inni. Podczas naboru na członków Rady Programowej ds. Strategii MOF Lubaczów zainteresowani mieli możliwość zapoznania się z Regulaminem Rady Programowej oraz mogli zgłaszać chęć przystąpienia do Rady poprzez osobiste złożenie lub przesłanie pisemnej deklaracji/formularza zgłoszeniowego stanowiącego załącznik 1 do Regulaminu Rady Programowej ds. Strategii MOF Lubaczów.

Rada została wybrana w drodze otwartego naboru i powołana Zarządzeniem Nr 25/2023 Burmistrza Miasta Lubaczowa z dnia 7 marca 2023 roku w sprawie powołania Rady Programowej ds. Strategii MOF Lubaczów, która stanowić będzie forum współpracy i dialogu z samorządami partnerstwa Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów. Niezbędnym elementem naboru była weryfikacja kandydatów pod względem posiadania doświadczenia w działalności społecznej, gospodarczej, publicznej, partnerstwach lokalnych, rewitalizacji lub/i realizacji projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych. W ramach naboru wpłynęło 6 zgłoszeń, wszyscy kandydaci zostali przyjęci. W skład Rady Programowej ds. Strategii MOF Lubaczów wchodzi 6 osób – reprezentant społeczeństwa obywatelskiego (przedstawiciel Stowarzyszenia Rozwoju Promocji i Aktywności Przystanek Horyniec), reprezentant podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska (Nadleśniczy Nadleśnictwa Lubaczów), reprezentanci podmiotów gospodarczych, w tym szczególnie działających w branży turystycznej (dwóch przedsiębiorców), reprezentanci instytucji kultury i innych funkcjonujących w obszarze ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego i naturalnego (Dyrektor Gminnego Ośrodka Kultury w Lubaczowie, Dyrektor Gminnego Ośrodka Kultury w Horyńcu-Zdroju). Rada działa zgodnie z zasadami określonymi w Regulaminie Rady Programowej oraz w Strategii i uprawniona jest do opiniowania *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030* na etapie opracowania, a następnie jej wdrażania, monitorowania i ewaluacji, a także uczestniczy w sporządzaniu i opiniowaniu projektu Strategii oraz uchwał Rady Miejskiej/Rad Gmin związanych z realizacją Strategii. Kadencja Rady upływa wraz z zakończeniem procesu wdrażania Strategii, w momencie opracowania Raportu ewaluacyjnego ex-post z realizacji Strategii.

Opracowana Strategia ZIT MOF Lubaczów była poddana szerokim konsultacjom społecznym, na każdym etapie prac nad dokumentem. Każde zmiany i aktualizacje projektu Strategii podlegały zatwierdzeniu przez Komitet Sterujący oraz Radę Programową.

Rada Programowa w dniu 17 grudnia 2024 r. wydała jednogłośnie pozytywną opinię w sprawie zatwierdzenia projektu *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030* oraz listy projektów stanowiących integralną część Strategii.

6.1. Podsumowanie konsultacji społecznych i procesu opiniowania dokumentu przez Zarząd Województwa

Na podstawie art. 6 ust. 3 *Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju* (Dz. U. z 2023 r. poz. 225 z późn. zm.) oraz zgodnie z: *Uchwałą Nr XLV/369/2021 Rady Miejskiej w Lubaczowie z dnia 31 stycznia 2022 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczowa na lata 2022–2030 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji, Uchwałą Nr XXXIX/398/2022 Rady Gminy Lubaczów z dnia 28 stycznia 2022 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczowa na lata 2022–2030 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji oraz Uchwałą nr XXXVI.359.2022 Rady Gminy Horyniec-Zdrój z dnia 21 stycznia 2022 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczowa na lata 2022–2030 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji, a także zgodnie z uchwałami poszczególnych gmin w sprawie trybu i zasad prowadzenia konsultacji społecznych z ich mieszkańcami, w dniach 14.03–18.04.2023 r. odbyły się konsultacje społeczne projektu *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030*, które miały na celu zapoznanie grupy docelowej z projektem dokumentu.*

Projekt *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030* podlegał obowiązkowo konsultacjom:

1. z mieszkańcami gmin z terenu MOF Lubaczów,
2. z lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi, w szczególności z działającymi na terenie gmin z terenu MOF Lubaczów, w tym organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorcami,
3. z sąsiednimi gminami i ich związkami,
4. z Dyrektorem Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Rzeszowie – Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie.

Dodatkowo, MOF Lubaczów włączył w proces konsultacji społecznych następujące podmioty:

5. Lokalna Grupa Działania „Rozwój Ziemi Lubaczowskiej”;
6. Powiat Lubaczowski.

Do podmiotów wskazanych w pkt. 3–6 wysłane zostały pisma informujące o konsultacjach.

Konsultacje odbyły się w terminie w dniach 14.03–18.04.2023 r. w następujących formach:

1. Zbieranie uwag i wniosków w formie papierowej oraz elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego. Wypełnione czytelnie formularze można było dostarczyć do każdego z samorządów Porozumienia:

- a) drogą elektroniczną na adres e-mail: poczta@um.lubaczow.pl, urzad@gminalubaczow.pl, ug@horyniec-zdroj.pl, wpisując w tytule „Konsultacje społeczne – projekt Strategii Rozwoju MOF Lubaczów”;
 - b) drogą korespondencyjną na adres: Urzędu Miejskiego w Lubaczowie, ul. Rynek 26, 37-600 Lubaczów, Urzędu Gminy Lubaczów, ul. Jasna 1, 37-600 Lubaczów, Urzędu Gminy Horyniec-Zdrój, al. Przyjaźni 5, 37-620 Horyniec-Zdrój, z dopiskiem: „Konsultacje społeczne – projekt Strategii Rozwoju MOF Lubaczów”;
 - c) bezpośrednio do sekretariatu w budynku Urzędu Miasta w Lubaczowie, Urzędu Gminy w Lubaczowie lub Urzędu Gminy Horyniec-Zdrój, w godzinach pracy Urzędów.
2. Spotkanie otwarte, umożliwiające omówienie założeń dokumentu, a także przedstawienie uwag, opinii i propozycji. Spotkanie odbyło się w dniu 4 kwietnia 2023 r. o godz. 16.00, wzięło w nim udział 12 osób.
 3. Zbieranie uwag ustnych do protokołu w budynkach Urzędów, w godzinach ich pracy.

Informację o konsultacjach społecznych ww. projektu dokumentu zamieszczono w następujących formach:

- na stronach internetowych gmin (um.lubaczow.pl, gminalubaczow.pl, horyniec-zdroj.pl);
- na stronach podmiotowych gmin w Biuletynie Informacji Publicznej (bip.um.lubaczow.pl, bip.lubaczow.com.pl, bip.horyniec-zdroj.pl);
- w sposób zwyczajowo przyjęty – na tablicach ogłoszeń: Urzędu Miejskiego w Lubaczowie, Urzędu Gminy Lubaczów, Urzędu Gminy Horyniec-Zdrój.

Formularz zgłaszania uwag oraz projekt dokumentu *Strategia Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030* dostępne były od dnia 14.03.2023 r.:

- w wersji papierowej w budynkach: Urzędu Miejskiego w Lubaczowie, ul. Rynek 26, 37-600 Lubaczów, Urzędu Gminy Lubaczów, ul. Jasna 1, 37-600 Lubaczów, Urzędu Gminy Horyniec-Zdrój, al. Przyjaźni 5, 37-620 Horyniec-Zdrój;
- w wersji elektronicznej na oficjalnych stronach internetowych Urzędu Miejskiego w Lubaczowie (um.lubaczow.pl), Urzędu Gminy w Lubaczowie (gminalubaczow.pl), Urzędu Gminy Horyniec-Zdrój (horyniec-zdroj.pl).

Jedną z form konsultacji społecznych ww. projektu dokumentu było otwarte spotkanie z interesariuszami, które odbyło się w dniu 4 kwietnia 2023 r. o godz. 16.00 w Starostwie Powiatowym w Lubaczowie. W spotkaniu uczestniczyło 12 osób. Podczas spotkania przedstawiono główne założenia programowe i wdrożeniowe dokumentu, tj. wizja, misja, cele strategiczne wraz z odpowiadającymi im działaniami, a także zakres rzeczowy projektów strategicznych, które planowane są do realizacji przez samorządy gminne. Przedstawione zostały również założenia przestrzenno-funkcjonalne, w tym model funkcjonalno-przestrzenny. Podczas spotkania nie wpłynęły żadne uwagi.

W trakcie konsultacji społecznych w wyznaczonym terminie nie wpłynęły żadne wypełnione formularze uwag, natomiast wpłynęło pismo w sprawie pozytywnego

zaopiniowania projektu *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030* od Dyrektora RZGW w Rzeszowie.

Na podstawie art. 10g ust. 5 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40 z późn. zm.) Lider Porozumienia pismem z dnia 14 marca 2023 r. zawniósł do Zarządu Województwa Podkarpackiego o zaopiniowanie projektu *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030*. Opinia miała dotyczyć sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie, określonych w strategii rozwoju województwa. Wydanie opinii powinno nastąpić w ciągu 30 dni od dnia doręczenia pisma wraz z projektem dokumentu.

W dniu 11 kwietnia 2023 r. Zarząd Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie podjął Uchwałę Nr 478/9930/23 w sprawie zaopiniowania projektu *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030* w zakresie sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie, określonych w *Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030*. Opinia stanowi załącznik do ww. uchwały. Zarząd Województwa wydał pozytywną opinię.

W związku z dalszymi pracami nad ostatecznym kształtem projektu *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030*, a w szczególności w związku z procesem zmian i aktualizacji projektu dokumentu w zakresie doprecyzowania zakresów rzeczowych zadań ujętych na listach projektów planowanych do dofinansowania w sposób niekonkurencyjny oraz konkurencyjny w ramach instrumentu ZIT w FEP 2021–2027 oraz dostosowania treści projektu dokumentu do wprowadzonych zmian na liście projektów przeprowadzono ponownie konsultacje społeczne projektu *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030*.

Projekt *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030* podlegał obowiązkowo konsultacjom:

1. z mieszkańcami gmin z terenu MOF Lubaczów,
2. z lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi, w szczególności z działającymi na terenie gmin z terenu MOF Lubaczów, w tym organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorcami,
3. z sąsiednimi gminami i ich związkami,
4. z Dyrektorem Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Rzeszowie – Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie.

Do podmiotów wskazanych w pkt. 3 i 4 wysłane zostały pisma informujące o konsultacjach.

Konsultacje odbyły się w terminie w dniach 06.11–11.12.2024 r. w następujących formach:

1. Zbieranie uwag i wniosków w formie papierowej oraz elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego. Wypełnione czytelnie formularze można było dostarczyć do każdego z samorządów Porozumienia:
 - a) drogą elektroniczną na adres e-mail: poczta@um.lubaczow.pl, urzad@gminalubaczow.pl, ug@horyniec-zdroj.pl, wpisując w tytule „Konsultacje społeczne – projekt Strategii Rozwoju ZIT MOF Lubaczów”;
 - b) drogą korespondencyjną na adres: Urzędu Miejskiego w Lubaczowie, ul. Rynek 26, 37-600 Lubaczów, Urzędu Gminy Lubaczów, ul. Jasna 1, 37-600 Lubaczów, Urzędu Gminy Horyniec-Zdrój, al. Przyjaźni 5, 37-620 Horyniec-Zdrój, z dopiskiem: „Konsultacje społeczne – projekt Strategii Rozwoju ZIT MOF Lubaczów”;
 - c) bezpośrednio do sekretariatu w budynku Urzędu Miasta w Lubaczowie, Urzędu Gminy w Lubaczowie lub Urzędu Gminy Horyniec-Zdrój, w godzinach pracy Urzędów.
 2. Spotkanie otwarte, umożliwiające omówienie założeń dokumentu, a także przedstawienie uwag, opinii i propozycji. Spotkanie odbyło się w dniu 5 grudnia 2024 r. o godz. 10.00 w Miejskim Domu Kultury w Lubaczowie, wzięło w nim udział 47 osób.
 3. Zbieranie uwag ustnych do protokołu w budynkach Urzędów, w godzinach ich pracy.
- Informację o konsultacjach społecznych ww. projektu dokumentu zamieszczono w następujących formach:
- na stronach internetowych gmin (um.lubaczow.pl, gminalubaczow.pl, horyniec-zdroj.pl);
 - na stronach podmiotowych gmin w Biuletynie Informacji Publicznej (bip.um.lubaczow.pl, bip.lubaczow.com.pl, bip.horyniec-zdroj.pl);
 - w sposób zwyczajowo przyjęty – na tablicach ogłoszeń: Urzędu Miejskiego w Lubaczowie, Urzędu Gminy Lubaczów, Urzędu Gminy Horyniec-Zdrój.

Formularz zgłaszania uwag oraz projekt dokumentu *Strategia Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030* dostępne były od dnia 06.11.2024 r.:

- w wersji papierowej w budynkach: Urzędu Miejskiego w Lubaczowie, ul. Rynek 26, 37-600 Lubaczów, Urzędu Gminy Lubaczów, ul. Jasna 1, 37-600 Lubaczów, Urzędu Gminy Horyniec-Zdrój, al. Przyjaźni 5, 37-620 Horyniec-Zdrój;
- w wersji elektronicznej na oficjalnych stronach internetowych Urzędu Miejskiego w Lubaczowie (um.lubaczow.pl), Urzędu Gminy w Lubaczowie (gminalubaczow.pl), Urzędu Gminy Horyniec-Zdrój (horyniec-zdroj.pl).

Jedną z form konsultacji społecznych ww. projektu dokumentu było otwarte spotkanie z interesariuszami, które odbyło się w dniu 5 grudnia 2024 r. o godz. 10.00 w Miejskim Domu Kultury w Lubaczowie. W spotkaniu uczestniczyło 47 osób. Podczas spotkania przedstawiono główne założenia programowe i wdrożeniowe dokumentu, tj. wizja, misja, cele strategiczne

wraz z odpowiadającymi im działaniami, a także zakres rzeczowy projektów strategicznych, które planowane są do realizacji przez samorządy gminne. Przedstawione zostały również założenia przestrzenno-funkcjonalne, w tym model funkcjonalno-przestrzenny. Podczas spotkania nie wpłynęły żadne uwagi.

W trakcie konsultacji społecznych w wyznaczonym terminie nie wpłynął jeden wypełniony formularz uwag.

Na podstawie art. 10g ust. 5 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1465) Lider Porozumienia pismem z dnia 6 listopada 2024 r. zawniósł do Zarządu Województwa Podkarpackiego o zaopiniowanie projektu *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030*. Opinia miała dotyczyć sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie, określonych w strategii rozwoju województwa. Wydanie opinii powinno nastąpić w ciągu 30 dni od dnia doręczenia pisma wraz z projektem dokumentu.

W dniu 3 grudnia 2024 r. Zarząd Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie podjął Uchwałę Nr 55/1355/24 w sprawie zaopiniowania projektu *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030* w zakresie sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie, określonych w *Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030*. Opinia stanowi załącznik do ww. uchwały. Zarząd Województwa wydał pozytywną opinię.

6.2. Mechanizmy włączenia mieszkańców w proces przygotowania, realizacji i oceny Strategii – partycypacja społeczna

Partycypacja społeczna i działania aktywizacyjne zostały wpisane w proces rozwoju MOF Lubaczów jako fundament działań na wszystkich jego etapach, tj. diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie i ewaluacja. Takie podejście ma na celu podniesienie skuteczności i trwałości projektów strategicznych oraz gotowości i świadomości mieszkańców o partycypacyjnym współdecydowaniu o obszarze.

Partycypacja i partnerstwo to współpraca i równorzędne traktowanie reprezentantów różnych środowisk i instytucji, przy zachowaniu ich suwerenności, z założeniem stałego dążenia do wzajemnego rozumienia się. Proces tworzenia Strategii, już od etapu analiz prowadzonych na potrzeby opracowania Diagnozy, uwzględniał włączanie mieszkańców i innych interesariuszy, a także charakteryzował się otwartością (umożliwiał uczestniczenie jak największej liczbie chętnych osób i organizacji w partnerstwie) i transparentnością (dialog, informowanie i konsultowanie decyzji oraz rozwiązań rozwojowych).

Na potrzeby prowadzonych analiz i opracowania Strategii przeprowadzono badanie ankietowe w dniach 25.03–08.04.2022 r. Zostało ono przeprowadzone wśród mieszkańców gmin, na potrzeby procesu diagnostycznego, w celu opracowania *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030*. Ankieta była dostępna w wersji on-line oraz w wersji papierowej. Udział w badaniu wzięło 35 osób, co może wskazywać na niską aktywność. Ankieta zawierała 3 pytania – raport z ankiety stanowi załącznik do Diagnozy. Wyniki ankiety wskazują na to, że mieszkańcy dostrzegają problemy związane z dostępnością komunikacyjną (słabe połączenie z otoczeniem zewnętrznym oraz niewystarczający stan infrastruktury drogowej), dostępem do miejsc pracy i poziomem zarobków mieszkańców. Jako jeden z głównych problemów wskazano także niewystarczającą jakość i dostępność podstawowej opieki zdrowotnej.

Oprócz jakościowych analiz prowadzonych za pomocą badania ankietowego, zorganizowanych zostało wiele spotkań:

- 8 grudnia 2021 r. – spotkanie informacyjne przedstawicieli Porozumienia (etap diagnozy);
- 3 lutego 2022 r. – spotkanie informacyjno-warsztatowe przedstawicieli Porozumienia (podsumowanie diagnozy i rozpoczęcie kształtowania założeń strategii rozwoju);
- 6 lipca 2022 r. – spotkanie informacyjno-warsztatowe przedstawicieli Porozumienia (dyskusje na temat założeń i priorytetowych zadań do realizacji w ramach strategii);
- 28 września 2022 r. – spotkanie robocze przedstawicieli Porozumienia (dyskusje na temat projektów strategicznych);
- 22 lutego 2023 r. – spotkanie informacyjno-warsztatowe przedstawicieli Porozumienia i przedstawicieli Rady Programowej (dyskusje na temat projektów strategicznych);
- 4 kwietnia 2023 r. – otwarte spotkanie konsultacyjne z mieszkańcami gmin MOF Lubaczów.

Oprócz oficjalnych i roboczych spotkań partnerów MOF Lubaczów, na ostateczny kształt dokumentu składało się wiele rozmów telefonicznych i osobistych oraz korespondencji

e-mailowej autorów niniejszego opracowania z przedstawicielami samorządów Porozumienia i ich pracownikami.

Elementem partycypacji były również konsultacje społeczne:

- projektu *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030* przeprowadzone w dniach 14.03–18.04.2023 r.
- projektu *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030* przeprowadzone w dniach 06.11–11.12.2024 r.

Mieszkańcy obszaru zostali włączeni w proces konsultacji społecznych projektu dokumentu *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030*. Mieszkańcy informowani byli o konsultacjach co najmniej 14 dni przed ich rozpoczęciem, poprzez ogłoszenia na stronach internetowych gmin, w Biuletynach Informacji Publicznej oraz na tablicach ogłoszeń Urzędu Miejskiego w Lubaczowie, Urzędu Gminy Lubaczów oraz Urzędu Gminy Horyniec-Zdrój. Uwagi i wnioski zbierane były w formie papierowej i elektronicznej, z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego. Formularz konsultacyjny wraz z projektem dokumentu dostępny był w wersji papierowej w Sekretariacie w wyżej wymienionych Urzędach oraz w wersji elektronicznej na oficjalnych stronach internetowych gmin i w Biuletynie Informacji Publicznej. Wypełniony czytelnie formularz można było dostarczyć:

- a) drogą elektroniczną na wybrany adres e-mail: poczta@um.lubaczow.pl, urzad@gminalubaczow.pl, ug@horyniec-zdroj.pl;
- b) drogą korespondencyjną na wybrany adres urzędu: Urząd Miejski w Lubaczowie, ul. Rynek 26, 37-600 Lubaczów, Urząd Gminy Lubaczów, ul. Jasna 1, 37-600 Lubaczów, Urząd Gminy Horyniec-Zdrój, al. Przyjaźni 5, 37-620 Horyniec-Zdrój;
- c) bezpośrednio do wyżej wymienionych Urzędów, w godzinach ich pracy.

Uwagi zbierane były również w formie uwag ustnych do protokołu, a także zorganizowane były otwarte spotkania konsultacyjne. Niezwłocznie po przeprowadzeniu konsultacji społecznych projektu niniejszego dokumentu sporządzony został *Raport z konsultacji społecznych projektu Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030*. W trakcie konsultacji społecznych w wyznaczonym terminie (14.03–18.04.2023 r.) nie wpłynęły żadne uwagi. W dniu 14.04.2023 r. wpłynęło pismo RZ.RPP.610.65.2023.MC z pozytywną opinią Dyrektora RZGW w Rzeszowie. Raport z konsultacji został opublikowany w dniach 5–9 maja 2023 r. na oficjalnych stronach gmin oraz na stronach podmiotowych gmin w Biuletynach Informacji Publicznej. W trakcie konsultacji społecznych w wyznaczonym terminie (06.11–11.12.2024 r.) wpłynął jeden formularz uwag. Raport z konsultacji został opublikowany na oficjalnych stronach gmin oraz na stronach podmiotowych gmin w Biuletynach Informacji Publicznej.

Włączenie mieszkańców bądź innych kluczowych interesariuszy jest istotne nie tylko na etapie analiz, opracowania Diagnozy i opracowania Strategii, ale też podczas wdrażania Strategii i jej oceny. Mieszkańcy będą brać udział w pracach nad ewentualną aktualizacją dokumentu (będą mogli zainicjować aktualizację i/lub brać udział w konsultacjach społecznych

projektu aktualizowanego dokumentu). Przy okazji realizacji projektów strategicznych, na etapie projektowym, organizowane będą spotkania z mieszkańcami. Mieszkańcy będą informowani o etapach realizacji projektów strategicznych, dodatkowo publikowane do publicznej wiadomości będą raporty z monitoringu Strategii.

6.3. Podsumowanie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko – wpływ zadań na środowisko i udział podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska w opracowaniu Strategii

Na podstawie art. 53 *Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2023 r. poz. 1094 z późn. zm.) Burmistrz Miasta Lubaczowa wystąpił w dniu 14 marca 2023 r. z wnioskiem do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska oraz Podkarpackiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego o uzgodnienie zakresu i stopnia szczegółowości prognozy oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu pn. *Strategia Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030*. Podkarpacki Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny uzgodnił zakres i stopień szczegółowości informacji pismem z dnia 27 marca 2023 r., znak pisma SNZ.9020.2.3.2023.JL, natomiast Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Rzeszowie pismem z dnia 17.04.2023 r., znak pisma WOOS.411.2.4.2023.AP.3.

Zgodnie z art. 54 ust. 1 ww. ustawy, organ opracowujący projekt dokumentu poddaje projekt wraz z prognozą oddziaływania na środowisko opiniowaniu przez właściwe organy. W dniu 25 kwietnia 2023 r. Lider Porozumienia, tj. Burmistrz Miasta Lubaczowa, wystąpił z wnioskiem do Podkarpackiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie oraz Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie o zaopiniowanie projektu dokumentu *Strategia Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030* wraz z prognozą oddziaływania na środowisko, a także zapewniono możliwość udziału społeczeństwa, na zasadach i w trybie określonym w *Ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*. Projekt dokumentu wraz z prognozą został wyłożony do publicznego wglądu na oficjalnych stronach internetowych gmin na okres 21 dni tj. w dniach 25.04–16.05.2023 r. Ponadto w lokalnej prasie zamieszczono obwieszczenie przed rozpoczęciem konsultacji z mieszkańcami. W trakcie konsultacji społecznych do projektu dokumentu wraz z prognozą nie wpłynęły żadne uwagi. Podkarpacki Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny pismem z dnia 10 maja 2023 r. znak: SNZ.9020.3.4.2023.ASZ zaopiniował bez zastrzeżeń projekt Strategii wraz z prognozą oddziaływania na środowisko. W piśmie tym stwierdzono, iż zaproponowane w nim ustalenia przy stosowaniu obowiązujących przepisów oraz zamieszczonych w nim zapisów dotyczących zapobiegania i ograniczania potencjalnych negatywnych oddziaływań na środowisko zabezpieczą w sposób wystarczający środowisko naturalne oraz zdrowie i życie ludzi. Z analiz przeprowadzonych w prognozie wynika, że działania zawarte w Strategii przyczynią się do poprawy stanu i jakości środowiska na terenie

Miasta Lubaczowa, Gminy Lubaczów oraz Gminy Horyniec-Zdrój tworzących Miejski Obszar Funkcjonalny Lubaczów.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Rzeszowie pismem z dnia 24 maja 2023 r. znak: WOOS.410.5.3.2023.AB.7 w odpowiedzi na wniosek Burmistrza Miasta Lubaczowa z dnia 10 maja 2023 r. w sprawie zaopiniowania projektu dokumentu wraz z prognozą oddziaływania na środowisko, po zapoznaniu się z informacjami zawartymi w przedłożonej dokumentacji zaopiniował projekt Strategii wraz z prognozą oddziaływania na środowisko. Z opinii wynika, że po zapoznaniu się z informacjami zawartymi w prognozie oddziaływania na środowisko, a także mając na względzie ustalenia Strategii oraz charakter planowanych działań, uznano, iż realizacja postanowień dokumentu nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko. Zaopiniowano dokument bez wnoszenia uwag.

Spis schematów

Schemat 1 Programowanie rozwoju.....	47
Schemat 2 Powiązanie kierunków działań z projektami strategicznymi w ramach instrumentu ZIT.....	81
Schemat 3 Powiązania kierunków działań z projektami strategicznymi komplementarnymi.....	82
Schemat 4 Instytucjonalna struktura systemu wdrażania, monitorowania, ewaluacji i aktualizacji <i>Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030</i>	170
Schemat 5 Logika powiązań głównych założeń dokumentu ze wskaźnikami osiągnięcia oczekiwanych rezultatów	172

Spis tabel

Tabela 1 Schemat analizy SWOT	38
Tabela 2 Analiza SWOT	38
Tabela 3 Drzewo problemów	45
Tabela 4 Drzewo celów	46
Tabela 5 Plan operacyjny	50
Tabela 6 Lista projektów planowanych do dofinansowania w sposób niekonkurencyjny w ramach instrumentu ZIT w FEP 2021–2027, spełniających przesłanki art. 44 ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027	62
Tabela 7 Lista projektów podstawowych planowanych do dofinansowania w sposób konkurencyjny w ramach instrumentu ZIT w FEP 2021–2027	70
Tabela 8 Projekt strategiczny nr 3.1	72
Tabela 9 Projekt strategiczny nr 3.2.....	74
Tabela 10 Projekt strategiczny nr 3.3	76
Tabela 11 Projekt strategiczny nr 3.4.....	77
Tabela 12 Matryca logiczna działań oraz powiązań zidentyfikowanych problemów i potencjałów z projektami i celami ZIT oraz celami polityki UE.....	83
Tabela 13 Matryca logiczna działań oraz powiązań zidentyfikowanych problemów i potencjałów z projektami i celami oraz celami polityki UE	86
Tabela 14 Możliwe źródła finansowania projektów strategicznych i zadań w ramach <i>Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030</i>	93
Tabela 15 Generalna, przewidywana kwota wydatków na realizację Strategii, w ramach poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych	99
Tabela 16 Generalna, przewidywana kwota wydatków na realizację projektów finansowanych z instrumentu ZIT.....	100
Tabela 17 Wykaz powiązań celów Strategii z dokumentami strategicznymi i planistycznymi wyższego rzędu na szczeblu regionalnym	101
Tabela 18 Wskaźniki oddziaływania rozwoju	175
Tabela 19 Wskaźniki rezultatu do osiągnięcia w wyniku realizacji Strategii.....	178
Tabela 20 Wskaźniki rezultatu do osiągnięcia w wyniku realizacji Strategii ZIT.....	179

Tabela 21 Wskaźniki produktu do osiągnięcia w wyniku realizacji Strategii	180
Tabela 22 Wskaźniki produktu do osiągnięcia w wyniku realizacji Strategii ZIT	184
Tabela 23 Dokumenty na poziomie lokalnym – ocena aktualności i spójności w kontekście zapisów Strategii	188

Spis map

Mapa 1 Położenie MOF Lubaczów na tle województwa podkarpackiego	8
Mapa 2 Położenie i czas podróży między MOF Lubaczów a większymi aglomeracjami	113
Mapa 3 Główna sieć komunikacyjna na terenie MOF Lubaczów	113
Mapa 4 Miejski Obszar Funkcjonalny Lubaczów – sieć osadnicza, sieć komunikacyjna, pokrycie terenu, sieć wodna, wybrane elementy dziedzictwa kulturowego i historycznego.	115
Mapa 5 Model przestrzenno-funkcjonalny – uwarunkowania: demografia i wybrane usługi społeczne	116
Mapa 6 Model przestrzenno-funkcjonalny – uwarunkowania: budowa geologiczna.....	118
Mapa 7 Uwarunkowania: zasoby złóż kopalin strategicznych oraz ważnych w kontekście zabezpieczenia regionalnych potrzeb surowcowych – złoża surowców energetycznych przewidziane do ochrony	119
Mapa 8 Model przestrzenno-funkcjonalny – uwarunkowania: formy ochrony przyrody	120
Mapa 9 Model przestrzenno-funkcjonalny – uwarunkowania: położenie gmin względem JCWPd i obszarów zagrożenia powodziowego	129
Mapa 10 Fragment mapy <i>Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030</i> – struktura funkcjonalno-przestrzenna	133
Mapa 11 Fragment mapy <i>Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030</i> – komunikacja i infrastruktura techniczna.....	135
Mapa 12 Fragment mapy <i>Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030</i> – gospodarka odpadami, wodno-ściekowa i ochrona wód.....	136
Mapa 13 Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów	137
Mapa 14 Sieć ścieżek rowerowych na terenie MOF Lubaczów oraz Powiatu Lubaczowskiego – istniejące, planowane i komplementarne	139
Mapa 15 Sieć transportowa w województwie podkarpackim do 2030 roku.....	157
Mapa 16 Proponowane kierunki rozwoju sieci transportowej w obszarze funkcjonalnym Lubaczowa	158
Mapa 17 Granice wyznaczonych OSI na terenie MOF Lubaczów	163
Mapa 18 Obszar Strategicznej Interwencji Lokalne Bieguny Wzrostu – Miasto Lubaczów	164
Mapa 19 Obszar Strategicznej Interwencji Lokalne Bieguny Wzrostu – miejscowość Horyniec-Zdrój.....	165

Spis rysunków

Rysunek 1 Legenda do mapy: Fragment mapy <i>Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030</i> – struktura funkcjonalno-przestrzenna	134
---	-----

Rysunek 2 Legenda do mapy: <i>Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów</i>	138
Rysunek 3 Terytorialny zasięg OSI Wschodnia Polska.....	141
Rysunek 4 Obszary zagrożone trwałą marginalizacją.....	141
Rysunek 5 Miejskie obszary funkcjonalne.....	144
Rysunek 6 Regionalne bieguny wzrostu	145
Rysunek 7 Miasta powiatowe i miasta małe	146
Rysunek 8 Obszary zagrożone trwałą marginalizacją – poziom regionalny	148
Rysunek 9 Obszary wiejskie województwa podkarpackiego	149
Rysunek 10 Obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym.....	153
Rysunek 11 Przygraniczny obszar funkcjonalny na zewnętrznej granicy UE z Ukrainą	154
Rysunek 12 Obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym	156
Rysunek 13 Granice obszaru LGD „Rozwój Ziemi Lubaczowskiej”	159
Rysunek 14 Legenda do treści map: 17 <i>Granice wyznaczonych OSI na terenie MOF Lubaczów</i> , 18 <i>Obszar Strategicznej Interwencji Lokalne Bieguny Wzrostu – Miasto Lubaczów</i> oraz 19 <i>Obszar Strategicznej Interwencji Lokalne Bieguny Wzrostu – Horyniec-Zdrój</i>	166